COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

Eyvind Johnson

Vise despre trandafiri și flăcări



COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

Lei 10,50

Născut în 1900 la Överuleå, scriitorul suedez Eyvind Johnson a fost fiul unor țărani scăpătați. Încă de mic s-a văzut nevoit să plece din casa părintească, fiind crescut printre străini, la o măruntă fermă izolată. La paisprezece ani și-a căutat singur de lucru, muncind, pe rînd, într-o fabrică de cherestea, la o cărămidărie, apoi ca electrician și muncitor agricol. După primul război mondial a călătorit prin Europa, în Germania, Franța și Elveția, unde a stat aproape zece ani, perioadă în care a acumulat o bogată experiență, folosită în numeroase scrieri de suflu profund realist, închinate ideii de dreptate socială.

Dintre cele mai importante scrieri în proză datorate lui Eyvind Johnson, laureat al Marelui Premiu Nordic pentru literatură, membru al Academiei Suedeze și candidat la premiul Nobel, se detașează masivul roman OLOF (1934—1937, 4 volume), volumul de nuvele CRILON (1941), și VISE DESPRE TRANDAFIRI ȘI FLĂCĂRI (1949), acesta din urmă întemeiat pe un fapt din istoria Franței, procesul din Loudon (1634) al preotului umanist Grandier, pretext adoptat de scriitor pentru simbolul antifascist al romanului.

Eyvind Johnson

Vise despre trandafiri

Traducere din limba suedeză
De Maria-Alice Botez

Bucureşti – 1970
Editura UNIVERS

Coperta de H. Guttman

Eyvind Johnson
DRÖMMAR OM ROSOR OCH ELD
Bokförlaget Aldus Bonniers
Stockholm, 1962

Partea întâi

TRECUTUL IESE LA IVEALĂ ŞI O PORNEŞTE LA DRUM

I. PORTRETUL UNUI PERSONAJ SECUNDAR NĂSCUT LA 1592

Daniel Drouin, asesor pe lângă bailli-ul de Cerisay, adică pe lângă judecătorul districtual, şi totodată şi funcţionarul civil cu gradul cel mai înalt din tot oraşul, Daniel Drouin, căruia i se dădea câteodată şi titlul de *conseiller,* consilier, cu o anumită ocazie se exprimase în câteva cuvinte care nu erau cele mai proaste din câte a înregistrat istoria. Aceste cuvinte, asupra cărora voi reveni mai târziu, reprezentau o critică, într-o oarecare măsură aspră şi îndrăzneaţă, faţă de felul în care o putere tenebroasă întrebuinţase limba latină. Pe drept cuvânt se râsese mult în acea zi de 24 noiembrie 1632 despre cele spuse de Drouin şi ecoul observaţiei sale amare şi spirituale a ajuns până la noi graţie unor documente.

Şi acum, iată câteva date asupra familiei Drouin,

Bunicul dinspre tată al lui Daniel Drouin fusese tâmplar în oraşul L., aşezat în actualul departament Vienne, în partea de nord a aşa-numitei provincii de sud-vest a Franţei. Locuise într-una din stradelele înguste, cocoţate pe un deal, în partea de sus a oraşului, între biserica Saint-Pierre şi zidul Castelului. Nu se ştie lămurit dacă a fost catolic sau hughenot; eu unul bănuiesc să fi fost un amestec din amândouă – amestec nicidecum neobişnuit în acele vremuri şi în acel oraş. Lucrase, pentru burghezi şi soldaţi de diferite credinţe, uşi şi tocuri de ferestre, mai apoi mobile simple, iar ceva mai târziu bănci, scaune, mese dulapuri destul de fine din lemn de stejar şi nuc. Viaţa bătrânului se desfăşurase dominată de turnul Nerra, înalt şi pătrat,

construit în secolul al XII-lea. Pe vremea lui, oraşul poseda vreo douăzeci de castele şi turnuri de întărire, dar cel pătrat fusese turnul lui preferat.

Daniel Drouin numărul I, adică bunicul, se afla, ca noi toţi, în centrul lumii; cu alte cuvinte, în centrul propriei sale vieţi. În timp ce mobilele făcute de bătrân luau calea spre alte case, pe unde se distrugeau sau erau arse, fiul lui crescuse cu privirea aţintită asupra turnului pătrat şi mai târziu asupra curţii regale din Paris.

Daniel Drouin II, pe care-l vom denumi aici Drouin-tatăl, nu deveni fabricant de mobile, dar, din moment ce se dedicase comerţului de covoare, meseria lui avea oarecari tangenţe cu cea a tatălui său. Era el catolic sau hughenot? Câteva decenii, populaţia oraşului fusese precumpănitor hughenotă. În diferite ocazii, Drouin mijlociul spusese: „Caut cea mai bună metodă de a-mi trăi viaţa”. Mai întâi avusese magazinul sus, în casa de lângă zidul castelului. Dar după câţiva ani se mutase într-una nouă, cumpărată în piaţa Sainte-Croix, casă ce se afla peste drum de biserica cu acelaşi nume. Păstrase însă şi casa de lângă zidul castelului chiar după moartea părinţilor săi, dar cu afacerile se îndeletnicea jos, în oraş. Iată cum îşi desfăşura activitatea: ajutat de soţia lui, cu multă grijă şi precauţiune băga în lăzi grele de stejar sau de alt lemn încă şi mai nobil şi binemirositor (lăzi prevăzute cu închizători ingenioase) covoare de preţ care fuseseră ţesute sau lucrate în Franţa. În Turcia, sau şi mai departe prin Orient sau sud. Deasupra fiecărui covor împrăştia un praf contra insectelor, care se compunea de obicei dintr-un amestec de peliniţă pisată, lavandă şi o iarbă uscată plăcut mirositoare. Altă latură a activităţii sale consta în a scoate afară covoarele şi celelalte lucruri pe care le conţineau lăzile şi aceasta deseori tot cu ajutorul soţiei sau, în anumite cazuri, cu cel al unicului său fiu. Mărfurile le scotea la vedere pentru a le arăta unor clienţi aleşi şi de încredere. Câteodată, pentru mai multă siguranţă, argatul său, Mathieu Archer, un om ursuz, şedea afară în curte având pe umăr o secure lată ce amintea de

cele pentru execuţii. Flăcăul stătea acolo în picioare, aşa ca din întâmplare, privind stăruitor la o stivă de lemne,

Atâta vreme cât putuse. Drouin-tatăl umblase pe jos (era înalt şi gras) şi vizitase în fiecare dimineaţă casa de sus, de lângă fortificaţii, pe care între timp o închiriase. Ar fi putut desigur să-şi permită să cumpere o trăsură sau o litieră, dar se temea de acest soi de fanfaronadă – şi, de altfel, numai anevoie deschidea băierile pungii. Era foarte bine situat şi totuşi închiriase şi catul de sus al propriei sale locuinţe din piaţa Sainte-Croix. La parter, familia avea la dispoziţie trei odăi şi o bucătărie. La dreapta porţii boltite ce dădea spre Rue des Marchands, strada Neguţătorilor, se afla scara chiriaşilor, iar trecând pe lângă ea dădeai într-o curte strâmtă, despărţită de casele vecine prin zidurile grădinilor şi acoperişurile înalte ale caselor. În curte creştea un stejar şi o salcie plângătoare. În zidul dinspre stradela lăturalnică ce urca spre biserica Saint Pierre şi de acolo mai departe spre castel, se deschidea o poartă cu ciocan şi cu zăvor greu; zăvorul însă putea fi deschis şi pe dinafară, cu ajutorul unui şiretlic.

În bolta mai sus amintitei porţi dintre piaţa Sainte-Croix şi curte se afla, la stânga, adică vizavi de scară, o uşă lăturalnică prin care puteai intra direct într-o odaie ce putea fi luată drept prăvălie. O odaie cu ferestrele zăbrelite cu gratii de fier ce dădea spre strada Neguţătorilor şi al cărei mobilier era compus dintr-o masă mare de stejar, câteva scaune, un dulap colţar în care se aflau opt pocale de argint şi o cană pentru vin. De-a lungul peretelui interior erau aşezate lăzi masive, încrustate cu metal, iar pe masă puteai găsi o riglă de măsurat lungă de un cot, îngustă şi lustruită de atâta întrebuinţare. Dincolo era dormitorul, cu pat lat cu polog, care totuşi nu era fastuos si al cărui căpătâi era lipit de perete. El venea până la unul din colţurile odăii dar în aşa fel încât, între pat şi perete, să existe loc de trecere. Drept în faţă, sub fereastra prevăzută cu gratii de fier ce dădea spre curte, se afla patul lui Daniel, unicul fiu, în care băiatul dormea când venea în vizită acasă. Iar de o parte şi

de alta, de-a lungul pereţilor, erau aşezate lăzi înalte de un cot, bine ferecate, pline cu covoare. În odaia din fund se mai aflau alte lăzi conţinând covoarele cele mai fine, o ladă cu albituri, haine de sărbătoare şi argintărie, precum şi un dulap lat în care era ţinut serviciul de masă pentru fiecare zi, căni pentru vin, pocale de cositor şi pahare. Tot acolo mai erau şi registrele de afaceri şi toate cele trebuincioase scrisului. Odaia avea ferestre zăbrelite ce dădeau spre curte. Şi aici, ca şi în dormitor, era o uşă ce ducea la bucătăria lungă şi îngustă. În spatele bucătăriei se afla o cămăruţă mică în care locuia Mathieu Archer, în timp ce fata în casă dormea în bucătărie, patul ei fiind aşezat chiar lângă peretele vetrei. Argatul şi slujnica avuseseră împreună un copil care se numea Séraphique şi care cu timpul devenise şi ea fată în casă. În curte erau un grajd pentru cal şi măgar, o remiză pentru trăsură, o cocină de porci, un coteţ de păsări şi un petic de grădină.

Cum spuneam, Drouin-tatăl trăgea cu coada ochiului spre curtea regală şi spre Paris, dar asta n-o făcea pentru el personal. Neguţătorul de covoare se gândea la fiul lui. Îl pusese să înveţe latina şi câte altele. Mai întâi, doi ani la şcoala canonicului Poussaut, care îşi ţinea lecţiile în strada Pasquin, în casa unei rude. Canonicul fornăia, era slinos, trăgea la măsea – şi asta nu numai într-ascuns – şi îşi bătea cu totul fără pricină elevii. Poussaut nu inocula elevului învăţătura o dată cu biciul, cum fac pedagogii destoinici şi experimentaţi, ci teama de învăţătură, iar multora, o dată cu bătaia, le anihila repede şi acele cunoştinţe pe care eventual şi le însuşiseră înainte să fi venit la el. Tot timpul în care predase canonicul, atât în oraş cât şi în împrejurimi, se răspândise în mod simţitor bâlbâitul. După acest debut, Drouin-tatăl şi-a trimis fiul la şcoala iezuiţilor, în oraşul de reşedinţă al episcopului, la Poitiers, iar acolo Daniel învăţă în doi ani că şi în limba latină pot fi scrise poezii, că greaca şi ebraica sunt limbi accesibile şi că, dacă vrei, poţi învăţa fără mari dificultăţi italiana, spaniola şi engleza.

Este îndoielnic ca Drouin-tatăl să fi trecut prin crize religioase. Dacă în toiul unui război religios şi locuind într-

un oraş care timp de decenii fusese făţiş protestant el îşi trimisese fiul pentru a-şi desăvârşi educaţia şi a studia la părinţii iezuiţi din Bordeaux, o făcuse nu fiindcă era hotărât de partea unei convingeri religioase, ci mai degrabă din cauza ocheadelor lui, chiar dacă foarte timide şi imperceptibile, înspre curtea regală şi Paris. Tânărul Drouin arăta pronunţate înclinaţii protestante, aşa precum va ieşi la iveală mai târziu. Era înalt de statură ca bunicul şi ca tatăl său, dar mai zvelt. Aidoma înaintaşilor lui din ultimele generaţii, preţuia mult mesele bune şi, astfel deprins acasă, îi era groază de bucătăria de la şcolile pe care fusese trimis să le frecventeze. Avea o nepotolită sete de învăţătură şi poate chiar ambiţia de a atinge un nivel spiritual, dar în timpul studiilor sale fusese într-una sfârtecat între înclinaţiile sale spre cunoaşterea în special a limbilor şi a dreptului şi într-o anumită măsură şi a medicinei şi repulsia lui faţă de refectoriile internatelor. S-ar putea spune despre el că fusese un gurmand rafinat, animat de o mare sete de cunoaştere.

Credinţa lui, ca şi a tatălui său, era îndoielnică. Bătrânul spusese: „Tolerez religia”. Era oare Drouin-tatăl catolic sau hughenot? Se ducea la slujba religioasă, însă încuviinţa Edictul de la Nantes pentru acea libertate religioasă pe care oamenii îşi închipuiau că ar acorda-o. Ce vise îşi făurea el despre fiul lui şi curtea din Paris? Azi nu le-am mai putea reconstitui în detalii. Acum, după un răstimp atât de îndelungat, nu mai putem desluşi decât vreo două-trei dorinţe limpezi pe care aceşti oameni demult dispăruţi le avuseseră: să mănânce pe săturate, să fie puternici, pentru a-şi putea îndestula şi alte cerinţe ale vieţii, eventual şi unele cerinţe spirituale.

Drouin-tatăl dorea să-şi vadă fiul furnizor de covoare al curţii regale. Un Drouin devenit rege al covoarelor în provincie, iar la Paris cel puţin un baron al covoarelor, un Drouin de Vienne sau de Poitou, cu palat propriu în apropiere de Louvre, un comerciant de covoare de prim rang, care, în afară de cunoştinţele sale practice şi a procedurii juridice, să stăpânească mai multe limbi uzuale, să poată

întrebuinţa în mod desăvârşit citate latineşti, ceea ce, după socoteala nicidecum absurdă a bătrânului, urma să ridice în mod simţitor preţul covoarelor sale. Acesta era visul lui. Aşa stând lucrurile, fiul sosi la Bordeaux, oraşul arhiepiscopului Sourdis, pentru a studia la iezuiţi. El, Daniel Drouin cel tânăr, încă de pe atunci visa să ajungă slujbaş de stat, ceea ce şi deveni. Încă de timpuriu, în tinereţea lui, respinsese ideea de a deveni neguţător de covoare.

În primăvara anului 1611 muri doamna Drouin, născută Thiboust (o doamnă simpatică şi prietenoasă, care manifesta pronunţate înclinaţii spre protestantism). În vara aceluiaşi an fiul rămase tot timpul acasă, ajutând tatălui său să stârpească moliile, să împrăştie prafuri împotriva insectelor, să trateze cu clienţii şi să lucreze şi câte puţin în via ce o aveau pe lângă moşioara de la Ainsay.

— Cum merge ca latina? întreba din când în când Drouin-tatăl.

— De ce n-ar merge?! Merge bine!

— Sper că nu te alegi numai cu *Miserere* şi cu *Ave Maria* din toată învăţătura asta! spusese tatăl care era cam cenuşiu la faţă şi încovoiat de atâta stat în casă, de mult ce se aplecase în faţa covoarelor, cât şi din cauza morţii soţiei lui. Bine că nu vrei să te faci preot, zisese el. Pe-aici mişună preoţi burduf de latină ca pisicile negre, sure şi roşcate, dar nimic nu se alege de ei.

— Din unii tot se alege câte ceva, răspunsese fiul. De exemplu, dintr-un prieten şi coleg de-al meu de la Bordeaux. O să ajungă departe, va deveni episcop şi poate chiar cardinal. Se numeşte Grainier. E din Le Mans.

Drouin-tatăl nu-şi dăduse nicio osteneală să-l asculte. Avea cincizeci şi patru de ani şi găsea că s-ar cuveni ca fiul lui să se apuce în mod serios şi cât mai degrabă de negoţul cu covoare.

— Daniel, tu ai acum nouăsprezece ani. Te-ai putea duce pentru un an sau doi la Paris să mai vezi şi tu lumea. Eu îţi pot face relaţiile trebuincioase şi-ţi garantez că vei găsi covoarele de care e nevoie. Şi de îndată ce vei prinde rădăcini şi vei câştiga un pic de vază pe acolo, muţi toată

prăvălia dacă ai poftă. Eu unul n-am să mă amestec deloc în treburile tale. Dar voi veni să te văd ieşind la plimbare în frumoasa ta trăsură. Căci desigur vei fi în măsură să-ţi procuri o caleaşcă după ultima modă. Nu?

Râsese mulţumit până ce îşi dăduse seama de tăcerea fiului lui.

Într-o seară, în vara turnătoare, afară, în curte, tânărul Drouin stătea ascuns după stejari împreună cu Séraphique Archer, în vârstă de şaisprezece ani. Era la ceas târziu de noapte, întuneric beznă şi cald.

Séraphique şi Daniel plecau câteodată împreună la ţară. Acolo, la moşioară, în serile călduroase, hoinăreau împreună privind cum creşte viţa de vie. „Dacă te culci la pământ parcă o şi auzi crescând", spunea Daniel Drouin.

Şi ei auzeau crescând viţa de vie.

În primăvara anului 1613 Drouin-tatăl se îmbolnăvi grav iar fiul lui, care toată iarna stătuse acasă, fără a se îndeletnici cu altceva decât cu cititul, ascultase cu luare-aminte ultimele sale cuvinte.

— Chibzuieşte temeinic, Daniel, spusese Drouin-tatăl. Ştii tu câţi funcţionari se află numai aici, în oraş? Unii s-au făcut jurişti doar fiindcă au auzit un alt jurist răstălmăcind legea, alţii s-au făcut slujbaşi la stat fiindcă ştiau vreo cinci vorbe latineşti şi fiindcă taţii lor le cumpăraseră o slujbă pe lângă judecătorul de district, la primărie sau pe lângă guvernator. Iar dacă nu învaţă să fure sau cel puţin să facă matrapazlâcuri, banii nu-i mai văd înapoi; Avem optsprezece domni care-şi zic „procurori" sau „avocaţi", douăzeci de „avocaţi regali" şi „procurori generali", opt „notari" şi „împuterniciţi", şaptesprezece „executori" şi „portărei" şi nu ştiu câţi care-şi spun „asesori" şi „consilieri".

Drouin-tatăl pronunţa foarte desluşit toate „ghilimelele" cu toate că era muribund.

— Fă ceea ce crezi tu că este bine. Fiule, după moartea mea nu-ţi mai rămân multe rude apropiate, dar sper c-o să-

ţi meargă bine, încheie el.

Nu avu parte de ultima împărtăşanie, care, aşa se spune, sosise prea târziu. Daniel stătea şi plângea lângă patul cu polog împreună cu Mathieu Archer, cu fata în casă şi cu fiica lor Séraphique. Daniel o ţinea de mână pe Séraphique şi nimeni nu găsi că acest gest ar fi fost o necuviinţă.

După aceea Daniel, rămase singurul Drouin în oraş. Avea adunată în cap multă latină de la Poitiers şi Bordeaux, precum şi ceva cunoştinţe juridice, iar braţele îi erau literalmente încărcate cu covoare de preţ. Vându covoarele şi încă destul de bine, dar nu mai cumpără altele. Banii îi investi în mod iscusit. Datorită lor, a latinei lui de bună calitate, chiar de foarte bună calitate, a cunoştinţelor sale în domeniul jurisprudenţei, a felului agreabil de a se comporta, a replicilor lui câteodată perfect potrivite (cele mai multe constând din citate bine alese) a fost angajat la primărie – mai întâi ca ajutor de grefier şi împuternicit juridic supleant (pentru inventarierea succesiunilor), iar cu timpul a fost avansat asesor pe lângă judecătorul de district, domnul de Cerisay, cel mai înalt funcţionar de stat al oraşului. Conform obiceiului, uneori i se dădea titlul de „conseiller”.

Daniel Drouin avea anumite idei bine stabilite, bunăoară despre emanciparea femeilor. Avea şi puternice impulsuri senzuale. Vorbea cu plăcere, şi de câte ori i se oferea ocazia, cu o fată care se numea Corisande Dolet şi ai cărei părinţi erau hughenoţi. Ea se mărită cu unica lui rudă în viaţă, vărul lui Mathurin Thiboust, un rotar. Daniel Drouin personal ezită multă vreme până să se căsătorească. Mathieu Archer muri în 1619. Servitoarea, ajunsă acum bătrână, şi fiica ei şi a lui Archer, Séraphique, vedeau de gospodărie. Spre sfârşitul toamnei muri şi slujnica şi fata rămase mai departe singură în serviciu. Era foarte vrednică şi, afară de asta, foarte voinică şi trupeşă. A avut doi copii, care amândoi au murit de mici: un băiat în 1620 şi o fată în 1621. Aceste decese l-au făcut pe Daniel Drouin să fie un anumit timp melancolic.

Când Daniel Drouin se însură, în 1624, Séraphique părăsi casa. Reîntors de la Saumur cu mireasa lui, n-a mai găsit-o. Se spunea că a fugit cu un soldat.

Pe soţia lui Daniel o chema Charlotte Coton şi era fiica unui slujbaş de stat din Saumur. Religia ei, ca a multor cetăţeni din Saumur, era incertă. Avea rude atât catolice cât şi hughenote. Era o brunetă care făcea parte din acel tip de femei durdulii, blânde şi gospodine. Ştia ceva latină şi-i fu dat să mai înveţe încă mai multă. Se zicea că tânăra pereche de îndrăgostiţi conjugau verve latineşti uguind ca porumbeii. Ea dădu naştere cât se poate de repede la trei fii şi două fete, apoi avu încă un fiu şi două fete. Toţi copiii au fost botezaţi la biserica Sainte-Croix, de cealaltă parte a pieţii.

În unele privinţe, Daniel Drouin era un sceptic. Nu era o fire religioasă. Nu nega făţiş necesitatea căsătoriei sau a botezului, dar în adâncul sufletului său sălăşluia încă un asesor care examina, cântărea şi pătrundea adânc toate cele. În inima lui mai stătea pitit cotul de măsurat al bunicului şi al tatălui său. Ştia să judece calitatea, era un om drept, chiar dacă pe ici, pe colo în stare să se abată de la principiul justiţiei absolute. Omul ar trebui s-o ducă bine şi pe pământ, era el de părere. Femeia să nu fie împovărată cu mai mult de şapte, cel mult opt copii. Şi pe aceştia să-i nască pe cât de repede-i permit natura şi trupul, aşa fel încât la vârsta maturităţii să se mai poată bucura de câţiva ani buni. Soţul ar trebui să-şi ajute soţia acolo unde se poate şi unde slujnicele nu ajung s-o facă, şi, înainte de toate, la mutatul mobilelor, la curăţatul argintăriei, a serviciului de masă din cositor şi într-o anumită măsură şi la pregătitul unor feluri mai alese.

Atât Daniel Drouin cât şi soţia lui îndrăgeau viaţa la ţară, deşi cu măsură. În timpul verii, câteva săptămâni în şir locuiau la mica lor moşioară. Cu toate că era soţie de slujbaş de stat, Charlotte îl ajuta atunci când el trebăluia prin vie. În schimb, cu toate că el era asesor, o însoţea

ocazional la măcelar sau la piaţă şi îi alegea carnea proaspătă. O făcea bucuros. Se cunoştea cu mai toţi măcelarii, brutarii, negustorii de coloniale, peşte, vin şi oţet ai oraşului şi era în stare să discute cu deplină competenţă despre negustoria lor. Cunoştea preţurile cerealelor şi ale alimentelor nu numai datorită slujbei sale, dar şi dintr-un interes real faţă de aceste chestiuni. Ştia că pieptul de vacă trebuie să-l poţi cumpăra cu trei soli un kilogram şi jumătate, iar carnea de viţel sau oaie pentru cel mult patru soli şi şase bani – întocmai ca ugerul – şi că n-ar trebui să plăteşti mai mult de douăzeci şi şase până la douăzeci şi opt de soli duzina de lebervurşturi sau şase până la opt soli perechea de rinichi de oaie sau de berbec. Preţurile oscilau de la an la an, uneori foarte puţin, câteodată însă ceva mai masiv, în funcţie de războaie, ciumă, perspectivele şi rezultatele recoltei, precum şi de schimbările politice. Preţul alimentelor mai era influenţat şi de conflictele Regelui, ale Bisericii, şi (mai apoi) ale Cardinalului de Richelieu, ca şi de neastâmpărata sete de putere a reginei-mame, Maria de Medicis, şi a lui Gaston d’Orléans. În linii mari, Daniel Drouin avea în minte lista preţurilor şi putea să spună cât ai clipi din ochi costul delicateselor speciale şi mult căutate ca: potârnichile, sitarii, fazanii, porcii mistreţi tineri sau păunii şi lebedele – acestea din urmă patruzeci până la cincizeci de soli bucata.

Din interes faţă de cele culinare şi în dorinţa de a scoate din literatura universală şi câte ceva care să-i satisfacă gustul pentru delicatese, el îşi procurase în decursul anilor câteva dintre acele cărţi de bucate care puteau fi de folos unui om sceptic, prietenos, săritor, bine situat, mulţumit de munca şi învăţătura sa. Câteodată şedea în sufragerie şi citea. Întrerupea lectura, se ducea la bucătărie, învârtea chiar el personal frigarea în care era înfiptă friptura, observând fazele pregătirii, şi delectându-se cu aroma, iar apoi, ştergându-şi degetele de un stejar, se reîntorcea în sufragerie ca să mai citească un timp, ca să zicem aşa, pe îndelete, la foc mocnit. Soţia lui, puţintel îngrijorata,

supraveghea servitoarea, care se îngrijea ca focul din vatră să nu se înteţească, chir nici să nu-i scadă flacăra, iar din când în când Daniel Drouin se reîntorcea şi le supraveghea pe amândouă. „Atenţie la învârtit, ai, ai, ai! – Nu cumva să se scurgă sucul ce musteşte! Mai freacă-l cu puţintel usturoi, dar numai un picuşor! Dă-mi voie să gust!” Tăia câte o bucăţică din friptură, o ridica în sus în vârful unei frigărui de metal sau a unei furculiţe, o mirosea, o atingea cu vârful limbii fără s-o lingă, apoi sufla, băga în gură îmbucătura luată pentru gustat, închidea ochii şi se concentra asupra evenimentului. Mesteca încet, înghiţea, deschidea ochii, apoi îşi îndrepta privirea mai Intri spre plafon, după aceea asupra coanei Charlotte, în timp ce un surâs se răspândea treptat de la ochi până la gură iar apoi asupra întregului său chip, da, asupra întregii lui făpturi foarte înalte, chiar dacă nu era deosebit de lat în umeri. „Încă vreo câteva minute, Charlotte, şi vei vedea, va fi perfectă!”

Era mândru de cunoştinţele sale culinare, pe care şi le sporea într-una. Cunoştea câteva tertipuri întrebuinţate de bucătarul curţii reginei Anne, maestrul de Forger, ştia cum pregăteşte peştele bucătarul-şef al regelui, maestrul Georges, şi dacă anii şi puterile aveau să-i îngăduie, dorea să mai ceară câteva informaţi temeinice asupra metodelor întrebuinţate de celebrul maestru Nicolas, care crease capodoperele vieţii lui în bucătăria monseniorului d’Etampes de Valurcay – episcopul fiind un „gourmet” care pretindea foarte mult de la bucătarul lui.

Daniel Drouin însă ştia foarte bine că atât în Franţa cât şi în restul lumii, mulţi oameni răbdau de foame. O afirmaţie a lui în legătură cu aceasta merită să fie citată – ea a fost rostită în localul „La Găinuşa de aur”, pe care îl frecventa în mod obişnuit. Târziu, într-o seară, el spusese acolo: „Nu sunt orb. Pot gândi, pot aduna laolaltă unele şi altele şi pot face legătura între diferite fapte. Încă mai există speranţa de a se putea stârpi foametea şi războiul pe pământ cu ajutorul unei mai bune organizări şi graţie acelei înţelepciuni pe care ţi-o dăruieşte experienţa şi cultura”.

Cărţile nu şi le ţinea ascunse în lăzi şi dulapuri ci le avea înşirate pe un raft. Cele de bucate erau aşezate aparte, sus de tot. Nu aveau nicio pată, dar erau pline de adnotări marginale. Se aflau acolo lucrări ca de exemplu: „Agricultura sau căminul ţăranului” de Charles Estienne şi Jean Liebault, tipărită în 1564; „Agronomia şi gospodăria ţăranului” do Olivier de Serres, tipărită în anul 1600, şt „Oglinda sănătăţii” de Joseph de Chesne, care, printre altele, conţinea şi reţete de prăjituri. Poseda mai multe manuale de viticultură şi preparare a vinului, altele despre distilarea şi degustarea băuturilor precum şi câteva lucrări despre arta de a tămădui, în care şcoala de chimie era reprezentată de celebrul Théophraste Renaudot, născut aici în oraş, dar care acum se dedica îndeosebi organizării, ajutorării şi îngrijirii sărăcimii Parisului.

Da, Daniel Drouin citea mult şi despre multe. Avea talentul de a fi, înainte de toate, un bun cititor şi de a şti să aleagă citate potrivite. Avea simţul datelor şi al legăturilor juridice, clericale şi istorice. Cine ştie dacă în fond, în fiinţa lui, nu se afla ascuns un istoric, care însă deocamdată nu se apucase încă să scrie istoria oraşului sau a ţării sale. Fireşte, aproape că nu mai e nevoie să pomenim, scria versuri în latină şi în franceză. Câteodată, când avea invitaţi la o masă bună, prieteni şi colegi, selecţionaţi cu grijă, le citea. Prin prieteni se înţelegea exclusiv cei care voiau să apere castelul şi fortificaţiile împotriva unor forţe destructive, forţe ale căror nume nu erau bucuros rostite cu voce tare, în tot cazul nu atunci când le dezaprobai, criticându-le. Cum s-a mai spus, citea mult. Era capabil să întindă mâna şi să apuce pe Messire François Rabelais, născut cândva în oraşul vecin Chinon. Cunoştea multe versuri de Malherbe şi nu rămânea descumpănit atunci când venea vorba despre Clement Marot sau François Villon; citea din Margueritte de Navarre, Ronsard, du Bellay şi Montaigne cu acelaşi interes cu care urmărea pamfletele împotriva cardinalului Richelieu (pe care însă nu le ţinea în

raft la vedere). Îl citea pe Chaucer în englezeşte şi pe Dante în italieneşte. Comanda multe cărţi tipărite la Lyon, Paris şi în Olanda. Scriitorul lui preferat era Cicero, ale cărui cugetări despre bătrâneţe le putea în mare măsură cita şi gusta, încă din anii tinereţii.

Nimeni n-ar trebui să se mire dacă Daniel Drouin, mai târziu, în decursul vieţii sale (după toate cele petrecute), avea să dea citire deopotrivă în latineşte şi în italieneşte, cu o sceptică melancolie, cu amărăciune şi ironie, dar care însumau şi satisfacţii de ordin lingvistic, ultimelor cuvinte ale abjurării pe care Galileo Galilei a fost silit s-o semneze la 22 iunie 1633:

Io, Galileo Galilei, sopradetto ha abiurato, guirato, promesso e mi son obligato...

În fiecare zi, Daniel Drouin şedea câteva ceasuri împreună cu un alt asesor, Charles Calvet, într-o odaie a primăriei, dacă nu chiar mare, dar bună şi confortabilă. Fratele acestuia era acuzator adjunct în cauze civile. Ocupaţia asesorului Drouin consta înainte de toate în administrarea succesiunilor, cercetări în legătură cu procesele de succesiune şi revizuirea înscrisurilor adresate guvernatorului, domnul Jean d'Armagnac (care-şi avea reşedinţa în oraş, dar majoritatea timpului se afla la curte la Paris sau la Saint Germain), autorităţilor centrale, parlamentului din Paris sau instanţelor bisericeşti ^in Poitiers şi Bordeaux, îi plăcea să bea una sau două cupe de vin, unul sau două păhărele de absint la hanul „La Găinuşa de aur", care se afla în aşa-zisul târg de păsări. Acolo întâlnea el de obicei pe unica lui rubedenie în viată, pe vărul lui Mathurin Thiboust, rotarul. Acesta era căsătorit cu Corisande Dolet, o femeie la care o dată, în tinereţea lui, Daniel Drouin ţinuse foarte mult, da, şi la care încă se mai gândea cu dor.

Ţinea un jurnal sub forma unui protocol. Era cu adevărat fericit, dar au existat totuşi perioade în viaţa lui în care a

resimţit un simţământ de teamă.

II. PER. FLORES

Oamenii pier. Cei mai mulţi din pricina focului. Dar, fără îndoială, mulţi şi din pricina florilor. Însă şi asta înseamnă tot prin foc. Focul violent sau scăzut al parfumului, focul dragostei şi focul urii.

O mulţime de oameni sunt arşi pe rug, fumul înăbuşă ţipetele lor sau le poartă mai departe. Alţii intră în putrefacţie încă în timpul vieţii.

Nu arareori pier şi femei din pricina focului. Pe vremuri, asta se numea focul sângelui sau al inimii, acum există alic denumiri pentru aceste stări. Unele ard la flacără mică, blândă, ani îndelungaţi în şir, altele se carbonizează repede. Cărbunele îşi păstrează culoarea sau devine cenuşiu, cenuşă însă, mai devreme sau mai târziu, întotdeauna devine albă, iar timpul o mătură din calea noastră sau de prin pieţe, pentru a nu ne stânjeni în activitatea noastră: adică aceea de a arde.

Bărbaţii pier deseori prin foc – prin aceasta nu înţeleg numai în războaiele purtate între bărbaţi sau în catastrofe, modalitate proprie naturii de a se război cu omenirea, ci şi prin glandele şi acizii ce se află în trupul lor. Numai câţiva indivizi, cazuri izolate, sunt duşi la rug, iar despre aceştia, în clipa de faţă, se pot spune următoarele: omul, ce-i drept, este nimicit, redus la neant, dar şi toţi acei care l-au dus acolo, adică cei ce au cărat lemnele, cei ce stau în cerc împrejurul focului şi privesc, şi ei ard în acelaşi timp cu cel de pe rug. Iar ceea ce vedem noi din fiinţa lor, după aceea, este doar cenuşa pe care încă n-a împrăştiat-o vântul.

Nu-i aşa?

Cei ce se îndeletnicesc cu uciderea semenilor lor, pier ei înşişi loviţi de loviturile pe care le-au dat altora. Toii cei ce

ard oameni, sunt ei înşişi arşi. Numai înţelegerea acestei stări de lucruri poate salva omenirea care se târâie sau tresaltă pe toată suprafaţa globului pământesc.

Nu-i aşa?

Toţi acei care clădesc închisori se constituie ei înşişi prizonieri, fiindcă iac parte din masa omenească, sunt de nedespărţit de ea. Toţi cei ce păzesc deţinuţi, păzesc şi o parte din propria lor fiinţă. Toţi acei care idolatrizează prinţii, îl idolatrizează pe prinţul visat în propria lor fiinţă. Toţi cei ce dărâmă închisori, încearcă, eliberându-i pe alţii, să se elibereze pe ei înşişi. Toate adevăratele crime sunt crime împotriva umanităţii. Alte crime nu există. Există numai foame, jocuri, boli. Ce sunt crimele? În acest stadiu timpuriu, în acest prim revărsat al zorilor care incase mai agaţă cu putere de străvechiul întuneric, nu o ştim încă prea deplin.

Nu-i aşa?

Toţi acei care adună în jurul lor femei, bărbaţi, copii şi le spun: „Eu sunt acel care am să vă spun adevărul”, mint. Având în urma noastră abia o atât de scurtă existenţă a omenirii, nu putem cunoaşte adevărul. Ei ar trebui să spună în schimb: „Vă voi arăta ceea ce socotesc eu a fi o cale posibilă către adevăr”. Toţi cei ce spun minciuni, vor fi arşi de însăşi aceste minciuni.

Nu-i aşa?

Mulţi mor din pricina florilor, *per flores.* De ce oare eu, care am înaintea mea un răstimp atât de scurt, astfel încât n-am la îndemână decât zilele vieţii mele, şi ele nu-mi ajung pentru ceea ce este de o mai mare importanţă, am întrebuinţat o veche zicală străină, într-o limbă pe care n-o cunosc decât superficial? Într-o limbă moartă?

Prietenul meu, problematicul meu prieten Daniel Drouin, care a dispărut de pe suprafaţa pământului acum trei sute, poate de trei sute zece sau trei sute doisprezece ani, întrebuinţa adesea această limbă atunci când se afla în situaţii grele; adică în acele stări lăuntrice când, cuprins de teamă, căuta să găsească o expresie potrivită pentru ceea ce limbajul omenesc nu poate exprima deplin lămurit. Eu

nu am ajuns cu mult mai departe decât el. O limbă moartă! Ea nu este moartă atâta vreme cât multe lucruri şi situaţii pot fi cel mai bine exprimate prin graiul ei. Nu există alte cuvinte care să poată desemna cu atâta subtilitate, şi totodată temeinic şi cuprinzător, parfumul vieţii şi duhoarea morţii. Vezi crini – aceştia sunt primul lucru pe care îl zăreşti atunci când închizi ochii. Apoi trandafiri. Viaţa şi moartea sunt aici amestecate cu trandafiri de crini şi crini de trandafiri. Apoi se mai poate trăi şi muri per flores şi într-altfel. Prin violete, prin nu-mă-uita şi prin flori lipicioase al căror nume nu trebuie să fie amintit aici. Toţi cei care mor din pricina florilor, mor prin foc.

Personaje principale: Madeleine şi Urbain,

El întindea mâna după femei şi ele i-o apucau, câteodată iute, alteori după multe ezitări. Se ardeau. Sau femeile întindeau amândouă mâinile după el, iar el le lua într-ale lui. Ele îşi ardeau mâinile. Ultima venită a fost Madeleine; dar ea i le-a ţinut strânse într-ale ei şi le-a păstrat.

El i-ar fi putut spune: Madeleine, eu doresc să fie aşa. Dar în aceeaşi clipă ar fi avut dreptul lăuntric deplin să spună: Nu mai vreau. Vreau încă să mai încerc un timp împotrivirea ta faţă de mine. În timp ce mă cauţi orbeşte, bâjbâind, acum ca şi în toţi anii ce au rămas în urma noastră, de dorul a tot ceea ce este al nostru, închid de bunăvoie ochii creându-mi însumi o beznă în care te caut pe orbeşte, caut să dibui ceea ce suntem noi, ceea ce este al nostru. Amândoi vom pieri, dar eu o ştiu.

Ea nu-l întreba niciodată de fata aceea cu nume băieţesc, Philippe Tranchant, care acum era măritată cu unul dintre numeroşii Poussaut de pe aici, cu Louis Poussaut, dar ştia de ea, o cunoştea – sau o cunoscuse – fiind pe jumătate verişoara ei. Nutrea faţă de ea o ură nestinsă din cauza acestei legături de rudenie. Îmi seamănă, gândea ea. Dar el s-a folosit de ea aşa cum se folosise şi de altele înainte şi după ea şi aşa cum o să se folosească şi de mine.

Îşi amintea de el pe atunci când sosire aici, în 1617. Pa

atunci ea era în vârstă de douăzeci şi doi de ani. El traversa piaţa Sainte-Croix ţinându-şi breviarul. În mâinile-i împreunate. Era în septembrie. Îşi amintea că el strecurase între paginile cărţii lui de rugăciuni o floare, un trandafir roşu. Mai târziu el îi spusese că nu era adevărat şi că o înşela memoria; dar mai târziu spusese că poate totuşi avusese dreptate. Dar nu fusese oare un trandafir alb? De atunci am învăţat să te aştept, spunea ea. Fecioria mea te aşteaptă pe tine. Ai luat-o cu toate că eram destinată să fiu mireasa lui Cristos. Nu, nu cununată, dar ca şi logodită. Tu eşti un preot ce trăieşti în minciună. Aşa că, oricum ai putea să-mi laşi amintirea acelui trandafir roşu purtat de tine în breviar. El îi răspunsese că-i acordă această amintire. Eşti legată de mine, prin căsătorie, spunea el. M-am căsătorit cu tine noaptea, în biserica Saint Pierre, zisese ea. Nimeni n-a văzut fapta noastră. Eram fără martori. M-am căsătorit în întuneric şi tu ai scris lucrarea ta împotriva celibatului preoţilor, pentru a salva sufletul tău şi al meu şi conştiinţa noastră, spusese ea. Ca să te salvez pe tine pentru mine, zisese el. Nu, Urbain, spusese ea, ca să te salvezi pe tine pentru tine însuţi.

Ea fusese femeia care-l urmase de-a lungul multor ani, din umbră, din întuneric. Ea era Dame Madeleine de Brone cea avută, cea singuratică şi de sine stătătoare care acum locuia în piaţa Sainte-Croix în casa asesorului Daniel Drouin, aşezată de-a curmezişul drumului de biserică. De la ferestrele ei vedea venind la el femeile. El întruchipase pentru ele „Biserica”.

Avea alături de el viaţa ei tainică. O rudă de a ei, Pierre Milouin, întinsese şi el mâinile după ea. Acest văr era slujbaş de stat, procuror auxiliar, viitor om de vază aici în oraş şi dornic să devină apărătorul acestei orfane. Inima îi era plină de dragoste. Un an după aceea însă aceeaşi inimă era saturată de ură. Nu te-ai dus la mănăstire, Madeleine, spusese el. Ai aşteptat până ce ţi-a fost dat să devii concubina acestui preot. La aceste vorbe – care erau adevărate – ea răspunsese: – Nu este adevărat. Dacă mai repeţi acest lucru, Pierre Milouin, spusese ea, atunci te dau

în judecată pentru defăimare. – Ceea ce am spus este adevărul, zisese el. – Dacă repeţi aceste cuvinte în public, voi intenta proces de calomnie împotriva ta, Pierre Milouin. – Madeleine, tu erai femeia care ai fi putut să te căsătoreşti cu mine, zisese el, şi-acum te culci cu un preot numai fiindcă ştie să vorbească mai frumos decât alţii. Numai fiindcă oamenii sunt de părere că ştie să vorbească mai bine decât un altul. Dar îi va veni şi lui ziua. O ştim cu toţii. El este închinat morţii. Adevărata lui mireasă este moartea. Tu nu eşti decât o soţie auxiliară, Madeleine, un accesoriu, zisese el. – Iar tu eşti plin de ură, Pierre Milouin, spusese ea. – Da, plin de ură, draga mea verişoară, demoisella mea scumpă, răspunsese el.

— Urbain – spusese ea o dată – nu vreau să te mai ştiu între zidurile oraşului nostru.

— Madeleine, răspunsese el, precum ştii, zidurile vor fi dărâmate.

— Nu vreau să fii preot, zisese ea. Ar trebui în schimb să fii guvernator – unul adevărat şi nu numai un sfătuitor în umbra lui Armagnac. Ar trebui să fii intendentul oraşului, ca vărul meu Cerisay, sau funcţionar civil sau al poliţiei, ca verii mei Calvet sau ca Daniel Drouin. Nu, nu ca Drouin, e de nesuferit cu bucătăritul lui, cu latineasca lui, cu setea lui nepotolită. Dar în niciun caz n-ar trebui să te faci preot.

— Ai fi putut la fel de bine spune: procuror regal, sau însărcinat cu afaceri, sau procuror general ca ruda ta, Louis Tranchant, zisese el. Dar asta n-ai spus. Nu te-ai gândit la cele ce se bârfesc despre mine şi fiica lui. A fost drăguţ din partea ta.

— Eu mă gândesc la tine, răspunsese ea. La faptul că tu n-ar trebui să fii preot.

— Madeleine (zisese el pe atunci – şi era mult de atunci – însă cuvintele lui mai trăiau încă, mereu vii, în amintirea ei). Eu sunt chemat să fiu preot. Dacă dezertez, sunt un om pierdut. Am să mor preot.

Ea răspunsese (pe atunci, cu multă vreme în urmă) că viaţa lui era o minciună, iar el o încuviinţase. Dar ca să

scape din această minciună, trebuia să intre într-altă minciună, aceea a altei vieţi,

— Madeleine, tu ştii ce s-a săvârşit împotriva mea. Timp de zece ani m-am răfuit cu jumătate din oraş. M-au împovărat cu vina lor, cu întreaga lor vină. Eu am fost roaba lor de gunoi, roaba cu scârnăvii. Au vrut să mă pedepsească. Atât din cauza femeilor, cât şi din alte motive. Au reuşit să mă pedepsească, iar instrumentul lor a fost episcopul Roche-Pozay din Poitiers. Două luni am stat în închisoarea lui. Îţi aminteşti de toamna anului 1629? Eram închis în turn, într-o celulă întunecoasă şi umedă, bolnav, gata să-mi dau sfârşitul. I-am scris episcopului spunându-i că-i iert pe toţi duşmanii mei. Asta a fost pe atunci. Cred că era şi ceea ce gândeam. Dar după aceea câte n-au uneltit din nou împotriva mea! Lucruri pe care n-am ajuns încă să le-o iert. De altfel, monseniorul de la Roche-Pozay nici nu mi-a răspuns la scrisori. M-a salvat arhiepiscopul Escoubleau de Sourdis din Bordeaux şi tot el a rostit cuvântul de iertare. Dar eu încă n-am învăţat să iert. Uneori încerc.

— Omul nu trebuie să se lupte într-una, zisese Madeleine. Şi tu faci asta.

— Numai aparent. În fond, mă apăr şi trebuie să câştig. Dacă nu câştig – iară şi iară – atunci sunt pierdut. Pentru mine nu există altă cale. Niciun compromis. Acum nu mai există niciunul.

— Urbain, ai putea părăsi toate astea, spusese ea.

— Aş putea deveni un războinic şi aş putea ucide cu armele. Aş fi putut să mă înrolez şi să plec într-un război, să devin general, aş fi putut ucide hughenoţii sau pe alţii. Aş fi putut urma trupele Cardinalului până-n La Rochelle şi să intru în jocul lui, sau l-aş fi putut însoţi pe ducele de Rohan pe căile lui şi aş fi putut juca jocul lui. Eu însă am rămas aici şi mi-am jucat propriul meu joc, pentru a salva zidurile şi fortificaţiile oraşului şi pe mine însumi – iar acesta e un joc pierdut. Eu însă nu sunt pierdut. Atâta vreme cât îmi joc propriul meu joc – chiar dacă-i pierdut, rămân eu însumi – trăiesc.

— Nu te înţeleg. În tine sălăşluieşte dezbinarea. Nu există unitate înlăuntrul fiinţei, tale, spusese ea într-una din acele nopţi de primăvară, în unul din primii ani după 1630, pe vremea când venea la ea şi lăsa să-i alunece pe podea haina lui preoţească. Tu minţi şi minciuna ta ne va duce pe amândoi în iad.

— Ştiu, răspunsese el, dar eu aleg minciuna cea mai mică pentru ca focul gheenei să nu fie atât de nesfârşit de lung.

— Dar eu ce sunt, Urbain? O prostituată?

— Tu eşti femeia mea, eu sunt bărbatul tău. Noi ne-am căsătorit unul cu altul la ceas de noapte în biserica mea, Saint-Pierre, şi trăim în această minciună: eu sunt duhovnicul tău, iar tu eşti învăţăcelul meu întru cele sfinte. De fapt, tu eşti una dintre frumoasele mele fiice. Îţi dau binecuvântarea trupului şi tu pe aceea a iubirii.

— Eşti un preot iezuit, spusese ea.

— Ştiu să gândesc, răspunsese el. Asta mă mântuieşte. Aici am fost atacat din prima zi fiindcă eram un străin – numai şi numai de asta. A fi un străin poate însemna ca femeile să te privească cu alţi ochi decât pe rudele şi tovarăşii lor de joacă de gen masculin. Bârfeala s-a lăţit în jurul meu. Bârfeala este calea cea mai uşoară. Am ştiut să gândesc, m-am apărat, limba mi s-a ascuţit.

— Dar erai şi arogant, zisese ea.

— Da – şi asta.

— Urbain, eşti un om rău sau bun? întrebase ea.

— Eu sunt..., zisese el. Nu! Sunt alături de tine. Nu mai vorbi despre asta. Nu sunt fericit când vorbeşti despre aşa ceva.

— Arareori eşti fericit, spusese ea. Dar lângă mine vreau să fii fericit. Multe femei şi-ar fi dorit să fii lângă ele. Poate că Dumnezeu ţi-a dăruit o faţă şi un trup care nu se potrivesc sufletului tău.

— Ce ştim noi despre asta I? zisese el.

— Femeile întorc capul după tine. Ar dori să te aibă. Iar când mă văd trecând pe stradă, îşi spun: „Uite colo, trece ibovnica preotului, una dintre ţiitoarele lui”. Nu dau cu

pietre după mine ci spun: „Bună ziua, dragă doamnă, scumpă *demoiselle* de Brone, ce mai faceţi? Cum o mai duce sora dumneavoastră din Chinon, am auzit că după ultimul copil a rămas slăbită. Cum îi mai merge iubitei, drăgălaşei Hélène de Rothay; şi ce mai face sora dumneavoastră cea mai tânără, micuţa şi încântătoarea madame Renée Bogier? Şi dumneavoastră, care locuiţi atât de singură, singurică? Oare în vremurile astea prin care trecem nu vă simţiţi însingurată, stând în casă de una singură? Nu-i oare prea multă gălăgie jos, la asesorul Drouin? E-adevărat că-i un beţivan care bea zi de zi şi aleargă după toate femeile, cu toate că are o soţie atât de dulce? Şi-i adevărat că el însuşi găteşte mâncarea, deşi e asesor?”

Îl auzise râzând uşor în întuneric.

— Ştii tu, Madeleine, ce gândesc ei când mă văd pe stradă? Ba da, ba da, ştii ce gândesc? „Uite-l pe duhovnicul doamnei aceleia frumoase. E demn de invidiat!”

— Tu nu eşti dreptcredincios, spusese ea.

— Nu ştiu, Madeleine, dar sunt loial faţă de mama mea.

— Vorbeşti de biserică? Sau de mama ta?

— De amândouă, răspunsese el.

— Urbain, noi ne aflăm într-o închisoare. Dar putem evada.

— Nu există decât închisori pe lume, spusese el. Pentru mine, a evada înseamnă doar a schimba celula. A trăi viaţa unui preot fugar – şi asta înseamnă o închisoare. A trăi viaţa de soldat e altă închisoare. De aceea viaţa în sânul bisericii rămâne încă singura viaţă care îţi oferă ceva mai multă pace. Nu o pace deplină, totuşi multă pace. Doar dacă nu eşti...

Ea aşteptase.

— Ce, Urbain?

— Matematician, Madeleine. Ca acela din Padua, Galilei.

— Tu nu vrei să fii slujbaşul bisericii, zisese ea. Am putea trăi într-o ţară străină. În Lumea Nouă. De cealaltă parte a Oceanului.

— Să fiu un sălbatic? replicase el. Sau unul care ucide sălbatici? Ce vârstă am eu acum? Patruzeci de ani. Iar tu

treizeci şi şase. Mai suntem încă tineri. A călători... Şi adăugase îndată: în sânul bisericii găsesc acel echilibru de care am nevoie.

— Dar tu nu vrei aşa, Urbain! Spune-mi că nu vrei. Spune-mi adevărul.

— Nu ştiu, Madeleine, zisese el.

Nu-l întrebase niciodată despre tânăra Philippe, dar se gândea deseori la ea: „Îmi seamănă". Sau: „Îmi semăna. A folosit-o aşa cum s-a folosit el de multe, aşa cum se va folosi şi de mine. Nu, nu în acelaşi fel".

Cu câţiva ani în urmă, într-o zi de primăvară a anului 1626, Madeleine se dusese în oraşul vecin Chinon, aşezat sus, pe dealuri, la sora ei Hélène, care locuia acolo. Coborâse la biserica Saint-Mexme şi dădu drumul vizitiului. Tocmai pe când traversa piaţeta, un preot veni în urma ei, urmărind-o foarte îndeaproape. Întoarse repede capul şi-l cercetă cu privirea. Era un bărbat de vârstă mijlocie, mic de statură şi slab, strâmb şi puţin ghebos. Ea ştia cum îl cheamă şi ştia prin ce se făcuse cunoscut înainte de toate. „Exorcizator", gândi ea cu un sentiment neplăcut. În mijlocul piei ii, el merse câţiva paşi alături de ea. Faţa îi era foarte vânoasă, tenul cenuşiu de parcă ar fi fost pudrat cu cenuşă. Cura, puternic strânsă, era izbitor de mică. Fruntea brăzdată de cute piezişe, ochii de un căprui blând şi apoşi. Preotul coborî privirea în jos mormăind parcă spre pământ.

— Nu cumva vă numiţi Madeleine de Brone?

— Da.

— Sunteţi o femeie foarte frumoasă, continuă el. Sunteţi foarte, foarte frumoasă.

— Nu se cuvine să spuneţi aşa ceva, părinte Barrot.

— Sunteţi foarte, foarte frumoasă, Madeleine de Brone, mormăi el fără a ridica privirea şi plecă de lângă ea, luând-o de-a curmezişul pielii.

„Nu are dreptul să vorbească aşa! gândi ea. Eu sunt frumoasă pentru Urbain, nu pentru şobolanul ăsta!"

Reîntoarsă de la Chinon, într-o seară, târziu, Urbain şi cu ea şedeau împreună la ea acasă. Jos, la asesorul Drouin, avusese loc o mică petrecere, dar acum era linişte. Ase-

sorul ieşise în oraş.

— Sora mea era grozav de melancolică, zise ea. Cred că iubeşte foarte mult pe cineva. Cineva care nu este soţul ei. Poartă doliu.

— Poartă desigur un doliu relativ stăpânit? zise el.

— În familia noastră am fost întotdeauna foarte stăpâniţi.

— Tu însă nu, spuse el.

— Nu, eu nu. Ce-ai făcut în timpul acestei săptămâni?

— Mai întâi mi-a fost dor de tine, şi-i mângâie uşor mâna. Al doilea, mi-a fost dor de tine. Al treilea, i-ara dat guvernatorului câteva sfaturi, deoarece mă rugase. Al patrulea, am botezat azi pe fiul lui Daniel Drouin şi m-am bucurat văzând cât de nemaipomenit de înnebunit de fericire şi mândrie poate fi de copilul lui. Al cincilea, am constatat că clevetirile pe socoteala mea tot mai continuă – nici nu mă aşteptam la altceva. Al şaselea, mi-a fost clor de tine. Şi al şaptelea, te pot înştiinţa: s-a hotărât ca vreo câteva maici ursuline din Poitiers să se instaleze în vechea hardughie a lui Poussaut du Frènes din Rue Pasquin. La început vor sosi numai opt. Poate se vor afla printre ele câteva puicuţe dulci.

— Ele vor vrea, desigur, să te aibă duhovnic, zise ea. Faima ta este mare.

— Duhovnicul lor va deveni, probabil, bătrânul văr al lui Frènes. Astfel, Curia rămâne în sânul familiei Poussaut. Mi-a fost dor de tine, zise el.

— Eşti un preot nedemn, Urbain.

— Sunt încă un bărbat tânăr, zise el. În faţa lui Dumnezeu tu eşti soţia mea.

— Eu..., îngăimă ea. La Chinon... tocmai când coboram din trăsură...

— Da?

— Nu, nimic, spuse ea.

Începutul poveştii Jeannei

Un an după aceea el îi povesti că ursulinele aveau o nouă stareţă. O femeie tânără, după câte se spunea plină de

toane, maica Jeanne.

— Am auzit de ea, spuse Madeleine. Ce frumos îi sună numele: Jeanne de Beaucil.

— Îi cunosc familia, zise el. Se trage din Saintonge.

În vara anului 1631, după moartea bătrânului Poussaut, îl rugaseră să devină duhovnicul ursulinelor. Nu i se adresară direct lui, dar cineva îi şoptise la ureche să se ducă s-o caute pe stareţă. El nu se urni. În schimb, deveni duhovnic colegul lui de la biserica Sainte-Croix. Minet căruia i se zicea „Şchiopul”.

Curând ieşi la iveală că, îndată după moartea lui, bătrânul Poussaut se arătase în chip de stafie, timp de câteva luni, şi umblase prin coridoarele neîncăpătoarei mănăstiri a ursulinelor din rue Pasquin, neliniştind pe maici, pe surorile ascultătoare precum şi pe fetele aflate acolo în pension. Se zicea că are o gură necrezut de spurcată – mai ales faţă de cele retrase şi timide. Scuipa vorbe atât de grele şi de murdare încât pereţii începuseră să prindă mucegai – aşa spusese una dintre surorile ascultătoare de la bucătărie, care fusese atacată de el. Intrase prin diferite chilii şi în dormitoare şi făcuse felurite încercări de apropiere, deşi anemice – erau de părere fetele. Chiar şi în chip de fantomă se arăta a fi bătrân şi şubred. În zilele lui de vigoare chinuise copiii – pe vremea când conducea şcoala de latină. Noul duhovnic, nepotul lui, adică fiul surorii sale, Jehan Minet, îl alungă din nou în purgatoriu rostind câteva cuvinte anume şi bătrânul Poussaut nu mai apăru niciodată.

Dar fusese un deschizător de drum.

Într-o noapte cu lună, în martie 1632, trei demoni se căţărară pătrunzând în mănăstirea ursulinelor.

Primul, de talie mijlocie şi foarte mlădios se numea Astarot, al doilea, mai greoi în mişcări şi mai precaut, era denumit Sabulon, iar al treilea, Asmodeus, era neobişnuit de vioi şi de sprinten. Vorbeau pe şoptite într-o latină care nu era de cea mai bună calitate. Dar nu se putea desluşi ce spuneau.

Astarot, Sabulon şi Asmodeus sosiseră aduşi de un val de

mirosuri pământene; mireasmă de glie, parfum de flori pretimpurii şi duhoare de latrină. Purtau haine negre, strânse pe corp, iar sub ştofa mătăsoasă se desena cu precizie fiecare muşchi, fiecare membru, îndeosebi muşchii lui Astarot (pe el îl învăluia şi un miros foarte intens şi acerb de ţap şi taur).

Se căţăraseră cu agilitate pe peretele de calcar de un alb-cenuşiu-gălbui, aruncând umbre mişcătoare pe ziduri. Ici şi colo se opreau şi, pitulându-se ca şopârlele în crăpături şi prin despicăturile dintre cărămizi, şuşoteau aprins între ei. Ajunşi la o ferestruică, înşfăcară, cu degetele lor ca nişte gheare, zăbrelele uzate din fier forjat. Se înghesuiră în faţa micuţei ferestre şi priviră înăuntru. Capetele lor se strânseră laolaltă într-un ghemotoc, trupurile însă se lăţiseră pe zid formând un evantai cu şase ramificaţii care atârnau în jos. Când atinseră marginea acoperişului – clădirea era înaltă de trei caturi – se aşezară pe jgheabul lui şi ţinură sfat. După care, Astarot, se căţără ţinându-se de ardeziile acoperişului până la cel mai înalt coş, cel din mijloc, şi cercetă cu privirea împrejurimile. Făcu un semn cu mâna şi ceilalţi doi îl urmară – Asmodeus cu sărituri agile. O clipă şezură pe marginea coşului privind palida lună primăvăratică. De aici de sus îmbrăţişau cu privirea întreg oraşul, aşezat pe o înălţime deasupra unui şes. Lumina lăptoasă a lunii scălda blând turnurile, fortificaţiile şi zidurile care în curând aveau să fie date jos. Pe la porţi – care nu peste mult aveau să fie porţi fără ziduri! – la poarta Chinon, poarta Bartray şi pe la celelalte porţi acum era linişte. La nord-est zăreau masa greoaie a castelului şi turnurile ascuţite de la Chinon, iar mai departe, spre nord, turnurile din Saumur, unde exista multă erezie şi posibilităţi bogate pentru îndeletniciri demonice. Panglica de apă a Loarei şi scânteierile râului Vienne nu le puteau decât bănui. Departe de tot, spre nord-est, se afla oraşul Tours şi încă mai departe Orléans, iar în zare, spre nord-vest şi vest, se aflau Angers cu zidurile masive ale închisorii, şi Nantes, vechiul oraş al namneţilor, Portus Namnetum, localitate a îndoielilor şi a luptelor pentru credinţă. Iar la sud se afla

Poitiers, cu cetatea episcopală şi închisoarea, cu biserici şi cu judecători pricepuţi şi bine pregătiţi.

Oraşul din vale se ghemuise pentru somnul de noapte. Peste străzile înguste, casele se aplecau unele spre altele şi întreg ţinutul părea mai mic decât în timpul zilei. Parcă mai îngustat. Astarot, Sabulon şi Asmodeus contemplări şi chibzuiau. Privirile lor rămaseră o clipă agăţate asupra bisericii Sainte-Croix, aflată în imediata lor apropiere, şi asupra bisericii Saint-Pierre aşezată ceva mai sus, pe înălţimea castelului. Timp îndelungat observară atenţi şi stând în espectativă turnul nordic, înalt şi pătrat, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca el să se mişte şi, învăluit în vălul clarului de lună, s-o ia din loc poticnindu-se de zidurile osândite la pieire (de pe acum, erau în mare parte distruse); de acele ziduri şi fortificaţii ale oraşului care se înfăşurau strâns împrejurul tuturor clădirilor lui.

— Ar fi trebuit să-i luăm cu noi şi pe Isaacarum şi Behemot, rosti Asmodeus după ce şezuseră un timp pe coşul casei, privind şi chibzuind.

— Şi pe Guelman, care-i foarte întreprinzător, zise Sabulon dus pe gânduri. Şi pe Grezil şi pe Carmin.

— Ei, hai acum să ne apucăm de treabă, spuse Asmodeus.

— Aş mai vrea să privesc şi să mă mai gândesc un pic, interveni Astarot. Aş dori să-mi întipăresc imaginea oraşului pentru a-l regăsi în amintire, aşa cum este el acum, înainte de a se schimba cu totul. Peste o lună va veni ciuma. Iar apoi, peste un an, multe de pe-aici vor fi dărâmate şi dispărute.

Se mai reculeseră o clipă. Ornicul de la Sainte-Croix bătu o lovitură şi cel de sus, de la Saint-Pierre, îi răspunse. Orologiile care nu erau prea stricate răsunară şi ele de afară, de pe şes. Ecoul lor venea până aproape ca peste o pânză lată de apă. Prin grajdurile, staulele şi îngrăditurile lor de scânduri, animalele se mişcară. Un cal stătea treaz în micuţul grajd al guvernatorului, acum plecat într-o călătorie, şi din al cărui palat nu mai rămăseseră decât nişte neînsemnate rămăşiţe. În grajdul bailli-ului de Cerisay ve-

gheau sau dormeau caii. Înzestratul cunoscător al limbii latine, asesorul Daniel Drouin, dormea, după ce personal pusese mâna la treabă ajutând soţiei lui, ajunsă cu sarcina în pragul lunii a noua, să prepare o masă foarte bună. După această masă el trecuse pe la crâşma „Găinuşa” din târgul de păsări şi băuse un păhărel de absint şi puţintel vin în tovărăşia unicului său văr, rotarul Mathurin Thiboust, apoi se prăvălise pe pat, nu înainte însă de a-şi fi scos mantia, gherocul, vesta şi ghetele. Beţivanul acela de Michel, ţăranul care îngrijea de moşioara şi de via asesorului Drouin, aşezate în câmpie, la sud-vest de oraş, înspre Ainsay, venind spre casă de la cârciuma tuşei Gaspar – din apropierea porţii Mirabeau – trecuse şi el pe la „Găinuşa”. Michel zăcea acum pe jumătate întins în căruţa peste care ridicase un mic coviltir. Catârul era binevoitor, cu toate că ceva cam neliniştit. Roţile înalte şi păcătoase se învârteau anevoios, cotiga uruia şi trosnea, totuşi zgomotul, ca şi ameţeala beţiei, îi dădeau ţăranului un sentiment de securitate. Michel fredona tocmai un cântecel obscen despre fundul cel mare al cardinalului – în timp ce traversa piaţa Sainte-Croix şi începea coborâşul pantei ce ducea la poarta Bartray. Fostul procurator şi împuternicit regal Louis Tranchant (anul trecut, din anumite motive, trebuise să demisioneze şi să-şi vândă ieftin slujba lui Jacques Poussaut, care îndată după aceea se căsătorise cu unica lui fiică, Philippe) în noaptea aceea fusese ţinut treaz de adânca lui ură. Preotul parohiei Saint-Pierre, care în acelaşi timp era şi canonic, beneficiar al unui venit bisericesc la Sainte-Croix şi cel mai de seamă preot al oraşului, Urbain Grainier, stătea lungit lângă Madeleine de Brone, în locuinţa acesteia din casa lui Daniel Drouin. Ea dormea, el însă privea fix cu ochii larg deschişi spre spaţiul întunecos de sub tavan şi trăgea cu urechea. În locuinţa de jos, sforăia foarte zgomotos un vechi prieten şi camarad de şcoală al său, asesorul. Peste piaţă trecea hodorogind şi scârţâind o cotigă, iar cineva cânta ceva necuviincios. Potcoavele bă-teau uşor caldarâmul din faţa bisericii: un măgar sau un catâr.

În casa pusă la dispoziţia ursulinelor de către domnul Frène de Poussaut din Rue Pasquin, stareţa Jeanne de Beaucil şedea întinsă în chilia ei, lunecând peste graniţa dintre somn şi vis. Îşi mişcă trupul, rosti încet un nume, apoi se întoarse pe spate, pregătită. O cană de absint se afla în sipetul din colţ. O cană cu vin şi un pahar erau aşezate lângă pat. Pe perete, deasupra sipetului, crucifixul lucea, iluminat de o rază palidă de lună.

Demonii se lăsară în jos prin coşul din mijloc. În noaptea aceea nu se întâmplă nimic serios. Nici surorile ascultătoare, nici maicile care predau şi nici fetele aduse în pension nu erau suficient de pregătite. Cel mai zelos se arătă a fi Asmodeus, care se furişă cu iuţeală prin coridoare şi pătrunse în patru-cinci chilii şi chiar într-un dormitor, încercând să le posede pe cele adormite. Noroc avu îndeosebi în zona bucătăriilor pe lângă o fată înaltă şi voinică, Séraphique Archer, originară de aici, din oraş, şi care, după una sau mai multe amare poveşti de dragoste, nimerise la mănăstire. Ea pierduse poate pe cineva care-i rămăsese la inimă, acolo sus, în înalta societate a funcţionarilor şi asesorilor, sau căzut pe unul din numeroasele câmpuri de luptă ale lumii. Era foarte primitoare. Sabulon, de partea lui, făcuse încercări îndărătnice pe lângă o tânără fată crescută aici, Marie Aubin, dar care nu avea să fie niciodată călugăriţă. Scena avusese loc într-un mic dormitor cu patru interne. El o mângâiase iar ea, în clarul de lună, cătase pe bâjbâite după el; când însă se apropiase de părţile mai sensibile ale trupului ei, cu un surâs, ea se ferise. Era surâsul viclean al unei fete tinere, pe jumătate adormite. El hotărî să se reîntoarcă în altă noapte, atunci când ea avea să fie mai coaptă pentru aşa ceva şi se duse pe la altele.

Cei trei demoni vizitară cu totul vreo douăzeci de femei pe care le făcură în somn să şuşotească anumite nume. Opt dintre ele şoptiră – dintre toate numele care ar fi putut să le vină în gând – pe acela al preotului de la Saint-Pierre; trei şuşotiră pe acela al fostului duhovnic Poussaut, dar nu cu

pasiune; două, pe acela al actualului duhovnic Jehan Minet. Câteva şoptiră numele cunoscutului exercizator, al celui ce alungă pe diavol şi care era preot la Chinon, Pierre Barrot. Sabulon şi Asmodeus avură un contact de-a dreptul intim cu opt maici şi cu o soră ascultătoare. Patru şoptiră cel mai sfânt nume bărbătesc, câteva însă şi numele lui Satan.

În chilia stareţei, Astarot ezită o clipă în umbră, până s-o atingă. Azvârlise de pe dânsa toate veşmintele şi el o putu cerceta cu de-amănuntul. Capul ei zăcea aruncat pe spate, pe perniţa tare şi plată. Părul era de culoare foarte închisă, de un negru lucios. Nasul drept şi subţire, dar cam prea lung. Buzele cărnoase şi de un roşu aprins, chiar şi-acum, în lumina lunii. Gura-i era mare, dar fin desenată. Colţurile gurii lăsate în jos, sugerând o foame tragică şi care niciodată nu fusese astâmpărată şi niciodată nu avea să fie astâmpărată. Bărbia îngustă, totuşi hotărâtă, arăta voinţă. Sânii erau plaţi, nedezvoltaţi. El îşi trecu una dintre gheare peste pielea ei foarte albă şi fierbinte. Umerii îi avea rotunzi şi sfioşi, ca ai fetelor tinere. Spatele era strâmb sau încovoiat şi gâtul atât de scurt încât în clipa aceea părea gheboasă. Mâna stângă îi odihnea în poală. Asmodeus trecu mângâietor cu ambele mâini gheroase de-a lungul părţilor dinăuntru şi dinafară a coapselor pentru a le trezi la viaţă. Pleoapele bătură tremurânde, genele-i lungi se jucară cu o rază de lună. Picioarele îi erau ghemuite, nemişcate, ca prinse de o crampă. Hainele greoaie de pe scaunul de trestie împletită şi de pe podea, ghetele grosolane de piele neagră, scufia, panglica albă care o mărginea, mătăniile şi cartea de rugăciuni de pe masa joasă de culoare cafenie, crucifixul de pe perete, toate o făceau să pară mai goală decât era. Ea îngână un nume de bărbat.

Acelaşi nume îl auzi mai târziu şi în alte chilii, la cele două fete Barbezier, la maica Agnès, la fetele Bonpierre, la domnişoara Escoubleau. Toate erau tinere. Séraphique Archer, sora supusă care lucra la bucătărie, şuşoti numele unui englez: Daniel. Într-o chilie contemplă o femeie ceva mai în vârstă. Avea patruzeci-patruzeci şi doi de ani şi aici; se numea maica Anne. Dar Asmodeus aflase numele ei de

fată şi cel de foarte tânără doamnă. Zăcea întinsă pe podeaua de piatră, iar lângă ea se afla o carafă cu vin. Răspândise vin primprejurul ei – mici iazuri lucitoare, de un: negru adânc. Ea era cea mai matură dintre femeile din acea: noapte.

Când ceva mai încolo, în faţă, pe coridor, deschise uşa unei chilii, simţi un fel de respect profund amestecat şi cu o oarecare teamă. Se afla în faţa maicii Claire, născută de Sazilly, o rudă a cardinalului. Era o femeie de vreo patruzeci de ani, foarte oacheşă, cu buzele subtilă, nasul ascuţit, slabă, cuprinsă de doruri febrile. Ea mormăi un nume. Ar fi putut s-o cucerească deîndată, dar se feri, de teama neplăcerilor ce şi le-ar fi creat.

Ciuma apăru în aprilie, iar în septembrie aproape trecuse. Dintre ursuline, deoarece nu ieşiseră din mănăstire, nu muri niciuna, dar demonii fuseseră harnici şi-şi aduseseră întărituri.

Trandafirii

La sfârşitul lui octombrie – ne aflăm încă în anul 1632 – în timp ce atât în oraş cât şi în împrejurimi umblau felurite zvonuri, un slujbaş de stat, asesorul Calvet, trimise vorbă stareţei că dacă ursulinele doresc, li se îngăduie să culeagă castanele de pe teritoriul împădurit ce ţinea de moşia lui de la Rissay. Stareţa chibzui îndeaproape oferta primită înainte de-a învoi câteva pensionare şi câteva maici, pe care ea le socotea cele mai de nădejde, ca să meargă acolo. Conducătoarea acestei mari expediţii deveni maica Claire. Fetele ieşiră prin rămăşiţele porţii Mirabeau, ajunseră la ogoarele din afara zidurilor distruse ale oraşului (ogoare de pe care se strânsese recolta), când Marie Aubin, în vârstă de şaptesprezece ani, nu se mai putu ţine aşa cum se cuvenea, după prescripţiile regulamentului. Disciplina se destramă. În fustele ei greoaie, ea începu să alerge înainte pe şoseaua prăfuită şi deodată se abătu de la drum şi o luă la fugă pe o mirişte.

— Marie!

Alte câteva fete o urmară şi se puseră pe alergat de le zburau fustele până sus, peste pulpe.

— Marie! Marie! Marie!

Ea auzi în sfârşit, se opri, se întoarse încet, în silă, şi aşteptă ironică poruncile. Gâfâia, simţind încă în trup fericirea acelei mişcări violente, gura îi era întredeschisă, dinţii laţi – şi parcă ahtiaţi după mâncare – străluceau. Surâdea, da, de-a dreptul iradia.

— Întoarce-te!

Marie se întoarse încet înapoi, cu privirea în pământ, scormonind şi împrăştiind cu piciorul bulgării, ca şi cum ar fi căutat ceva dedesubtul lor. Celelalte două mergeau în urma ei, uluite şi îngrijorate.

— Gândeşte-te la demnitatea ta! vorbi Claire de Sazilly nu ca o maică spirituală, ci ca o nobilă educatoare.

— Nu m-am putut opri, maică Claire, spuse Marie Aubin şi vocea voia să-i sune spăşită, dar ochii căprui străluceau, şi chicoteau făcând tot ce putea ca să nu izbucnească în râs.

— Nici noi nu ne-am putut abţine, spuse una dintre cele două fete Bonpierre.

— Va trebui să raportez cele întâmplate, declară doamna de Sazilly.

— E de la sine înţeles că întâmplarea trebuie adusă la cunoştinţa stareţei, argumentă cea mai mare dintre surorile Barbezier, maica Louise.

Mezina, soia Catherine – de obicei cea mai tăcută dintre fetele Barbezier – nu adăugă nimic dar se uită cu severitate la Marie. Tânăra Bonpierre chicoti tare – putea îndrăzni, fiind cumnata unei persoane foarte cunoscute şi temute, a domnului de Laubardemont şi deci sigură că mi avea să fie pirită; în tot cazul, nu avea să fie pedepsită. După aceea toate îşi văzură de drum tăcute şi mergând în ordine până la pădurea de castani.

Ici şi colo cădea la pământ coaja vreunui fruct. Maicile erau nevoile să dezghioace mingiuţele ţepoase şi galbene lovindu-le şi zdrobindu-le cu piciorul – căci dacă încercau să le deschidă cu mâna, ţepii le împungeau degetele. Alte coji

zăceau desfăcute iar castanele cele mai coapte, de un brun lucios, cădeau afară. Desigur, fetele culegeau cercetând tufişurile şi boschetele, dar grupul rămânea bine strâns laolaltă. În pauza pentru masă, aşezate pe marginea drumului, mâncaseră pâine şi brânză şi, vârând mâinile în coşurile cu castane, lăsaseră să li se scurgă printre degetele răsfirate fructele răcoroase, netede. Uneia dintre fete i s-a făcut dor de casă – tânjea într-acolo, departe, spre vest, către mare. Marie Aubin îşi dădu părerea:

— A! Ce frumos e azi! A! Ce frumos miroase pădurea! Îţi vine să zburzi, să râzi, să alergi!

— Gândeşte-te la ce vorbeşti, fato, spuse doamna Claire de Sazilly.

— Da, gândeşte-te la ce vorbeşti! reluă ca un ecou cea mai vârstnică dintre fetele Barbezier, maica Louise.

Tânăra Bonpierre chicoti necrezut de tare, dar asta nu avea niciun fel de importanţă: domnul de Laubardemont, ruda ei, era doar un personaj cunoscut.

De altfel nici nu prea fusese multă severitate în vocea maicii Louise sau pe faţa maicii Catherine. În acea zi nu era mare severitate nici în văzduh, nici în oraşul de acolo, din depărtare. Claire de Sazilly îşi umezi cu vârful limbii buzele ei subţiri şi deveni de-a dreptul glumeaţă.

— Arată ca nişte... pisicuţe! Vreau să zic cojile de castane. Zgârie ca nişte pisicuţe mititicuţe, drăgălaşe!

— O, pisicuţele, micuţele, scumpele mele pisicuţe! Strigă Marie Aubin, a cărei purtare oricum nu avea să fie comunicată stareţei.

Exuberanţa neobişnuită a maicii Claire se înfrână. În drum spre casă, făcură un ocol, trecând pe la poarta. Bartray şi prin faţa bisericii Saint-Hilaire iar apoi, mai departe, suiră dealul până la piaţa Sainte-Croix. De ce acest ocol, nimeni n-ar fi ştiut s-o spună. O fi fost poate maica Claire curioasă să vadă cum se desfăşoară viaţa în oraş, căutând subiect pentru bârfeală? Dar îi şi fu dat să-l găsească! Preotul paroh de la Saint-Pierre tocmai ieşea de la Sainte-Croix şi, traversând de-a curmezişul piaţa, se ducea spre casa asesorului Drouin. Privirea îi era coborâtă asupra

breviarului, dar apoi îşi ridică ochii şi se uită în sus, spre cerul albastru, sau spre ferestrele casei lui Louis Tranchant sau spre casa lui Jacques Poussaut, sau poate şi spre casa, ceva mai scundă, a lui Daniel Drouin. Dintre paginile breviarului ieşea la iveală un trandafir alb. Fetele-i zăriră umerii puternici, ceafa dreaptă. Mergea uşurel şi dezinvolt, fără a pierde totuşi nimic din demnitatea rangului său. Maica Claire îşi încetini mersul. Feţele tuturor fetelor erau întoarse spre el. Marie Aubin, care, oricum, nu avea să fie spusă stareţei, zise încet tinerei Bonpierre şi mezinei Barbeziers, Catherine:

— Acolo locuieşte Madeleine de Brone.

Maica Claire, aşezată în fruntea grupei, întoarse brusc capul.

— Cine a vorbit? Tu, Marie? Ce-ai spus?

Marie Aubin tăcu. Oricum, nu avea să fie raportată stareţei.

— Ce-a spus? Catherine, ce-a spus?

Tânăra Bonpierre chicoti. Oricum, fata nu avea să fie pirită stareţei.

Maica Catherine mişcă buzele.

— Răspunde!

— A spus că acolo locuieşte demoiselle de Brone.

— Marie!

Îşi continuară drumul de-a lungul străzii. Jos, la capătul ei, se putea întrezări şesul. Dar aici, de-a dreapta şi de-a stânga nu erau decât ziduri.

La poartă, Marie Aubin se întoarse şi atinse mângâietor trandafirii albi de pe zid, pe cale să se veştejească.

— Marie! Ar trebui să-ţi ţii în frâu degetele!

Duseră castanele în bucătărie, le răsturnară pe tăvi, iar tăvile le aşezară la soare lângă zidul grădinii, ca să iasă umezeala şi viermii din ele. Marie Aubin fu invitată să se ducă la stareţă. Maica Claire o aştepta în chilie. Se alătură Mariei, cu mâinile rigid încrucişate şi buzele strânse sever. Stareţa şedea jos.

— Marie, ce i-ai spus maicii Catherine?

— Că demoiselle de Brone locuieşte în casa asesorului

Drouin din piaţa Sainte-Croix, maică stareţă.

Femeia aceea încă tânără, slabă şi (aşa cum i se păru Mariei Aubin) cam strâmbă, îşi îndreptă spre maica Claire ochii însinguraţi (da, întocmai, ochi însinguraţi, aşa îi găsise Marie Aubin în acea clipă, ca şi atunci, cu doi ani în urmă, când văzuse pentru prima oară aceşti ochi de culoare închisă), apoi asupra crucifixului de pe perete. Avea cearcăne întunecate sub ochi. Se spunea că s-ar afla tocmai într-o perioadă de examen de conştiinţă şi penitenţă şi că s-ar flagela.

— Voiai să spui ceva deosebit prin această afirmaţie?

— Nu – nu cred, răspunse Marie Aubin şi roşi deodată.

— Spune-mi chiar acum la ce te gândeai.

— La faptul că se strigă după ea, maică. Se spune că s-ar fi strigat ocări în urma ei.

Maica Jeanne se întoarse spre ferestruică. Una dintre căruţele care întotdeauna treceau hodorogind pe lângă toate ferestruicile acestui oraş, trecea tocmai atunci. Faţa maicii arăta ca o imagine din lemn cioplită adânc pe un tabernacol, într-o tristă zi de toamnă. Imaginea era lipsită de viaţă (numai ochii clipeau). Când stareţa îşi întoarse din nou faţa spre Marie Aubin, expresia ei era schimbată (acum Marie Aubin o găsi de-a dreptul frumoasă). Era ca şi cum furtuna furiei ar fi trecut peste ea fără să lase în urmă decât acea severitate pe care era datoare s-o aibă, şi o mare oboseală. Privea undeva într-un punct, în spatele maicii Claire.

— Nu-ţi este îngăduit să-ţi treacă prin cap astfel de gânduri. Şi dacă ele totuşi vin, nu ai voie să le destăinui nimănui. Ele conţin ispite.

— Da, maică, spuse Marie Aubin, rostind cuvintele spre podeaua de cărămidă brun-roşcată şi lucie.

— Nu se cuvine să alergi pe ogoare şi să-ţi zboare fustele pe sus. Trebuie să mergi pe drum atunci când ai voie să ieşi din mânăstire.

— Da, maică, răspunse Marie Aubin şi surâse puţin, tot spre podea.

— Acum poţi pleca.

Maica Claire spuse:

— Şi a mai...

— Puteţi pleca amândouă, spuse tăios Jeanne de Beaucil întorcându-şi faţa spre gemuleţ.

În dimineaţa următoare Marie Aubin îi povesti în cea mai mare taină colegei sale Bonpierre c-ar fi visat nişte trandafiri albi. Şi, ciudat, la deşteptare găsise în palma stângă trei ghimpi. O înţepaseră, apoi căzuseră pe podea, pe unul îl găsise şi-l arătase tinerei Bonpierre. Ghimpele zăcea în mâna ei moale şi îngustă.

Tânăra Bonpierre povesti această întâmplare, sub pecetea tainei, celei mai tinere dintre fetele Barbeziers, Catherine. Aceasta, într-un acces de limbuţie, o povesti şi ea tot în cea mai mare taină şi în cel puţin zece cuvinte, sorei ei mai mari, Louise. În capelă, îndată după utrenie, de cum se lumină de ziuă, maica Louise îi scrise o scrisoare unei bătrâne mătuşi nemăritate, doamna de Nogeret. Stareţa, maica Jeanne, citi scrisoarea şi o reţinu câteva zile. Cea mai vârstnică dintre surorile Barbeziers povestise semiconfidenţial despre ghimpi şi despre scrisoare maicii Claire, care, preschimbându-se deîndată în doamna de Sazilly, ruda cardinalului, declară de la înălţimea acestei poziţii că în zilele de azi fetele visează lucrurile cele mai stupide, nesăbuite şi neîngăduite. Când era ea fată tânără şi se afla în vizită la familia Richelieu, în vechiul lor castel (pe care actualmente îl reconstruia arhitectul Jean Rogiers din Tours, în timp ce, totodată, creştea şi se înălţa noul oraş al cardinalului), visa cel mult petale răzleţe de trandafiri sau alte flori nevinovate, dar niciodată în aşa fel încât să-i mai şi rămână ghimpi în palmă când se trezea. Acum visa îndeosebi animale mititele şi drăgălaşe (această afirmaţie maica Claire o făcuse cu o voce blândă şi mai puţin piţigăiată), visa pisicuţe şi căţeluşi şi câteodată mânji, rareori cai mari ele călărie; dar, în acest caz, ei se aflau întotdeauna la mare depărtare.

Séraphique Archer, sora cea ascultătoare de la bucătărie, care era atât de înaltă, auzind vorbindu-se de ghimpi, mai

întâi râse, dar în timpul după-amiezei devenise gânditoare şi oftase atât de tare încât putea fi auzită până în trapeză. Maica Anne, fiinţa aceea solitară, cu toate că se afla într-o perioadă de izolare, află totuşi şi ea câte ceva despre povestea asta; şi, deschizând uşa chiliei ei, strigă afară, pe coridor:

— Acest lucru mi-a fost dat să-l trăiesc de multe, multe ori!

Fusese un gest cu totul nemotivat, căci la acea oră coridorul era gol. Marne Aubin auzi totuşi strigătul şi-i spuse în şoaptă demoisellei Bonpierre: „Iar a băut prea mult baba şi se visează stareţă”, iar domnişoara Bonpierre râse cu hohote răsunătoare, ea îndrăznind să facă aşa ceva nu numai fiindcă era rudă îndepărtată a stareţei, maica Jeanne, ci şi fiindcă era cumnata multinfluentului domn Jean-Martin de Laubardemont.

În noaptea următoare maica Claire avu mai multe vise, câteva de-a dreptul înfiorătoare, altele pline de delicii. Cele drăgălaşe erau despre pisicuţe galbene şi căţeluşi bruni-roşcaţi şi despre câţiva cai care păşteau pe malul neted al unui fluviu lat; dar ei se aflau la mare depărtare. Mai departe visă despre trandafiri, mulţi trandafiri albi şi câţiva roşii, apoi despre culesul castanelor.

Visul despre castane se desfăşură astfel: văzu castanele zăcând pe jos, învelite în coaja lor, şi i se păru că aceste fructe se aseamănă cu anumite părţi ale trupului femeiesc şi bărbătesc. Părţi ale trupului, brune ca la africani, galbene ca la asiatici, roşii ca la americani. După aceea, slavă Domnului, reapărură trandafirii, care constituiră ultima imagine frumoasă, însumând toate visele de «are îşi mai reaminti încă la vremea prânzului. Când se trezi, avea în palma stângă trei ghimpi. Ei se aflau aşa, pur şi simplu acolo, şi nu înţepau.

III. CAUZA UNEI URI SAU PORTRETUL LUI PIERRE BARROT

1

Ca mic copil fusese atât de mult bătut şi maltratat încât avea să sufere toată viaţa de pe urma acestui tratament. Un omoplat îi rămăsese vătămat iar şira spinării fusese atinsă de o lovitură. Acestea se petrecuseră la o vârstă atât de fragedă încât nici nu-şi mai putea aminti.

Şira spinării lui strâmbe nu alcătuia o cocoaşă, ci numai o deviere care îi apleca spatele strivindu-i trupul şi sufletul. Această infirmitate fusese mai apoi un motiv în plus ca să fie bătut, îndeosebi la vârsta de patru-cinci ani. Dar peste câteva zeci de ani avea să se biciuiască el însuşi. Uitarea se aşternu peste o mare parte a copilăriei lui. Fusese dat uitării faptul că judecătorul şi procurorul regal Eusèbe Barrot din Poitiers smulsese din leagăn pruncul de sex masculin pre nume Pierre şi, zbierând, îl denumise bastard, fiu de prostituată, şi dăduse apoi de pământ cu el. Mama îşi amintea desluşit cum copilul căzuse jos şi cum încă sugaci fiind suferea de o boală a şirei spinării. Poate că boala sălăşluise în trupul lui încă dinaintea naşterii sale. Îşi amintea cu o tristă preciziune cum crezuseră că pruncul avea să moară, dar se întâmplase o minune: nu murise. Mai departe, mama ţinea minte şi altele. De exemplu, că surorile lui mai mici se arătaseră deosebit de prietenoase cu el, fiindcă era atât de slăbuţ şi plăpând, şi încetul cu încetul aşi aminti şi el de acest lucru.

Alături de aceste amintiri – pline de bunătate – şi care aparţineau unui întreg şir de zile frumoase, se aflau şi altele sumbre, evenimente care avuseseră loc concomitent cu

cele plăcute.

Îşi putea aminti: „Mă băteau. Mă băteau cu nuiaua şi cu ciomagul de alun, cu cureaua şi cu latul palmei, cu pumnul. Eram tras de păr şi ocărit. O dată cu loviturile, aveam parte de toată asprimea şi amărăciunea întipărită pe feţele lor, în jurul gurilor lor”.

Dar amintirile frumoase îl întovărăşiseră sporind în intensitate. Două amintiri puteau fi suprapuse una peste cealaltă ca două plăci de sticlă pe care s-ar fi aflat imagini diferite. Dacă le-ai fi aşezat în lumină, ai fi putut vedea că niciuna, nici amândouă împreună nu redau imaginea reală.

„Tatăl meu era aspru, dar drept, spunea el când ajunsese adult. Îşi conducea gospodăria cu mână de fier. Era om de modă veche. Ştia ce înseamnă educaţia. Era hotărât şi nu umbla cu ocolişuri. Acest fel de a fi şi-a pus pecetea asupra caracterului meu.”

Iar dacă venea vorba despre această temă, putea spune:

„Cunoştinţe? Oare-i atât de greu să câştigi cunoştinţe? De ce am eu atâţia elevi la limba latină? Da, fiindcă ştiu bine latina şi greaca. Profesorul meu mă trezea la patru dimineaţa, îmi scutura zdravăn somnul din trup şi vâra în mine versurile, bătându-mă cu băţul. Era sever, dar drept, şi eu îmi învăţam lecţia.”

Vorbea bucuros şi cu plăcere despre părinţii şi copilăria lui.

„Tatăl meu a fost acuzator, apoi judecător, şi eu îl veneram. Avea o inimă de aur. Fără moliciuni cleioase! Straşnic om! Era un cap luminat! Şi un causeur strălucit! Încântător ca gazdă! Iubit extraordinar de toţi!

Mama era un înger, o idolatrizam. Desigur şi ea putea fi severă, dar asta nu-i de mirare. Când am fost trimis la şcoala magistrului Guennant aveam opt ani şi mă descurcam binişor pe latineşte şi pe greceşte. Pe atunci mama născuse şapte copii, dintre care patru trăiau. Eu eram cel mai mare. Când mi-am ales profesiunea, adică atunci când Dumnezeu, prin intermediul părinţilor mei, m-a chemat să mă pun în slujba operei sale aveam treisprezece ani iar mama mea avusese doisprezece copii, dintre care şapte în

viaţă. Aparţin unei familii sănătoase, voinice şi tenace de nobili de ţară şi de slujbaşi de stat. Mai suntem încă în viaţă trei copii. Este limpede, mama nu-mi putea închina prea mult timp. Avea o inimă bună şi era dreaptă, dar severă. Ca fată, pare să fi fost neobişnuit de frumoasă, cu ovalul feţei îngust şi fin, păr castaniu şi ochi mari, strălucitori, aproape negri. Un om distins, un nobil, care mai târziu avea să devină un vestit comandant de oşti în luptele noastre împotriva ereziei, o venera şi-i făcea curte. Asupra acestei poveşti se aşterne un întuneric – natural, cu desăvârşire nevinovat, dar romantic. Tatăl ei îi alesese un slujbaş de stat dintr-o sănătoasă familie de slujbaşi: pe tatăl meu. Poate şi eu aş fi devenit militar, un general celebru, dacă spatele meu ar fi fost mai rezistent.

Încă o dată ţin să atrag atenţia: părinţii mei erau severi dar drepţi; erau creştini înfocaţi, făcând tot ce le stătea în puteri pentru Biserică. Din căsnicia lor rezultară în total treisprezece copii, dintre care, cum am mai spus, mai sunt în viaţă trei. Mama a murit la vârsta de treizeci şi cinci de ani. Tata a plâns-o amarnic şi când, un an după aceea, s-a recăsătorit, n-a făcut-o decât din cauza copiilor. Pe mama mea vitregă n-am văzut-o decât arareori; eram la şcoală, într-o mănăstire. De altfel, a şi murit curând. N-avea niciun pic de vlagă într-însa. S-a ofilit cam pe la vârsta de douăzeci de ani. Provenea dintr-o familie distinsă şi avea avere. A avut însă timpul să-i facă tatălui meu doi copii, care au murit încă sugaci fiind.”

2

El ştia:

Diavolilor le este frică de mine, eu îi silesc să vorbească.

La spovedanie, reuşea să le determine pe femei să vorbească foarte deschis. Ştia să scoată la iveală demonii din ele. Prin văpaia inimii sale se apropia de ele, fără a le

atinge. Trezea teamă îndreptăţită în rândul demonilor şi dibuia locul unde sălăşluiesc şi influenţează. În multe cazuri îi silise să vorbească pe aceşti slujitori ai abisurilor, pe aceşti chinuitori ai oamenilor. În timpul interogatoriilor lui, ei se exprimau în latină, greacă, ebraică şi câteodată în dialectul din Poitou. El împresura demonii, îi stăpânea şi-i izgonea, purtându-se cu ei ca un dresor cu fiarele lui. Le storcea adevărul în legătură cu tot ce era mai obscur şi mai josnic – destăinuiri pline de adevăr, care se înşirau tot atât de strâns unele lângă celelalte ca perlele unui şirag de mătănii. Diavolii se arătau temători dar şi plini de încredere faţă de mâna lui fermă şi aspră, însă abilă şi dreaptă. Poseda o mare experienţă şi citise mult în legătură cu demonii, fiind capabil să aducă dovezi până şi celor mai sceptici.

Dacă, de exemplu, cineva s-ar fi îndoit că în anul 1491 un diavol ar fi pătruns într-o mânăstire-pensionat din Cambrai şi că ar fi avut nu mai puţin de treizeci şi patru de ori reiaţii intime cu o fată. Jeanne Pothière. Înainte să fie alungat şi ca fata să fie zvârlită în închisoare, atunci el era în stare să-ţi indice mărturii contemporane în care Jeanne Pothiere aşternuse în scris, înainte de moarte, propria ei mărturisire. Oricine ştia că în ultimii ani puterea diavolului fusese foarte mare, mai ales în Spania. Pierre Barrot, canonicul şi izgonitorul de diavoli din Chinon, nu avea nevoie de mult timp ca să caute argumente, dovezi existau peste tot. Şi cine ar putea fi acel care ar îndrăzni să susţină că puterea demonilor ar fi slăbit pentru că trăiau într-o epocă modernă şi luminată? Din Italia, Germania şi Olanda şi chiar din regate îndepărtate soseau într-una rapoarte. Activitatea demonilor în Est şi Nord crescuse din cauza încercărilor acelui călugăr nebun din Wittenberg cave, pare-se, îl trăda pe Dumnezeu şi lăsa omenirea pradă infernului. Potenţialul de forţe demonice luase proporţii enorme în toate punctele cardinale, bântuind toate rasele. Se înţelege, în frunte se aflau evreii, pricină de nenorociri şi necazuri. Chiar şi la Roma, în anul 1554, diavolul şi slugile sale se arătaseră printre optzeci de tinere evreice. Biserica însă a reuşit să le

convertească la creştinism şi acum ele trăiau într-o mânăstire. Interogate, fetele recunoscuseră că nişte evrei ademeniseră diavolii să vină la ele, cu toate că un pater iezuit a cărui credinţă, după câte se părea, era foarte slabă, susţinea că niciun om, nici chiar un israelit, n-ar putea poseda o asemenea putere. Când, şaptesprezece ani mai târziu, Pierre Barrot citise această afirmaţie, dăduse din umeri şi scosese la iveală multe exemple din Colonia şi din Savoia. Cu toate că fiinţe posedate, care nu mai aveau leac, erau arse cu nemiluita, totuşi influenţa lui Satan pe pământ se menţinea şi continua să insufle puteri demonice altor oameni, da, tocmai unor oameni, pentru ca ei să-i îndeplinească opera. Existau dovezi în privinţa asta.

Însă Dumnezeu şi Biserica luptau fără oprire împotriva prinţului lumii subpământene. În anul 1598 onorabilul judecător Boguet din Saint-Claude în Franche-Comté – acelaşi om care la bătrâneţe se va putea lăuda că ar fi răpus peste şase sute de oameni posedaţi de demoni – marcă o nouă victorie în campania lui împotriva Necuratului. În anul 1602, cu o mână sigură, ce nu tremura, scria în cartea sa despre vrăjitori şi magicieni, carte apărută la Lyon în 1603:

„Pierre Uvillermoz, în vârstă de 12 ani, a fost chemat să depună mărturie împotriva tatălui său. Amândoi se aflau de patru luni ţinuţi în închisoare. La început tatăl abia dacă-şi recunoscuse fiul, căci, de când era arestat, copilul se schimbase şi mai ales fiindcă i se dăduseră alte haine. Din clipa în care tatăl îşi recunoscuse fiul, Pierre, acesta susţinu cum că tatăl lui l-ar fi dus la un sabat al vrăjitoarelor şi l-ar fi îndemnat să se predea Diavolului. Tatăl declară că nu fusese niciodată la vreun sabat sau că l-ar fi dus pe fiul lui la vreo întâlnire de această natură. El exclamase: «Ah, copilul meu, ne duci pe amândoi la pieire!» Şi se azvârlise cu atâta violenţă cu capul de podea încât s-a crezut că-şi făcuse seama. Această confruntare lăsase o impresie ciudată şi jalnică celor care se aflaseră de faţă, deoarece detenţiunea îl zdrobise complet pe tată, care se văicărea, ţipa şi se trântea la pământ. Îmi aduc încă şi acum aminte

că, după ce şi-a mai revenit, i-a spus fiului său pe un ton prietenos: «Poţi vorbi şi face ce vei voi împotriva mea. Eu, însă, oricum şi întotdeauna te voi considera drept copilul meu iubit.» Totuşi, fiul n-a şovăit câtuşi de puţin şi a rămas insensibil, deşi cuvintele lui puteau însemna o moarte ruşinoasă pentru acela care îi dăduse viaţă. Eu însă, cu toată certitudinea, văd într-aceasta sentinţa tainică a lui Dumnezeu. Domnul nu îngăduie ca o crimă atât de ruşinoasă ca vrăjitoria să rămână nedescoperită. De aceea e întru totul explicabilă fapta fiului care nu s-a lăsat mişcat de puternicele impulsuri ale «Naturii», din moment ce tatăl păcătuise împotriva Dumnezeului Naturii.”

„Întocmai aşa trebuie să judece un judecător drept, spunea Pierre Barrot. Diavolul încearcă uneori să ne înşele, ispitindu-ne cu ajutorul lacrimilor. Nu avem altceva de făcut decât să învăţăm să distingem ispitele şi şiretlicurile lui. Şi să nu uităm că nimeni nu e ferit de greşeli!”

Nici preoţii nu erau feriţi. În regiunea din jurul oraşelor Bayonne şi Saint-Jean-de-Luz fuseseră atacaţi de către demoni douăzeci de parohi, în special basci. Trei preoţi infectaţi şi deveniţi uneltele lui Satan au trebuit să fie arşi. În legătură cu acest caz, Pierre Barrot putea cita un raport întocmit de slujbaşii de stat Espaguet şi Delancre, care, la însărcinarea lui Henric al IV-lea, se ocupaseră de afacere. Delancre scrisese: „Exemplul preoţilor din regiunea Labourd arată că rătăcirile de pe drumul dreptei credinţe nu trebuie căutate numai printre ţăranii simpli sau printre cei slabi cu duhul, ci şi printre muritori a căror profesie este de a propovădui cuvântul Domnului”. Unul dintre preoţii arşi era atât de bătrân, de şubred şi de vădit rătăcit la minte încât autorităţile şovăiră să execute sentinţa. Până la urmă se hotărî totuşi să fie ars. Delancre socotea folositoare această măsură, deoarece dădea multora curaj să denunţe şi pe alţii care se dădeau drept slujitorii Domnului. Cuprinşi de frică, foarte mulţi preoţi fugiră. Câţiva însă au fost prinşi şi li s-a putut smulge adevărul. La Sibourne s-a pus mâna pe o pereche – ea, Migalena, în

vârstă de şaptezeci de ani, el, Bocal, în vârstă de douăzeci şi şapte de ani. Amândoi se arătară atât de înrăiţi, încât nici cel puţin nu binevoiră să răspundă la întrebările inchizitorilor şi ale preoţilor educaţi în mod special pentru a deveni izgonitori legitimi ai diavolului. Cei doi tăgăduiseră groaznica lor crimă şi nu a fost cu putinţă să fie adunate dovezi clare. Au fost însă arşi.

Povestea preotului Louis Gauffridi a dovedit cât de nedreptăţit era Pierre Barrot să pretindă o atitudine fermă. În anul 1609 o călugăriţă de la mânăstirea ursulinelor din Aix, pe nume Madeleine, a fost violent atacată şi posedată de demoni. Ea s-a adresat duhovnicului ei şi i-a povestit că fusese sedusă când încă nu împlinise zece ani de un vrăjitor. O altă călugăriţă. Louise Capel, căreia i-a fost dat să treacă printr-o întâmplare asemănătoare, fusese capabilă să numească pe unul dintre demonii care îi bântuiseră flinta. Numele lui era Verrine. Se organiză în cea mai desăvârşită taină o Izgonire a diavolului Verrine, care, strâns cu uşa, mărturisi că maimarele demonilor şi totodată şi căpetenia tuturor vrăjitorilor din Franţa, Spania, Anglia şi Turcia se numea Gauffridi. Pater Michaelis, un inchizitor deosebit de isteţ şi de iscusit, lămuri afacerea, spre mulţumirea generală. Dovezile împotriva lui Gauffridi au fost concludente şi au dus la condamnarea lui. În cazul maicii Madeleine, toate deveniră degrabă limpezi. Gauffridi fusese acela care îi răpise fecioria într-o grotă, în prezenţa altor persoane, vândute şi ele lui Satan. În afară de asta, graţie călugăriţei se putuse stabili că Gauffridi mai mâncase şi copii mici. Această căpetenie a demonilor acţionase cu foarte multă dibăcie. În calitatea sa de preot al bisericii Accoule din Marsilia, Gauffridi îşi câştigase, cu o extremă viclenie, o bună reputaţie printre ceilalţi preoţi, îndeosebi prin erudiţia şi felul lui de a fi, prietenos. Graţie purtărilor sale agreabile, a cunoştinţelor sale şi a poziţiei lui sociale, avusese deci cele mai prielnice posibilităţi de a deveni un prinţ al demonilor.

Era o persoană greu de îngenuncheat.

În timpul anchetei negase tot, jurându-se pe Cel Atot-

puternic, pe fiul său, Mântuitorul nostru, pe Sfântul Duh şi pe Sfântul Ioan Botezătorul, susţinând că e străin de vrăjitorie. Madeleine însă avusese înţelepciunea şi puterea să-l întrerupă cu următoarele cuvinte: „Înţeleg prea bine! Ceea ce faceţi dumneavoastră acum este un jurământ fals! Când vorbiţi de Dumnezeu-Tatăl, dumneavoastră vă gândiţi la Lucifer, când juraţi pe Fiul lui, Mântuitorul nostru, îl înţelegeţi pe Belzebuth, când juraţi pe Sfântul Duh vă gândiţi la Leviathan, când juraţi pe Sfânta Fecioară vă gândiţi la maica lui Anticrist, iar când juraţi pe Sfântul Ioan Botezătorul vă gândiţi la Diavolul, care este predecesorul şi solul lui Anticrist!” După cum se vede, ea adusese argumente valoroase, care au cântărit greu.

Totuşi, Gauffridi rămase mai departe de neclintit. Ca să stimuleze mărturisirea lui, comandantul demonilor a fost dat pe mâna a doi călugări cu experienţă, care zi şi noapte îl ţineau treaz punându-i neîncetat întrebări pentru ca Satan să nu aibă timp să găsească vreun subterfugiu viclean. În sfârşit, acuzatul recunoscu că trezise pofte trupeşti la peste o mie de femei numai graţie respiraţiei lui irezistibile. Pierre Barrot putea să-ţi indice cele consemnate în procesul-verbal şi în mărturisirea semnată de însuşi Gauffridi, în care se putea citi: „Madeleine a fost cuprinsă de o dragoste absolut; nebună faţă de mine şi mi s-a dat la sabatul vrăjitoarelor şi în alte daţi, iar eu am pus să fie însemnată la cap, lângă inimă, pe burtă, pe coapse, pe picioare şi pe labele picioarelor”. Prin aceasta, cazul a fost lămurit, iar Gauffridi a fost ars la 20 aprilie 1611 în piaţa Précheur din Aix, după ce mai întâi a fost târât prin tot oraşul spre a li înfăţişat întregului popor.

Pierre Barrot a adunat numeroase dovezi care arătau importanţa unei urmăriri neîncetate a diavolului şi a acoliţilor lui, travestiţi sub toate întrupările posibile, fără a slăbi nicio clipă strânsoarea.

Îşi memora cazuri, însenina dovezi şi aduna mărturisirile scrise.

De exemplu, în anul 1613 demonii au pătruns într-o mânăstire (Sainte Brigitte) din Lille, pe care nu o mai

vizitaseră de şase decenii. După procesul împotriva principelui demonilor, Gauffridi, vigilenţa fetelor căpătase o acuitate considerabilă. Unele fuseseră de faţă în persoană la exorcisme şi la interogatoriul de la Aix. Un raportor, J. Lenormand, consemnează următoarele în cartea lui, tipărită la Paris în anul 1623, şi intitulată „Povestiri despre cele petrecute în timpul alungării diavolului din trupul celor trei fete din Flandra, care erau posedate de el". „Se vedea cum unele fete erau posedate de diavol, altele erau distruse sufleteşte, câteva s-au ferit de spovedanie, unele dintre ele erau desperate sau pline de nerăbdare, altele tânjeau şi se topeau de dor, câteva doreau să moară şi mai erau altele într-alt chip zdrobite. Bietele fete abia reuşiseră să intre la mânăstire şi deîndată se observase la ele o schimbare netă şi periculoasă, dar de cum au părăsit zidurile mânăstirii s-au aflat pe cale de însănătoşire."

O fată, Marie de Sains, introdusese în mânăstire demoni. Printr-un interogatoriu abil condus, la care printre alţii se afla de faţă septuagenarul arhiepiscop de Malines, ea fusese adusă pentru a recunoaşte legăturile cu totul neîngăduite pe care le avusese cu demonii, şi asta cu atâta convingere, încât alte trei călugăriţe, care încercaseră să tăgăduiască, au fost şi ele condamnate. Marie de Sains nu a fost arsă, fapt pe care Pierre Barrot îl socotise drept o imprudenţă. A fost în schimb întemniţată pe viaţă în închisoarea canonică de la Tournai. Barrot, care la acea vreme abia visa să se dedice exorcismelor, a avut şi de data asta dreptate, ca şi ulterior, în alte cazuri. Blinda pedeapsă îi încurajase pe diavoli şi îndată după aceea îşi căutaseră sălaş într-o altă călugăriţă din mânăstire, Simone Dourlet. Celelalte maici amestecate în această afacere au depus mărturie cum că Simone luase parte la sabaturi şi mai mulţi copii născuţi de ea erau crescuţi de către demoni. Până la urmă Simone însăşi a recunoscut încă mai multe culpe decât acelea de care era acuzată, îndemnând plină de zel pe cele inculpate împreună cu ea să mărturisească şi ele totul. Ea a fost arsă. Toată această afacere a fost o mare reuşită.

3

Pierre Barrot se născuse în anul 1595.

El însuşi a avut de suferit destul de serios de pe urma demonilor, care însă n-au reuşit totuşi să pună mâna pe el. În iarna când a împlinit şaptesprezece ani sănătatea lui se arăta a fi atât de jalnică încât s-a crezut că avea să se prăpădească. Două luni a zăcut la pat, dar chiar şi după ce s-a pus pe picioare, boala n-a vrut să cedeze deplin. Noaptea îi apăreau demoni înveşmântaţi în straie femeieşti. Avea vedenii, nu din acelea strălucitoare după care ar fi tânjit, ci mai degrabă un fel de năluciri ce apăreau în străfulgerări şi erau dintre cele mai neîngăduite. După multe ezitări, s-a spovedit stareţului, care însă n-a părut să-i ia spovedania prea în serios. „Satan încearcă într-una să te ispitească, spusese stareţul. Pe toţi îi ispiteşte. Important este însă să ştii să rezişti.” Într-o zi l-a chemat la el pe Pierre Barrot. „I-am scris tatălui tău, spusese el, iar acum am primit răspunsul. Îl vei întovărăşi într-o călătorie la Paris.”

Era vorba de o călătorie în interes de serviciu, ce avea să aibă loc către sfârşitul lui aprilie şi care nu avea să dureze mai mult de douăsprezece până la paisprezece zile. Pierre resimţea însă o anumită nelinişte atât în legătură cu tatăl lui, pe care nu-l mai văzuse de un an şi jumătate, cât şi în legătură cu călătoria. Alături de nelinişte, însă, simţea şi o anumită atracţie care îl îngrijora. Dar îşi spunea că avea să combată această ademenire prin contemplarea catedralelor.

Tatăl a venit să-l ia cu o caleaşcă însoţită de o suită impozantă de călăreţi (şase la număr), iar în drumul lor au trecut pe la Châtelleraut, Tours, Amboise, Blois şi Orléans, unde tatăl avea ceva treabă, iar apoi mai departe prin Etampes şi Pithiviers. În acea primăvară a anului 1612 şoselele nu erau lipsite de pericole. Toate frumuseţile pe

care Pierre le văzuse în prima etapă a călătoriei, chiar şi bucuria suscitată de purtarea neaşteptat de prietenoasă a tatălui său, de volubilitatea lui subită, da, de buna lui dispoziţie, s-au risipit dintr-o dată într-un fum negricios în urma unei întâmplări petrecute la Tours, unde făcuseră popas în prima noapte. Mai apoi, în decursul anilor el a reuşit să îmbine detaliile căpătând astfel o imagine precisă a întregii desfăşurări a poveştii. Această imagine ar fi putut purta legenda: Diavolul se dă pe faţă.

Hanul se numea „Globul de aur” şi se afla în apropierea catedralei Saint-Gatien. Ţinând seama de cerinţele pe care judecătorul şi procurorul Barrot le pretindea de la viaţă, hanul era surprinzător de modest. El a tras însă acolo, deoarece îl cunoştea mai de mult pe hangiu. Suita lui umplea aproape întreaga casă. El, judecătorul, ocupa odaia cea mai mare de la catul întâi, trebuind să mai stea să lucreze câteva ceasuri în timpul nopţii şi voind să nu fie deranjat; aşa spusese. Ceilalţi au fost găzduiţi pe unde se nimerise. Pierre Barrot a căpătat o odăiţă de mansardă, cu un cat mai sus, în care a stat singur, deoarece Balthazar, slujitorul, a ţinut să rămână jos. Mai târziu, în decursul vieţii sale, Pierre desluşi în asta planul ingenios al diavolului.

Au luat masa jos, în sală, în tovărăşia altor călători, iar hangiii au ajutat şi ei la servit. Bărbatul era mie, slab, cumplit de acru, se tânguia veşnic şi umbla cu paşi mă-runţi, opintiţi. Nevasta lui era înaltă, cu părul negru, ochi căprui şi iute de gură. Holbă ochii mari şi-l privi dojenitor pe Pierre Barrot: „Hai de mănâncă acum, domnişorule, ea să capeţi putere, să ţi se întărească spinarea!” Toţi au râs pe înfundate, tatăl a râs în hohote. Când ceilalţi s-au pus pe băut şi pe cântat, Pierre a simţit deodată cât era de obosit şi a urcat la el în cămăruţă. Îşi citise rugăciunile şi tocmai voia să se culce când a auzit de jos larmă. Cineva înjura şi zbiera cât îl ţinea gura, iar altul răspundea înciudat, pe un ton tânguitor. Recunoscu vocea puternică, bine timbrată, a tatălui său şi cea piţigăiată, văicărită, a hangiului. Apoi, vădit, s-a iscat o scurtă busculadă. De sus, i s-a părut că aude o bufnitură provenind parcă de la nişte lovituri, şi

ţipetele zăpăcite ale slujnicelor şi vociferări. Neobişnuit cum era el cu viaţa de han, a dat tuturor zgomotelor proporţii şi mai mari. Tare zgomotoşi mai erau cei de colo de jos! Stătea întins în pat, cu mâinile împreunate, gura deschisă, ochii holbaţi, trăgând cu urechea. Prin fereastra mansardată, aşezată sus de tot pe acoperiş, veneau în valuri mirosuri de friptură şi mireasma florilor primăvăratice (aşa i se păru lui). Un simţământ de frică puse stăpânire pe el; frică de singurătate, frică de brutalitate, frică de necunoscut. Jos, în sală, larma a durat încă multă vreme până ce, în sfârşit, s-a făcut linişte. Casa şi noaptea s-au adâncit în tăcere. În josul scării cineva umbla cu paşi târşâiţi şi se auzea foşnetul veşmintelor. La catul întâi o uşă s-a deschis, apoi s-a închis. Îndată după aceea, sau abia după un scurt timp, în sală larma a început din nou. Auzea vocea poruncitoare a tatălui lui, chiar dacă ceva cam nedesluşită şi îngroşată de băutură, spunând ceva ce suna definitiv şi oficial, ca şi cum ar fi dat o sentinţă. Pierre nu putea desluşi înţelesul cuvintelor lui, dar pentru prima dată în viaţă a fost cuprins de un soi de mândrie. Acel bărbat negricios, greoi şi, în cercul lui, atât de influent, capabil să facă să înceteze larma, era tatăl lui. Subit, în adierile primăverii, ale mirosului de mâncare, în toiul acelei frici ce-l cuprinsese, se trezi o gingăşie, da, o dragoste fată de acest om atât de deosebit. N-a mai putut sta întins acolo în pat. S-a sculat şi s-a dus de s-a aşezat la ferestruică. Trăgea cu urechea la pleoscăitul urinei şi la toate celelalte zgomote de jos din curte, zgomote legate de abuzul de băutură, la paşii şi la hărmălaia din bucătărie, la vocile îndepărtate ce veneau din sală. „Acolo jos e tata, gândea el. Are o purtare cuviincioasă, îşi păstrează echilibrul şi demnitatea. El se află aşezat sus, mult deasupra celorlalţi, vorbeşte liniştit şi poruncitor.” Ar fi dorit să-l poată vedea de îndată şi să-i spună: Mă simt în siguranţă alături de dumneavoastră, Monsieur. Dumnezeu mi-a dăruit un tată bun.

Şi-a înfăşurat capa în jurul trupului strâmb şi slăbănog şi a deschis uşa, care a scârţâit îngrozitor, dar acest zgomot avea ceva liniştitor, era viu; în casa aceea exista o

securitate. Era înconjurat de sunete, dar nu ca acelea din mânăstire, şubrede, răsfrângând ecouri; erau sunetele vieţii, vocile pline de ardoare ale vieţii. În acea casă simţeai miresmele vieţii. Tălpile lui se bucurau de răcoarea plăcută a pardoselii de piatră. Acolo, pe întuneric, a încercat să stea drept de tot. Orice slăbiciune, orice era strâmb în trupul său pierise. Tropăi uşurel pe scară în jos. Ajuns la catul de dedesubt tremura şi fu nevoit să se sprijine de peretele de piatră zgrunţuroasă. Şi din nou i-a fost dat să audă la parter vocea tatălui – fermă, liniştită, poruncitoare:

— De-acum încolo aş dori să am linişte peste noapte! Gândiţi-vă cine sunt! Înţeles?

Şi vocea tânguită, parcă gata să plângă a hangiului:

— Da, domnule, dar...

— Taci!

Tăcere.

De sub uşa odăii tatălui, din fundul coridorului, filtra lumină. „Are o lumânare, gândi Pierre. I-au aprins o lumânare. Am să mă duc înăuntru şi am să mă aşez să-l aştept, iar când va veni am să-i spun cât de mult ţin la el, că Dumnezeu ini-a umplut inima de dragoste pentru el. Nu. Îi voi spune că mi-a fost frică şi că m-am simţit bolnav. Nu. Îi voi spune că sunt mândru că-mi e tată.”

A deschis uşa.

— *Bine c-ai venit, în sfârşit!*

În pat, pe deasupra plapumei, ca pe un covor, se afla întinsă hangiţa – tolănită, goală, aşteptând. Imaginea ei avea să rămână pe veci înfiptă în conştiinţa lui Pierre Barrot; părul negru răvăşit, braţele date în lături, gura întredeschisă, ochi căprui râzători (şi apoi mirarea oglindită în ei), linia gâtului, sânii mari, umflaţi, gata să plesnească, cu sfârcurile brune, trupul durduliu, părul de la subţiori, femeia în toată goliciunea ei excentrică. Lumânarea galbenă de seu topindu-se încet în sfeşnicul de alamă de pe masă lumina scena.

Pierre s-a dat un pas înapoi, a închis uşa în urma lui şi a închis ochii. Bâjbâind, a urcat scara înapoi, iar spatele i s-a

încovoiat din nou. Era din nou foarte strâmb. A rămas în faţa uşii camerei sale, cu ochii încă închişi, ca şi cum asta l-ar fi putut ajuta. Îl auzi venind din sală pe tatăl lui, care păşea greoi şi sigur de-a lungul coridorului. Uşa de la catul întâi s-a deschis, dar în acelaşi timp uşa sălii de jos a fost violent trântită. De undeva, din adâncurile casei, venea chicotitul grosolan al servitorului Balthazar.

Ziua următoare a stat în caleaşca închisă alături de un judecător vesel, vorbăreţ, exuberant chiar, un judecător care avusese treburi la Tours şi care era tatăl lui. Hangiţa nu-i povestise nimic din cele întâmplate.

Parisul l-a speriat, insuflându-i ură. Au tras la un han bun din Rue Saint-Martin, cu firma „La Crucea de Fier”. De a doua zi dimineaţa Pierre a fost lăsat în grija lui Balthazar. Tatăl lui avea multe treburi – atât ale sale, cât şi ale altora. Avea de vorbit cu jurişti ai parlamentului, cu starostele neguţătorilor şi cu câteva persoane de la Louvre. A închiriat un cal de călărie şi hangiul i-a făcut rost de doi lachei. Era mulţumit şi vesel.

— Uită-te bine primprejur, i-a spus în timp ce pornea călare.

Balthazar, născut la Paris, dar care de o bună bucată de vreme nu mai fusese pe acolo, o luă de îndată şi el din loc.

— Haidem acum, monsieur Pierre, să aruncăm o privire peste Pont Neuf, i-a spus.

— Aş dori mai degrabă să văd Notre-Dame de Paris, a spus Pierre cu toată hotărârea de care era capabil.

— Da, da, tocmai pe-acolo trece drumul nostru.

Au mers încet de-a lungul unei străzi lungi care ducea spre Sena. Îmbulzeala, mirosul, strigătele, agitaţia, toate l-au speriat, ademenindu-l totodată. Era ceva care îl respingea şi-l atrăgea în acelaşi timp.

— Asta-i însăşi viaţa! a exclamat Balthazar. Nu cumva să lăsaţi capul în jos acum când vă este dat şi dumneavoastră să vă aflaţi la Paris!

Pierre nu i-a răspuns nimic. Imaginea celor petrecute la

Tours i se întipărise atât de puternic pe retină încât toate cele dimprejur le vedea prin prisma acelui tablou, pe care veşnic avea să-l aibă în faţa ochilor. Casele masive, întunecate, murdare, de pe stradelele lăturalnice păreau că se apleacă unele spre celelalte şi-şi vorbesc pe şuşotite tot despre acea scenă; o regăsea în vocile femeilor şi pe feţele bărbaţilor. Avea simţământul că Parisul întreg trebuie dărâmat. Iar locuitorii lui ucişi. Ce avea el să-şi mai reamintească despre acel oraş! N-avea să-şi aducă aminte nici de imensitatea Parisului, nici de culorile lui luminoase, caustice în lumina primăvăratică, nici de strigătele ascuţite ale negustorilor ambulanţi şi nici de forfota grăbită a străzii. Amintirea pe care i-a păstrat-o a fost aceea a unei regine sălbatice de piatră, rău mirositoare. Ajunşi la Châtelet, Balthazar i-a arătat cu degetul:

— Aici e închisoarea Châtelet. Credeţi-mă, monsieur, cei de colo, dinăuntru, chiar că li-e dat să ştie că trăiesc! Aţi auzit vreodată de celulele de le zice „Lanţurile”?

Pierre Barrot avea să-şi aducă aminte de zidurile sumbre, de turnurile joase care închideau înlăuntrul lor păcatul. Ele ar fi trebuit să fie mai apăsătoare, mai cenuşii, mai înalte.

— Întrebaţi-l numai pe tatăl dumneavoastră, spuse slujitorul. El ştie destule. E lesne de închipuit cum îi poate merge unuia care zace într-o celulă din alea numite „Lanţurile”! Ehe! Am auzit eu câte ceva despre ele! Şi jos, jos de tot, sunt nişte hrube de beciuri care le zice „Măcelăriile”, „Oful”, „Cruda”, „Colivia uitată” şi „Beciul cu arome”. Acolo deţinuţii zac în apă pin-la genunchi şi tavanu-i atât de jos încât nu pot sta în picioare. Şi p-ormă mai e şi o hrubă căreia-i zice „Moartea distracţiei”!

Balthazar îl conducea. Era fericit, într-o stare de spirit exuberantă fiindcă se vedea din nou la Paris, făcând pe grozavul şi blestemând provincia.

— Mai încolo e Bastilia, *monsieur!* zise. I s-a dus vestea în lumea întreagă. Şi acolo zac oameni. Tar ici îi piaţa Grève. N-aţi auzit de ea? Aici întotdeauna se întâmplă câte ceva! Cel mai bun lucru e să aştepţi şi cu siguranţă vin ei cu cineva care urmează să fie judecat. Să n-ai decât un singur

dinar de fiecare tonă de sânge care a curs pe aici, şi ai fi putred de bogat!

Lăudă mai departe piaţa în care se înălţau trei spânzurători:

— Credeţi-mă, *monsieur,* aici au spânzurat cam multişori trădători, eretici şi escroci! Ravaillac – cel care acum doi ani a băgat cuţitul în piept bătrânului rege – şi el a fost adus încoace atunci când i-a sosit sorocul. Mai întâi i-au aplicat un mic tratament suplimentar, asta-i limpede, apoi l-au înhămat între patru cai! Şi s-au pus pe tras. Tare ca piatra era şi totuşi într-o clipită s-a terminat cu el! Am fost de faţă (se vedea că minte acum). Să poată fi un om atât de îndurător! Vreau să zic, atât de vârtos încât să ţină atâta la tăvăleală! Multă vreme i-au trosnit oasele, i s-au lungit braţele şi i s-au răşchirat picioarele înainte de a se desface în bucăţi. Cu toate că trăgeau patru cai d-ăia zdraveni, mătăhăloşi.

— Mai taci odată!

— Ah, ah, *monsieur!* Dumneavoastră care vreţi să vă faceţi preot ar trebui să vă obişnuiţi încă din vreme urechile cu de-alde astea.

— Nu mai vreau să aud nimic!

Însă mai vroia să audă. A urmat o pauză, deoarece Balthazar, lucind o schi mă acră, s-a gândit să tacă un timp. Au aşteptat în piaţă dar nu s-a petrecut nimic. Era o zi de primăvară. Existau câteva spânzurători şi în aer plutea miros de sânge.

— Da, da, rosti în sfârşit melancolic slujitorul. Parisul e cu adevărat un oraş unde o poţi duce plăcut şi bine, unde poţi trăi o viaţă pe cinste, dacă-ţi dă mâna. Iată şi primăria. Am intrat acolo cu diferite prilejuri. Şi cu tatăl dumneavoastră, monsieur, atunci când s-a dus de a voi bit cu grangurii cei mari.

— Să mergem, spuse Pierre Barrot.

S-au înapoiat tăcuţi în strada Saint Martin apoi luând-o printre casele de lemn şi prăvăliile de pe puntea Notre-Dame au trecut dincolo, pe insula Cité. Pierre avea simţământul că femeile căutau să-l apuce, strigau ceva în

legătură cu tinereţea lui şi cu veşmintele sale de culoare închisă, poate şi despre felul lui strâmb de a se ţine. „Toate ar trebui arestate, gândise el. Gata cu distracţiile! Între patru cai cu ele!”

Mai târziu, amintirile lui despre Notre-Dame aveau să fie învăluite într-o ceaţă brun-cenuşie! Stătea în piaţa Hôtel-Dieu şi privea cu atenţie în sus, spre masa întunecată de piatră, însă privirea lui n-o putea cuprinde. Maica tuturor bisericilor îl apăsa sub greutatea ei! Se uita la statuile regilor şi la statuia aceluia pe care poporul îl denumise Marele postitor, a Sfântului Cristofor. Batlhazar nu s-a putut împiedica să-şi spună părerea:

— Ăstuia de-aici i se zice Domnul cenuşiu. Tocmea fiindcă-i cenuşiu. Nu intrăm o clipă înăuntru? S-o facem şi pe asta?

— Nu acum, zise el.

S-au întors, trecând peste Pont Neuf, de unde privelişte a se întindea larg deschisă. Spre mirarea lui Balthazar, Pierre dori să se oprească acolo un timp. De pe pod, văzu într-adevăr mai tot ce i-a fost dat să vadă din Paris. Învălmăşeala caselor de pe malul stâng, în spatele lor podurile cu arcurile lor înalte, zidurile Luvrului, cheiurile care se aflau acum în construcţie, plajele nisipoase năpădite de tufişuri, mulţimea de case, turnuri, săgeţile turnurilor de biserică. Toate acestea alunecau prin faţa ochilor lui. Avea simţământul că el singur poseda monopolul asupra lui Dumnezeu, asupra Adevărului, asupra aceea ce este autentic. Stătea în picioare, în mijlocul forfotei zgomotoase de pe pod. Iar el era o stâncă de nezdruncinat pe care avea să fie clădit un templu. Niciodată mai târziu nu avea să rostească nici măcar un singur cuvânt despre Paris, aşa cum fac alţii. Ştia, văzuse că există înlăuntrul fiinţei sale imagini ale oraşului, amintiri despre sunete şi mirosuri. Îşi amintea de burghezi cu pălării late şi haine de culori extraordinare, de domni impunători trecând în căleşti sau călări, de soldaţi în permisie sau în drum spre regimentele lor, de fete de stradă, de scamatori, telali şi de călugări, dar nu-şi făcuse nicio părere despre ei; nu, nici

măcar despre călugări şi studenţi. Era o lume aureolată de strălucirea puterii, o lume ce clocotea de frică şi de lăcomie, o lume care însă nu-l privea. Clopotele din turnuri răsunau cristalin, glasuri ţipau şi se chemau, vociferau şi cerşeau, convingeau, lăudau şi batjocoreau. El nu avea nimic a face cu toate astea. Mirosurile oraşului şi ale animalelor, ale mâncărurilor şi a balegii, ale primăverii şi ale apei, fumurile profane şi cele sfinte, duhoarea mizeriei şi a poftelor trupeşti ţeseau în jurul lui un văl – el însă rămânea neatins. El era Pierre Barrot, apărătorul lui Dumnezeu.

— Acum hai să aruncăm o privire asupra palatului Louvre, spuse Balthazar.

El însă nu voise. Atunci slujitorul l-a condus înapoi, la locuinţa lor. A mâncat singur în sala cea mare; pâine, apă şi peşte sărat fiert, apoi s-a urcat sus, în odaia lui. Acolo a stat în pat întins pe spate privind fix în sus, spre pânza albastră, murdară, a baldachinului. Asculta. Sunete lunecau pe lângă urechile lui. Nu-l atingeau.

În ziua următoare s-a dus singur la Notre-Dame. A hoinărit sub bolţile înalte, dar această plimbare n-a făcut decât să-i trezească noi nelinişti. Îngenuncheat în faţa statuii Sfintei Fecioare de lângă portalul nordic – portalul mânăstirii – îşi mormăise rugăciunile.

La întoarcere au urmat acelaşi traseu: Étampes, Orléans, Blois şi Amboise au trecut pe lângă ei în legănarea caleştii şi în lumina primăvăratică. Prin hanuri mirosea a carne friptă şi a sudoare de femei. La Tours au poposit în acelaşi loc. În acea primăvară, cea mai bogată în miresme a vieţii lui, în anul de graţie al Domnului 1612, a zăcut treaz toată noaptea ascultând cum jos, în locurile unde se mişcă oamenii, se potolesc zgomotele. Odaia lui era plină de demoni. Pe mulţi dintre ei i-a alungat prin puterea voinţei, dar împotriva auzului nu s-a putut păzi. Picioare tropăiau pe scări, foşneau haine, paşi greoi răsunau, lăsând ecouri în urma lor, pe coridor. Îşi ascunsese faţa în mâini şi-şi plânsese frica, poftele, invaliditatea şi sluţenia.

4

Dobândi privirea ascuţită a acelora care ştiu să recunoască. Cu multă vreme înainte ca demonii să vină, îi putea mirosi în aer, în aerul ce plutea în jurul femeilor. El îi alunga – şi prin aceasta îşi creă o faimă.

În toamna anului 1632, după ciumă, se întâlnise cu Jeanne de Beaucil, stareţa mânăstirii ursulinelor din L. Duhovnicul mânăstirii, Jehan Minet, îi vorbise despre Pierre Barrot şi ea îi trimisese vorbă la Chinon să vină încoace.

— Am auzit mult vorbindu-se despre dumneavoastră şi v-am rugat să veniţi, ca să vă cer sfatul, spuse ea.

Erau aşezaţi în vorbitor.

Ea semăna cu o persoană pe care o văzuse cu mulţi ani în urmă. Cu vremea va deveni plinuţă, poate chiar grasă, gândise el în treacăt privind atent la felul cum era plantat părul ei – precis în punctul unde scufia începe să-l acopere. Ţinuta ei avea ceva forţat: cu gâtul său cu spatele ei trebuie să fie ceva în neregulă.

— Dacă pot, vă voi da câteva sfaturi, spuse el tărăgănat, încercând să se ţină în scaun pe cât mai drept îi îngăduia spatele lui strâmb.

— Aici sunt mai ales fete tinere, zise ea. Unele nu rămân la noi decât doi-trei ani, după care vor trebui să iasă în lume. Iar acolo, se înţelege, le pândesc o mulţime de pericole. Sunt atât de lipsite de apărare împotriva... împotriva demonilor! Cu totul lipsite de apărare. Părintele Minet mi-a spus că aţi avea o mare experienţă în privinţa asta, părinte Barrot.

— Niciun fel de experienţă nu e suficientă, spuse el cu modestie privind spre coapsele şi poala ei. Uitându-se la ea avu impresia că în faţa lui se află o fată mai mare – o adolescentă care în curând avea să ajungă de vârstă mijlocie. Pe faţa ei se aflau trăsături care exprimau foame şi lăcomie.

— Există atâtea pericole, spuse el după o pauză. Apoi îşi pironi din nou privirile asupra marginii scufiei ei. Diavolul cunoaşte toate căile care duc la trupul şi sufletul omului.

Mâinile îi erau neliniştite. Nu puteau sta liniştite mai multă vreme. Avea un anumit fel de a-şi întoarce agitat capul şi trupul, încât nu se putea atribui numai grijilor la care-i supusă o gospodină. Când vorbea, sărea de la una la alta.

— Avem aici o rudă a cardinalului, spuse ea.

— Da, am auzit.

Ea căută să mai adauge ceva.

— E plăcut s-o putem avea printre noi. Este şi foarte evlavioasă. Se numeşte maica Claire, născută de Sazilly. O fiinţă foarte sensibilă.

— Da? rosti el.

— Maica Anne e cea mai în vârstă dintre noi. Înainte de a se călugări, a fost măritată. Şi ea e foarte sensibilă. Stă mai mult singură, cu sine însăşi. E foarte cuvioasă.

— Îmbucurător lucru să poţi auzi aşa ceva, zise el ţeapăn.

Ea nu-i cerea însă în mod direct un sfat.

— În momentul de faţă sunt cam neliniştite, zise.

— Îmi puteţi scrie sau trimite vorbă dacă se întâmplă ceva, răspunse el.

În sufletul Annei nu s-a copt încă teama de demoni, gândi el în timp ce se depărta, dar îi bănuia pe acolo, prin apropiere, prin văzduh. Au fost pe aici. Avea simţământul că aveau să se întoarcă într-un moment mai prielnic, pentru a-şi desăvârşi opera.

5

Deseori, mult prea deseori auzea pronunţându-se numele lui Urbain Grainier. Un bărbat înconjurat de femei – de multe femei. Un preot care trăieşte cu o femeie – şi toţi ştiu. Un preot frumos cu o femeie frumoasă.

Pe ea o văzuse în anul 1626 în faţa propriei lui biserici din Chinon. O urmărise pe când traversa piaţa. Trebuise să-şi umezească buzele înainte să-i poată vorbi. Îl încercase o senzaţie de ameţeală. Dar ştiuse că cugetul îi este cu desăvârşire curat.

— Nu vă numiţi cumva Madeleine de Brone?

— Da, răspunsese ea, întorcând spre el faţa ei blândă, rotundă, mirată. În acea clipă gândise atât de intens încât nici nu-şi dăduse seama că mormăie: eşti foarte frumoasă. Ea răspunsese cam aşa: că nu-i e îngăduit unui preot să vorbească în felul acesta, iar el se depărtase.

Era fiinţa cea mai frumoasă pe care o văzuse vreodată. Şi cu toate că ştia că e o femeie stricată, simţea totuşi că e o fiinţă curată, care ascunde în cuget o linişte maternă si prietenoasă, care nu putea fi cu nimic distrusă, nici tulburată de vreun demon.

Curând după aceea, într-o noapte, o visase. Se făcea că umblau pe un pod mare, printr-un furnicar de oameni şi demoni care zbierau, şi prin volutele limbilor de foc care pâlpâiau ridicându-se în jurul lor, fără însă să-i ardă. Erau cu desăvârşire liniştiţi. Se ţineau de mână. Ştia că dacă aveau să treacă de cealaltă parte a podului, avea să-şi lase capul pe sânul ei tare şi să-l atingă cu obrazul.

IV. MAICA ANNE

Nimeni n-ar fi putut afirma despre ea c-ar fi o băutoare, dar vinul o ajutase dându-i în decursul multor ani putere, curaj şi echilibru. Nu bea în fiecare zi, ci numai de câteva ori pe săptămână. Numai la nevoie, după cerinţă. Şi această cerinţă era schimbătoare. Uneori era mai mare, alteori nu exista. Ca şi în alte dăţi îşi spunea: Dumnezeu face să se coacă strugurii. Vinul o împresura cu un zid de linişte. În spatele acestui zid gândurile i se rânduiau în minte, blânde şi limpezi, ceea ce făcea din ea o fiinţă fără toane, îi liniştea mâinile iar vocea îşi găsea timbrul adevărat. Câteodată, e drept, vinul făcea ca vocea ei să urce mai sus, totuşi niciodată – sau aproape niciodată – în aşa fel încât să devină stridentă şi să se frângă. „Vocea mea este mai liniştită decât a maicii Jeanne, stareţa, gândea ea. Poate, lăuntric, se aseamănă cu mine, dar, cu siguranţă, vocea mea sună mai bine. Câteodată strigă. Cu toatele am auzit-o. Este un lucru care nu se poate tăinui şi dacă aş fi solicitată sau silită în timpul spovedaniei să-mi spun părerea despre ea, atunci aş fi nevoită să spun că bea absint şi vin alb (care, consumat excesiv, vatămă sănătatea) şi că se răsteşte cu o voce stridentă. Ea, aceea pe care noi o numim când şi când mama noastră, adică maica Jeanne, trece drept o frumuseţe. În anii tinereţii mele aveam o faţă tot atât de frumoasă, iar trupul meu, căruia de altfel nu-i acord niciodată niciun gând, era, fără tăgadă, mai frumos. Nu avea nimic strâmb. Eu una evit vinul alb. Poţi deveni pătimaşă după el şi atunci resimţi o sete chinuitoare. Eu sunt calmă, de cele mai multe ori sunt calmă şi mă odihnesc fără nelinişti înlăuntrul fiinţei mele. Nu sunt dornică să câştig simpatia oamenilor şi nu fac

eforturi să fiu socotită foarte sfântă, foarte cuvioasă. Eu mă odihnesc înlăuntrul credinţei mele tăcute şi modeste şi nu mă înfăşor cu ea ca într-o mantie strălucitoare care să-i orbească pe cei care mă privesc. Dacă m-aş fi străduit, aş fi putut fi şi eu slugarnică şi cu surâsul pe buze la clipa potrivită. Şi azi aş fi eu în locul ei, aş fi instalată eu în odăile ei sau în vorbitor şi aş da eu sfaturi bune fără de valoare şi aş asculta eu toate clevetirile care se strecoară de afară până la noi. Atunci n-aş fi ispitită să depăn toate aceste gânduri interzise (pe care, dacă se va ivi vreo ocazie, o să i le aduc la cunoştinţă, spovedindu-mă, părintelui Minet), da, atunci aş fi avut alte gânduri, care se prea poate să fi fost şi ele gânduri interzise.”

Când începea să simtă tresăriri în ceafă, bea câte un păhărel. Toate ştiau că ţine vin în chilie, dar acest lucru nu era niciodată pomenit. Era cea mai vârstnică şi avea spasme cu contractări în ceafă. Ştia că şi maica Jeanne are spasme. Era ceva în neregulă la ea cu nişte muşchi şi tendoane. În timpul indispoziţiei lunare bea câteva păhărele ca să ajute natura. Mai bea şi când, din zel şi dintr-un drept pe care singură şi-l atribuise şi împotriva căruia nimeni nu se ridicase, chema le ea fete pe care să le asculte la catehism sau cărora să le facă morală. Sau când trebuia să coboare la vorbitor ca să stea de vorbă cu câte cineva venit dinafară, din viaţa laică şi de pe stradă, atunci bea mai înainte câte două păhărele şi două după. Séraphique Archer, sora ascultătoare, îi făcea rost de vin şi spunea:

— Ăsta are vechime. E vechi de cel puţin trei ani, poate chiar patru. Cred că-i din Bourgueil. Am gustat din el doar o picătură. Am fost o dată în serviciu la unul care se pricepea la vinuri. Când venea vorba de vinuri roşii, el zicea că cele de Chinon şi Veron sunt mai bune decât ale noastre de pe aici. Stareţa, ea, bea mai ales Saumur.

— Eu nu iau decât când şi când câte un păhărel. Câteodată îmi simt gâtlejul grozav de uscat.

— Da, da spunea Séraphique. Ăsta e mai bun decât absintul.

Mai lua câteodată un păhărel şi când i se trezeau amin-

tirile, alungându-le astfel, sau cel puţin atenuându-le. Poate chiar două, cel mult trei păhărele. Erau pahare micuţe şi nicidecum pocale mari. Avea două pahare, unul mai mare, altul mai mic. Mărturisise la spovedanie că le avea. Le şi arătase, atât răposatului părinte Poussaut cât şi părintelui Jehan Minet, Şchiopul. Amândoi spuseseră: „A avea pahare nu e niciun fel de păcat”. Erau pahare frumoase, rămăşiţe din viaţa ei petrecută în afara zidurilor mânăstirii. Amintiri pe care le puteai contempla, le puteai ţine în mână, le puteai ridica în sus, privindu-le în lumină, care fuseseră alături de ea în anii cei grei. Acum nu mai erau legate de amintirea niciunui fel de necazuri. Avusese patru – dar două dintre ele, unul mare şi unul mic, căzuseră pe podea. Nu, gândi ea, unul s-a ciocnit de perete. Mâna i se ridicase condusă de voinţa Domnului şi un pahar – din cele mari – se izbise de perete. Prin puterea lui Cristos, se făcuse cioburi. Aceasta se întâmplase în unul din primii ani petrecuţi aici.

Altminteri, primii ani de mânăstire nu fuseseră grei, iar amintirea lor nu se ivea cu o deosebită acuitate. Poate doar de două sau trei ori pe timp de primăvară. Ea însă fusese altfel pe atunci. Faţă de fetele pe care trebuia să le educe spre a deveni creştine smerite, bine crescute, se purta afectuos, ca una ce ar fi fost de aceeaşi vârstă cu ele, şi aceasta nu numai prin întregul ei fel de a fi, ci şi prin înfăţişare şi prin expresia feţei. Râdea împreună cu ele, le învăţa jocuri cu nuci şi legendele florilor. Apoi ele lunecau tot mai departe pe făgaşul ce ducea spre miezul tinereţii lor, a îndatoririlor lor, a tainelor lor, poate a vieţii lor private, a acelei vieţi de vârstă mai matură. Iar maicile mai vârstnice şi surorile ascultătoare nu i se mai destăinuiau. Ele o aveau pe stareţă şi pe duhovnic. De altfel, ea bănuia că acestea nu se destăinuiesc niciodată şi de mult pricepuse că, în fond, nici ei nu i se destăinuiseră vreodată. Şi în privinţa asta i se asemăna stareţei – le speria. Arareori întrebuinţa cuvinte aspre şi încă mai rar avea ieşiri violente, dar le speria prin atmosfera de însingurare ce emana din fiinţa ei. Când totuşi i se destăinuiau sau simulau că i se destăinuiesc, cuvintele lor nu izvorau din adâncul inimii.

Destăinuirile lor erau în marea majoritate a cazurilor cât se poate de decente. Respectau forma, pe care o umpleau cu un conţinut inocent, potrivit, fără totuşi a minţi. Câteodată nu erau nici cel puţin confidenţe; conţinutul lor era într-adevăr atât de simplu şi incolor, aidoma formei, sau aproape aşa.

„De altfel nici nu-ţi poţi deschide sufletul fără ca destăinuirea transpusă în cuvinte să nu sune cât se poate de absurd, îi trecuse ei prin minte cu totul fugar la o anumită ocazie. Nu poţi cere oamenilor să se destăinuie în întregime altor oameni. Dar la spovedanie? Dumnezeu îţi poate pătrunde în inimă şi fără spovedanie, gândea ea. El ştie şi fără vorbe. El îngăduie ca mâinile noastre să zvârle pahare de perete şi să răstoarne căni cu vin, dar nu distruge toate paharele şi nu lasă să se verse tot vinul. El face ca în fiecare an să se coacă strugurii. El îngăduie ca vinul băut cu măsură – ca în cazul meu – să fie o binecuvântare. El ne dăruie din liniştea lui, chiar şi prin vinul lui.”

Încerca să ajute fetele prin liniştea ei. Le întâmpina cu privirea cea mai liniştită şi le vorbea cu vocea cea mai liniştită. Aşezată în scaun, se întorcea foarte încet către ele (de pe scaunul pe care, de fapt, nu ar fi avut dreptul să-l aibă în chilia ei, dar pe care-l obţinuse totuşi cerând aprobarea atât a răposatului Poussaut cât şi a lui Jehan Minet, Şchiopul, care încuviinţaseră). Dar se ferea să se întoarcă spre ele cu o încetineală ameninţătoare. Era o întoarcere demnă, studiată, gândită, o întoarcere binevoitoare, pentru a le insufla linişte şi încredere. Ele aveau nevoie de acest lucru. „Eu le ajut prin credinţa mea, gândea ea. De exemplu, Marie Aubin. Marie are acum şaisprezece ani. Sau poate a împlinit chiar şaptesprezece? O fată care nu ştie nimic despre viaţă. Ei da, de altfel chiar eu, ce ştiu eu despre viaţă? Ea însă cunoaşte desigur mai mult. Dar nu întâmplările cele mai îngrozitoare peste care niciodată nu ajungi să treci. Dacă aş fi trecut peste ele, n-aş şedea eu azi aici. Marie pleacă, Marie se va întoarce poate. Ceea ce ştiu acum este că Marie n-o să rămână aici. Într-un an-doi sau trei o să fie iar afară, în viitoarea vieţii. Se prea poate

ca acolo să nu i se întâmple nimic întunecat şi amarnic. Se prea poate ca bărbatul să fie tânăr şi să nu miroasă a moşneag lacom. Poate va mirosi a vin proaspăt băut, a usturoi, friptură de vită şi castane coapte, va mirosi poate a parfumuri fine de la curte, a sudoare de om tânăr, va avea mirosul tinereţii sau poate va mirosi a cai, a mare. Judecând după chipul Marei Aubin, se şi vede că nu va mirosi a duhovnic. Cu siguranţă că va mirosi a cai şi a mare."

Prima dată când aceea care acum era denumită maica Anne văzuse marea cea adevărată, marea deschisă larg, marea fără orizont, fusese în apropierea unei aşezări de pescari la Les Landes, o mică localitate pe care regele Henric o ridicase la rangul de oraş negustoresc. Pe atunci ea avea aceeaşi vârstă ca aceea pe care o are acum Marie Aubin, sau poate nici atâta. Avea cincisprezece ani. Îi fusese îngăduit să-şi urmeze tatăl ei în întortocheata lui călătorie din Angoulème prin Périgueux şi Bergerac, peste tot pe unde aveau i ude, iar apoi spre Bordeaux, unde se opriseră câteva zile. De acolo o luaseră direct spre sud, spre Bayonne, îşi amintea de vizitele făcute la rudele bogate şi la cele sărace, care locuiau pe moşii şi pe la castele uneori noi, alteori dărăpănate. Fusese ca un iarmaroc în timpul căruia se văzuse cercetată şi evaluată. Trăsura mare, închisă, scutura şi trosnea, cei patru cai trăpaşi erau schimbaţi sau lăsaţi să se odihnească pe la halte de popas. Îşi amintea de trebăluiala febril temătoare a unui şelar în timp ce ploaia picura pe acoperişul trăsurii şi şiroia pe spinările lucitoare ale cailor. Îşi amintea de o roată ce fusese reparată, de o sticlă cu vin care trecuse din mână în mână pe la toţi, de strigăte şi vociferări. Îşi amintea de surugiii călări, de escorta de călăreţi ce-i întovărăşea de o parte şi de alta a trăsurii, în faţa şi în spatele ei; de drumurile strâmte, pline de hârtoape ce treceau de-a lungul peisajului sterp. În depărtări sau în apropiere se aflau dealuri cu dumbrăvi verzi. Pe o ridicătură golaşă, un plop singuratic. Îşi amintea de zile călduroase, însorite, în care trăsura înainta legănându-se în nori de praf. Şi de mare. Marea!!

O auzise încă de departe. Biscaya. În lumina apusului de soare văzuse enorme coame de apă rostogolindu-se şi înălţându-se spre a da naştere unor ziduri mişcătoare, roşii şi verzi, încununate de spumă în fierbere. Zări ţărmul de dune de la Nord şi dinspre Bordeaux, cât şi la sud spre Bayonne şi coasta bască stâncoasă. Iar apoi, apropiindu-se, simţise mirosul de alge şi apă sărată. Astfel arătase marea într-o zi a primei ei tinereţi.

Locuiseră în Bayonne la rude, unde şi acolo urma să fie privită şi cercetată cu de-amănuntul. Îşi amintea de harababura, de agitaţia specific bască, de bogăţia casei zgomotoase, de argintărie, de perle, de lemnul lustruit, de acordurile instrumentelor de coarde, de belşugul de mâncăruri, de mirosurile de peşte, ceapă şi fructe. Îşi amintea de femeia aceea palidă, vara tatălui ei, care zăcea de doi ani bolnavă, de fiul care nu scotea niciodată nicio vorbă ci surâdea numai tăcut, de cele două fiice, cea mai mare în vârstă de şaisprezece ani, cea mai mică de aceeaşi vârstă cu ea. Şi-şi amintea de influentul baron, funcţionarul de stat, tată de familie, prietenul tatălui ei. De acel om în vârstă de aproape şaizeci de ani, gălăgios, gâfâit, bine hrănit, ce râdea cu un râs zgomotos. Un an mai târziu, baroana muri. La o jumătate de an după ea se prăpădi şi fiul cel tăcut. După încă un an baronul veni la Angouleme şi începu a colinda pe la moşiile şi castelele din împrejurimi. Toate fuseseră puse la cale de mâini dibace şi ea plecase cu dânsul, urmându-l în chip de soţie. „Acum viaţa mea a luat sfârşit, gândise ea atunci. S-a sfârşit, *finito.* Dar la mare tot mai ajung eu o dată.”

Niciodată nu-i mai fusese dat să ajungă într-adevăr la mare. Prima noapte au petrecut-o la Montmoreau. Când fericitul bărbat, îndrăgostit şi ameţit de vin, se aruncase asupra ei, ea ţipase atât de strident încât orice alt zgomot încetase la han. Se eliberase din strânsoarea braţelor sale. Îşi amintea de hainele căzute de pe scaun, zăcând morman, pe podea, de lumânările ce fumegau pâlpâind în sfeşnice, de mirosul de pofte de moşneag (un miros ca acel de mucegai prin colţuri dosnice) şi de vin acrit pe care-l râgâie

gâtul zbârcit al unui bătrân.

Acolo luase sfârşit tinereţea ei. Timp de doi ani îmbătrânise alături de el şi de sfielnicele şi tăcutele lui fiice. Cea mai mare reuşise să se logodească sau să fie promisă cuiva, dar nu se măritase, mezina nu reuşi decât să înveţe un pic de latină şi italiană. Se ofileau în mijlocul zarvei, a veseliei şi a bogăţiei. Ea personal bea câte un pahar de vin când şi când. După ce baronul închisese şi el pleoapele lui boltite peste ochii căprui injectaţi cu sânge şi după ce privirea lui de sluj baş de stat se stinsese pentru totdeauna, se află singură. Rândui moştenirea pe cât putu mai bine primind de pretutindeni din partea radelor un ajutor binevoitor. *Finito!*

Când toate fuseseră în regulă, se duse la Bordeaux şi intră la mânăstirea ursulinelor. Îşi descoperi vocaţia şi totodată resimţi cât de mare era puterea răului şi ademenirea pe care o exercitau bărbaţii şi că împotriva lor trebuie să lupţi neîncetat prin rugăciuni, muncă, mortificare şi încercarea de a-i uita. Avusese un sprijin eficace în maica Françoise de Cazères, care profetiză maicii Anne că avea să ajungă şi ea stareţă. În anul 1618 veni împreună cu celelalte maici la Poitiers, dar nu deveni maică superioară. În schimb, fu chemată să devină stareţă o maică foarte bună, Marie de Goffreteau, care aparţinea uneia dintre cele mai bune familii din Bordeaux.

În anul 1626 opt surori de la Poitiers fuseseră trimise aici pentru a fonda noua mânăstire. Maica Anne nu deveni stareţă – nici cel puţin maică fondatoare. Pe atunci gândise: „E drept, aşa mi se cuvine. O dată, în bucătărie, am băut prea mult vin. Miroseam a vin şi vorbeam mult prea tare. Aşa mi se cuvine”. Stareţa lor deveni maica Gabrièle, iar un an după aceea, când maica Gabrièle, blinda maica Gabrièle a fost rechemată, locul a fost ocupat de maica Jeanne, născută Beaucil. „Nu eu am devenit stareţă, gândise maica Anne (care tocmai pe atunci fusese trimisă încoace), fiindcă se prea poate ca de câteva ori să mai fi mirosit şi eu a vin. Asta pe când eram indispusă sau când îmi reveneau amintirile. Şi tânăra noastră maică Jeanne este neobişnuit

de capabilă, da, într-adevăr remarcabil de capabilă. E energică şi are spirit de iniţiativă. Cu toate că şi ea, ca şi mine, e chinuită de vise, totuşi e foarte capabilă. Cu toate că uneori bea într-ascuns câte un pahar de absint sau un pahar mare de vin, totuşi e foarte capabilă şi potrivită pentru locul pe care-l ocupă. Cu toate că bârfeşte, e certăreaţă, făţarnică, îşi smulge părul, plânge şi-i e dor (da, după ce oare i-o fi fiind ei dor? După miros de bărbat sau după îmbrăţişare de bărbat?), totuşi e foarte capabilă. A devenit maica noastră şi sora noastră prin linguşeli insistente în timpul anului de noviciat şi graţie unei mari smerenii.

Nu se poate susţine că eu una m-aş deda băuturii, gândea maica Anne. Niciun om cu scaun la cap nu-mi poate face o vină pentru acel degetar de vin de Bordeaux sau de Chinon după o zi grea, plină de frământarea gândurilor. Doar nu stingheresc pe nimeni prin asta. Cea mai mare parte din timp stau singură cu mine însămi iar de răspuns pentru asta o să răspund numai eu în faţa lui Dumnezeu atunci când o veni ziua ca această mucegăită viaţă pământească să ia sfârşit – finito.

Maica Anne nu ieşea în oraş, cu toate că ar fi putut obţine tot felul de însărcinări. Dar în vara anului 1630, într-o după-amiază fierbinte se urcă în pod şi scoase capul printr-o lucarnă a acoperişului. De acolo, de sus, putea vedea câmpia, turnuri, acoperişuri şi o parte din stradă. De-a lungul urcuşului străzii Pasquin venea un preot pe care, după ţinuta lui, i se păru că-l recunoaşte. Coborî în grădină să se aşeze la ochiul de ferestruică ce dădea spre stradă. Tocmai atunci trecu el pe acolo. Ea ţinea clapeta de lemn numai într-atât întredeschisă încât să ajungă să-l poată vedea cu un singur ochi. Îi trecu vag prin minte gândul că chipul lui nu se potriveşte cu hainele pe care le poartă. Dar în acelaşi timp gândi şi contrariul: într-adevăr, ştie să poarte haina preoţească. Era zvelt ca un italian sau spaniol. Avea mustăcioară neagră şi un cioc asemănător cu cel al Cardinalului. Faţa îi era smeadă, dură, ochii negri, gura hotărâtă, dar buza de jos era aceea a unui soldat care

cunoaşte femeile şi ştie să se poarte cu ele. Cel mai mult îi plăcură spatele, ceafa şi umerii lui atât de drepţi. Îşi spunea sie însăşi: îl poţi privi şi admira ca pe un tablou.

În vara următoare duhovnicul ei, bătrânul Poussaut, muri şi de îndată începu să umble în chip de stafie. O dată îi pomenise stareţei, maica Jeanne, de preotul de la Saint-Pierre şi de la Sainte-Croix (de ce tocmai de acel preot anume?) care dacă n-ar fi avut un renume atât de rău ar fi putut fi numit duhovnicul lor. Amândouă femeile se priviseră una pe cealaltă. „Mă urăşte fiindcă într-o anumită ocazie eu aş fi putut deveni ceea ce este ea azi", gândi maica Anne. „Da, are aerul să fie un foarte bun pedagog", spusese stareţa. „L-am văzut prin ochiul ce dă spre stradă, adăugase ea de îndată. Întâmplător, absolut întâmplător. De fapt, nici nu l-am văzut, l-am întrevăzut doar. Dar îmi pot închipui cum arată." „Şi eu am văzut într-o străfulgerare pe cineva care ar putea fi el", spusese maica Anne. Amândouă femeile se priviseră una pe cealaltă iar apoi îşi întorseseră privirile. „Are cearcăne întunecate sub ochi", gândise maica Anne.

Primise el oferta lor, n-o primise? Jehan Minet, Şchiopul, aşa cum i se zicea lui aici, în oraş, deveni noul lor duhovnic. Era un om cu bune legături de familie. Unchiul lui după mamă era domnul Frènes de Poussaut, căruia îi aparţinea această casă. Pater Minet era canonic la Sainte-Croix şi îl înciuda faptul că praebenda[1] revenea unui străin, protejat al iezuiţilor. Era rotofei, dar timid. Curând se descoperi frica lui de întuneric, cu toate că, din când în când, umbla noaptea prin oraş. Adică mai precis, îi era frică de umbre. Dacă se afla însă între cunoscuţi, nu se mai temea şi mergea bucuros prin întuneric. Îi era teamă de fete în timpul zilei până şi când cerul era senin, când soarele le lumina puternic.

În cursul acelor săptămâni în care duhovnicul lor revenise în chip de vedenie colindând coridoarele, bucătăria şi chiliile, maica Anne nu resimţise niciun fel de teamă. Dar

[1] Venit bisericesc.

când Şchiopul, cu ajutorul unui preot din Chinon, îi izgonise din nou în focul gheenei pe moş Poussaut, teama veni şi puse stăpânire pe ea în timpul nopţilor. Se trezea şi cu capul limpede zăcea liniştită privind pătratul mai luminos al ferestrei cu zăbrele. Trăgea cu urechea, ascultând tăcerea casei. O dată auzise cum afară, pe coridor, sau pe scară, înspre refector şi bucătărie, un şobolan târa ceva după el, apoi începuse să înainteze prin mici sărituri. În curte foşnea frunzişul teilor, al stejarilor şi al castanilor. Se auzea susurai delicat al unei sălcii plângătoare. Un lemn din grindurile de susţinere a podului trosni. Apa unei fântâni picura, şiroia, picura mai iute, pic-pic, pic-pic, şiroia iarăşi într-un ritm sincopat. În stradă, un ţăran beat fredona în timp ce căruţa lui trasă de un măgar trecea prin faţa casei, iar ţăcănitul potcoavelor trezea printre case ecouri ce creşteau, apoi descreşteau îndepărtându-se cu încetul în direcţia bisericii. Într-un grajd din apropiere un cal se mişca greoi, se muta din loc, îşi legăna capul.

Într-o astfel de tăcere îi reveneau în minte imagini. Dacă ar fi vrut, ar fi putut foarte uşor să le îndepărteze şi să le izgonească. Îşi aducea aminte de cineva cândva tânăr şi frumos – un soldat taciturn abia înrolat, care venise acasă la tatăl ei, baronul, pentru a o vedea pe ea, pentru a o examina şi a o evalua. Zăngănitul unei săbii îl întovărăşea pretutindeni făcând să vibreze văzduhul în jurul lui. Exala miros de tinereţe. Îşi amintea de un surâs fugar pe o faţă tinerească pe care căutase s-o împodobească cu o mustăcioară şi cu o bărbiţă pe care însă nu reuşise încă să le facă să pară bogate – şi atunci le pomăda. Îşi amintea de o privire tinerească, strălucitoare, din coada ochiului. Şi apoi, de tăceri. Atâtea tăceri. Acea tăcere afurisită, alături de larma mirositoare a guvernatorului. Acea afurisită tăcere. O gură tânără care nu vorbeşte, o gură în care guvernatorul gâtuise din capul locului orice vorbă. Tăcerea aceea afurisită.

Îşi aducea aminte de toate astea, dar nu vroia să se mai necăjească amintindu-şi şi de numele lui. Îşi reamintea clar de atmosfera care îi înconjurase pe amândoi, de gândurile

pe care i le adresase el astfel încât ea chiar resimţise aceste gânduri: vreau să fiu lângă tine, să stau în apropierea ta, să te ating. Să te mângâi uşor, uşor, să răsuflu cu gura lângă urechea ta.

Din tăcere se năştea frica. Singurătatea înseamnă să stai noaptea întinsă pe spate în chilia ta şi să aştepţi – fără speranţă, gândea ea. Mintea ei limpede îi zicea: să aştepţi ca o pasăre în colivie, să aştepţi aşa precum un prizonier îşi aşteaptă eliberarea, dar tot timpul ştiind că este o aşteptare fără speranţă. Aceasta-i singurătatea: atunci când speranţa e atât de slabă încât nici cel puţin n-o poţi exprima dându-i o denumire.

Atunci apăreau gândurile cele periculoase – şi apoi frica. Împotriva oricărei raţiuni, în pofida oricărei credinţe, în ciuda tuturor acelor *niente* şi *finito* mormăite cu voce joasă şi nelămurită, ea căuta speranţa în însăşi lipsa de speranţă. Speranţa că totuşi avea să se întâmple ceva, astfel încât să cedeze strânsoarea nopţii ce o apuca de după ceafă. Astfel încât timpul să se întoarcă înapoi şi femeia aceasta care zăcea acum pe patul ei să întinerească – aşa deodată! Da, avea să devie într-atât de tânără încât să poată săli din trăsură înainte ca ea să fi ajuns la hanul de la Montmoreau, să sară afară şi să fugă ascunzându-se într-o pădure – iar după aceea să poată trăi o cu totul altă viaţă.

În primele dăţi nici nu-i trecu prin minte că ar putea fi demoni. „Să întinereşti? gândi. Ce fantasmagorii ridicole! Să te schimbi? Ce copilărie!” Într-una din nopţi fu nevoită să se scoale şi să bea un păhărel mic de vin pentru a-şi potoli gândurile. „Ce tare o iau razna gândurile”, îşi spuse. Dar frica şi ispita se amestecau în sufletul ei. Vinul liniştește. Gândul la posibilităţile trupeşti pierdute avea nevoie de mai multe pahare pentru a fi alungat în aburul ameţitor şi să se volatilizeze. Dar după aceea, ceea ce rămânea era numai o stare de oboseală şi de somnolenţă.

Ei nu-i era frică de cei morţi. „Morţii nu vor să-mi pricinuiască niciun rău.” Îşi închipuia purgatoriul ca o haltă la care cobori, ţi se schimbă caii la trăsură şi eşti cercetată de vameş. O neplăcere, o incomoditate şi o osteneală de

scurtă durată sau de lungă durată, doar nu rămâi pe veci acolo. Putea oricând revedea feţele morţilor ei fără a resimţi nimic decât o durere potolită şi pe cale să se stingă, sau o silă şi o scârbă care se atenuează tot mai mult pentru ca odată să dispară deplin. Feţele morţilor nu exprimau nici dragoste excesivă dar nici ură adâncă, nu erau nici ameninţătoare şi nici pline de dor. Poate nu erau simpatice, dar atunci îţi puteai întoarce faţa de la ele ca să nu trebuiască să le priveşti. Mâinile morţilor nu căutau să o înşface, nu le simţea răceala. Ea nu le auzea nici ţipetele şi nici rugile.

O teamă mult mai mare îi inspirau feţele celor vii, teamă de ochii şi vorbele lor. Privirile celor vii smulg cele mai grele veşminte, vocile lor sunt capabile să indice că sunt la curent sau bănuiesc acel ceva ce este tăinuit sau trecut sub tăcere înlăuntrul propriei noastre fiinţe. Vocile şi ochii se prefac deseori, totuşi nu într-atât de subtil încât să nu poţi recunoaşte cercetarea lor. Între ceea ce exprimau feţele şi vocile oamenilor şi ceea ce trădau, împotriva voinţei, privirile lor (cunoaştere, bănuială, curiozitate, certitudine), se întindea un câmp al neliniştii şi tocmai acolo, în acest spaţiu intermediar, în acel interval năvălea frica. Nu o puteai controla zicându-ţi: este tocmai ceea ce resimt şi tocmai din această pricină. Era cu neputinţă să o defineşti. Nu era frica pe care o resimţi atunci când umbli pe marginea unei prăpăstii şi te gândeşti că ai putea face un pas greşit şi să te prăvăleşti frângându-ţi gâtul. Şi nici frica pe care o resimţi când, stând sub o stâncă, te gândeşti: de acolo, de sus, se poate desprinde o piatră, dacă la secunda potrivită tu nu-ţi ţii bine răsuflarea. Nu, nu exista vreo vorbă anume de care să-i fie frică şi nici vreun joc al fizionomiei sau vreo privire care să exprime ură, dispreţ sau trufie fără margini. Toate la un loc pluteau parcă în văzduh, nu le puteai apuca, dar existau.

Poate că lucrurile stăteau astfel: în orice clipă a vieţii cineva poate să facă sau să spună ceva, sau se poate întâmpla ceva neaşteptat care ar face ca, lăuntric, *în forul tău interior,* să se destrame ceva. Ce anume? Nu ştia. Poate

ceva care ar face mâna ei să se ridice fără ca ea să vrea şi să execute o mişcare împotriva căreia ea în fond se opune, poate ar face ca gâtul să i se întoarcă spre stânga când ea ar fi voit să se uite la dreapta; ca picioarele ei s-o ducă într-o direcţie greşită, departe de lucrul de care se simte atrasă, către ceva care îi repugnă; care ar face poate vocea ei să capete un astfel de timbru încât ceea ce mormăie sau şuşoteşte adânc în străfundul pieptului ei să se preschimbe în ţipăt strident.

Într-o noapte visă că diavolul intrase în chilia ei. Arăta ca în desene – cu coarne, gheare, cu negi şi foarte păros. Smocurile părului luceau de unsoare. Frică nu resimţise decât mai târziu. O speriase îndeosebi că nu avusese puterea necesară să-i fie teamă la clipa potrivită. Sunt blestemată, gândise după ce izbuti să se trezească. Nici cel puţin nu mi-a fost frică, ba chiar am găsit că miroase bine.

Primăvara se târa pe afară şi ieşea de prin păduri cuprinzând şesul şi răspândind o nelinişte luminoasă. Râsul fetelor devenise mai îndrăzneţ. Râdeau acum cu gura larg deschisă. Feţele se întorceau îndreptându-se înspre lumina spaţiului ceresc. Maica Claire povestea pe cât putea ea mai şăgalnic (nu mergea niciodată prea departe) despre primăverile luminoase şi fericitele zile de primăvară de la castelul Richelieu, pa care-l vizitase în copilărie. Şezuse acolo în poala mamei cardinalului. Pe atunci Armând îşi făurea visuri fanteziste închipuindu-se un viitor războinic, un militar bogat şi puternic. „Închipuiţi-vă, spunea maica Claire de Sazilly, castelul acela se reconstruieşte acum iar în jurul lui se va clădi un adevărat oraş. În asta se vede marea putere a lui Dumnezeu!” Tânăra fată. Marie Aubin, spuse deschis, aproape tare, că-i este dor de acasă şi că ar vrea să revadă ogoarele pe care pământul gras, de curând arat, fumegă şi străluceşte sub scânteierea razelor de soare şi unde parcă într-adevăr poţi auzi crescând plantele. Da, se exprima fără ocol, fără cuvinte meşteşugite, spunând că doreşte să vadă cai şi arme şi să audă mai de aproape decât de aici sunetul trompetelor.

„Ceea ce aş dori cu adevărat e să revăd marea, gândi maica Anne. Trebuie să fie minunată în lumina asta. Ziduri verzi de apă, ce se înalţă în faţa ta, spuma iţindu-se albă, pe deasupra crestei valurilor, iar apoi să simţi aerul dinspre ţărm amestecat cu miros de mimoze. Şi întoarcerea talazului, după ce s-a izbit de stâncă. Da, asta mai ales. Mişcarea mării care se rostogoleşte fără încetare, orga hidraulică a Biscaiei”.

Într-o dimineaţă, fetele care dormeau împreună în dormitor povestiră că în timpul nopţii fuseseră probabil vizitate de nişte demoni. După câte se părea, patru dintre ele fuseseră expuse unor apropieri cumplit de neruşinate.

Dorise să se elibereze de toate aceste amintiri, dar ele se adunaseră în străfundurile fiinţei ei şi rămăseseră acolo. De câte ori încerca să lămurească despre ce este vorba şi să-şi analizeze simţămintele, se furişa în gândul ei ceva de neînţeles, insesizabil, care se aşeza între ea şi realitatea zilei şi îi întuneca privirea. Nu mai putea desluşi nimic clar.

Demonii îi apărură trei nopţi în şir.

În prima noapte i se iviră din trecutul ei. Se făcea că se leagănă într-o trăsură ce trosnea şi se hurduca pe un drum de şes plin de hârtoape ce ducea spre mare. Alături de ea era aşezat un demon fără faţă, care cu mâna lui rece, osoasă şi acoperită cu un păr aspru, umbla printre coapsele ei. Unghiile îi zgâriau pielea – erau gheare. O mână îi înşfăcă ceafa şi-i apăsă de podeaua trăsurii faţa şi gura. Când se trezi (oare se trezise?) sau mai bine zis când îşi reveni în simţiri, zăcea cu fruntea pe pardoseala de piatră a chiliei. Şi ştia: Nu cu de la mine putere m-am ridicat din pat. Am fost zvârlită pe podea.

Seara următoare îi fu frică să adoarmă. Rămase multă vreme trează privind ţintă spre pătratul luminos al fe-restruicii. Afară era noapte cu lună. Amintirile treceau gonind ca nori întunecoşi sau albicioşi. Se ridică şi bău un pahar de vin; şi liniştea veni. Se trezi cu cineva smulgându-i hainele de pe ea, iar când vru să se apere, mâna ei dreaptă o întâlni pe cea stângă. Cineva se află aici la mine, simţi ea.

Cineva se află aici la mine, cineva e aici la mine, *cineva e aici la mine!*

Inima îi bătea cu putere, gheara de pe ceafă puse din nou stăpânire pe ea. Se sculă, aprinse cu amnarul lumânarea şi îngenunche pe scăunelul de rugăciuni din faţa crucifixului. Strânsoarea de pe ceafă nu cedă. Luă un pahar de vin. După scurt timp, liniştea reveni şi se putu culca la loc. Era foarte obosită.

În ziua următoare stătu câteva ore împreună cu fetele, dar abia dacă vorbi cu ele. În timpul slujbei religioase rămase vreme îndelungată cufundată în rugi. Se mai rugă încă îndelung şi la ea în chilie, căutând să se cufunde şi să se transpună întru totul în rugă. De câteva ori se ridică de pe scăunel şi privi afară, pe ferestruică. Se ţinea strâns de gratiile ferestrei şi privea ţintă, drept înainte, peste acoperişurile caselor care licăreau strălucitoare în bătaia soarelui. Dar privirea ei într-una se cobora jos, în stradă. Dinspre poarta oraşului venea urcând o trăsură. Ea gândi cu totul nemotivat: ar putea fi uşuratica aceea de Madeleine de Brone de care se vorbeşte atâta. Coborî şi se instală la vizetă şi o deschise iute tocmai în clipa în care trăsura se afla în dreptul ei. Privirea ei apucă să întrezărească o pălărie cu pene moi, alb-sure. O femeie şedea înăuntru. Putea foarte bine fi femeia aceea uşuratică de care se vorbeşte atâta. Trăsura urcă mai departe la deal, o auzi cotind spre piaţă în faţa bisericii Sainte-Croix. Apoi nu se mai auzi nimic. Poate se oprise acolo.

Se urcă în pod şi se uită prin gemuleţul mansardat. Era sigură că şi celelalte fete o observă şi sunt curioase să ştie ce face, dar nu le spuse nimic. Pe coridor o întâlni pe maica Claire, care vru să-i spună ceva, dar maica Anne îşi văzu de drum fără să ridice privirea. O auzi pe cealaltă oprindu-se locului. Desigur stă acolo şi trage cu urechea. Jos în vorbitor, în odaia de primire, auzea vocea maicii Jeanne urcând în intensitate – era un fel de şuşotit ţipat, aşa i se păru. Părintele Minet, Şchiopul, se afla acolo. Bârfeşte şi iar bârfeşte, gândi maica Anne. Toţi bârfesc şi iar bârfesc.

Prin gemuleţul podului văzu venind, departe, jos în

stradă, un preot. Putea să fie el. Dacă îţi înfăţişai în minte ţinuta lui, mersul lui mlădiu şi degajat, felul lui de a întoarce capul la dreapta şi la stânga curios, viu, atunci, prin asemănare, puteai foarte bine zice că este el, acela de care se vorbeşte atâta. Maica Anne coborî la poartă, la vizetă, ca să vadă. Pe coridor o întâlnise pe maica Claire, care îi spusese ceva dar ea nu răspunsese. Mai întâi stătuse singură la poartă, dar apoi în spatele ei apăru maica Jeanne. În pragul uşii vorbitorului se auzea vocea Şchiopului. Ridică puţintel clapeta de lemn ce acoperea zăbrelele. În urma ei o auzea pe cealaltă femeie, ceva mai tânără decât ea, respirând agitat. „Eu una nu fac aşa ceva, gândi ea. Eu sunt liniştită, chibzuită – eu stau doar şi observ. Probabil el era. Cu siguranţă, da el, poate că-i el, acel de care se vorbeşte atât de mult. Privirea lui veselă sau aspră (ochii erau negri) rătăcea peste vizetă şi poartă – el nu le vedea. Ieşise în stradă cu toate că acolo bântuia ciuma. El privi în sus spre ferestrele caselor ce se aflau de cealaltă parte a străzii. Capul îl ţinea ridicat, era înalt şi zvelt, iar umerii îi avea drepţi şi laţi, în mână îşi ţinea breviarul, dintre paginile lui răsărea un trandafir alb. Când maica Anne închise vizeta şi se întoarse ca să se ducă în grădină, în uşa vorbitorului, acolo unde se aflase Şchiopul, văzu spatele puţin strâmb al stareţei – ceva trebuie să fie în neregulă cu el.

A treia noapte fu cea hotărâtoare. Percepu că veniseră patru demoni şi că-şi spuneau numele. Îi aşteptase, căci îi auzise căţărându-se pe furiş pe perete şi pe acoperişul de ardezie, înşfăcând cu ghearele crăpăturile şi spărturile zidului. Când îi auzise intrând în chilia ei închisese ochii. Aduceau cu ei miresme de primăveri, de muguri ce dădeau să se dezghioace, şi de flori de primăvară care-şi răspândeau parfumul lor cu toate că era vară şi era ciumă. În foşnetul delicat al coroanelor pomilor percepu şuşotitul demonilor. Plin întuneric o mână o apucă de ceafă şi-i întoarse faţa către gemuleţul ferestrei luminat de un blând clar de lună. Ea încă mai opuse rezistenţă. „Nu deschid ochii. Mă duc să beau un păhărel cu vin. Mă întorc cu faţa la

perete. Nu *vreau.”*

Strânse puternic ochii. Dacă vreo privire ar fi pătruns înlăuntrul acestei bezne demonice, ar fi văzut că faţa ei se asemăna cu aceea a unui copil care stă gata să plângă şi care închide ochii tare, tare de tot, căci atunci în loc de bătaie o să capete poate o caramelă. „Dumnezeule, îndepărtează-i de la mine! murmură ea. Dar când întredeschise buzele, simţi ceva furişându-se înlăuntrul ei, ceva care iată a şi ajuns în gâtlej, trece în piept, în diafragmă. Ochii se deschiseră. În lumina ce venea de la gemuleţ, văzu feţele lor schimonosite, lacome, linguşitoare, surâzând cu cruzime.

Când se trezi din şuşotelile lor, din viziunea acelor demoni cu mişcările lor obscene, când se trezi din realitatea lor nocturnă, din adevărul acelei nopţi, zăcea pe podea – goală, strâns ghemuită ca un embrion. Era la ceasul zorilor. Alături de ea, cana de vin se răsturnase şi un pahar se rostogolise. Ea însăşi se afla într-o băltoacă de vin şi în secreţiile răspândite de demoni.

V. PROTOCOLUL LUI DANIEL DROUIN (1)

Introducere

Scriu un proces-verbal în parte cifrat şi cu intercalarea unor pasaje din jurnalul meu, un protocol atotcuprinzător şi secret despre cele mai importante evenimente care s-au petrecut aici de la anul 1617. Pe atunci, eu unul refuzasem de mult să devin neguţător de covoare, precum fusese răposatul meu tată, pentru a mă consacra în schimb acelei cariere (ca să nu spun chemări) care corespunde firii mele, talentelor cu care sunt înzestrat şi înclinaţiilor mele cele mai intime: carierei mele de slujbaş de stat. Eu personal sunt un anonim, adică sunt doar Daniel Drouin. Însemnările din jurnalul meu intim nu ar trebui considerate decât un sprijin adus memoriei mele. Bineînţeles, tot ce e mai tainic păstrez pentru mine.

Procesul acesta verbal, împărţit într-o mică serie de caiete, a fost recitit, revăzut şi retuşat în repetate rânduri. Ultima oară el a fost cercetat în anul 1637 şi apoi pus deoparte.

Aici urmează prima parte cu pasaje din jurnalul meu.

§ 1

Se zice că oraşul nostru a fost întemeiat de celţi şi că şi romanii ar fi trecut cândva pe aici. Încă şi azi e un oraş mare. Avem cincisprezece-şaisprezece mii de locuitori, dar pe vremuri a fost un oraş cu adevărat important. În de-cursul secolelor a jucat un rol de vază în istoria ţării

noastre. Acest lucru îl spun fără nicio ostentaţie. Acum, în anul 1637, zidurile şi cea mai mare parte a fortificaţiilor sunt dărâmate, în afară de donjonul Nerra. De asemeni şi acei care s-au luptat să apere zidurile şi turnurile au dispărut de pe suprafaţa pământului. Luptele religioase au făcut ravagii şi pe la noi şi primprejurul nostru. O bună bucată de vreme oraşul nostru a aparţinut întru totul reformaţilor. Acum, puterea hughenoţilor abia dacă mai face să vorbim de ea.

Oraşul nostru este frumos – şi îl iubesc. Are case frumoase şi străzi frumoase şi dintotdeauna fete frumoase – atât de frumoase încât celebrul François Rabelais, care s-a născut la Chinon, a spus despre ele câteva vorbe de duh. Femeile, îndeosebi cele tinere, exercită o mare putere de atracţie. Mie întotdeauna mi s-au părut dulci fetele noastre. Şi această părere o socotesc întru totul întemeiată. Rabelais, cel citat mai sus, a numărat în ţara noastră patru localităţi pline de ispite pe care pretinde el că diavolul le-ar fi luat în custodie. Două dintre acestea sunt Chinon şi oraşul nostru.

Louis Tranchant, care timp îndelungat a fost procuratorul nostru regal, procuror general şi fiscal, scrie istoria oraşului. Ea are atât părţi luminoase cât şi întunecate. Cât despre mine, aş prefera să nu le văd decât pe cele luminoase, căci aşa mi-e firea, dar nu mă pot împiedica întru totul să nu le văd şi pe cele întunecate, căci aşa sunt eu făcut – am privirea pătrunzătoare.

După numele lui Rabelais şi al lui Tranchant, în al treilea rând trebuie să citez numele lui Urbain Grainier.

Urbain Grainier a venit aici pentru prima oară în 1617. Eu făcusem cunoştinţă cu el încă din timpul când urmam la gimnaziul iezuit din Bordeaux. Eram aproape de aceeaşi vârstă – cu toate că în mai multe privinţe el era cu mult mai matur decât mine şi, după câte cred, încă de la început hărăzit carierei preoţeşti. În timpul anilor săi de şcoală a fost elevul cel mai eminent şi un favorit al profesorilor. Eu eram fiu de negustor şi, conform dorinţei tatălui meu, trebuia ca un timp să urmez această şcoală pentru a

deprinde manierele alese şi a mai dezvolta cunoştinţele în limbi străine, astfel încât să devin mai apoi ceea ce sunt azi: asesor cu titlu de consilier. Grainier şi cu mine ne întâlneam deseori şi stăteam îndelung de vorbă, totuşi mie personal mi se părea cam greu accesibil. Nu era un om închis, din contră, avea ceva deosebit de vesel şi deschis în firea lui, totuşi câteodată eram înclinat să-l numesc trufaş; cu toate că nici acum, după numeroasele experienţe pe care le-am avut cu el, experienţe care ar putea fi interpretate drept nişte manifestări ale orgoliului, nu cred că trufaş este cuvântul cel mai potrivit.

Marcus Tullius Cicero este al patrulea nume pe cave îl amintesc aici. Cu scurgerea anilor, el a devenit scriitorul meu preferat. Nu arareori îmi este dat să-l citez pe celebrul roman în munca mea de cancelarie pe lângă bailli-ul nostru, cel mai înalt slujbaş de stat de la noi, judecătorul de district şi al oraşului nostru, domnul de Cerisay. Cicero exprimă toate cele extrem de concis, de clar şi de obiectiv. „Sunt qui de huius urbis atque adeo de orbis terrarum exilio cogitant.” „Cred într-adevăr că aici există oameni care tind să distrugă oraşul nostru, ba chiar lumea întreagă!” Îmi amintesc să fi spus eu într-o zi cu câţiva ani în urmă. Colegul meu de cancelarie, Charles Calvet, a ciulit urechile şi m-a privit speriat... „E o afirmaţie primejdioasă”, mi-a zis el. „Nu fac decât să-l citez pe Cicero”, i-am răspuns. „Atunci, dragă Drouin, ai face mai bine s-o spui în excelenta ta latină”, zise el şi, în ciuda conţinutului serios al cuvintelor mele, amândoi am râs o bună bucată de vreme.

Aceste cuvinte, care fără nicio posibilitate de tăgadă aparţin lui Cicero, ar fi putut foarte bine să fi fost exprimate de un oricare cetăţean conştient al oraşului nostru.

Nu sunt un sceptic, dar am rezervele mele. Deseori spun (referindu-mă în continuare la Cicero): e cât se poate de probabil ca lumea să fi fost creată în folosul oamenilor, cu toate că, trebuie să recunosc, uneori m-am îndoit de aceasta.

Da, oare ce soi de oameni or fi aceia care lucrează la propria lor pieire?! În zilele mele de bună dispoziţie şi duh,

până acum câţiva ani, după unul sau câteva păhărele de absint sau câteva păhărele de vin băute cu amicii mei la hanul „Găinuşa”, susţineam că acei oameni ar fi pantofarii. Pe vremea aceea eram capabil de astfel de glume. Acum gândurile mele sunt mai apăsătoare. Propria noastră pieire? Îmi reamintesc de violentele lupte dintre hughenoţi şi catolici (personal, mă consider catolic) care au avut loc aici în decursul anilor. Pe acest tărâm, în clipa de faţă, e pace. Ne tragem răsuflarea, o răsuflare adâncă, poate împuţită. Bănui totuşi că aceste lupte vor reizbucni, pe tăcute sau zgomotoase, violente sau îndelungi şi tenace. Dacă-mi va fi dat să mai trăiesc până atunci, aş dori să pot avea sensibilitatea şi curajul ca aidoma lui Cicero (într-o anumită ocazie) să-mi exprim dorinţa „de a apăra cauza sărăciei chiar de-ar fi să nu-mi ajungă zilele”.

Urbain Grainier a venit va să zică în oraşul nostru la începutul lui august 1617. El a fost trimis încoace de către iezuiţii din Bordeaux şi Poitiers, el fiind unul dintre tinerii lor cei mai de seamă. La acea vreme oraşul nostru nu era încă, după cum spune într-un loc Cezar, „murus defensoribus nudatus est” – adică „zidurile sunt fără apărători”. Dar în inima unora ghidul de a pune să fie dărâmate fortificaţiile şi zidul de apărare a oraşului exista deja. Zidurile noastre însă nu începuseră să-şi piardă apărătorii. Acest lucru nu s-a intim plat decât la şase-şapte ani după aceea. Grainier a sosit într-o epocă de relativă linişte şi pace în viaţa oraşului.

Era înalt, lat în umeri (eu însumi sunt neobişnuit de înalt, mai înalt decât cei mai mulţi oameni pe care i-am întâlnit, dar nu tot atât de lat în umeri ca el), iar ţinuta lui era ceea ce se numeşte plină de mândrie. Era smead, iar ochii îi erau aproape negri, purta un barbişon ascuţit şi mustaţă, aşa precum port şi eu acum. Amintea mai degrabă a războinic sau a diplomat decât a preot. Apărea întotdeauna foarte bine îmbrăcat, aproape cu o notă căutată, pe scurt, era un bărbat frumos, în vârstă de douăzeci şi şapte de ani. Mai merită a fi amintită vocea lui profundă şi bine timbrată şi faptul că era un excelent vorbitor, da, un orator de mare clasă. Sosise aici în calitate de preot al bisericii noastre

Saint-Pierre iar imediat după aceea a fost numit canonic, beneficiar al unui venit pe lângă biserica noastră Sainte-Croix şi, prin asta, cea mai de seamă faţă bisericească din oraşul nostru.

Oraşul nostru a avut şi are o sumedenie de oameni vestiţi. Mă gândesc mai întâi la medicul Théophraste Renaudot, apostolul noii medicine, prietenul şi sprijinitorul săracilor, care la Paris lupta împotriva şomajului şi a mizeriei cu ajutorul conturilor lui, a băncilor de împrumut şi a invenţiilor lui folositoare. Un spirit neobişnuit de bogat şi de înzestrat, care multă vreme a trăit în oraşul nostru şi pe care-l amintesc aici fiindcă a fost bun prieten cu Urbain Grainier. Apoi îl avem pe Scévole de Sainte-Marthe, slujbaş de stat, jurist, istoric şi poet pe care întreaga Franţă şi o mare parte din lumea civilizată îl cunoaşte şi-l admiră. Acum câteva decenii, în timpul luptelor religioase, Scévole a salvat oraşul de la jaf, atunci când comandantul armatei catolice, ducele de Joyeuse, ameninţa să ne considere pe noi drept rebeli (prin noi, îi înţeleg pe locuitorii cetăţii fortificate protestante, aşa cum era pe atunci oraşul nostru). Graţie luminoasei lui elocinţe şi patriotismului lui înfocat, Scévole de Sainte-Marthe a reuşit să-l convingă pe duce să ne cruţe; de aceea el a fost denumit aici la noi „părintele pământului său natal”, denumire pe care, după opinia mea, a meritat-o deplin. În anul 1618 şi-a părăsit funcţiile şi s-a reîntors în oraşul natal, stabilindu-se aici cu familia lui. Casa lui a devenit centrul vieţii spirituale şi culturale a oraşului; aici s-au adunat spiritele cele mai alese. Printre ele se aflau şi noul nostru preot, cultivatul şi spiritualul Urbain Grainier, procuratorul nostru regal precum şi istoricul Louis Tranchant, colegii mei de cancelarie, fraţii Calvet şi bailli-ul nostru de Cerisay pe lângă care eu lucrez de nenumăraţi ani în calitate de asesor.

§ 2

Acest paragraf îl consacru legăturilor de rudenie, un subiect care mă interesează foarte mult. Alte subiecte care de asemeni îmi trezesc interesul sunt filologia – câteva limbi străine – literatura bună – arta culinară, şi podgoritul.

Încep cu mine însumi, eu fiind, în ceea ce priveşte rudele, una dintre persoanele cu cea mai proastă situaţie din oraşul nostru. Îmi lipsesc fraţii şi surorile şi nu am decât un singur văr, fapt care aici la noi este socotit anormal, da, aproape o perversitate. Unicul meu văr este rotarul Mathurin Thiboust. Într-o anumită măsură, Mathurin mi-a fost rival în ceea ce o priveşte pe aleasa inimii mele, frumoasa Corisande. De dragul ei, văru-meu s-a declarat protestant, lucru care, după părerea mea, înseamnă a te avânta mult prea departe pe calea pasiunii. Descendenţilor mei o să le vie probabil mult mai uşor. A fi lipsit de o familie mare poate, desigur, fi mai comod. Dar nu te poţi împiedica uneori să nu te simţi, într-un anumit fel, pustiit sufleteşte.

Să-l luăm de exemplu pe Louis Tranchant, procuratorul nostru. În cazul lui lucrurile sunt mai bine rânduite. El este slujbaş regal, un bard cult (cu toate că nu găsesc că versurile lui latineşti şi franţuzeşti să fie din cele mai alese!), un istoric şi un catolic marcant (propria mea credinţă nu este dintre cele mai puternice). Deseori poate fi auzit spunând: „Vă amintiţi ce au făcut hughenoţii în anul 1562? Cum au jefuit, distrus, ars şi profanat bisericile noastre şi cum i-au ucis pe locuitori?” Este văr cu doctorul René Lannoury, cu farmacistul Golot şi cu neamurile lor. Jehan Minet – care îşi păstrează vechea ortografie a numelui său – unul dintre canonicii parohiei Sainte-Croix, îi este nepot după soră şi în felul acesta Tranchant se înrudeşte cu familiile Minet-Poussaut-Varot-Herseur (comandantul pazei oraşului nostru, prefectul de poliţie), iar ei, la rândul lor, au rude prin toate colţurile şi colţişoarele ţării. Herseur, de exemplu, se înrudeşte cu Mesmin de Silly, care-i bun prieten cu Armand du Plessis-Richelieu. Şi aşa mai departe şi aşa mai departe.

Sau să luăm familia de Brone, sau cea de Cerisay, sau

neamul Calvet, care la rândul lui este înrudit cu familia Renebault, la rândul ei înrudită cu neamul Bronilor şi familia bailli-ului. Tot aici pot aminti şi faptul că, atunci când Urbain Grainier a venit aici, în anul 1617, şi-a adus cu sine întreaga familie: pe mama lui (văduva unui notar regal din Le Mans), două surori şi trei fraţi. Unul dintre fraţi îmi este coleg de cancelarie, având titlul de avocat şi consilier pe lângă bailli, domnul de Cerisay; un alt frate, François, este diacon la biserica Saint-Pierre; al treilea, Jean, este preotul unei secte dizidente din oraş.

M-am gândit o dată să cercetez toate aceste fire care unesc familiile înrudite între ei pe cetăţenii oraşului nostru, dar încă n-am avut timp pentru aşa ceva. Totuşi, fac însemnări în legătură cu aceasta. Chiar şi pentru mine, care, oricum, sunt născut aici şi am locuit aici toată viaţa mea, în afară de anii de şcoală petrecuţi la Poitiers şi Bordeaux, aceste înrudiri sunt ca un ghem încâlcit, Nu cred ca oamenii s-o poată scoate la capăt fără un anumit sistem.

§ 3

Însemnări notate cândva, între 1618 şi 1619.

Dizidenţele din oraşul nostru sunt, firește, condiţionate înainte de toate de dizidenţele din ţară. Preacinstitul nostru rege, în vârstă de şaptesprezece ani, a devenit, în sfârşit, *regele* Ludovic ai XIII-lea. Câteva întâmplări demne de a fi însemnate au avut loc la Paris în anul trecut. Regele a preluat puterea în propriile lui mâini. Concini, mareşal d’Ancre, care împreună cu risipitoarea lui soţie Maria de Medicis, regina văduvă – regina mamă – a guvernat ţara (mulţi zic că ar fi guvernat-o prost) în timpul minorităţii Maiestăţii-Sale, a dispărut de pe arena politică şi de pe scena vieţii. A fost ucis sau, hai să zicem, a fost ajutat să moară (aşa se afirmă) din ordinul regelui. Eu personal încă n-am înţeles punctul de vedere care a stat la baza acestei

afaceri – în tot cazul, eu nici nu am un alt punct de vedere, adică un punct de vedere care să nu coincidă cu cel oficial. Eu unul sunt pe de-a-ntregul de partea Maiestăţii-Sale. Dar nu se poate tăgădui că Concini, acest italian care a însoţit-o pe prea graţioasa noastră regină văduvă pe vremea când a fost adusă în Franţa spre a deveni mireasa defunctului rege Henric al IV-lea, a fost un flagel pentru ţară, un flagel asemănător ciumei. Citez câteva extrase din jurnalul meu intim.

15 august 1617

„Omnia et provisa et parata et constituta sunt” spune Cicero şi aceasta se potriveşte remarcabil de bine. Toate par să fie prevăzute, aranjate, şi dinainte stabilite. Louis Tranchant, procuratorul nostru regal, a fost la Paris şi mi-a povestit atât mie cât şi nepotului lui de soră, Jehan Minet, despre înfiorătoarele incidente din aprilie, când mareşalul d’Ancre, trădătorul Concini a fost omorât. El a fost împuşcat şi înjunghiat la Louvre, iar în timpul nopţii, din ordinul regelui, cadavrul a fost transportat la biserica Saint Germain-l’Auxerrois, unde a fost înmormântat în cea mai mare taină. Un preot a vrut să citească „De profundis” dar i s-a cerut să tacă. În ziua următoare poporul, care pe drept cuvânt îl ura pe Concini pentru felul în care jefuise ţara, a năvălit în biserică, a spart lespezile de piatră ce acopereau mormântul, a legat funia unui clopot împrejurul picioarelor celui mort şi l-au târât până la Pont-Neuf. Acolo leşul a fost atârnat cu capul în jos de unul dintre acei stâlpi pe care însuşi Concini pusese să-i ridice pentru a-i spânzura pe nobili sau ca să înfigă în vârf capetele celor decapitaţi. Tranchant povestea că trupul a fost lovit cu ciomege, adică au ciomăgit un cadavru, i-au scos ochii, i-au tăiat nasul şi urechile („şi alte părţi ale Lupului” zisese Tranchant, deoarece fiicele lui, Philippe şi Renée, ascultau şi ele). Apoi cadavrul a fost ciopârţit, da, Tranchant susţinea că s-ar fi aprins un foc şi că s-ar fi fript bucăţi din trupul lui, care apoi au fost mâncate cu delicii! Asta-i îngrozitor! Am avut im-

presia că Tranchant povestea mai mult decât bucuros toate astea, cu o anumită plăcere, fapt pe care eu unul nu l-am gustat de loc. Noul nostru preot de la Sainte-Croix, vechiul meu coleg de şcoală de la Bordeaux, Urbain Grainier, care se afla şi el la Tranchant, a remarcat – după părerea mea cu multă răceală şi cu o totală lipsă de sensibilitate – „când joci un joc mare, trebuie să-ţi iei şi riscul de a fi nu numai ucis, dar şi jupuit, tăiat bucăţi şi fript. Concini a jucat. Regina văduvă a jucat. Acum joacă regele şi tot aşa şi primul nostru ministru. Tânăra regină Anne nu şi-a început încă jocul, dar o să joace şi ea", a mai zis el. Tranchant, care îi este foarte bun prieten, a râs făcând referiri la istorie. Natural, istoria e calul lui de bătaie. Philippe, una dintre fiicele lui, arăta tulburată. Este o fată destul de dulce, poate un pic prea ciolănoasă după gustul meu. Se pare că ar dori să se călugărească. Dar, desigur, asta o va decide tatăl ei.

Mai târziu, în cursul serii, am vorbit de consecinţele politice ale celor petrecute. Regina văduvă nu mai e regentă acum. Ea şi unul dintre noii ei favoriţi, episcopul de Luçon, Armand du Plessis-Richelieu, au trebuit să se retragă. Episcopul nu-i decât episcop acum şi locuieşte aici, în apropierea noastră. Regina văduvă călătoreşte. Regele e rege şi domneşte!

Decembrie 1618

Azi l-am întâlnit pe Ismael Boulliau, deopotrivă preot şi astronom. Am ajuns să discutăm despre evenimentele cele mai marcante ce au avut loc în timpul anului care tocmai s-a sfârşit. A amintit ceva despre constelaţiile stelelor şi repede am ajuns la principalul eveniment petrecut la noi în oraş şi care cu siguranţă este acel episod – acum, desigur, cunoscut în tot regatul – când Urbain Grainier, preotul nostru paroh de la Sainte-Croix, s-a luat la ceartă cu prefectul poliţiei noastre, René Herseur. (Sau, poate, Herseur a început să facă scandal.) Eu mă aflam de faţă şi în mare parte am asistat la cele petrecute.

Personal, nu ţin seama mai mult decât se cuvine de cele bisericeşti, dar într-o duminică a avut loc o manifestaţie la care s-a considerat că slujbaşii catolici ar trebui să ia parte; şi mai toţi slujbaşii noştri sunt catolici – e preferabil să fii catolic! Parohul de la Saint-Pierre, primul canonic de la Sainte-Croix, Urbain Grainier, urma să-şi conducă în procesiune enoriaşii şi restul asistenţei până sus, la vechea biserică a castelului nostru, Notre-Dame-du-Chateau. Amvonul fusese înălţat în afara bisericii, cu intenţia ca să predice de acolo. Dar el găsi de cuviinţă să-şi ţină predica înlăuntrul bisericii. Prefectul de poliţie, René Herseur, se opuse. Avu loc un conflict între ei, şi U. G. se exprimă în cuvinte tăioase. Cert e însă că el nu i-a numit pe Herseur (aşa cum s-a spus după aceea) nici poliţist arţăgos gata să caute pricini, nici arivist tâmpit care visează la distincţii şi onoruri şi nici oală de noapte. Tonul vocii lui însă cam asta exprima. Herseur îl ameninţă cu pumnii lui mari, încleştaţi, şi porunci la doi dintre oamenii lui să-l înşface pe Urbain Grainier. Acesta fiind însă un bărbat vânjos, s-a smuls din strânsoare, împingându-i în lături şi înfundându-le câţiva pumni. Apoi a intrat în biserică şi a închis uşile. Un moment s-a părut că avea să iasă cu bătaie. Grainier e foarte orgolios şi nestăpânit, asta trebuie s-o recunoaştem, dar cu acest prilej a ştiut să se stăpânească. E înalt de statură, musculos şi lat în umeri, aşa că nu se putea şti cum ar fi decurs încăierarea.

Acum, prin oraş, umblă zvonul că U.G. ar fi sedus sau cel puţin ar fi sucit capul unei verişoare de-a lui Herseur, o fată care pentru moment locuieşte la Herseur. Se susţine că însuşi H. ar dori foarte mult să se însoare cu acea fată, care însă nu-l vrea.

Mai târziu, spre sfârşitul lui decembrie.

Urbain Grainier l-a dat în judecată pe Herseur în faţa tribunalului orăşenesc şi această instanţă i-a dat lui dreptate. Se poate remarca felul cum oraşul s-a şi împărţit în două tabere, pro şi contra lui Grainier. În familiile mai de

vază se şuşotesc multe despre poveştile de dragoste ale lui U. G. Târgoveţii mai în vârstă, care au neveste tinere, fac mutre acre când i se rosteşte numele. Când predică el, multe femei tinere şi de vârstă mijlocie se adună atât la biserica Saint-Pierre cât şi la Sainte-Croix. Ele pretind că ar fi un foarte bun orator, ceea ce şi este adevărat.

Însemnări de la începutul anului 1619

Un episod dintre cele mai neplăcute a avut loc la noi. Aici preoţii se ceartă deseori pentru a stabili care dintre ei este cel mai grozav. Îşi fac într-una scene în legătură cu dreptul lor de a dispune de anumite case sau localuri, cu veniturile de care beneficiază şi cu tot felul de lucruri posibile şi imposibile care au a face cu cinstirea ce li se cuvine şi cu procurarea unor sume de bani. Pe drept cuvânt se poate spune: o baltă cu apă tulbure. Iar în această baltă înoată mai multe soiuri de călugări: carmeliţi, capuţini, preoţi sectari, agenţi şi paraziţi – niciodată nu ştii de unde să-i iei. Dar să trecem la fapte. Câteva zile fiind răcit, am stat în pat. Aşa că menajera mea, Séraphique Archer, şi vărul meu Mathurin Thibout, care este cam răutăcios, mi-au povestit cele întâmplate. Zilele acestea a avut loc la Sainte-Croix o festivitate religioasă urmată de o procesiune. Toţi preoţii din ţinut şi din împrejurimile oraşului au venit încoace. Toate ar fi mers foarte bine dacă n-am fi avut printre noi un înalt oaspete, pe episcopul de Luçon. Armand du Plessis-Richelieu. Pentru moment, el este proscris din viaţa politică în urma încheierii cam bruşte a regenţei reginei-mame, o dată cu căderea lui Concini. Deocamdată, el se ocupă de dioceza lui.

Momentan, se afla pe aici prin apropiere, la prioratul lui de la Coussay, fiind în relaţii cu o mulţime de persoane din oraşul nostru, se zice chiar şi cu acele persoane care nu sunt prea manifest catolice. Va să zică, a venit aici şi a luat parte la procesiune. S-a iscat o ceartă între el şi Grainier în legătură cu ierarhia rangurilor. U. G. s-a ţinut dârz, susţinând că are dreptul la primul loc deoarece este preotul

cel mai de seamă al oraşului. Episcopul era atât de furios „încât s-a făcut cenuşiu şi vânăt la faţă, iar barbişonul îi sălta pe bărbie parcă ar fi fost dezlipit. S-a crezut că monseniorul e gata să facă în pantalonii lui de sub sutană”, a zis Séraphique în felul ei popular şi grosolan de a se exprima. „Arăta de parcă ar fi înghiţit un copil hughenot”, zicea vărul meu Mathurin. Însă episcopul s-a stăpânit şi a cedat.

Toată afacerea trebuie să fi fost cât se poate de neplăcută. Iar Urb. G. a procedat în mod neînţelept. Doar nu se lua la harţă cu vreun oarecare canonic care aleargă după un beneficiu: era totuşi vorba de un episcop!

Din păcate, nu am avut ocazia să-l văd şi eu pe episcop, care este un om remarcabil, un om de rang, cu toate că acum se afla în dizgraţie. Strigătele şi cearta de afară din piaţă, le-am auzit însă.

§ 4

Însemnări din 1619

Ţara noastră e sfârtecată de disensiuni şi acelaşi lucru se poate spune şi despre oraşul nostru. De aceea preluăm orice subiecte vesele, orice ştiri bune, orice zvon bun care ar putea da gust mai plăcut vinului.

Zvonurile provenite de la curte ne parvin câteodată foarte repede, alteori însă fac cale lungă până aici. Vreau mai întâi să notez: *În noaptea de vineri 25 spre sâmbătă 26 ianuarie – conformi unor informaţii din surse sigure – Maiestatea-Sa regele s-a culcat cu Maiestatea-Sa regina!*

Se pare că acest lucru s-ar fi întâmplat la cererea expresă a nunţiului papal şi a domnului de Luynes; Ca să se asigure descendenţa la tron. Aici la noi, în oraş, ne-a fost dat să aflăm evenimentul în jurul datei de 3 februarie. Se spune că înclinaţiile regelui faţă de regina Anne s-au menţinut aceleaşi de atunci, dar n-a avut loc niciun rezultat de

o importanţă mai mare. (Avort, aşa se afirmă?)

Însemnări din anul 1620

Episcopul de Luçon se află din nou la Paris.

Voi încerca să rezum succint cele petrecute aici; La începutul anului, Séraphique A: a dat naştere unui copil – un băiat care a murit însă aproape deîndată.

Un preot arţăgos; canonicul Le Mousnier, s-a luat la ceartă acum câteva luni cu preotul bisericii Saint-Pierre, Urb. G. S-a ajuns până la încăierare. Conflictul a pornit de la o altercaţie avută de Le Mousnier la Sainte-Croix cu bătrânul canonic Maurat, un om foarte cumsecade. Urb. Gr. a luat partea lui Maurat şi, conform obiceiului lui, l-a luat caustic şi tăios în batjocură pe Le Mousnier. Şi aceasta, chiar din amvon. A urmat bătaia, U. G. administrându-i lui Mousnier o chelfăneală straşnică. U. G. este înzestrat în multe privinţe, dar nu-i place să urmeze regula lui Seneca: „Stăpânirea de sine îţi dă cea mai mare putere de dominaţie". Iar cuvintele lui Cicero, şi anume: „virtutea are nevoie de multe exerciţii", mai sunt încă şi azi valabile.

Mai vreau să subliniez şi alt lucru în legătură cu aceasta; Le Mousnier are un nepot de soră, René Bernier, preotul parohiei Boutier, din imediata noastră vecinătate. B. are şi el un caracter arţăgos şi, la o anumită ocazie, a încercat să-l ia la bătaie pe Urb. G. dar până la urmă el a fost acela, care a încasat loviturile. Se pare că s-ar fi bătut în paraclisul bisericii Saint-Pierre.

Încă ceva care trebuie înscris în protocolul meu. Anul acesta (1620), într-o seară întunecoasă de mai sau iunie Bernier a fost atacat de nişte oameni necunoscuţi pe drumul care duce de aici la Boutier – şi atât de rău maltratat, încât abia a putut să ajungă până la locuinţa lui. Nu s-a reuşit să se pună mâna pe răufăcători. Acum Bernier pretinde că atacul a fost pus la cale de Urb. G. Ce să crezi? Herseur, şeful poliţiei noastre (care este deopotrivă rudă cu Le Mousnier şi cu Bernier) caută să pună mâna pe U. G., dar n-a izbutit.

Însemnări din 6 iunie 1620

Azi, fiind la moşioara mea pentru a mă uita la aracii de vie şi la legume, Michel, ţăranul care vede pe acolo de treburi, susţinea că preotul de la Saint-Pierre („muieraticul” aşa îl numeşte el pe Urb. G.) este în relaţii mult prea prieteneşti cu hughenoţii. Ştiu de unde provine acest zvon. U. G. l-a ajutat pe guvernatorul nostru, domnul d’Armagnac, în anumite chestiuni şi din însărcinarea acestuia a stat de vorbă cu cunoscuţii reformaţi, domnii Le Blanc şi Goujon. Dar de aici până la o prietenie şi până la a se spune că ar simpatiza cu hughenoţii – e cale lungă! Michel deţinea ştirea de la cineva care declarase că afirmaţia asta o făcuseră canonicii Jehan Minet şi Le Mousnier. Notez spusele lui numai fiindcă mă amuză asemenea curiozităţi.

§ 5

(Prelucrat în actuala formă în 1625)

Trudesc. Deseori îmi zic că ar trebui să-mi adun gândurile lucrând mai temeinic şi serios atunci când este vorba de protocolul meu. Îl scriu pentru viitor şi mă gândesc să las cândva părţi din el procuratorului nostru Louis Tranchant. Să zicem, peste zece ani. El este – aşa precum poate am mai spus-o – istoricul nostru.

Am anexat aci un raport cuprinzător asupra anilor 1623–25, cu extrase din jurnalul meu.

Anul viticol n-a fost *deosebit* de bun pentru mine. Să fie oare în aer ceva care face vinul (acest factor sensibil al bucuriei!) melancolic sau nervos? Învăţatul nostru astronom Ismael Boulliau, totodată şi canonic la Sainte-Croix, mi-a vorbit despre anumite pete pe anumiţi aştri şi despre anumite neregularităţi ale lui Saturn. Dar poate că n-a fost decât un fel al lui de a glumi, căci cunoaşte foarte bine

ignoranţa mea în ceea ce priveşte astronomia.

Anul trecut, în 1624, s-a hotărât că trebuie dărâmate anumite fortificaţii în Poitou şi în Vienne. Acelea care au fost cele mai utilizate spre apărare de hughenoţi. Zidurile oraşului nostru şi frumoasele noastre turnuri vor fi incluse în planul de demolare.

Bunul nostru rege continuă să fie pe picior de război şi se grăbeşte să se ducă de la un câmp de bătălie la altul, iar înalta sa mamă şi înaltul său frate vitreg par să-i îngreuieze întreaga situaţie.

Demn de însemnat e faptul că fostul episcop de Luçon, Armând du Plessis-Richelieu, a fost numit, de la 5 septembrie 1622, de Sfântul Părinte, cardinal. După umila mea părere, e o numire deosebit de întemeiată; cu toate că eu unul nu sunt întru totul de acord cu Eminenţa-Sa. Fireşte, se afirmă că protestanţii aveau la începutul deceniului trecut vreo sută cincizeci de localităţi fortificate în ţara noastră. De aceea, ca loial supus ce sunt, pot pricepe anumite concepţii pe care le apără cardinalul R. Dar a distruge zidurile şi turnurile oraşelor (ca, de exemplu, ale oraşului nostru) nu este totuşi acelaşi lucru cu reconstruirea unei ţări. Sau poate e acelaşi lucru? Dar, cum am mai spus, nu vreau să mă pronunţ.

Se zvoneşte că puterea cardinalului creşte, că el personal se află însă sub influenţa părintelui capuţin Joseph, pre numele lui adevărat François Leclerc du Tremblay. Nu mă pot pronunţa cât de rea sau cât de bună ar fi această influenţă. Natural, sper să fie bună.

Protestanţii au obţinut succese. Pacea de la Montpellier din octombrie 1522 întăreşte Edictul de la Nantes şi le acordă supremaţia la Montaubase şi La Rochelle. Se pare că Maiestatea-Sa visează să-şi construiască un mic şi plăcut castel de vânătoare la Versailles, în afara Parisului. Cardinalul, se spune, plănuieşte să-şi reconstruiască castelul părintesc Richelieu, transformându-l într-un întreg oraş! În acest caz, ar deveni oraşul nostru vecin. Oricum, aici, în oraşul nostru, au fost trimişi agenţi ca să recruteze mână de lucru pentru o mare construcţie ce urmează să fie ridi-

cată în viitor. Se mai spune că Jean Rogier, care este şeful poliţiei pe lângă judecătorul din Tours, din însărcinarea cardinalului, în anul acesta – 1625 – a dus tratative cu starostele zidarilor specialişti în fortificaţii, Segeuneau, şi cu antreprenorul Hereault. Pietrele pe care turnurile şi zidurile noastre le-ar procura s-ar potrivi foarte bine altor construcţii. Punctul meu de vedere în această problemă îl păstrez numai pentru mine.

Însemnări din jurnalul intim, iulie 1621

Foarte cald. Timp favorabil pentru vin. Am fost afară la moşie şi Michel nutreşte cele mai bune speranţe. (Séraphique A. a dat naştere, acum trei zile, unei fetiţe. Copilul a murit îndată după naştere, poate din cauza căldurii. Mă simt cam melancolic.)

Însemnări din jurnalul intim, 30 martie 1623

Scévole de Sainte-Marthe a murit ieri după-amiază. Era de multă vreme bolnăvicios, dar în ciuda vârstei lui înaintate se spera totuşi... A pus să fie chemat la el preotul paroh de la Saint-Pierre. De cum a sosit, Ur. G. şi-a dat seama că Scévole de Ste.-M. Îşi pierduse cunoştinţa. Dar în momentul în care U. G. s-a aşezat pe marginea patului lui şi luându-i mâna s-a aplecat asupră-i, murmurându-i la ureche unele din cele mai frumoase poeme religioase scrise de Ste. M., muribundul a deschis ochii şi a recunoscut pe tânărul său prieten şi îngrijitor al sufletului lui; şi a primit ultima împărtăşanie şi sfintele taine. Câteva ceasuri mai târziu a adormit întru vecie.

Noi toţi am fost foarte îndureraţi. Pe drept cuvânt. Îl numeam pe Scévole de Ste.-M. „părintele oraşului nostru” şi „părintele pământului natal”. El a salvat oraşul nostru de la pieire şi acest lucru nu-l vom uita.

Câteva zile mai târziu (7 sau 8 aprilie)

Scévole de Sainte-Marthe a fost înmormântat în biserica Saint-Pierre. Toate persoanele de vază ale oraşului nostru şi mulţi veniţi de prin alte părţi au fost de faţă. A oficiat Urb. G. Abia mai putea să vorbească de emoţionat ce era.

În ziua de 5 – miercuri – doctorul Théophraste Renaudot, acel om extraordinar şi ciudat, a ţinut o cuvântare la primărie în memoria lui Scévole de Ste.-M. Cuvântarea a fost bună, foarte bună.

Jurnal, 11 septembrie 1623

Încă mai sunt zăpăcit de emoţie şi de entuziasm! Abia m-am întors de la biserica Saint-Pierre unde Urb. Grainier şi-a ţinut marele panegeric în memoria lui Scév. de Ste. Marthe. Toate persoanele marcante din oraş şi din multe alte părţi au fost de faţă. Eu îmbrăcasem pentru prima dată hainele mele cele noi. Jachetă gri, palton scurt cu pelerină, de un brun deschis (modern, se poate purta numai pe umeri dacă vrei), pantaloni maron brodaţi cu mult gust – aşa mi se pare mie – cu armele noastre. Îmi luasem şi sabia, dar asta îmi dădea o senzaţie neobişnuită, căci o port foarte rar.

Niciodată nu mi-a fost dat să trăiesc ceva asemănător acestui panegeric. O elocvenţă fără egal! O voce ca o muzică! O dicţie demnă de cei mai de seamă oratori romani şi greci! Nu, mi-am zis, nu este adevărat că *murus defensoribus nudatus est,* precum a scris Iuliu Cezar la o anumită ocazie – zidurilor noastre nu le lipsesc apărătorii! Spiritul latin, spiritul francez trăieşte aici printre noi cu toate că l-am pierdut pe Scévole al nostru!

U. G. a menţionat rolul lui Sc. de Ste.-M. ca salvator al oraşului nostru. „Domnii mei, a exclamat ei, oare atunci când auziţi povestea acestei nobile acţiuni nu vă simţiţi mânaţi să ridicaţi în sufletele domniilor voastre un templu viu în amintirea aceluia care, aidoma unui înger păzitor al ţării sale, al locului său natal, ne-a izbăvit de greaua lovitură care era gata să cadă asupra oraşului nostru? O, voi, locuitori ai oraşului nostru, de câte ori vedeţi căţărându-se plantele înverzite pe vechile voastre ziduri, ar

trebui să înţelegeţi că el, Scévole de Sainte-Marthe, este acela care a proteguit şi a salvat aceste ziduri pentru voi!”

Toţi plângeau. La sfârşit, U. Gr” a citit o poezie pe care bunul lui prieten, procuratorul nostru regal Louis Tranchant, a compus-o în amintirea lui Sc. de Ste.-M. Iată ce scria printre altele:

„Frumosul tău nume printre noi pluti-va...”

(Mi-am jurat să-mi procur o copie după această poezie.)

Da, am plâns cu toţii. Încă şi acum, când scriu aceste rânduri, mai am lacrimi în ochi. Sper cu adevărat că toate pălăvrăgelile şi bârfelile privitoare la poveştile de dragoste ale lui U. G. vor înceta după această lecţie de elocinţă aproape supraumană!

Tranchant, natural, se află şi el de faţă cu întreaga lui familie, adică cu fiul şi cu cele două fiice şi (aşa cred) cu toate rudele lui atât de multe la număr. Se afla de faţă chiar şi cel mai înalt slujbaş al nostru, bailli-ul nostru de Cerisay, cu întreg grupul lui de subalterni (căruia îi aparţin şi eu). Cerisay şedea, ca şi familia Tranchant, pe unul din locurile de onoare. Eu eram aşezat pe un taburet alături de cel mai tânăr dintre fraţii Calvet, exact în spatele lui Cerisay. Fiica cea mai mare a lui Louis Tranchant, Philippe, în tot timpul discursului lui U. G. arăta întru totul răpită, ba chiar vrăjită. Alături de ea şedea demoiselle de Brone. Se pare că dânsa are înclinaţii către viaţa religioasă. Şi ea părea în extaz. Magd. de Brone este extrem de dulce, brunetă, cu obrajii proaspeţi, bucălaţi.

Trebuie să spun, o zi într-adevăr reuşită, o zi mare! Sunt aproape extenuat de toate aceste impresii. Mă voi duce însă să iac o plimbare până la „Găinuşa”. Trebuie să vorbesc cu prietenii mei despre toate astea.

De altfel, ei nici n-au văzut hainele mele cele noi.

Cicero spune într-un loc: „Se prea poate să fiu ameninţat de tot soiul de pericole – dar le voi înfrunta!” Aşa spun şi eu.

VI. JEANNE

Îşi putea aminti părţi din viaţa ei aşa cum îţi aminteşti viaţa printr-un văl de dorinţe, printr-o ceaţă ce-ţi dă un simţământ neplăcut, printre norii luminoşi ai speranţei şi norii grei de îngrijorare pentru ceea ce va urma zilei de azi.

Dacă ar fi vrut, ar fi putut spune: „Părinţii mei m-au îndepărtat de acasă. Mă iubeau din tot sufletul dar m-au trimis de acasă. După aceea, eu însămi m-am alungat de-parte de ei”.

Dacă am vrea, am putea spune: cum se face că noi, care ne aflăm încă într-un stadiu atât de puţin înaintat al istoriei omenirii, noi, care n-am ajuns mai departe decât la era bombei atomice – da, cum putem noi întrezări cauza şi efectul într-un joc atât de subtil şi într-un material atât de sensibil ca textura nervilor şi a sufletului?

„La zece ani m-au trimis la o mătuşă, stareţei a mânăstirii de la Saintas. Ea le-a scris părinţilor mei că sunt slaba, susceptibilă şi poate chiar răutăcioasă şi în toate manifestările mele capricioasă şi ciudată. Am locuit acolo timp de cinci ani, dar nu m-am simţit bine. Ţinuta mea nu era bună, era ceva în neregulă cu spinarea mea. Acum însă mi s-a îmbunătăţii printr-un anume antrenament, astfel încât defectul nu se mai observă atunci când sunt aşezată: Toţi spun că am o faţă frumoasă.”

Ar fi putut să se întrebe (stând cu o carte despre ştiinţa sufletului apăsată pe sfârcurile sânilor ei foarte sensibili): „De ce nu mă simţeam eu bine acolo? Oare fiindcă eram răutăcioasă şi făceam celorlalţi viaţa «insuportabilă» – aşa precum ziceau cei mai înrăiţi – sau am devenit «răută-

cioasă» şi «insuportabilă» fiindcă nu-mi plăcea acolo şi nu eram mulţumită? Ori poate nici nu eram răutăcioasă şi insuportabilă? Sau nu cumva celelalte doreau cu iot din-adinsul să creadă toate astea fiindcă erau geloase din cauza originii mele (printre altele, sunt rudă cu domnul de Laubardemont) şi a talentelor mele, sau poate fiindcă ele însele erau rele şi insuportabile? Căci, într-adevăr, aşa şi erau! Susţineau că aveam «înclinaţii bizare». Eu? Eu, cea mai echilibrată, eu cea care aveam aspiraţiile cele mai sănătoase! Şi oare cine hotărăşte ce e bizar sau nu? Spuneau că sunt «necuviincioasă». Ba câteodată şi «desfrânată». Asta ce o mai fi? Să fie din cauza inimii mele care nu bate cum trebuie, să fie faptul că uneori dormeam prost, iar somnul mi-era bântuit de vise care mă nelinişteau? Oare din această cauză nu mă simţeam bine alături de ele, sau toate nu proveneau decât din faptul că nu eram mulţumită?”

A devenit maică ursulină. Şi atunci a putut spune: „Vreau să-i instruiesc pe alţii învăţându-i ce este o viaţă sfântă.” A ajuns la mânăstirea din Poitiers. „Vreau să fiu una dintre c-ele unsprezece mii sau o sută unsprezece mii de femei care-şi zic urmaşele preasfintei Angela Merici. O mulţime de oameni au mărturisit că am har pentru cele sfinte.” Dacă ea ar fi putut să ne strige, nouă, celor de azi, care avem avantajul de a avea atâtea cărţi despre viaţa sufletească şi despre moarte, ne-ar fi putut spune: „În timpul, deosebit de scurt al noviciatului meu de la Poitiers am fost aproape o sfântă. Am îngrijit cele mai râu mirositoare şi mai purulente abcese, am spălat rănile cele mai respingătoare. Am rugat să mi se îngăduie să îngrijesc maicile suferinde de scrofule, erupţii şi râie, maici pe ale căror trupuri mişunau viermi şi paraziţi. Iar eu le tratam cu alifii inventate şi combinate de mine însămi – există mărturii despre aceste fapte. Dar s-ar putea oare spune că făceam toate acestea fiindcă-i iubeam pe oamenii sănătoşi, curaţi şi fericiţi şi-i compătimeam pe cei nenorociţi? Sau ar trebui spus că mă complăceam în nefericirea lor şi că-mi plăcea să văd râia, abcesele, rănile şi viermii, că vederea suferinţei mă făcea fericită şi că

tocmai de aceea doream să fiu cât se poate mai aproape de cei ce suferă? Care este cauza, care este efectul? În timp ce mă aflam la Poitiers am pierdut pe doi dintre fraţii mei şi pe patru dintre surorile mele, toţi de acelaşi sânge cu mine. A fost o cumplită lovitură de coasă pe care ne-a dat-o moartea. Părinţii mei au vrut să mă întorc acasă, lângă ei, dar eu îmi simţeam chemarea. La 8 septembrie al anului 1623 am depus jurământul.

Dar ce au spus despre mine surorile mele de mânăstire văzând cum cresc succesele mele cu ajutorul Madonei şi al sfântului Iosif? Văd intrigile şi invidia maicii Claire, văd ura maicii Anne. Amândouă erau mai în vârstă decât mine şi nici atât de frumoase, înzestrate şi inteligente ca mine. Oricine poate să-şi dea seama ce şuşoteau în spatele meu.

Eu nu sunt capabilă să mă privesc pe mine însămi din afară, dar voi, care aţi trăit după mine şi trăiţi încă, mă puteţi voi oare vedea cu deplină claritate, mă puteţi voi oare vedea pornind de la eul meu lăuntric? Se spune că am fost capricioasă, vanitoasă şi cea mai insuportabilă dintre toate şi că m-ar fi dat afară dacă familia mea n-ar fi fost atât de bogată şi nobilă şi dacă n-ar fi avut legături atât de înalte şi dacă mânăstirea n-ar fi fost atât de săracă. Sfinţii din ceruri mi-au stat în ajutor şi m-a ajutat şi înţelepciunea pe care Dumnezeu în milostivenia lui mi-a dăruit-o. Când, în anul 1626, au fost alese opt maici care aveau să întemeieze o nouă mânăstire aici, în oraşul acesta afurisit, unde mai apoi avea să bântuie suferinţa şi ciuma, graţie intrigilor mele (ascultaţi bine, o spun deschis, pe faţă!) am reuşit să fiu una dintre cele alese. Am recunoscut de bunăvoie aceste intrigi în lunga mărturisire, în acea spovedanie obiectivă despre toate neobişnuitele întâmplări prin care am trecut şi despre arătările de care am avut parte. Mărturisirea am scris-o pentru maica superioară a ordinului de la Bordeaux. Acolo m-ara spovedit de păcate – care, cu adevărat, nu erau nici mai mari şi nici mai numeroase în comparaţie cu ale multor altora! Am povestit şi toate minunile pe care le-am săvârşit după ce m-au părăsit cei mai mulţi dintre demoni, conduşi şi atraşi aici de cel mai

rău (demoni izgoniţi graţie ajutorului pe care mi l-au acordat părintele Barrot şi părintele Minet). N-am uitat să amintesc nici de ajutorul pe care mi i-a dat Eminenţa-Sa Cardinalul şi nici de acela al vestiţilor şi clarvăzătorilor exorcizatori ai diavolului, părintele Trainasse şi părintele Lacet, care mai târziu a fost atât de greu încercat... În acest memoriu toate sunt lămurite şi justificate şi toate sunt atât de aproape de adevăr pe cât un om se poate apropia de el, atât de cel divin cât şi de cel lumesc (da, îndrăznesc să afirm acest lucru).

Veţi spune: astăzi ştim mult mai mult despre astfel de lucruri. Pot răspunde: toate acestea mi-au fost date să le trăiesc dar de povestit ele nu pot fi povestite pe de-a-ntregul şi întru totul."

„Am sosit în acest oraş împreună cu maicile ursuline. Pentru suma de o sută cincizeci de livre am închiriat o veche casă părăginită în rue Pasquin, ceva mai jos de biserica Sainte-Croix. Casa, se zicea, ar fi fost bântuită de duhuri rele. Ea aparţinea lui Sieur Poussaut du Frène şi un frate al lui, un canonic bătrân şi nu cine ştie ce simpatic, a devenit primul nostru duhovnic. Ne vedeam de faptele noastre caritabile, dar eram atât de sărace încât trebuia să cerşim, a povestit ea cu mult mai târziu. Acestea se petreceau înainte de vremea când am fost ajutate de Cardinal să obţinem cealaltă casă, casa cea frumoasă, şi era cu mult înainte să fim aureolate de neobişnuita şi, sper, nepieritoarea cinstire la care am ajuns mai apoi. Bani erau puţini, mobile n-aveam, iar când sufletele miloase şi credincioase ale acestui vechi cuib de eretici ne-au dăruit paturi, maica noastră, stareţa mânăstirii din Poitiers, a hotărât să le dăm înapoi şi să ne culcăm jos, pe paie. (Mai apoi, sub energica mea conducere, lucrurile au stat altfel.) Noi urma să primim novice şi să educăm tinere fete de familie pentru viaţa ce avea să le aştepte mai târziu. Dar nimeni nu venea. Munceam din greu pentru pâinea noastră zilnică şi numai datorită hărniciei, ascultării şi credinţei noastre, precum şi graţie predecesoarei mele, stareţa adjunctă madame de

Fève, buna maică Gabrièle, am reuşit să învingem greutăţile. Convingerea mea este că încă de la început am avut de luptat împotriva unor demoni deosebit de agresivi.

Începând din anul 1626, ea s-a schimbat întru totul. Ajunsă în acest oraş, a devenit deîndată umilă şi prietenoasă faţă de toţi sau aproape faţă de toţi... şi am ajutat-o pe locţiitoarea stareţei noastre, pe maica Gabrièle. Pentru ea am devenit eu, aceea care, mai târziu, avea să fie aproape idolatrizată de mulţi, acea aproape sfântă Jeanne, un adevărat sprijin, o stâncă. Iar ea m-a iubit mai mult decât pe oricare alta. Faţa mea era frumoasă, aşa cum am mai spus-o poate. Când vorbeam dispărea micul defect al spatelui şi al ţinutei mele (care, se prea poate să fie opera demonilor). Oamenii erau atât de cuceriţi de chipul şi de vocea mea încât uitau acele mici defecte. Am recunoscut în mod deschis faţă de maica superioară din Bordeaux, ca şi în memoriul pe care l-am redactat pentru a înlesni şi altora mărturisirea, că nu am fost cu totul lipsită de şiretenie şi slugărnicie, dar am procedat astfel (şi asta o ştiu cei mai mulţi) numai într-un scop lăudabil, pentru a obţine rolul de conducătoare, rol care, prin graţia lui Dumnezeu, mi se potrivea mult mai bine mie decât multor altora. Atunci când maica Gabriele, după un an de muncă închinată nouă, a fost rechemată la Poitiers pe lângă stareţa noastră de acolo, cu toate că nu aveam decât douăzeci şi cinci de ani eu am fost cea desemnată să fiu conducătoare şi stareţă de drept şi de fapt. Felul meu afectuos de a fi, bunătatea mea şi nobleţea familiei mele, au făcut ca eu să fiu cea aleasă. Multă vreme am ezitat, am aşteptat până ce toate surorile mele spirituale aveau să mă roage, da, să mă implore să accept numirea. Ele mă considerau mult prea sfioasă şi modestă, cu toate că eram singura dintre noi care ar fi putut îndeplini înalta şi binecuvântata misiune. Am devenit maica lor spirituală în acelaşi an în care fratele meu Lotus a murit pe insula Re, unde Cardinalul lupta contra ereticilor şi a englezilor. Fratele meu a căzut luptând împotriva minunatului Buckingham, care poate a sedus-o sau poate a încercat s-o seducă pe regina noastră – crudul, frumosul şi

desfrânatul Buckingham, pe care noi toate cu greu îl goneam din visele noastre.”

Sub conducerea ei, şcoala şi mânăstirea s-au dezvoltat şi în momentul în care a căpătat puterea, ea s-a schimbat din nou devenind o fiinţă intrigantă, răutăcioasă, autoritară, orgolioasă, o fiinţă insuportabilă. Jocul fusese câştigat şi victoria asigurată, aşa socotea ea. S-a instalat în vorbitor, unde primea pe elevele avute, interne şi externe, stătea de vorbă cu mamele, mătuşile şi unchii lor, care veneau cu sfaturi sau cereau sfaturi. Acolo a simţit ea suflul oraşului, pulsul vieţii întregului ţinut, ba al întregii ţări, care-i parvenea o dată cu cei sosiţi, şi tot acolo putea fără constrângere să fie cumătră aceea curioasă, indiscretă, având mereu întrebări de pus, gata să asculte orice pălăvrăgeli. Din când în când se ducea de se uita pe vizeta porţii şi privea oamenii trecând pe stradă.

Punea multe întrebări despre bărbaţi, şi despre viaţa lor. Câteodată întreba de vestitul preot paroh de la Saint-Pierre.

Auzise despre el: că era dur şi implacabil faţă de duşmanii lui şi că femeile fugeau după el iar el nu le respingea. Aflase că era de prin împrejurimile lui Le Mans şi că studiase la iezuiţii din Bordeaux, care-l ajutaseră să parvină datorită şarmului său şi marilor sale calităţi; şi că ei fuseseră aceia care-i procuraseră funcţia de preot la Saint-Pierre şi de beneficiar al unei praebende la Sainte-Croix.

Îl văzuse. Mai târziu, avea să tăgăduiască. Dar văzuse: faţa lui, spatele lui, mersul lui, mişcările lui degajate. Când se grăbea, mersul era săltăreţ, aproape o fugă ca a unui tânăr. Dacă întâlnea pe stradă pe vreunul din prietenii sau cunoscuţii lui se putea opri în loc brusc, făcând gesturi repezi, vehemente. Dar îl mai văzuse capabil să treacă pe lângă duşmanii lui fără să-i salute. După cum ştia mărşălui ca un soldat.

Auzise că aproape toată preoţimea din oraş îl duşmănea (din invidie) şi că era un foarte bun predicator şi orator. Mai auzise că era capabil să scrie pamflete, era un bun stilist, scrisorile lui erau emoţionante dacă te lăsai pradă vrajei

stilului său. Auzise că guvernatorul, domnul d'Armagnac, bunul lui prieten, îi asculta bucuros sfaturile. Mai auzise că era vanitos şi că ţinea cu încăpăţânare la rangul şi demnitatea lui; că reuşise să obţină din partea tribunalului bisericesc de la Poitiers să-l admonesteze pe un preot care-l ofensase, cu toate că episcopul Roche-Pozay, vechiul prieten al cardinalului, era unul dintre duşmanii lui. Auzise că mai câştigase şi un alt proces împotriva canonicului de la Sainte-Croix în legătură cu dreptul asupra unei case şi, fapt şi mai extraordinar, cel care pierduse procesul era Jehan Minet. Tot aşa, auzise că avusese un scandal cu una dintre rudele lui Minet, bogatul şi influentul domn Varrot, preşedintele consiliului orăşenesc.

Văzuse (cu toate că faptul avea să se dezmintă) într-o dimineaţă de primăvară apărând pe faţa lui o licărire în clipa în care se oprise afară, în faţa mânăstirii din rue Pasquin, şi se uitase la nişte păsărele care ţopăiau pe zid printre trandafirii îmboboci ţi în timp ce pisica neagră-cenuşie a mânăstirii se furişa după păsări aproape târându-şi pântecele deasupra ţepilor şi ridicând labele de fiecare dată când păşea. Văzuse, sau i se păruse, că faţa lui nu exprima nici bunătate nici răutate, dar că era foarte smeadă, foarte vie şi expresivă.

Auzise că era în mare duşmănie cu procuratorul regal Louis Tranchant, ruda lui Minet. Auzise povestindu-se, şuşotindu-se şi lăsându-se să se înţeleagă că fiica cea mai mare a lui Tranchant, Philippe, făcuse de ruşine familia alergând după el, îmbolnăvindu-se de dragoste şi probabil dăduse naştere şi unui prunc. Pe calea clevetirilor, aflase şi ea că scosese din joc pe prefectul poliţiei Herseur şi pe avocatul regal Milouin – ambii rude de-ale lui Tranchant – cucerind favorurile unor femei în câteva aventuri de dragoste.

Văzuse (cu toate că acest lucru avea să fie tăgăduit) cum trecea cu capul înălţat şi cum femeile se întorceau şi se uitau după el.

Se auzise pe sine însăşi spunând cuiva cu care făcea conversaţie: N-am văzut niciodată persoana în chestiune şi

nici nu mă interesează.

Auzise că a fost acuzat în faţa instanţei bisericeşti din Poitiers de a nu-şi citi niciodată breviarul (cum şi l-ar putea citi când îşi ţinea capul atât de sus?), ca şi pentru felul lui de viaţă atât de pasional. Auzise că reuşise să abuzeze de multe femei până chiar şi în bisericile lui. Ştia că episcopul de Poitiers, monseniorul Roche-Pozay (despre care cineva spusese reginei-mame Maria de Medicis că este mai rău decât însuşi diavolul) dăduse ordin să fie băgat în închisoarea episcopală de la Poitiers, unde a stat două luni, în timp ce oameni moralmente indignaţi de purtările lui puseseră stăpânire pe praebendele şi averea sa împărţindu-şi-le între ei ca pe o pradă (pe el considerându-l pierdut pe vecie). Cum însă nimeni n-a putut sau n-a vrut să rostească numele femeilor pe care le-ar fi sedus, din toată această poveste n-a_ ieşit nimic decât ură împotriva lui. Nu existaseră dovezi. În tot cazul, a fost condamnat la post negru cu apă şi pâine în toate vinerile, timp de trei luni, şi i s-a interzis să-şi mai exercite timp de cinci ani funcţia de preot în dioceza Poitiers, iar în oraşul în care-şi avea praebenda nu-i mai era îngăduit să slujească niciodată.

Auzise în repetate rânduri că guvernatorul Jean d’Armagnac, care continua să-i fie prieten, încerca să-l apere şi că amândoi frecventau şi aveau relaţii prieteneşti cu hughenoţii.

Îl văzuse pe stradă (cu toate că avea să se nege acest fapt) îndată după reîntoarcerea lui de la Poitiers. După acea închisoare severă era ceva mai slab, dar îşi ţinea spatele tot atât de drept ca mai înainte şi îi privea pe toţi drept în ochi, dur şi cercetător. Femeile din oraş se întorceau după el pe stradă (aşa auzise ea). Iar fetele de pension din mânăstire se înghesuiau la ferestrele strâmte, cu gratii, ale chiliilor, încercând chiar să se caţere pe zid, ca să-l zărească peste marginile lui (asta o văzuse chiar ea), atunci când se află că avea să treacă pe acolo. Şi nu ştia cum, dar acest lucru întotdeauna se afla. Fetele susţineau că nu vor altceva decât să vadă cum e vremea. Unele mai în vârstă,

ca maica Claire, spuneau şi ele la fel. Iar maica Anne, care era aproape nebună, îngâna sau striga: Vai, ce vreme frumoasă! Ce vreme frumoasă!

Auzise, ştia chiar, că el apelase la arhiepiscopul Sourdis din Bordeaux şi că pricina lui atât de încurcată fusese trimisă instanţei judecătoreşti a parlamentului din Paris, care ulterior o retrimisese tribunalului din Poitiers. În faţa acestui tribunal, mai mulţi martori recunoscuseră că au fost ademeniţi şi împinşi să depună false mărturii de către duşmanii acuzatului. După ce s-a pronunţat tribunalul, arhiepiscopul Sourdis şi-a dat şi el verdictul: absoluţiune totală. Şi auzise că guvernatorul d'Armagnac îl sfătuise atunci să nu mai facă scandal şi să nu caute să se răzbune. Şi auzise că episcopul de Bordeaux îl sfătuise pe cel reabilitat să părăsească oraşul – dar mai auzise povestindu-se că răspunsul lui fusese: nu.

Auzise spunându-se că s-a întors în chip de învingător şi că-şi făcuse intrarea în oraş prin poarta Chinon, unde se aflau o mulţime de oameni care îl întâmpinaseră cu strigăte de bucurie. Auzise că a surâs înclinând capul în toate părţile ca o persoană regală şi că-şi purtase capul foarte semeţ, semănând cu un tânăr care a câştigat o întrecere vitejească la călărie sau duel. Într-o mână – aşa auzise – purtase o ramură de lauri.

Din toate aceste lucruri auzite, văzute, şuşotite, din forfota aceea de gânduri ce se învârteau în jurul lui, în care secole şi întâmplări se învălmăşiseră, înţelesese că se iscase un zvon cum că el fusese văzut în drum spre locuinţa Madeleinei de Brone, care locuia în casa asesorului Drouin din piaţa Sainte-Croix. Ea îşi închipui cu atâta intensitate acel moment, încât aproape îl şi revăzu. Parcă îl văzuse chiar ea traversând repede piaţa, înalt, lat în umeri şi strâmt, în şolduri, aidoma unui nobil spaniol sau italian.

Da, i se păruse că-l vede într-una din zilele ce au urmat moartea duhovnicului, canonicului Poussaut, şi i se păruse că pe atunci gândise: un preot ca ăsta ni s-ar potrivi nouă. Inteligent, bine clădit, vioi. Ar putea foarte bine fi duhovnicul nostru. E încă tânăr şi deci ar putea sluji vreme înde-

lungată.

Auzise că el ar fi spus că reputaţia lui fiind atât de rea, se temea să nu devină mult prea popular printre maici şi printre tinerele fete. Auzise şi că Madeleine de Brone nu voia ca el să vină la ele.

A pus ea oare pe cineva să-l întrebe dacă vrea să le fie duhovnic? Problema n-a fost clarificată. Minet, Şchiopul, acela care ura şi urmărea demonii, a fost cel chemat şi numit.

Când îşi cerceta necazurile la lumina zilei, când încerca realmente să şi le cerceteze, păreau mărunte. Noaptea însă îi dădeau temeri. „Aşa mi-este viaţa, gândea ea. În numele Domnului, trec ani după ani şi mă ofilesc. Am luat asupra mea o mare sarcină, sub povara căreia te ofileşti.”

Marie Aubin se căţărase pe acoperiş – şi această întâmplare nu avusese loc în vis. Ea şi alte câteva fete se urcaseră sus printr-o ferestruică a podului. La audiere, Marie susţinuse că nu voiseră altceva decât să se uite la privelişte, să vadă cum ar arăta ea noaptea sub clar de lună. Ea şezuse pe acoperiş şi scosese nişte sunete care i s-a părut că sunt de bufniţă. Spusese că a făcut acest lucru numai pentru a auzi cum sună.

Jehan Minet veni într-o dimineaţă. Aşa cum stătea el aşezat acolo, în fotoliu, ţinându-şi împreunate mâinile lui moi şi rotofeie – da, întocmai, rotofeie – semăna cu o babă pe cale de a se îngrăşa încetişor. Îşi răsucea policarele de parcă ar fi împletit cu ele. Ea îşi amintea de jocul policarelor lui. În acest joc era ceva tainic, atrăgător, ceva care nu se cuvenea, fără a fi însă un joc interzis. Picioarele şi le trăsese sub scaun. Buzele lui erau palide, iar gura cărnoasă îi era lăbărţată şi moaie, dar muşchii dimprejurul ei formau parcă nişte noduri tari. Ochii căprui i se aprinseseră deodată de o fulgerare – aşa i se păru ei – şi aveau un reflex gălbui.

— Toate aici poartă pecetea unei nelinişti, zisese el. Se întâmplă ceva aici.

— Da, răspunsese ea.

— Ceva care are loc în timpul nopţilor.

Ea se întoarse înspre fereastra cea mică. Întinzând gâtul, puteai zări acoperişurile de ardezie umedă strălucind în lumina zilei.

— Aţi fost la Chinon, părinte Minet?

— Da, am fost, zise el. Lucrurile stau tot atât de rău şi acolo ca şi aici.

Ea resimţi acea înţepenire a cefei (de care se văita şi maica Anne) când îşi întoarse cu violenţă şi în silă faţa spre el.

— Şi aţi vorbit cu părintele Barrot?

— N-am vorbit decât foarte puţin despre cele petrecute aici. E posibil ca şi el să vină încoace.

Ea întoarse din nou capul spre fereastră. Simţea că ar fi trebuit să bea un cât de mic păhărel de absint înainte de venirea lui. Dacă ar fi vrut, s-ar fi putut urca chiar acum în celula ei să bea un păhărel.

— Noi nu avem niciun demon, niciunul singur pe-aici! zise ea. Fetele visează. Aşa fac toate. Vreau să zic, toate fetele.

Ea percepu schimbarea de direcţie în rotirea degetelor. Acum se răsuceau unul împrejurul celuilalt mergând de jos în spre abdomen.

— Rămâne de constatat, spuse el. În tot cazul, demonii se află aici în oraş. Ş; dumneata visezi, maică Jeanne?

— De ce mă întrebaţi?

Se întoarse impetuos şi simţi din nou apăsarea aceea în ceafă. Părintele Minet rămăsese în aceeaşi poziţie, însă îşi întorsese privirea de la ea, coborând ochii şi-şi trăsese picioarele încă şi mai tare sub scaun.

— Tocmai spuneaţi că toate visează, zise el nevinovat.

— Dar dumneavoastră ce visaţi, părinte Minet?

Degetele se opriră, picioarele ieşiră de sub scaun şi faţa se înălţă spre ea. Pe chipul acela lăbărţat se citea aşteptarea. La acest bărbat de vârstă mijlocie, barba de un castaniu deschis era numai puf. Parcă abia acum ar fi mijit, ca la tinerei. „Trupul lui e poate mort, totuşi, plin de pofte”,

gândi ea. Formulare ciudată, ascuţită, care parcă i-ar fi venit în minte sugerată de undeva, dinafară. În ochii lui apăru o lucire galbenă, un semnal. Degetele ezitară o clipă înainte de a se răsuci în partea cealaltă, în sus, înspre piept.

— Eu visez îndeosebi flori, zise.

— Şi eu visez deseori flori, spuse ea, simţindu-se deodată capabilă să poarte o conversaţie. Vorbiră despre flori. Ea se gândi că ar putea aminti de trandafiri, albi şi roşii, şi i se păru că vocea îi sună naturală, indiferentă. Părintele spuse:

— Visaţi trandafirii cu atâta intensitate încât visul pare a fi realitate? Astfel încât trezindu-vă, ghimpii se află în mâna dumneavoastră şi îi găsiţi acolo?

Ea spuse:

— Eu... eu visez mai ales crini atunci când visez flori.

El îi aruncă din nou o privire galbenă. Policarele se opriră.

— Să rămânem la trandafiri, rosti rece.

Pauză. După care policarele o porniră din nou.

— Diavolul se foloseşte cu siguranţă şi de crini, maică Jeanne. Se foloseşte de tot ce este posibil. Dar rămâneţi la trandafiri. Trandafiri cu ghimpi care rămân înfipţi în mână.

— Caut să înţeleg ce vreţi să spuneţi, părinte Minet, spuse ea.

— Diavolul caută întotdeauna să prindă o ocazie. Prin tot soiul de visuri.

El îşi desfăcu mâinile, puse latul palmelor pe braţele fotoliului ajutându-se astfel să se ridice şi plecă şchiopătând spre uşă. Înainte însă să ajungă acolo se întoarse şi se uită ţintă la marginea scufiei ei. Galbenul din privire dispăruse, ochii îi erau căprui, maţi. Colţurile gurii căzeau în jos lăbărţate, buza de jos ieşea în afară. Stătea drept, în aşa fel încât abdomenul îi ieşea proeminent înainte. Arăta ca o sferă ce dădea glas autorităţii. Întocmai cum stă directorul unei instituţii pedagogice în faţa celei mai tinere şi celei mai nesigure dintre profesoarele lui.

— Cum mai staţi cu latina, maică Jeanne?

I se păru că trebuie să se ridice. Mai întâi vârfurile degetelor sale se uniră, apoi se încovoiară şi căutară să apuce

mătăniile.

— Tocmai acum am citit câte ceva pe latineşte, răspunse ea. Dar sunt nesigură.

— Puteţi duce o convorbire pe latineşte? Vreau să spun să răspundeţi pe latineşte la unele întrebări?

— N-am siguranţă, zise maica Jeanne. El aplecă capul într-o parte, aruncând o privire piezişă spre podea şi părând că nu ascultă cuvintele ei, ci le lasă numai să treacă pe lângă el.

— Studiaţi, exersaţi, zise. Vă stau bucuros la dispoziţie ca să vă ascult. Aţi putea foarte bine citi şi puţină greacă şi ebraică.

— Am atât de puţină vreme pentru studii, părinte Minet, răspunse ea cu smerenie.

Deodată, pentru prima dată în cursul acestei convorbiri, el o privi drept în ochi – da, drept în ochi, avea să-şi amintească ea după aceea. De fapt, pentru prima dată de când se cunoşteau.

— În timpul nopţilor se găseşte întotdeauna un răgaz, maică Jeanne!

Ochii lui erau din nou cu desăvârşire galbeni. Ei sorbeau, cereau. Ea îşi dădea însă seama cât de temător, nesigur îi era acel surâs binevoitor-duhovnicesc care juca în jurul buzelor lui moi, palide. Ochii însă o sorbeau. Era ca şi cum ar fi atins-o cu mâna, ar fi pipăit-o pe dibuite, încercând să ajungă sub fusta ei, spre a-i atinge pielea în locurile cele mai sensibile, mai ascunse. Ea roşi şi coborî privirea. Uşa se deschise, apoi se închise. Plecase. Iar ea rămase mai departe în picioare lângă masa din vorbitor, ascultând afară pe coridor paşii lui aritmici, izbiţi. În jurul ei, pereţii şuşoteau. Maica Jeanne urcă la ea în chilie, scoase sticla de absint din spatele patului. Curând, înţepeneala gâtului dispăru şi mâinile i se liniştiră.

După slujba religioasă de la amiază, o rugă pe maica Claire să vină la vorbitor.

— Aş dori să cunosc câte ceva despre visurile dumnea-voastră, zisese ea. De exemplu, ce visaţi?

— Îndeosebi flori şi pisicuţe. Dar există şi altele mai rele.

— Care anume?

— Demonii.

— Roagă câteva fete să vină până la mine.

Sosiră în grup, şase laolaltă, iar maica Claire se afla cu ele.

— Acum puteţi povesti, spuse stareţa.

— Am povestit totul părintelui Minet, răspunse destul de acru maica Claire. M-am spovedit lui.

Deodată, maica Jeanne simţi ceva nou faţă de această femeie aproape bătrână, de parcă fiinţa ei ar fi degajat o aroganţă şi o poftă multă vreme înfrânată. Avea acelaşi simţământ ca faţă de maica Anne, acea maică pe jumătate nebună – iar acest simţământ putea fi ură. I se părea că maica Claire se făcuse atât de rea încât ochii ei înţeapă, că negul ei de pe bărbie îi creşte şi că respiraţia îi miroase urât.

— Dumneavoastră, maică Claire!

— Cât despre mine, zise maica Claire, ţinând mâinile împreunate pe piept, cât despre mine trebuie să spun că visele mele în general nu sunt grave. Îmi plac peste măsură de mult puii de pisică aşa încât în timpul nopţii pisoii mititei vin la mine. Se înţelege, în vis. Iar eu mă joc cu ei.

— Dar n-au fost şi altele mai rele? insistă stareţa şi simţi o uşoară înţepenire în ceafă.

— Într-o noapte se făcea că o anumită persoană a intrat în chilie. Am avut simţământul cert că e un demon. I-am povestit totul, totul, părintelui Minet. Şi el a avut acelaşi simţământ.

— Un demon?

Maica Claire dădu aprobator din cap, cu o anumită fervoare care nu era cine ştie ce respectabilă.

Amândouă fetele Barbeziers avuseseră şi ele aceeaşi senzaţie şi faptul de a nu fi fost singurele care-au resimţit aşa ceva păru să le fi dat curaj.

— Tocmai nouă să ni se întâmple una ca asta! spusese Louise, cea mai mare şi mai vorbăreaţă dintre ele.

— Ce anume, Louise?

— Să nu poţi dormi liniştită din cauza demonilor! Închipuiţi-vă! Tocmai *nouă* să ni se întâmple!

— „Nouă”? Ce înţelegeţi prin vorba asta?

— Vrea să spună că aceste vise s-ar potrivi mai bine Séraphiquei, cea care doarme în bucătărie şi ţipă în timpul nopţii, îşi dădu părerea maica Claire, spre a le veni în ajutor şi a le apăra.

— Cam aşa ceva, spusese Louise Barbeziers.

Stareţa nu insistă. Nu le putea spune că acestea erau pălăvrăgeli, de altfel nici ea nu era sigură că nu erau decât pălăvrăgeli! Demoni puteau prea bine pătrunde aici, înlăuntrul mânăstirii. Fetele nu erau nişte apucate. Poate numai Marie Aubin.

— Iar te-ai căţărat pe acoperiş, Marie?

Ochii căprui ai fetei râdeau privind-o.

— A fost ca şi cum o mână nevăzută m-ar fi târât până acolo sus, maică, zisese ea, minţind fără pretenţia ca vreuna s-o creadă.

Maica Jeanne nu-şi putu continua interogatoriul. Stăteau aliniate în faţa ei şi se topeau de căldură în veşmintele lor greoaie. Îşi amintea cum te poţi simţi când stai în felul acesta. Îi era frică să smulgă un zăgaz înlăuntrul fiinţei lor. După câteva secunde de tăcere gândi: dacă zăgazul cedează la una, dacă cedează la Anne sau la Séraphique sau la vreo alta, atunci poate avea loc o avalanşă pe care nimeni să n-o mai poată stăvili. Dacă cedează la mine... Şi totuşi, era dornică să afle. Sau teama de ceea ce putea afla o atrăgea?

— Nu mai vorbiţi atâta despre povestea asta. Poate dăuna reputaţiei noastre.

Dinspre maica Claire veni din nou un puternic val de aversiune.

— Zvonul a şi ajuns în oraş, remarcă ea.

Maica Jeanne se ridică şi făcu doi paşi spre ea. Văzu ura, ironia, din privirea celeilalte; era întocmai ca maica Anne, pe vremuri, când amândouă luptau pentru putere.

— Cine este aceea care merge şi duce vorba în oraş?

Maica Claire se concentră, luând un aer de mare dem-

nitate.

— Am impresia că părintele Minet face anumite cercetări, maică, zisese ea batjocoritor şi o privi repede pe stareţă în ochi.

Maica Jeanne simţi gheara în ceafă. Dacă mai spune o vorbă, urlu sau o lovesc, gândi ea sălbatic, cu claritate.

— Bine. Puteţi pleca.

La câteva zile maica Claire veni la ea şi-i povesti că, după toate aparenţele, maica Anne fusese vizitată de diavoli şi probabil că fusese posedată de ei. N-o menajaseră nici pe maica Claire. Avea impresia că o mângâiaseră şi căutaseră să abuzeze şi de ea. Séraphique Archer – care fusese şi ea atacată – era acum probabil pregătită pentru a-i primi pe demoni cu porţile larg deschise. În timp ce povestea toate acestea maicii Jeanne, ochii îndârjiţi ai maicii Claire erau iritaţi – sau luceau de încântare – greu se putea şti ce exprimau.

— Trebuie să cereţi ocrotire, spuse stareţa, trebuie să luptaţi prin rugăciuni şi mortificaţii.

Mirosul ce-l degaja sora Claire umplea tot vorbitorul.

— Am şi rugat să fiu ocrotită, zise ea. Am vorbit cu părintele Minet. Azi-dimineaţă.

Puţin după aceea veniră fetele Barbeziers. Cea mai vârstnică dădu un raport pe care cea mai tânără îl întărise prin numeroase semne afirmative din cap. Către miezul nopţii, chilia pe care o căpătaseră numai pentru ele două părea ca luminată. „M-am trezit prima, ochii mă înţepau”, zisese cea mai mare dintre ele. Cea mai mică clătinase din cap şi spusese cu voce groasă: „Nu tu, eu”. Şi s-au certat puţintel în legătură cu întrebarea cine a fost prima sculată. După care cea mare se puse pe vorbit în aşa fel încât cuvintele îi ţâşneau ca un torent printre dinţii ei laţi, puţin cam ieşiţi în afară. „Da, cuvintele ei parcă te năpădesc, ajungându-ţi până la înălţimea genunchilor”, gândi stareţa. Iar cea tânără scutura încăpăţânată din cap şi-şi crispa gura mică. Stareţa remarcă, ceea ce nu făcuse mai înainte, că buzele amândurora erau groase şi încreţite şi că aveau cu-

loarea violacee a cărnii crude.

— Da, ne-am trezit în acelaşi timp, spusese cea mare până la urmă. Lumina a dispărut şi am simţit că ceva se află în chilie. Mai întâi rece şi apoi cald. Am avut senzaţia certă că suntem supuse unor încercări de apropiere foarte intime din partea demonilor.

Stareţa îşi simţi înţepenind muşchii de la ceafă, dar răspunse prietenos, grav:

— Nu trebuie să vorbiţi atât de mult despre asta. Cred că a fost un vis. Puteţi pleca.

După două zile veni slăbuţa, negricioasa, paşnica şi inimoasa tânără fată Escoubleau, care era rudă cu arhiepiscopul din Bordeaux şi de la care se sperau multe. Ea povesti că în timpul nopţii se simţise într-un fel ciudat. Poate să fi fost un demon.

Într-o noapte se auzi din nou zgomot în pod. Dimineaţa stareţa o chemă la ea pe Marie Aubin şi pe tânăra Bonpierre, cu care ea însăşi era înrudită.

— Trebuie să vă previn. Voi le neliniştiţi pe celelalte. (Mă neliniştiţi pe mine, era ea gata să spună.)

— Era ca şi cum o mână puternică, nevăzută, m-ar fi scos afară şi m-ar fi târât sus, în pod, maică, zise Marie Aubin încercând să-i surâdă stareţei.

Maica Jeanne însă o privi cu răceală.

Tânăra Bonpierre privea în jos ruşinată, iar cu un picior pe sub fustă desena cerculeţe pe podea. I se zărea numai vârful piciorului.

— Stai liniştită, îi zise dur stareţa. Răspundeţi-mi, v-aţi urcat sus, pe acoperiş?

— Era ca şi cum am fi mers prin vis, maică, spusese Marie Aubin.

— Ce-aţi făcut acolo, sus?

— Am stat la ferestruica de lângă horn şi am privit.

— Şi aţi vorbit?

Fetele tăcură.

Tânăra Bonpierre trăgea cu coada ochiului la Marie Aubin.

— Eu am vorbit, maică, spuse Marie Aubin. Dar nu cine

ştie ce tare.

— Despre ce ai vorbit, Marie?

Tăcere.

— Spune, fată!

— Am vorbit despre viitor, spuse Marie Aubin încercând să mai surâdă încă o dată. Dar surâsul îi îngheţă pe buze.

— Aţi vorbit despre...

— Despre cum ar putea fi când eşti... când eşti măritată, maică! spuse Marie Aubin cu o teamă înciudată.

— Puteţi pleca, le spuse stareţa. Deseară vi se va încuia pe dinafară uşa de la chilii.

În timpul nopţii s-a petrecut ceva în pod. Iar acel ceva s-a căţărat pe ziduri. Ceva stătea în faţa deschizăturii ferestrei ei, acoperind-o. Ea s-a sculat şi s-a biciuit, iar în ziua următoare a început un post de trei zile şi trei nopţi.

Şapte fete care dormeau împreună în dormitor au venit într-o după-amiază la ea să-i povestească cum în timpul nopţii au fost probabil vizitate de demoni. Patru dintre ele afirmau că au fost supuse unor încercări ruşinoase. Ea n-a fost în stare să le pună la punct.

— Trebuie să vă rugaţi şi să postiţi, spusese ea. E cel mai sigur mijloc de a te apăra de ei. De altfel, adresaţi-vă părintelui Mi net.

— Am şi făcut acest lucru, răspunsese una dintre ele, maica Agnès. Ne-a sfătuit să ne destăinuim şi dumnea-voastră, maică.

— Puteţi pleca, încheiase ea.

Multă vreme după ce s-au petrecut toate astea, ea se întorcea tot mereu înapoi cu gândul, reamintindu-şi, cât de bine se purtase, cât de înţeleaptă şi prevăzătoare, cât de clarvăzătoare fusese când a fost vorba să demaşte faţă de toţi jocul Satanei; şi deseori se gândea cât de isteaţă se arătase făcându-şi rost de relaţii folositoare, cât de viclean se comportase şi cât de puţine lucruri destăinuise ea la spovedanie, fără ca prin asta să dea impresia că păstrează tăcerea sau ascunde ceva; şi foarte ades îşi reamintea cât

de sensibilă, de delicată şi adânc nefericită era şi cât de des fusese judecată şi tratată nedrept în copilărie şi tinereţe; şi câteodată, după o perioadă de post, observa ce puternice erau forţele divine înlăuntrul fiinţei ei – şi atunci înţelegea că era una dintre cele mai alese, una dintre acelea care într-o zi avea poate să săvârşească o minune, care avea să facă să ţâşnească izvoare numai dintr-o privire, să-i facă pe paralitici să umble, numai cu câteva cuvinte rostite de buzele ei, ce aveau să fie tot mai sfinte.

„Multe dintre cele ce spun eu ar trebui însemnate”, gândise ea pe atunci.

Când demonii pătrunseseră la ea, îşi spuseseră numele. Cel mai important îl păstra însă secret pentru ea. Au trecut multe săptămâni înainte ca celelalte să afle acest nume, înainte ca ea să-l scrie sau să pună să fie scris în lunga ei spovedanie întocmită pentru maica superioară a ordinului din Bordeaux. Acolo povestise că acel demon:

„Voise să se dedea la jocuri amoroase, aţâţându-mă prin mângâieri intime şi se încăpăţânase să-i dau ceea ce prin jurămintele făcute la intrarea în viaţa monahală dedicasem mirelui meu ceresc. Când demonii. În timpul nopţii, m-au silit să-i strig numele, am postit şi m-am rugat, până la urmă am adus la cunoştinţa maicii Claire (pe care o iubesc foarte tare) şi bunei maici Anne (pe care, de asemenea, o iubesc foarte tare) numele aceluia care mă chinuia pe mine şi pe ele şi pe alte multe dintre noi. Am vorbit îndelung împreună despre asta şi am hotărât să ne spovedim deschis, povestind totul preacinstitului şi iubitului nostru Jehan Minet. Ca şi mine, celelalte două s-au rugat şi au postit, dar eu poate am postit şi m-am rugat cel mai mult, şi ne-am flagelat, iar eu m-am flagelat cel mai mult.”

— O să meargă bine, zisese părintele Minet după una din numeroasele şi lungile convorbiri pe care le avea cu maica Jeanne.

Teama, care tocmai cedase, reapăruse. Se gândea la absintul care o aştepta. Vroia să-şi răsucească faţa spre fereastră, dar vreun tendon sau vreo putere o împiedicau.

Gândise atunci: „Poate acuşi încep să ţip ca sora Anne, sora Claire sau Séraphique. Nu, atât de brutal, atât de ascuţit şi atât de urât nu ţip eu. Ţipătul meu e cu siguranţă mai frumos.”

Era silită să-l privească. „Ar trebui să fie mai tânăr, gândi ea temătoare. N-ar fi trebuit să fie şchiop, n-ar trebui să-şi răsucească policarele. N-ar fi trebuit să aibă o astfel de gură, astfel de buze palide, cărnoase.”

Ea îi surâse. „Surâsul meu are foarte mult farmec, gândise. El ar fi trebuit să fie mai bărbătos, mai mlădiu, ar fi trebuit să miroasă într-altfel. Ar fi trebuit să miroasă a mascul.”

— În curând n-o să mai rezist, părinte Minet. Reuşi în fine să întoarcă capul. Afară, în faţa ferestrei, o salcie îşi legăna coroana în vânt. Ramurile lungi şi moi erau de un verde deschis. Am postit, m-am rugat, m-am biciuit, ei însă vin în fiecare noapte. Mă bat, mă zgârie cu ghearele, mă împung cu ghimpii.

— Continuaţi să postiţi şi să vă rugaţi, zisese el liniştit. Nimic nu poate fi mai bun în clipa de faţă. Continuaţi şi cu studiul latinei. Vă pot asculta în fiecare zi, maică Jeanne.

— Sunt atât de obosită, zisese ea.

VII. PROTOCOLUL LUI DANIEL DROUIN (2)

§ 6

Au trecut mai multe luni de când, pentru ultima oară, am redactat şi am controlat punând de acord datele din protocolul meu. Acum este din nou primăvară şi mă gândesc mult la aracii mei de la vie. La începutul anului 1625 m-am căsătorit. Am o viaţă de familie liniştită.

Aici se bârfeşte. Bârfa cea mare, despre care eu unul nici nu vreau să aud, dar pe care este aproape imposibil să te faci că n-o auzi, îl priveşte mai ales pe lordul Buckingham; acesta a venit la Paris anul trecut (1625) pentru a o lua cu sine pe Madame Henriette, sora Maiestăţii-Sale, care a devenit regina Angliei. Buckingham urma să stea o săptămână şi avea în bagajele lui douăzeci şi şapte de rânduri de haine pentru uz personal – ceea ce înseamnă că socotise că aveau să fie mari festivităţi; au şi fost. Unul dintre costume pare să fi costat opt mii de pfunzi, era din catifea şi brodat tot cu diamante. În astfel de ocazii îţi pare rău că nu locuieşti la Paris. Se spune că acest diplomat de vază ar fi adus cu mult prea multă fervoare omagii preacinstitei noastre regine şi de aceea ar fi trebuit să părăsească în grabă ţara noastră.

Ce altceva s-a mai întâmplat? La 29 iunie anul acesta (1626) Maiestatea-Sa a fost la Saumur, în imediata noastră apropiere. Se ceartă într-una cu fratele lui Gaston d’Orléans. Am auzit că se ţes intrigi uriaşe, dar eu, ca supus loial ce sunt, nu-mi pot exprima părerea în această privinţă. La 18 august Maiestatea-Sa a fost la Haye unde s-a întâlnit cu Eminenţa-Sa Cardinalul de Richelieu. În aceeaşi zi a fost condamnat, la Nantes, trădătorul Chalais, pentru crimă de lezmaiestate. Luase parte la conspiraţie împreună cu alte

persoane (suspuse), ale căror nume nu se pot rosti decât în şoaptă. Chalais a fost condamnat la torturi şi la tăierea capului, dar prin graţia regească a fost scutit de torturi. O frumoasă trăsătură de caracter a Maiestăţii-Sale! Au fost răspândite zvonuri nebuneşti, cum că Maiestatea-Sa regina ar fi fost şi ea amestecată în afacerea asta şi că ar fi conspirat împotriva Maiestăţii-Sale Regelui, dorindu-i moartea pentru a se putea căsători după aceea cu Gaston d'Orléans! Se pare că domneşte mare tensiune între Gaston d'Orléans şi Cardinal.

Apar o mulţime de scrieri injurioase împotriva Eminenţei-Sale Cardinalul. Ar trebui arse – aşa socotesc eu – de îndată ce-ţi cad în mână. Însă aşa-i omul, nu se poate opri să arunce o privire asupra celor scrise! Una dintre ele, pe care n-am reuşit decât s-o parcurg fugar, numită „Pantofăreasa reginei" – ce poate fi de haz în treaba asta? – era din cale-afară de defăimătoare. Se pare însă că Eminenţa-Sa, atunci când pedepseşte, are în minte cuvintele lui Suetoniu: „N-au decât să mă urască – important este să le fie fiică". Se prea poate să fie o politică înţeleaptă. Cât despre mine, eu n-aş adopta o astfel de atitudine faţă de întâmplări şi oameni, dar, cum am mai spus, în înalta politică nu vreau să mă amestec, cel puţin nu într-un protocol prevăzut să rămână posterităţii care ne va judeca pe toţi. Mai multe persoane suspectate a fi autorii acestor pamflete sunt de la un timp sever – şi, sper, pe drept – pedepsite.

Ce se petrece în oraşul nostru? Şi pe aici umblă zvonuri, înainte de toate despre preotul de la Saint-Pierre, Urbain Grainier. Citez câteva din însemnările mele notate în jurnal.

Pagini din jurnal

1 martie 1626

Am căpătat un fiu! Un ţânc mare, splendid. Cântărea aproape opt pfunzi. Charlotte (nevasta mea) se simte bine! Cât se poate de bine!

10 martie

Băieţelul meu mare, splendid, inteligent, a fost botezat azi la biserica Sainte-Croix, de cealaltă parte a pieţii, de către prietenul meu, preotul de la Saint-Pierre, Urbain G. Naşi au fost şeful meu, bailli-ul nostru, domnul de Cerisay, care, foarte amabil, n-a vrut să se sustragă de la această sarcină, şi directorul depozitului nostru de sare, domnul Delagarde. Eram atât de emoţionat încât aveam lacrimi în ochi. Am băut apoi, la noi acasă, câteva păhărele de vin din cel mai bun, vin alb de-al meu (1619). Urb. G. a luat şi el parte la petrecere; glumele lui, pline de duh, ţâşneau de-a dreptul scăpărătoare. Jupuia de vii pe oameni, nimeni n-a fost cruţat! Istoricul oraşului nostru, procuratorul nostru regal, Louis Tranchant, ar fi trebuit să fie de faţă! Dar acum domneşte o anumită încordare între el şi U.G.

15 martie

Azi după-amiază l-am întâlnit pe Poussaut du Frène, care se înrudeşte cu jumătate din oraş. S-a oprit în loc, s-a zgâit la mine, m-a privit acru, şi a spus: – Va să zică aşa, sunteţi păgân, domnule asesor Drouin! – Cum adică, domnule du Frène? am răspuns eu în felul meu obişnuit, adică amabil. – Am auzit că n-aţi îngăduit ca fiul dumneavoastră nou născut să fie botezat! zise el. – Ce vreţi să spuneţi, domnule Poussaut du Frène? am întrebat eu cam iritat, dar nearătându-mi prea mult enervarea, deoarece du Frène e un om însemnat aici la noi. Şi-a înălţat nasu-i roş de băutură (există oameni care nu pot: bea vin în mod înţelept, cu măsură) şi, uitându-se la cer ca şi cum ar fi aşteptat să plouă, zise: – Da, l-aţi pus pe ereticul, pe păgânul, muieraticul acela de Grainier să stropească, aşa, într-o doară, cu puţintică apă pe pruncul dumneavoastră. Aşa ceva desigur nu puteţi numi botez, domnul meu!

N-am răspuns nimic ci i-ara întors spatele – totuşi, nu prea ostentativ, eu fiind om paşnic.

De fapt, circulă o mulţime de zvonuri despre Urb. G. Totuşi^ nu regret că i-am cerut lui să-mi boteze primul născut (numit Daniel după tatăl meu, bunicul meu şi după mine însumi, şi Guillaume după domnul de Cerisay). A fost un botez deopotrivă frumos şi avantajos. Faptul că l-am rugat pe U. G. să oficieze a scandalizat poate mai multe persoane. Se afirmă că U. G. ar fi sedus-o pe fata cea mai mare a lui Tranchant, Philippe, care, după cum se spune, vrea să se călugărească! Acum se aude că e însărcinată! Şi se mai aude că în momentul de faţă cea mai zeloasă dintre cele ce vin să i se spovedească lui Urb. G. (are un moral nemaipomenit, în ciuda tuturor pălăvrăgelilor) este micuţa, plinuţa şi dulcea Madeleine de Brone, orfană după tată. Madeleine este rudă cu fraţii Calvet – colegii mei de cancelarie – şi cu domnul de Cerisay.

1 aprilie

Azi am auzit că fiica lui Tranchant, Philippe, nu se mai arată prin oraş. Se pare că a luat forme destul de plinuţe.

Aud că domnul Poussaut du Frène ar fi fost acela care l-a atacat pe Urb. Grainier într-o noapte de ianuarie şi l-a rănit în aşa hal încât a rămas lat jos în stradă. P. du F. pretinde, pare-se, că U. G. a încercat să-i seducă soţia. Femeia cea mai urâtă din oraşul nostru! Brutal spus. Cu toate că este foarte cochetă (nu fac decât să-l citez pe Michel, cel care vede de via mea şi pe prietenul meu Antoine, şeful de echipă al zidarilor, care are o gură spurcată atunci când bea un păhărel de vin), n-a reuşit să ademenească pe niciun alt bărbat decât pe soţul ei. Iar pe el l-a ademenit nu cu farmecul ei, ci cu bani; oricum, omul este gelos, pare-se.

3 aprilie

Aseară am fost la „Găinuşa” ca să întâlnesc cunoscuţi şi să mă destind puţin; asta fiindcă am lucrat într-un ritm foarte grăbit la anumite cercetări. Din când în când iau câte un păhărel de absint; mă înviorează şi am remarcat că mă face

să mă simt bine. Am stat până târziu şi am trăncănit. Erau de faţă fraţii Antoine, zidarii, micul grefier al cancelariei administraţiei de stat Dolet, tâmplarul Petiot, vărul meu Mathurin Thiboust şi alţii. La înapoiere, simţindu-mă obosit, am luat-o agale. Vărul meu Mathurin a ţinut să mă însoţească până la poarta casei mele, dar l-am refuzat. În piaţa Sainte-Croix, în semiîntuneric, m-am ciocnit de doctorul Fanion. Amândoi ne-am cerut scuze şi ne-am recunoscut de îndată după voce. El tocmai ieşea de pe poarta lui Louis Tranchant – şi am găsit că era o oră cam ciudată pentru vizită. Am schimbat câteva cuvinte despre vreme şi altele. Mă simţeam obosit. El m-a luat de braţ şi a mers cu mine până la poarta din dos. A fost cât se poate de drăguţ din partea lui. Charlotte dormea sau se făcea că doarme – am remarcat că aşa face deseori.

Când am intrat în sufragerie şi am văzut că-mi pregătise pe masă ceva de mâncat, am fost atât de fericit şi de bine dispus încât am început să cânt. Mi-e teamă că ceea ce cântam era un cântec soldăţesc pe care răposatul Mathieu Archer, vechiul nostru argat, obişnuia să-l cânte atunci când era băut şi de asemeni mă cam tem că am cântat prea tare.

7 aprilie

Louis Tranchant şi cu mine ne-am întâlnit azi din întâmplare la primărie. Arăta obosit, trist. Urb. G. şi el nu se mai frecventează.

Mijlocul lunii iunie

Trecem printr-o perioadă de caniculă. Am fost câteva zile la moşioara mea. Vinului îi merge bine şi, judecând după toate aparenţele, anul acesta o să fie plăcut la gust. Soţia mea şi micuţul nostru Daniel precum şi fata noastră în casă se află încă acolo. Sunt singur în oraş. Ieri, la „Găinuşa” am auzit că Pierre Milouin, care-i slujbaş regal şi deţine funcţia de procuror general, a ameninţat că-l va aresta pe Urb. G.

fiindcă ar fi sedus-o pe drăgălaşa Madeleine de Brone. Pierre M. i-a făcut de zor curte lui Mad. de Brone, se pare chiar că i-ar fi cerut mâna; dar a primit drept răspuns un „nu”. El însă mai speră. Spiţerul Golot, care-i rudă cu familiile Poussaut şi Tranchant, zice-se că ar fi pălăvrăgit o mulţime de absurdităţi despre onoarea domnişoarei de Brone.

3 iulie

Ura! Da, încă o dată: Ura! Soţia mea mi-a împărtăşit ieri dimineaţă – am fost la ţară să-mi văd familia – că e din nou însărcinată! Peste vreo douăzeci şi cinci, treizeci de ani neamul Drouin n-o să se mai simtă însingurat aici, în oraş!

Am fost la „Găinuşa” astă-seară şi am întâlnit câţiva prieteni. Am băut împreună două-trei pahare. Fraţii Antoine, zidarii, sunt îngrijoraţi de viitor. Dolet avea limba ascuţită şi Petiot era beat (bea prea mult). Toţi nu vedeau pretutindeni decât moarte şi pustiire. Nu pot înţelege pesimismul unora.

Am trecut vizavi pe la vărul meu Mathurin. El şi Corisande (soţia lui) au acum trei copii. Le-am povestit că şi eu sunt pe cale să am un al doilea. Atunci Mathurin mi-a şoptit că Corisande – care e dulce ca o fată tânără! – aşteaptă pe al patrulea. Ne-am amuzat spunându-ne că, dacă de data asta va avea o fată, atunci am putea face un aranjament straşnic – peste vreo optsprezece-douăzeci de ani!

Despre Urb. G. circulă poveştile cele mai fantastice. Mathurin a povestit o seamă de lucruri. Se pare că situaţia este foarte încurcată pentru U. G. Dar nu lasă nimic de bănuit atunci când îl întâlneşti. Îl ajută pe guvernatorul nostru d’Armagnac cu anumite sfaturi şi, când guvernatorul este plecat în vreo călătorie, U. G. joacă rolul unui fel de însărcinat cu afaceri al lui. E o treabă mai adâncă decât o poate pătrunde înţelegerea mea. Ei, împreună cu alţii, încearcă să salveze zidurile noastre de la dărâmare. Adică vor să scape de la dărâmare, pe cât se va putea, o seamă de fortificaţii şi turnuri. Căci acum, la noi în ţară, vechile

cuiburi hughenote urmează să fie distruse.

1 septembrie

Trebuie să notez în grabă: se afirmă că Philippe Tranchant, fiica cea mai mare a lui Louis Tranchant – aceea care se gândea să se călugărească! – cu toate că n-a fost logodită cu nimeni ar fi născut!... Natural, nu s-a anunţat oficial, dar se vorbeşte peste tot prin oraş. Însă prietena şi ruda ei, buna Marthe Le Pelletier, care nu-i chiar arierată, dar are totuşi mintea cam slabă şi e tare cumsecade, a declarat că „ea e mama unui nou-născut”, cu toate că nimeni n-a avut nici cea mai mică bănuială ca ea să fi fost gravidă! Copilul – un băiat cred – a fost în mare grabă botezat provizoriu, din ordinul lui Tranchant, în biserica Sainte-Croix. Botezul a fost oficiat de Jehan Minet. Tatăl? Niciunul...

Astfel Marthe Le P. s-a pomenit cu un copil legitim. Biata Marthe! E ea cam confuză la minte, dar tare drăguţă.

Soţia mea s-a făcut foarte greoaie.

Căldurile continuă. Poate fi bine pentru vin. În curând o să culegem via.

17 sept.

Aseară am trecut puţintel pe la „Găinuşa” şi am luat un păhărel de vin alb şi unul de absint, ca să mă înviorez, deoarece am muncit cu adevărat mult în ultimul timp cu tot felul de anchete. Dolet – care-i protestant, în tot cazul în viaţa privată – a povestit în felul lui dezlânat că în oraş se şuşoteşte cum că Tranchant şi întreaga lui familie, toţi alde Poussaut, precum şi neamurile lor au trecut definitiv de partea celor care vor să dărâme zidurile. Domnul de Silly, vechiul prieten al cardinalului, aţâţă focul.

Ei susţin acum pe faţă (după spusele lui Dolet) că Urb. G. e cumpărat de hughenoţi; ceea ce, eu, care îl cunosc, n-am să pot crede niciodată.

Oraşul e însă în pericol! Personal împărtăşesc punctul de vedere al lui U. G. şi anume că ar trebui să existe o măsură

în ceea ce priveşte dărâmatul. Guvernatorul nostru, Jean d'Armagnac, care din păcate se află rar pe aici, trebuind aproape tot mereu să urmeze deplasările curţii, se opune hotărât să se continue dărâmarea aici la noi. La fel gândeşte şi şeful meu, domnul de Cerisay, precum şi preaonoraţii mei colegi, fraţii Calvet şi multe alto persoane supuse din oraş. Pentru noi nu este vorba a păstra o cetate întărită pentru hughenoţi, aşa cum cred unii. Dar dacă zidurile şi întăriturile sunt date jos, oraşul va fi distrus, lipsit de apărare împotriva tuturor şi cu siguranţă că fără turnuri şi creneluri va fi urât. Considerate din punct de vedere pur estetic, aceste măsuri sunt o crimă.

Există considerente pe care, desigur, nu le exprim pe faţă – ar fi şi inutil – dar ăsta e punctul meu de vedere. Castelul de baştină al Cardinalului, castelul Richelieu, va fi reconstruit şi împrejurul lui se va clădi un oraş cu totul nou, un oraş măreţ. Va trebui desigur să cărăm acolo o groază de materiale. Ca supus loial, natural, n-am nimic de spus în privinţa asta. Sunt însă preocupat de salvarea şi dezvoltarea oraşului meu natal. Trebuie să mă gândesc la viitorul familiei mele! Câteodată mi-a trecut fugar prin gând ideea de a-l face pe fiul meu Daniel om de afaceri, de exemplu, neguţător de covoare la Paris. Însă a fi slujbaş de stat este mai distins, cu toate că în anumite perioade poate fi o situaţie mai nesigură. De altfel, cred să fi remarcat la Daniel anumite predispoziţii pentru funcţia de slujbaş. Este hotărât din fire dar ştie să se şi plece, cel puţin aşa cred să fi remarcat. Oricum, şi unui om de afaceri îi sunt folositoare astfel de calităţi.

15 noiembrie

Vorbe şi iar vorbe! Serile trecute am fost la „Găinuşa" să mă răcoresc cu un păhărel de absint – am lucrat din greu în ultimul timp la cercetări. Şi acolo se vorbea despre Urb. G. şi Mad. de B. de mi s-au împuiat urechile! Mi-a fost dat să aud cele mai năstruşnice teorii despre procesul dintre spiţerul Golot (rudă cu Louis Tranchant şi cu Poussaut) şi

demoiselle de Brone: un proces de defăimare. Cineva, acolo la „Găinuşa”, ne-a asigurat că spiţerul Golot a fost pur şi simplu cumpărat de – ascultaţi şi vă minunaţi! – de Cardinal! Ce prostii! Nu umblă ea otrocol prin ţară Eminenţa-Sa Cardinalul de Richelieu să cumpere spiţeri; are el altele mai serioase de făcut! Faptele sunt următoarele: pe Golot îl aţâţă marchizul de Chandenier, care din nu ştiu ce pricină îl urăşte pe Urb. G. Spiţerul Golot a răspândit zvonul despre relaţiile dintre U. G. şi demoiselle de Brone. Această demoazelă l-a chemat în judecată în faţa tribunalului de aici pe Golot, pentru defăimare. Cauza a mers mai departe până la scaunul de judecată al parlamentului din Paris, unde Golot a pierdut „definitiv” procesul şi a fost condamnat la daune grele. Însă marchizul de Chand. a depus pentru el o cauţiune de zece mii de scuzi. Golot a continuat procesul la Curtea de Apel dar a pierdut – din nou „definitiv”. Mad. de Brone – care, după părerea mea, este o doamnă încântătoare – a fost cu desăvârşire reabilitată iar Golot complet ruinat. Totuşi, se pare că spiţerul trăieşte tot atât de bine ca de obicei, iar demoazela de Brone primeşte vizita lui Urb. G. Spiţerul Golot are multe rubedenii şi apărători puternici; nu cred însă că urzeşte intrigi împreună cu Cardinalul. Dar încearcă să le facă viaţa cât poate mai amară lui U. G. şi Mad. de B.

2 dec.

Anul acesta n-am avut o recoltă prea mare de vin, dar acum, când este pe cale de a se limpezi, trebuie să măr-turisesc, sunt totuşi mulţumit. Calitatea vinului meu alb are să fie bună, o presimt. Acum plouă. Charlotte îşi poartă cu mândrie pântecele şi crede că are să fie băiat.

Îmi răsfoiesc însemnările. În oraş nu s-a întâmplat nimic deosebit, dar de bârfit se bârfeşte îndeajuns.

Am primit un supliment destinat vieţii noastre spirituale. Opt maici din congregaţia ursulinelor din Poitiers s-au instalat aici. Au fost instalate în casa cea veche cu strigoi a lui Poussaut de Frènes din rue Pasquin, unde altminterea

nimeni nu voia să locuiască. Casa e plină de şobolani şi alte dihănii scârboase de-ale diavolului, e rece şi trage de peste tot. S-a făcut o chetă pentru maici, ca să-şi poată începe opera de caritate printre noi. Ele vor deschide o şcoală-internat pentru fele din cele mai distinse familii din întreaga provincie şi apoi, natural, vor forma novice. Se pare că vor primi şi fete de aici, din oraş.

5 dec.

Am stat de-am meditat puţin despre maicile ursul ine. Duc o iarnă grea, bietele puicuţe. Câteva dintre ele, pe care doar le-am întrezărit, sunt incontestabil tare dulci!

8 dec.

Interesul meu pentru istorie nu se dezminte. L-am întâlnit azi după-amiază pe Urbain Grainier şi l-am întrebat de ordinul ursulinelor. „A fost întemeiat de Angela Merici din Brescia, în Lombardia, acum vreo sută de ani, mi-a zis el. Se pare că Angela Merici ar fi fost o femeie bună. De timpuriu a fost denumită *madre benedetta* şi anume fiindcă se credea că săvârşeşte minuni.” L-am întrebat pe U. G. ce fel de minuni. N-a putut să-mi răspundă precis, dar auzise că în drum spre Ţara Sfântă, potolise o furtună şi că orbise, dar îşi recăpătase vederea graţie unei alte minuni. „Se consideră că va ajunge, cu timpul, să pătrundă în rândul sfinţilor”, mi-a zis. Şi îndată după aceea: „Eu unul nu risc să mi se întâmple aşa ceva”.

Am râs şi i-am mulţumii pentru lămuriri, apoi am vorbit de altele. Stăteam sub portalul de la Sainte-Croix. Mi s-a părul însă că arată hăituit, vlăguit, cu toate că limba îi e tot atât de ascuţită ca de obicei. Dacă poveştile lui cu femeile sunt adevărate – vreau să zic, pe-atât de adevărate pe cât reiese din bârfeli – atunci cu adevărat că o să aibă pentru ce răspunde când va sosi ziua şi ceasul. Dar n-ai ce să-i faci: întotdeauna mă încântă!

S-a nimerit să mă reîntorc la primul subiect şi i-am vorbit

despre câteva dintre maicile ursuline pe care s-a întâmplat să le zăresc şi arătau foarte drăgălaşe şi frumuşele şi care desigur vor face mult bine aici la noi în oraş. „Cu toate că nu se ştie niciodată, am spus eu. Deseori sunt sceptic.” La aceste cuvinte el a râs, luându-mi braţul: „Aşaa, Daniel, eşti sceptic? Asta-i ceva nou!” – Tonul lui m-a jignit puţin dar am răspuns printr-un citat din Virgiliu pe care eu personal îl socotesc pe cât se poate de nimerit: „Sunt o natură sceptică în adâncul fiinţei mele – am spus – şi chiar dacă grecii mi-ar aduce daruri, îmi este teamă de ei!” El a râs din nou. „Aici în oraş eşti unul dintre puţinii care ştiu adevărata limbă latină! De ce nu exclami împreună cu Liviu: «O temniţă, una nouă, se construieşte în mijlocul oraşului! *Carcer media urbe aedificatur!»”*

Am râs amândoi. Însă, din păcate, cum gura mă ia uneori pe dinainte, am spus: „Mai sunt mulţi alţii aici care cunosc latina! De exemplu, Louis Tranchant!” – Atunci faţa i s-a întunecat ca şi cum s-ar fi aşternut o cârpă cenuşie peste ea şi râsul i-a pierit. „Ai dreptate, Tranchant îşi cunoaşte lecţia”, a spus. Mă simţeam jenat, dar el a făcut aşa fel încât să nu urmeze o pauză penibilă, spunând deschis şi direct: „Dacă o să dărâme tot ce vor să dărâme aici în oraş, care va fi poziţia ta, Daniel?” Mi-am exprimat foarte liber părerea, doar eram singuri: „Dragă Urbain, am spus (totdeauna îi spun pe numele mic când ne aflăm singuri), cred că atunci oraşul va fi lovit în inimă”. – „Aşa-i, mi-a răspuns, cu toţii ar trebui să simtă la fel ca tine.”

Pe când traversam piaţa îndreptându-mă spre casă, m-a rechemat. „Mi-am adus aminte ceva despre Angela Merici, mi-a spus. La o anumită ocazie a fost ridicată în văzduh de nişte puteri nevăzute. Cred că faptul s-a petrecut în faţa altarului uneia dintre bisericile din Cremona; şi a rămas acolo atârnată preţ de mai multe minute.”

Deoarece eram singuri, mi-am putut permite să rid. El şi-a mângâiat bărbiţa lui ascuţită şi frumoasă şi a surâs cu surâsul lui cel mai strălucitor. Nu ştiu cât a glumit. Era poate o glumă cam nelalocul ei din partea unui preot. „Ah! zise (cu voce scăzută, căci era lume în jur) şi a mai fost

ceva: Sfânta Ursula nu avea nici mai mult, nici mai puţin de unsprezece mii de fecioare alături de ea atunci când a sosit din Anglia sau Scoţia la Colonia, în Germania. Niciodată de atunci n-au mai existat pe pământ atâtea fecioare adunate laolaltă.”

A spus aceste cuvinte cu toată seriozitatea, însă în ochi îi jucau scântei. Înţeleg de ce anumite persoane, şi în special bărbaţii însuraţi, dar şi cei neînsuraţi, nu-l pot suferi.

11 dec. (scris cifrat)

(Séraphique Archer, care a fost slujnică la mine înainte de a mă fi căsătorit, s-a întors în oraş. A fost plecată un an şi jumătate bătuţi pe muchie. Aş fi putut să las ca mâna grea a justiţiei să se abată asupra ei, dar...

Ea pare a fi cât se poate de... publică. Cu soldaţi etc.

Pe atunci era f. drăguţă... ea tânără fată, ca fecioară, Séraph...)

§ 7

(Rezumat din anii 1627–29. Corecturile făcute în 1632.)

La Rochelle a căzut anul trecut (1628) şi există persoane care socotesc că acum protestantismul e nimicit în ţara noastră. Câteodată mă gândesc că există atâtea lucruri distruse, deplin nimicite şi care totuşi trăiesc şi acţionează. Oricum, este incontestabil, La Rochelle a fost cea mai puternică cetate întărită a hughenoţilor. Oraşul a capitulat la 16 oct. Căderea lui este socotită o victorie personală a Cardinalului.

Se vântură poveşti înfiorătoare despre cei învinşi. S-au mâncat pisici şi şobolani. Cetatea a fost de-a dreptul înfometată. Pare-se că peste o sută de persoane au murit după aceea mâncând: n-au mai suportat mâncarea! La 30

oct. au părăsit oraşul ultimele trupe de rebeli: şaptezeci şi patru soldaţi francezi şi şaizeci şi doi de englezi. La orele 3 a intrat cu alai în oraş Cardinalul, întovărăşit de nunţiul papal. Nu ştiu numele Monseniorului.

Nu mai intru în amănuntele întâmplărilor din război. Am notat acestea doar pentru ci urmaşii noştri să ne poată aşeza, pe noi şi soarta noastră, într-un context. Istoricii n-au decât să-şi facă datoria! – Expediţia regelui nostru în sud, spre Italia, a avut sorţi de izbândă, Asta s-a petrecut anul trecut. Situaţia noastră este specială. Ca bun supus ce sunt, n-aş vrea să-mi exprim părerea în mod critic. Dar de curând noi am distrus înlăuntrul ţării protestantismul – oare? – şi apoi ne întoarcem armele împotriva apărătorilor celor mai vajnici ai învăţăturii catolice, adică Spania şi Austria!?! Ce spune buna noastră regină? Ceea ce spun mulţi alţii doar se aude. Eu unul însă nu sunt dintre cei ce vântură zvonuri.

Se pare că Eminenţa-Sa Cardinalul s-ar fi exprimat astfel la Montauban, care s-a predat la sfârşitul lui august al anului trecut: „Izvoarele ereziei şi ale rebeliunii sunt secate”.

Aşa să fie?

Însemnări nedatate:

Aici, în oraşul nostru, s-au petrecut lucruri demne a fi trecute în protocolul meu.

Întâmplări mici pot avea efecte mari. Bunăoară, scandalul dintre Jacques de Chassaignes şi Urbain Grainier. Trebuie că a pornit dintr-o chestiune de orgoliu. J. de Chassaignes aparţine gărzii regale. El este privit drept „reprezentantul” cardinalului, are relaţii bune la Paris, este bun prieten şi posibil şi rudă cu Louis Tranchant şi prin urmare se alătură aşa zisului partid „pro-dărâmări”. De multă vreme tot umblă şi-l vorbeşte urât pe la spate pe Urb. Grainier şi se necăjeşte de rangul şi de poziţia pe care acesta le deţine în societatea din oraşul nostru.

Acum câtva timp, Urb. Grainier, îmbrăcat în haine preoţeşti de canonic, pe când traversa piaţa în drum spre

biserica Sainte-Croix, zărindu-l pe J. de Chassaignes, a spus ceva care în mod evident era foarte tăios, aşa precum îi stă lui în obicei când e întărâtat (fiind un temperament violent). Atunci J. de Ch. l-a lovit cu bastonul. Ur. G.. cu multă înţelepciune, s-a stăpânit – deşi pare destul de ciudat cum a avut atâta stăpânire de sine – dar îndată după aceea a făcut o călătorie la Paris, unde s-a plâns regelui şi parlamentului. Cu siguranţă că a fost sprijinit de prietenul lui, guvernatorul oraşului, domnul d'Armagnac, care locuia la Curte. Cum era şi de aşteptat, duşmanii lui Urbain Grainier n-au scăpat ocazia.

Reproduc extrase din jurnalul meu intim.

3 martie 1627

Ura! Iarăşi băiat!

Am fost aseară la „Găinuşa" şi m-am întâlnit cu vărul meu Mathurin şi cu prietenii mei. Se făcuse târziu când am plecat spre casă. Azi este o vreme minunată. Copilului şi neveste-mi le merge bine. Toate sunt bune, toate sunt excelente! Capul mi-e cam greu, aşa că nu mai scriu despre bucuria mea deplină.

14 martie

N-a fost rău botezul. Câtva timp m-a bătut gândul să-l rog pe Louis Tranchant să fie naş, ceea ce ar fi putut fi avantajos, cu toate că nu-i împărtăşesc părerile despre necesitatea dărâmării zidurilor şi meterezelor noastre. Dar după ce am stat şi am chibzuit mai îndeaproape lucrurile, mi-am dat seama că nu puteam să-l trec cu vederea pe Urbain Grainier când e vorba de alegerea preotului care avea să oficieze botezul. Louis Calvet, judecător adjunct şi fratele lui Charles, consilier, colegii mei de serviciu, au fost naşii. Am hotărât ca fiul meu de al doilea să se numească Charles-Louis-Urbain. Cred că a fost botezat aşa cum trebuie. După oficiul religios am luat la noi acasă un pahar de vin din 1622. Limba lui U. era tot atât de ascuţită ca de

obicei. El poate fi într-adevăr foarte distractiv. Însă fraţii C. sunt în relaţii ceva cam reci cu el. Ei sunt rude cu Maci. de Brone.

Mai târziu, în timpul serii, am trecut puţintel pe la „Găinuşa” ca să stau la taifas cu prietenii. N-am stat prea din cale-afară de târziu. Plimbare spre casă, la lumina clarului de lună, încet, dus pe gânduri, fericit.

(Însemnări cifrate – nedatale, dar dintre 1627–28.)

Cardinalul nu-i de loc o pernă plăcută ţie care să-ţi rezemi capul.

Am fost într-o escapadă. Dolet şi cu mine am întâlnit câteva fete de la Saumur, care sunt din întâmplare aici în oraş.

Mă gândesc ades la Sér. Archer – ce delicioasă era ca fecioară!

Am fost într-o călătorie de serviciu la Saumur împreună cu Delagarde, intendentul nostru pentru sare. Deoarece soţia mea are rubedenii acolo, poate să nu fi fost prea înţelept din partea mea.

Charlotte trece printr-o perioadă de acreală.

Am fost la Chinon cu Dolet. Am făcut acolo cercetări în legătură cu o moştenire. Dolet s-a îmbătat criţă. Ce-a fost cu mine, nu-mi mai aduc aminte. Îmi închipui însă că m-am purtat cum se cuvine şi demn, ca de obicei. Într-adevăr, ne-am distrat straşnic. Totuşi, Dolet a avut ghinion. La mine, însă, niciun semn de boală de acest soi.

L-am întâlnit azi pe Dolet – a trecut prin clipe grele.

Mi-a fost dat să aflu că fetele – vai, ce dulci erau – erau dintre cele care nu prea aveau nume bun. După întâmplarea asta o să fiu mai atent.

Mă gândesc deseori la Séraph. Era atât de atrăgătoare!

5 aug.

Am fost afară la moşioara mea unde încă se mai află ai mei. Sunt îngrijorat din cauza vinului. Întotdeauna, în ultima lună

dinainte de recoltă există o anumită tensiune. Michel are speranţe bune.

Ieri, chiar când eram gata s-o pornesc călare spre oraş, Charlotte mi-a împărtăşit că este însărcinată.

19 martie 1628

Încă un băiat. Foarte bine. Seară la „Găinuşa”.

28 martie

Botezul la Sainte-Croix. Ca de obicei, preot oficiant U. G. Naşii: doctorul René Lannoury (om influent în oraş) şi colegul meu de cancelarie Césuet (încordare între amândoi şi Urb. G.). Cred totuşi că botezul a fost cum se cuvine. După aceea un păhărel din vinul meu alb – unul dintre cele mai bune – 25 de persoane la noi. U. G. a fost foarte tăcut şi tot aşa şi ceilalţi. M-am hotărât ca fiul meu de al treilea să se cheme René-Julien. Seara, un moment pe la „Găinuşa”.

17 aug.

Am fost la ţară, unde se află familia. Vinul arată să fie relativ bun. Ieri dimineaţa, când s-o pornesc călare, Charlotte mi-a spus că este din nou gravidă. Sunt foarte mulţumit de treaba asta.

Cândva, în luna august

Fost la Saumur şi Chinon.

Însemnări din sept.

Urb. G. a plecat la Paris. A avut un scandal cu Jacques de Chassaignes şi cu prefectul nostru de poliţie Herseur. Louis Tranchant şi Herseur au plecat călare în mare grabă la Poitiers. Se spune că au intenţia să vorbească cu episcopul

de Roche-Pozay, bunul prieten al Cardinalului.

14 sept.

Vinul, ca de obicei, e tescuit de Michel. Nu sunt chiar mulţumit şi aştept cu nerăbdare rezultatul. Sunt totuşi foarte serios îngrijorat.

Soţia mea spune că nu rezistă atât de bine ca în dăţile trecute.

22 sept.

Nu reuşesc să-mi iau gândul de la vin. Mă ţine deseori treaz nopţile.

În altă ordine de idei: se vorbeşte în oraş despre maica stareţă a mânăstirii ursulinelor, Jeanne de Beaucil. Este plină de toane, pare-se. Grozav de vorbăreaţă, spun vizitatorii. Îi place să afle detalii despre legăturile conjugale şi extraconjugale şi despre toate legăturile de pe aici. Se afirmă că bea cu plăcere atât vin cât şi absint, însă maicilor le merge bine, fac progrese: multe din fetele din familiile mai bune din oraşul nostru sunt crescute şi educate acolo.
(Însemnări marginale: Cât despre mine, am considerat întotdeauna că un păhărel mic de absint e deopotrivă liniştitor şi înviorător. Ca să nu mai vorbim de un păhărel de vin.)

28 oct.

Delagarde şi cu mine la Saumur. A fost foarte reuşit. (Cifru.) Mă gândesc deseori la Sér. Archer. Era tare dulce pe atunci!

28 febr. 1629

Ieri, o fetiţă. Mama şi pruncul se simt bine. Sunt avantaje şi cu fetele.

6 martie

Ieri, luni, botezul la biserica Sainte-Croix. Ur G. Doamna Charles Calvet a fost atât de drăguţă să accepte să fie naşă. După aceea un pahar de vin la noi acasă, Ur. G. are greutăţi în momentul de faţă. (Fata a fost botezată Charlotte-Louise.)

Seara am trecut puţintel pe la „Găinuşa”.

7 iulie

Am fost la ţară unde îmi este familia. Cald, Vinul arata a fi plin de speranţă.

20 sept.

Charlotte, soţia mea, mi-a spus aseară când m-am întors acasă – veneam de la „Găinuşa” – că este iar însărcinată. Cum nu eram sigur dacă înţelesesem bine (eram puţintel obosit) am întrebat-o azi-dimineaţă dacă e gravidă. Aşa este. Suntem pe cale să avem al cincilea copil. Sunt mulţumit de ceilalţi, atât de băieţi cât şi de fete. Sunt sănătoşi şi au calităţi mintale normale. N-am folosit bătaia decât cu măsură.

14 noiembrie 1629

Ce scandal! Preotul de la Saint-Pierre, canonic la Sainte-Croix, Urb. G. a fost arestat ieri la Poitiers şi acum e încarcerat la închisoarea episcopală – la duşmanul lui făţiş, bunul prieten al Cardinalului, monseniorul de Roche-Poxay!

20 noiembrie

Colegul meu de cancelarie Charles Calvet mi-a povestit înainte de amiază câteva detalii.

Urb. G. plecase la Paris ca să-l reclame pe J. de Chassaignes în faţa parlamentului, iar Louis Tranchant şi Herseur au pornit de îndată la Poitiers, la episcop. Au

adunat mărturii pentru tot felul de fapte. Un preot al bisericii Saint-Pierre, Gervais Messier, o figură cât se poate de sinistră (posibil să fie rudă cu Tranchant şi cu neamul Poussaut), joacă rolul de denunţător. Desigur, U. G. l-o fi ajutat mai demult cu ceva bani. Aşa ceva trebuie făcut cu cea mai mare precauţiune, ăsta este principiul meu! Messier, pare-se, susţine că U. G. s-ar fi dedat la „acte venerice" cu femei, „întins cât este el de lung", pe pardoseala bisericii! Alţi martori, preotul paroh din Basneuil, (aici în apropiere) Martin Boulon, care din punct de vedere financiar depinde de Tranchant şi de fiul lui – şi anume, închiriază funcţia lui de la Tranchant ti nurul pentru 70 de livre pe an – afirmă că l-ar fi văzut pe U. G. dedându-se la anumite acte cu bătrâna şi distinsa doamnă Renebaut, care a murit acum câteva luni! Procesul lui U. G. de la Paris împotriva lui J. de Chassaignes se duce cu siguranţă pe apa sâmbetei. J. de Chassaignes a fost şi el la Paris şi probabil că a montat şi el anumite persoane. Când U. G. s-a reîntors aici, episcopul de Roche-Pozay emisese deja ordinul de arestare. Toată povestea este un întreg talmeş-balmeş. U. G. stă închis pentru o mulţime de fapte pe care eu ştiu că nu le-a săvârşit. Că ar fi puţin cam uşuratic când e vorba de femei, asta se ştie – dar aşa ceva! Nu!

23 noiembrie

Ch. Calvet spune că J. de Chassaignes este susţinut băneşte de bunul prieten al lui Tranchant, marchizul Charles du Valley, care – şi el! – a fost odată bun prieten cu U. G. Acum însă i-au împuiat şi lui urechile. Mai departe, Calvet susţine eă „au fost mituiţi" doi indivizi necunoscuţi de aici, din oraş, Cherbonneau şi Bougreau, care „în numele locuitorilor întregului oraş" urmează să-l acuze pe U. G. de „a fi sedus femei şi fete tinere, de a fi ateu şi de a nu-şi citi niciodată breviarul" şi de „a fi făcut pe episcopul" (ultima acuzaţie cu siguranţă că a avut efect).

24 noiembrie

Cu cât lucrurile sunt mai încurcate, cu atât se limpezesc mai bine! Nu pot să mă exprim într-alt fel. Gândiţi-vă numai ce bine ar fi dacă în sfârşit oamenii s-ar lăsa călăuziţi de raţiunea lor şi ar înceta să mai facă scandal! Trăim într-o epocă modernă cu o religie şi o filozofie bine rânduite, cu o cultură şi o arhitectură.

Charles Calvet a povestit azi ceea ce ştia. J. de Chassaignes a plecat la Paris, chemat în faţa scaunului de judecată al parlamentului în legătură cu procesul dintre el şi Urb. G. Chassaignes avea la el ordinul de arestare emis de episcopul Roche-Pozay! Pare-se că s-ar fi ajuns la ieşiri înfiorătoare. Ordinul episcopului de a se face noi cercetări aici la noi a avut drept urmare faptul că acel om integru care este Louis Calvet, cuprins de scârbă, a refuzat, pe motiv că este ocupat, să fie judecător al autorităţilor civile, însărcinat cu cercetările.

Vechi acuze ies din nou la suprafaţă. O haită de dulăi a fost dezlănţuită! Gervais Messier susţine că, într-o zi „la asfinţit”, stând ascuns în spatele unei coloane din biserica Saint-Pierre, a privit pe furiş cum U. G. seducea „femei şi fete tinere, jos, pe pardoseala bisericii!” Iar Martin Boulon, preotul de la Basneuil, ţine şi el morţiş la declaraţiile lui anterioare. Au depus mărturie în faţa lui Tranchant şi Herseur. Canonicul de la Sainte-Croix, Jehan Minet, se află natural şi el amestecat în talmeş-balmeşul ăsta. Se putea să nu se afle şi el acolo? Cu siguranţă că se întocmesc procese-verbale false şi se semnează orice numai să i se vină de hac lui U.G.!

25 noiembrie

În faţa judecătorului de instrucţie Merrain, Martin Boulon şi-a retras afirmaţia referitoare la relaţiile dintre U. G. şi decedata madame de Renebaut. Procesul-verbal anterior, pe care îl semnase cu mâna lui, dar pe care nu-l citise, fusese aranjat – falsificat –de către Tranchant şi Herseur!

26 noiembrie

Ch. Calvet mi-a povestit azi că după ce U. G. s-a înapoiat de la Paris, a vrut să se ducă la Poitiers să se pună la dispoziţia monseniorului de Roche-Pozay. A fost însă arestat la el acasă înainte să fi apucat s-o facă. Arestarea s-a făcut pe baza instigaţiilor lui Tranchant şi Herseur.

Guvernatorul oraşului nostru, domnul d'Armagnac, se străduieşte acum la Paris să-l elibereze.

5 dec.

Aseară am fost la „Găinuşa" ca să stau puţin la taifas cu prietenii şi să beau un păhărel de absint. Am lucrat intens la anchete etc. iar serile, în general, am stat de-am citit jurnalul şi procesele mele verbale şi totodată l-am studiat pe Cicero al meu. Această viaţă, pe care aş denumi-o viaţă studioasă de pustnic în tovărăşia soţiei, Charlotte, şi a copiilor mei, a ţinut aproape o săptămână. Vremea este ploioasă.

După cum mă aşteptam, Petiot, Dolet şi fraţii zidari Antoine se aflau la „Găinuşa" şi n-am vorbit decât despre Urb. G., despre episcopul de Poitiers, Tranchant etc. Am început să fiu sătul de acest subiect şi de aceea curând am trecut dincolo, la vărul meu, Mathurin Thiboust. Corisande, soţia lui, ca şi Charlotte este voluminoasă. Corisande a fost dulce ca fată. Vroia să afle dacă mai ştiu ceva nou. Sunt exasperat de această veşnică repetare a aceluiaşi subiect! Toţi mă întreabă şi cred – deoarece sunt un slujbaş bine văzut – că cunosc cine ştie ce taine! Da, mă feresc să vorbesc prea mult. Mathurin m-a însoţit peste drum la „Găinuşa", am băut unul sau două pahare de vin şi eu am mai luat şi ceva absint.

Întors acasă, m-am aşezat şi am mai scris câtva timp, dar ceea ce am notat n-avea coeziune şi de aceea poate fi eliminat din text.

26 dec.

Printre judecătorii procesului lui U. G. la Poitiers se află acum şi un oarecare Richard. Este rudă cu Tranchant.

30 dec.

Sunt îngrijorat pentru Urb. G. Aici, la noi în oraş, este considerat ca şi condamnat şi pierdut. Preşedintele consiliului comunal, bătrânul Varat, rudă cu Tranchant şi Poussaut, a început să-şi vâre nasul în veniturile şi resursele financiare ale lui U. G., care cu siguranţă că nu sunt de loc neînsemnate. Se crede că venitul lui de canonic va trece acum părţii adverse, adică familiei Tranchant.

Charlotte zice că se simte mai obosită decât a fost vreodată în timpul celorlalte sarcini. Spre sfârşitul toamnei obişnuim deseori să ne apropiem mult unul de celălalt şi să simţim cât de bine ne potrivim unul altuia. Ne jucăm cu copiii. Câteodată, serile, îi citesc din Cicero sau din felurite cărţi interesante despre arta culinară sau alte subiecte asemănătoare. Dar de îndată ce citesc câteva pagini, are obiceiul să aţipească.

Câteodată trec pe la „Găinuşa” să-mi întâlnesc prietenii.

Azi am primit costumul meu nou. A fost gata cu mare întârziere. Nu te poţi niciodată bizui pe croitori. Şi ce scump m-a costat! Să nici nu mai vorbim! Dar cred că este cu adevărat reuşit...

Însemnări din 4 iunie 1630

Urbain Grainier a fost condamnat ieri de tribunalul prezidenţial din Poitiers ca să facă post cu apă şi pâine în fiecare vineri timp de trei luni. Mai departe, i s-a interzis să-şi împlinească funcţia de preot pe timp de cinci ani în episcopatul Poitiers şi pe vecie în oraşul nostru. Aseară am fost la „Găinuşa”. Toţi, acolo, erau foarte tulburaţi de sentinţă, care nu poate fi dreaptă. Ea înseamnă prăbuşirea lui U. G. Oamenii au convingerea că grupul Tranchant a câştigat o victorie definitivă. Se pare că U. G. s-a comportat

foarte echilibrat, în ciuda lunilor de detenţiune! Se prea poate însă să fie distrus pentru totdeauna.

Madeleine de Brone (care este acum chiriaşa apartamentului de la catul de sus al casei mele) arată melancolică, ba chiar posomorâtă.

VIII. MADELEINE, ÎN TIMPUL ZILEI ŞI-N TIMPUL NOPŢII

El şedea în picioare la fereastră. Ei îi părea o siluetă întunecată, decupată pe fundalul zilei călduroase de vară. Da, o siluetă cu un dom în spatele ei, un dom deasupra, împrejurul, înlăuntrul ei şi, după cum credea ea şi toţi ar trebui să creadă, un dom în faţa acestei siluete.

Faţa-i era mai slabă decât înainte de călătoria la Poitiers, dar paloarea datorată închisorii dispăruse aproape cu totul. Părul îi încărunţise uşor pe ici pe colo, bărbiţa ascuţită i se mai lăţise, umerii i se încovoiaseră, iar ceafa nu-i mai era atât de dreaptă ca mai înainte.

Haina lui era tot ce se poate închipui mai simplu. Era îmbrăcămintea unui preot destituit – sau ca şi destituit – şi ruinat. Sutana, lungă şi neagră, avea nevoie să fie periată, dar croiul era, ca întotdeauna, elegant.

— Eşti atât de încordat înlăuntrul fiinţei tale încât vei ajunge să te sfarmi, zise ea.

— Ce ştim noi despre asta? răspunse el – şi ochii lui de culoare închisă îşi întoarseră sclipirile înspre ea. Ce ştii tu despre asta? Ce ştim noi despre încordarea mea? Doar atâta sunt curios să ştiu, cât de dură e încordarea.

— O să-ţi dai tu seama în curând. Simt eu asta, spuse Madeleine. Se vorbeşte despre povestea noastră în tot oraşul, peste tot, tot timpul. De luni, de ani întregi tot meliţă gurile. Ele îţi şuşotesc numele atunci când eu trec pe stradă, copiii ţi-l strigă în urma mea. Şi se strigă cuvinte dezgustătoare, ticăloase.

Se aflau în locuinţa Madeleinei, în casa asesorului Drouin din piaţa Sainte-Croix, în odaia ce dădea spre curte. În

părculeţul ce se întindea de partea cealaltă a grădinii înconjurate de ziduri înalte a asesorului Drouin era o salcie plângătoare. Palele de vânt făceau să fluture ramurile moi şi verzi ale sălciei aidoma mişcării pe care o face o fată când îşi azvârle spre spate părul de pe frunte.

Venea la ea în timpul zilei şi câteodată stătea vreme mai îndelungată. Ea îl vizita în timpul nopţii, dintr-o cutezanţă iraţională, fără rost, nefolositoare. Erau fapte care ieşeau din cadrul unei judecăţi până în prezent acceptate, dar care se înlănţuiau într-o logică fermă, pe un plan mai înalt. Anii, timpul, poziţia lui sau a ei personală n-aveau nimic a face cu asta. Faptele lor se petreceau în afara timpului pe care îl trăiau toţi oamenii de colo, de jos, din stradă, din oraş. Aceşti doi trăiau departe, în afara epocii lor. „Madeleine, noi plutim în văzduh deasupra timpului sau suntem îngropaţi împreună într-o groapă şi timpul se rostogoleşte deasupra, peste noi, iar scurgerea lui nu ne priveşte”, era el capabil să-i spună. Iar ea îi răspundea, cu acea logică ce cârmuia situaţia lor, că nu ar fi crezut niciodată ca dragostea să fie atât de durabilă. Ştia, zicea ea, că dragostea este veşnică, dar nu crezuse să aibă o durată atâţ de lungă încât să poată fi socotită în ani de viaţă sau măsurată cu astfel de măsuri. „Zece ani, zisese. Sună banal sau necuviincios: un deceniu. Acum sunt o femeie de vârstă mijlocie, timpul a trecut, dragostea noastră nu este de o veşnicie, nu, ea este mult mai lungă: există de zece ani.”

Stăteau unul alături de celălalt, la fereastra odăii ce dădea spre poartă. Praful străzii se înălţa în sus purtat de palele de vânt.

— Dacă ar vrea, ne-ar putea vedea, spuse ea.

— Bucuros ar vrea să ne vadă, răspunse el. Oamenilor le place să vadă ceea ce iubesc şi ceea ce urăsc. Ceea ce le este indiferent, nu ţin să vadă. Cel mai bun lucru este să fii popular, iar dacă nu, cel mai bun lucru este să fii urât. Vreau să zic, atunci când vrei să fii remarcat. Lui, celui de jos (arătă cu degetul înspre podea), tare i-ar fi plăcut s-o

spună pe latineşte. E meteahna fără leac a lui Daniel Drouin. Dar nu sunt sigur că prin asta ar fi în stare să prindă mai bine înţelesul cuvintelor.

— Îi subestimezi pe oameni, Urbain, spuse Madeleine.

— Nu, zise el. Dar nici nu-i supraestimez.

— Nu-i iubeşti. Asta ţi-e boala, poate incurabilă. Uşor e să-l înveţi pe un copil să-i iubească pe oameni. E mai greu să înveţi acest lucru pe un om care a stat nevinovat în închisoare.

— Cum aş putea iubi o turmă de oi altfel decât privind-o ca un spectacol! exclamă el. Pot iubi pe una dintre oi, două, cinci, zece, o sută, dacă am timp suficient. Pot să fiu legat de fiinţele care-mi sunt apropiate, pe care le pot atinge, după care poate să-mi fie dor, care îmi pot lipsi. Dar turma? O masă în care indivizii nu mai există!

— Dar sunt indivizi! observă ea.

— Da, sunt indivizi ce pot fi transformaţi în turmă şi deci sunt turmă. Cine a fost acela care a spus ceva despre turbarea turmei de oi? Cineva trebuie s-o fi spus din moment ce limbajul şi lupta pentru putere au devenit apanajul oamenilor. Furia turbată a turmei de oi este oarbă. Nu poţi iubi într-altfel o turmă de oi decât privind-o ca un spectacol. Nu poţi iubi omenirea.

— Ba o poţi iubi, zise ea, o poţi iubi în clipa în care-ţi aduci aminte că e compusă din indivizi, în clipa în care-ţi aminteşti cum pot fi indivizii.

— Tu eşti oaia mea, oiţa mea, spuse el.

— Eu sunt oaia ta, oiţa ta. Soţia ta în faţa lui Dumnezeu, murmură ea.

Era o sfidare să stea astfel alături de un preot pe jumătate caterisit, căruia numai din bunăvoinţă îi era îngăduit să locuiască în câteva odăi la biserica Saint-Pierre şi care, poate, în curând avea să fie dat afară şi de acolo. Mama, sora lui şi unul dintre fraţii lui mai puteau încă sta la el, în locuinţa lui devastată, el însă nu voia să se întoarcă acolo.

— E un fel de mândrie pe care eu o numesc orgoliu, spusese Madeleine de Brone.

— Da, răspunsese el, poate că-i aşa.

— Nu vrei să te duci să stai acolo, cu toate că ai putea-o face, adăugase ea.

— N-aş sta acolo, chiar dacă aş putea-o face.

— Vrei să te întorci acolo, spusese ea, la lucrurile tale, la mobilele tale, la cărţile tale, la miresmele vieţii tale. Dar nu vrei să te duci acum. Vrei să reintri cu alai.

— Se prea poate să vreau aşa ceva, acceptase el.

Era o sfidare să stai aici alături de el, să te apleci pe fereastra deschisă spre strada învăluită în vârtejuri de praf şi să te uiţi în jos şi să te arăţi. Erau doar atâţia care se uitau la ei! Când oamenii de colo, de jos, îi zăreau pe oamenii de colo, de sus, la o înălţime de numai câţiva coţi de la pământ, întorceau capetele şi-şi îndreptau într-altă parte privirea. Se făceau că se uită să vadă ce culoare are cerul şi dacă faţada bisericii mai este cenuşie.

— Pentru ei, noi suntem un spectacol, zisese ea.

— Un spectacol care le dă o satisfacţie, dar niciun fel de folos, spuse el. Curiozitatea le este aţâţată şi le face plăcere să şi-o satisfacă. Sunt tulburaţi de o tulburare care nu lasă urme. Nu lasă nimic care să nu fi fost şi mai înainte în sufletele lor. Iar bunătatea pe care, poate, o resimt este superficială şi fără rost. Nu-i face să fie mai buni, îi împiedică numai să nu fie deocamdată mai răi.

— Atunci nu-i lipsită de rost, replicase ea.

— Poate ai dreptate. Dar în treaba asta nu prea poţi să ai multă dreptate.

Era o sfidare împotriva tuturor să stai acolo; dar acum totul devenea o sfidare. Dacă s-ar fi ascuns, şi asta ar fi însemnat o sfidare.

— Împotriva bunului gust, remarcase el.

— Împotriva fiinţei mele lăuntrice, răspunsese ea. E mult mai mult decât ceea ce numeşti tu bun-gust.

— Acum tu eşti aceea care suferi de boala orgoliului, Madeleine.

— Da, acceptase ea. Dar pentru mine nu există altă alegere posibilă.

— Există, spusese el.

— Da, există. Dar vreau să trăiesc.

Era în cel mai înalt grad o sfidare să Stai acolo, dimineaţa, devreme, într-o zi de târg. Ţăranii veneau din zona de şes prin toate porţile. Carele trase de boi sau catâri se hurducau şi uruiau pe roţile lor înalte şi strâmbe, urcând în şir la deal pe strada Pasquin, desfundată şi accidentată, apoi treceau pe lângă mânăstirea ursulinelor, traversau piaţa Sainte-Croix, o luau pe Uliţa Negustorilor, şi de acolo drept înainte până la poarta cea strâmtă a târgului de păsări, sau mai departe, pe Uliţa Măcelarilor, până la târgul de vite, aflat ceva mai jos de biserica Saint-Pierre. Intrau pe poarta Mirabeau, sau ceea ce mai rămăsese din ea; cei dinspre Poitiers şi de prin părţile deluroase de la Châtellerault intrau pe poarta Chinon, sau ceea ce mai rămăsese din ea; cei dinspre est, dinspre părţile Saumurului, soseau prin poarta Saint-Nicolas, sau ceea ce mai rămăsese din ea. Aveau poate treburi pe la mânăstirea capuţinilor sau pe la castel (care fusese dărâmat din ordinul cardinalului, pentru securitatea internă a Franţei, aşa suna motivul, cu toate că toţi de pe aici cred că a fost dărâmat mai degrabă pentru pietrele lui, tocmai bune pentru uriaşa construcţie de la Richelieu). Cotigele ţăranilor ce veneau dinspre apus intrau hurducând şi scârţâind pe poarta cea mare, poarta Bartray, care încă mai stătea în picioare. Bărbaţii şi femeile plecau genunchiul în faţa statuii Madonei (dacă îşi aminteau sau dacă nu era vreo încurcătură cu căruţa sau cu paznicul), statuie aşezată într-o boltitură a zidului, între cele două turnuri rotunde. Visau afaceri bănoase cu locuitorii oraşului, libertatea vamală. Visau despre bunul mers şl încheierea cu succes a treburilor lor pe lângă guvernator, la castel, sau la supleantul lui, sau la bailli, sau la avocaţi, notari, asesori, consilieri, sau eventual visau o binecuvântare pe cinste, dată de capuţini sau de alţii. Soseau, ca un torent, de pretutindeni, şi constituiau treapta cea mai de jos a populaţiei. Aveau însă urechi să audă, ochi să vadă, iar în gura fiecăruia se afla o limbă.

Când oamenii câmpiei intrau pe porţi şi simţeau izbindu-i

în faţă şi pătrunzându-le în nări, în ochi şi în gură aerul oraşului, saturat de mirosuri mai fine şi de iz de aventură, miros al unei alte vieţi decât a lor, al unei vieţi superioare, opreau bucuros căruţele în faţa bisericii deteriorate de hughenoţi, biserica Bartray. Se închinau sau păşeau înăuntru, în timp ce boii şi catârii se odihneau adunând puteri pentru restul urcuşului ce ducea până la zidul castelului şi apoi până la vălmăşagul de case de acolo, de sus. Ţăranii îşi ridicau privirile, îşi suflau nările pline de praf şi căscau gura la turnul Nerra, turn vechi de multe sute de ani, turn pătrat, impunător, care poate avea să fie şi el dărâmat, dar pe care guvernatorul şi preotul acela muieratic îl apărau împotriva oamenilor cardinalului. Nu se rostea niciun nume, cel puţin nu cu glas tare. Apoi mergeau mai departe, urcând spre piaţa Sainte-Croix.

— Preotul, muieraticul, blasfemiatorul şi seducătorul îl ajută pe guvernator să apere turnul împotriva cui – da, împotriva cui? se şuşotea şi ochii lor bolnavi, inflamaţi, clipeau.

Madeleine ştia că e o sfidare împotriva lor şi împotriva întregii lumi să stai aici la fereastra deschisă, alături de el. Cu toţii puteau recunoaşte foarte bine faţa ei încă rotundă şi blândă. Fusese privită în faţă, privită cu coada ochiului sau cu ochi dulci de către foarte mulţi. Se vorbea pe şoptite despre amanta preotului, care era apărată de către cei mari. Iar cei care deţineau ceva mai multă putere decât sărăntocii cu totul lipsiţi de putere, şuşoteau sau pălăvrăgeau cu voce tare despre acea fereastră de unde puteai avea o frumoasă vedere, când scârba aceea de preot o înşela cu altele şi îşi acorda, dincolo, în biserică, una dintre acele mărunte plăceri pe care le poate avea omul. Şi asta în răstimpul unei pauze dintre slujbele religioase oficiate în faţa altarului. Sau se mai şuşotea cum că locuinţa lui Daniel Drouin se află destul de aproape de biserică, încât însăşi ibovnica, dacă ar voi, ar putea să alerge până peste drum la sacristie şi să-şi primească porţia de care avea nevoie, în cazul în care acest preot al

lui Satan n-ar fi avut la îndemână vreo altă femeiuşcă. Ea ştia tot ce şopteau şi ce gândeau oamenii atunci când căutau pe furiş, cu coada ochiului, în sus.

Desigur, nu numai despre ea vorbeau. Numele ei şi al lui erau ca o vână de apă, un pârâiaş ce canaliza toate vorbele izvorâte din multiplele părţi ale ţinutului şi care ţâşneau aici în piaţă, în faţa bisericii Sainte-Croix. Şuvoiul trecea prin tot oraşul, hrănit cu pălăvrăgelile de pe la mânăstiri, biserici, cancelarii şi prăvălii, cu cele de la şes sau cele de prin părţile împădurite, sau din cele mlăştinoase, unde oamenii locuiau în cocioabele lor joase şi nenorocite şi depănau vise încărcate de învăţăturile Domnului, de cuvintele Lui tălmăcite de preoţi. Vise pline de experienţa din timpul ciumei şi ale unor morţi violente, experienţa foametei, a setei de dominaţie sau a propriilor pofte carnale, a poftei de mângâieri.

Madeleine se aplecase înainte, lipindu-se de el, cu gândul la toate astea. „Eu simt, simt şuvoaiele. Cu gurile lor ei mă macină aşa cum le-au măcinat şi pe altele cu care s-a culcat el. Eu însă nu mă feresc să fiu măcinată, chiar vreau, dacă acesta e preţul pe care trebuie să-l plătesc. Şi vreau să stau aici alături de el, acum, da, tocmai acum.”

(Noaptea de vară în vremea ciumei din anul 1632)

Casa asesorului Daniel Drouin avea ziduri răcoroase. Ţinându-se de balustrada de fier, Madeleine cobora încet scara, cu foarte multă băgare de seamă. Copiii şi soţia asesorului erau la ţară, casa era totuşi parcă numai urechi care ascultau când ea apăsa pe clanţă şi deschidea uşa porţii lăturalnice ce dădea spre stradela cea îngustă.

Suprafeţele zidurilor, pietrele iradiau căldură în întuneric. Ei îi era cald, cu pelerină şi văl. „Faţa îmi arde, gândi, şi trupul îmi miroase a sudoare.” Mănuşa foşnea atingând zidul. Când a ajuns la cotitura de sus de pe deal a trebuit din nou să bâjbâie de-a lungul zidului ca să nu calce greşit pe vreo treaptă. „Dacă – pe atunci – aş fi luat un alt soi de văl şi aş fi depus jurământul de maică, acum nu mi-ar fi fost

atât de frică. Nu mi-ar fi fost teamă că miros a transpiraţie. Nu mi-ar fi fost frică de viaţă. N-aş fi avut niciun fel de viaţă, iar mâna mea n-ar bâjbâi pe zid, picioarele mele n-ar fi avut nevoie să ezite la fiece pas, iar eu n-aş fi fost soţia lui."

„Tu eşti mireasa mea", îi spusese el când îi dăduse lucrarea lui despre celibatul preoţilor. „Nimeni nu se poate sili pe sine însuşi să facă imposibilul, scria el acolo. Preotul recunoaşte celibatul nu fiindcă l-ar îndrăgi, ci numai fiindcă altfel n-ar putea deveni preot. Dacă el încearcă imposibilul, atunci este eliberat de a-şi ţine jurământul prin însăşi imposibilitatea de a-l ţine." Ea citise şi recitise aceste fraze şi lectura lor schimbase înfăţişarea lucrurilor, o schimbase pe ea. Atâţia ani! Amanta lui! „Ar trebui să se ştie, scria el, că legea despre celibat este de aceeaşi natură ca legea lui Josua şi că ea îi siluieşte pe preoţi în acelaşi fel în care Josua i-a siluit pe evrei. Aşa cum legea despre post a lui Josua, întocmită pentru toţi evreii, nu este valabilă decât pentru acei care au destulă putere să postească, tot astfel ordonanţa privitoare la celibatul preoţilor n-ar trebui să fie valabilă decât pentru cei ce posedă darul şi puterea de a trăi în abstinenţă. Şt de vreme ce Dumnezeu nici nu şi-a exprimat dorinţa şt nici n-a stabilit vreo lege despre celibatul preoţilor, atunci şi noi ar trebui împreună cu apostolii să tragem concluzia că este mai bine să te căsătoreşti decât să te ardă un foc lăuntric şi că este mai bine să ai a face cu femeile decât să te distrugi prin abstinenţă. Chiar Domnul spune: Nu este bine pentru bărbat să fie singur, scrisese el. Şi ea se gândea acum la acest lucru fără a găsi nimic de râs în asta; ei da, dar şi fără un simţământ prea mare de plăcere. „Are nevoie de mine, dar nu mă ocroteşte, gândea ea câteodată. Trebuie să mă apăr singură. Dacă aş fi stat într-o mânăstire, el nu ar fi avut nevoie să demonstreze că nu mă poate ocroti."

Făcu un pas greşit şi piciorul i se lovi de zid. „O!" murmură ea în întuneric. Ceva rău mirositor fusese aruncat în stradă, erau poate resturi de fructe, excremente care lunecau lipicioase sub talpa piciorului şi era gata să alunece

şi să cadă pe jos, în murdărie. „O!” murmură ea oprindu-se şi lipindu-se de zidul fierbinte.

De sus de tot, de pe deal, cobora cineva cu un felinar. Lumina se legăna deasupra zidurilor, grădinilor şi pătrundea printre coroanele copacilor. Frunzişul se lumina, apărând ofilit, argintat, de un verde-argintiu mort, îngreuiat de somn sau vlăguit de sete; aştepta o ploaie întunecată, căldicică şi în schimb avea parte de o lumină rece, gălbuie.

„Poate se duc să ia vreun mort, gândi ea. Poate se duc să îngroape vreun mort care-a zăcut în stradă. Mie nu mi-e frică de morţi şi nici de moarte. Nu mai îmi este frică acum. Dar mi-e frică de lumina celor vii.”

Doi oameni trecură pe lângă ea în noapte, de cealaltă parte a uliţei. Unul mergea înainte cu pas uşor şi purta felinarul – era un servitor. În urmă venea gâfâind stăpânul lui. Cineva care băuse mult vin pentru a se apăra de ciumă sau de fantome şi care acum sughiţa cu deznădejde, fără să se mai poată opri. Îi vedea picioarele butucănoase, nesigure, şi pantofii cu cataramă de argint. Ca să nu stea nemişcată, cu faţa întoarsă, păşise în întâmpinarea bărbaţilor. Acum, în timp ce lumina se lăsa asupra ei, mergea cu paşi repezi. Gândi: „Lumina îmi năclăieşte gura. Lumina face să izvorască broboane de sudoare pe fruntea mea. Lumina e ciuma care se apropie de mine, de ea mi-e mie frică. Lumina e cursa de care mă împiedic şi în a cărei capcană voi cădea. Lumina îmi frânge credinţa mea că sunt soţia lui în faţa lui Dumnezeu”.

Servitorul ridică felinarul, apoi îl coborî în dreptul picioarelor stăpânului său. Ea nu reuşise să recunoască feţele lor şi nici cine erau, bărbaţii însă putură să-i vadă întreaga făptură, catifeaua roşie a pelerinei, fustele grele, călduroase, de culoare verde, mânecile albe, bufante sus, după croiul parizian. Ştiau cine este, în ciuda vălului: Madeleine de Brone, singură în noapte, într-un oraş unde mai bântuia ciuma. Singură pe întuneric, în drum spre biserica Saint-Pierre, în drum către un preot care îşi recăpătase toate drepturile graţie intervenţiei inexplicabile a arhiepiscopului de Sourdis. Mergea la spovedanie? În miez

de noapte? Cine s-o creadă?

I se părea că aude gândurile depănându-se în capul bărbatului cu picioare butucănoase. Un consilier? Un om în slujba regelui sau a cardinalului? Unul dintre cei ce dărâmau zidurile? Un apărător al lor? O fi observat-o? Da, se oprise şi se întoarse cu greutate, ea îi văzuse picioarele răsucindu-se cu vârfurile înspre urcuş. În întuneric, în faţa pântecelui greoi, pluteau pe deplin auzi bile gândurile lui înecate în vin. Ea? Ea, cea căruia odată, acum zece ani, i s-a întâmplat de s-a spovedit preotului, diavolului de la Saint-Pierre, şi care de atunci n-a mai reuşit să fie nici călugăriţă, nici doamnă!?! Fecioria ei n-o primise nici Domnul Dumnezeu şi nici Sfânta Fecioară, maica noastră cerească. Nu, Dumnezeu nu primise nici fecioria ei, aşa precum nu primise nici fecioria multor altor fete de aici, din oraş. Fecioria ei apucase alt drum.

Cei doi au dispărut după colţ. Întunericul s-a lăsat în jurul ei, cu căldura lui ce venea în şuvoi, lipicioasă, sufocantă. Ciuma îşi trimitea răsuflarea pe străzi.

El o aştepta în poartă şi îi mângâie braţul.

— Eşti curajoasă, îi zisese. Îi provoci.

„Niciodată n-am să regret nicio singură clipă petrecută cu el, gândise ea. Poate însă că miros a sudoare.”

IX. PROCESUL-VERBAL AL LUI DANIEL DROUIN (3)

§ 8 (Revăzut 1633)

Cicero, pe care îi recitesc adesea şi cu multă asiduitate, spune că oamenii sunt prinşi în cursă de voluptate aşa cum pescarul prinde peştele cu cârligul, şi eu înclin să-i dau dreptate.

Căci ce altceva suntem noi decât peşti prinşi în undiţă? Şi ce oare a făcut ca întreaga omenire – atât cât pot eu cuprinde cu privirea – să nu fie decât un imens banc de peşti prinşi? Voluptatea – sau, poate, mai exact spus: dorinţa de a cunoaşte voluptatea!

Scriu aceste lucruri conştient că eu însumi, Daniel Drouin, chiar dacă nu alerg ca un ahtiat în căutarea voluptăţii, totuşi sunt oarecum tentat s-o caut şi s-o practic şi să trag foloase de pe urma ei, în măsura în care mi-o permite averea.

Ce se întâmplă în ţara noastră? Am luptat şi Cardinalul continuă să se arate a fi un mare conducător de oşti. Nimeni nu contestă că este un mare om de stat şi cel mai puţin i-o contestă duşmanii lui. În luna iulie 1630 (îmi scriu rezumatul cu inima răvăşită de suferinţe, în această toamnă a anului 1632) trupele imperiale au devastat Mantua. Ţin minte şi data: la 1 septembrie. Regele nostru a căzut grav bolnav, se credea că are să moară, dar s-a vindecat. Încă şi acum mă îngrozesc când mă gândesc la urmările politice pe care le-ar fi avut moartea lui! Şi suntem cu toţii convinşi că în acest caz Cardinalul ar fi fost înlocuit cu o altă persoană.

Cât priveşte treburile din oraşul nostru, mă slujesc de jurnalul meu intim, ca să-mi amintesc faptele. Am inserat câteva pagini, iar cel ce le va cerceta în viitor va putea

alege ceea ce îi convine după pofta inimii. Unele expresii ar fi trebuit desigur şterse ca fiind nepotrivite – sunt totuşi un slujbaş de stat – dar după ce am stat şi am chibzuit mai temeinic, am găsit că e bine s-o facă mai degrabă posteritatea. Vreau să zic, dacă va exista vreo posteritate care să aibă suficient interes faţă de cele ce ni s-au întâmplat şi ni se întâmplă nouă.

O expresie a lui C. Jul. Caesar mi-a sunat deseori în ureche în ultimii ani, şi anume: *Zidurile sunt pe cale să-şi piardă apărătorii.*

Sau, poate, lucrurile stau altfel: fiecare meterez amenınţai îşi găseşte întotdeauna apărători, însă cele ce se întâmplă sunt atât de măreţe, încât noi, numai în decursul vieţii noastre, nu le putem cuprinde şi înţelege.

Mai jos, extrase din jurnal.

3 febr. 1630

Se cleveteşte. Urb. G. umblă prin oraş şi nu întreprinde nimic. Dar se arată, nu-i este frică. Câteodată o vizitează pe demoiselle de Brone, care a închiriat catul de sus al casei mele. Sentinţa de la Poitiers nu l-a coborât. Se pare că şi-a pus speranţele în arhiepiscopul Sourdis de la Bordeaux şi în guvernator.

Alaltăieri soţia guvernatorului a născut un băiat.

Am fost aseară la „Găinuşa”. Dolet, care băuse mult peste cuviinţă, a spus: „Sourdis! El ştie ce înseamnă să fii prelat şi să n-ai voie să te însori!” Michel, cel care vede de vinul meu, era şi el de faţă şi s-a exprimat ceva cam grosolan, aşa că a dat din nou apă la moara lui Dolet, care a mai adăugat: „Sourdis ştie multe despre felul cum sunt cusute fustele femeilor – el îl va înţelege pe Urb. G. mai bine decât episcopul de Poitiers”. Eu unul consider că s-a exprimat cât se poate de uşuratic.

10 febr.

Charlotte nu se află în momentul de faţă în cea mal bună

dispoziţie.

Şi eu am necazuri cu croitorul meu Beliard, care nu vrea să facă aşa cum îi cer eu.

(Însemnări cifrate de la sfârşitul lui febr. 1630)

Azi-dimineaţă mi-a fost dat să aud că Séraphique Archer a sfârşit prin a ajunge soră ascultătoare la mânăstirea ursulinelor. A trăit cam... aventuros în ultimii ani. Era dulce înainte ca... Mă gândesc câteodată la ea. Îmi amintesc. Ce persistente sunt amintirile!

Am întâlnit-o pe stradă pe demoiselle de Brone azi-dimineaţă, în faţa casei noastre. Arată tristă, ceea ce nici nu-i de mirare. O întâlnesc arareori, cu toate că locuieşte în casa mea. Charlotte spune că U. G. o vizitează des, da, aproape în fiecare zi.

Este o femeie în plină maturitate, frumoasă şi cultivată. Se ţine de multă vreme cu U. G., în ciuda tuturor poveştilor lui. Ca fată era delicioasă, dar şi acum e încă foarte frumoasă. Cu ea s-ar putea sta de vorbă, schimba păreri, în caz că...

De altfel, găsesc că fetele din oraşul nostru sunt foarte dulci.

Gândul la Sér. A. nu mă părăseşte. M-am gândit câteodată – dacă ea ar accepta – că acum, când a curmat cu viaţa zăpăcită pe care o ducea, s-ar putea întoarce slujnică la noi. E vrednică, asta o ştiu. Ne-ar prinde bine s-o avem în casă în timpul sarcinei Charlottei. Eu unul nu sunt mulţumit cu slujnica pe care o avem; e dezordonată şi deseori mă repede – pe mine! Şi apoi, Sér. ştie să se gătească! S-ar putea însă ca Charlotte să nu se învoiască. Trebuie s-o spunem, femeile sunt tare ciudate.

29 martie

Charlotte a născut ieri o fată. Mamă şi copil se simt bine.

4 aprilie

Noua venită, o fetiţă, a fost botezată ieri la Sainte-Croix. U. G., căruia îi este interzisă orice activitate de ordin religios, n-a putut oficia, astfel încât a fost botezată de către cel mai vârstnic canonic, Maurat. Naşă, doamna Rogier, soţia doctorului. Am băut apoi câte un păhărel de vin la noi acasă.

Seara am fost puţintel pe la „Găinuşa”. Se făcuse foarte târziu. Michel, care mă ajută să văd de vie, era acolo. Era cu cotiga trasă de catârul lui, aşa că m-a putut duce până la poarta mea, pe urmă a mers bine. Charlotte era trează, iar cei mai mici dintre copii urlau. Ea însăşi alăptează. Trece printr-o perioadă de melancolie şi câteodată plânge, da, s-ar putea spune că plânge chiar foarte ades. Nu prea ştiu de ce, doar are o căsnicie atât de bună!

Mă gândesc la vinul meu. Plănuiesc să extind mica mea cultură de viţă în cazul în care aş reuşi să cumpăr o bucată de pământ de la Michel. Doar nu m-o refuza! Se înţelege de la sine, sper să nu uite că sunt slujbaş pe lângă bailli-ul nostru.

6 aprilie

Din nou zvonuri despre cazul U. G. Faptele pe care le cunosc sunt următoarele: U. G. Încearcă, dacă îi reuşeşte, să obţină, prin episcopul Sourdis din Bordeaux, anularea sentinţei date de episcopul din Poitiers, Roche-Pozay. Iar duşmanii lui încearcă să obţină de la curtea de judecată a parlamentului din Paris ca să fie condamnat şi supus la cazne. Se citează un caz petrecut acum câţiva ani: un preot, René Sophier, preot la Baugé, s-ar fi culcat cu soţia unui magistrat. Preotul a fost condamnat la spânzurătoare, însă parlamentul din Paris a agravat pedeapsa, încât a fost ars de viu. „Juriştii din jurul lui Tranchant caută să facă tot ce pot”, îmi spunea zilele astea Charles Calvet. Totodată, Jacques de Chassaignes caută o împăcare cu U. G. (procesul lor nu este încă definitiv încheiat), se pare însă că U. G. refuză să se împace. Trebuie spus că el continuă să

fie extrem de orgolios. E oare înţelept din partea lui? Atât guvernatorul d'Armagnac cât şi arhiepiscopul Sourdis, care amândoi îl sprijină, se pare să-l fi rugat să se ţină cât se poate de liniştit acum. Dar poate el aşa ceva?

8 iunie

Am fost câteva zile la moşioara mea cu familia care încă se mai află acolo. Am cumpărat o mică bucată de pământ de la Michel, astfel încât îmi voi mări via. N-am exersat niciun fel de presiune asupra lui. Asta trebuie s-o spun spre cinstea mea. Azi-dimineaţă am plecat călare, şi anume fiind invitat la distinsul botez de la guvernator! Tocmai când să încalec, Charlotte a izbucnit în plâns. Nu ştiu de ce. În tot cazul, nu prea este posibil să fie din nou însărcinată. Totuşi, am descălecat şi am mângâiat-o pe obraz. Deseori îmi spun atât mie cât şi ei – şi altora – că o mai bună soţie ca Charlotte nu cred să fi putut găsi.

11 iunie

Botezul de alaltăieri a fost a adevărată ceremonie solemnă şi festivă. Al treilea fiu al guvernatorului d'Armagnac s-a născut la 1 febr., însă s-a aşteptat până acum cu botezul pentru a se face din el un act politic efectiv şi eficient. Ceremonia a avut loc la biserica Saint-Pierre. Urb. G., prietenul guvernatorului, natural, n-a putut oficia; dar trebuie spus – să ne fie cu iertare! – că s-ar fi putut alege alt preot decât Gervais Messier, om şters, care mai şi vorbeşte în doi peri! Sincer vorbind, nu ştiu ce raţiuni au dictat aceasta.

Maiestatea-Sa Regele a binevoit a primi să fie naş. El a fost reprezentat de către consilierul regal domnul baron Jean-Martin de Laubardemont, care pentru moment locuieşte aici din cauza dărâmărilor, el fiind însărcinat să conducă execuţia lucrărilor şi să le supravegheze.

Toate au fost, fără putinţă de tăgadă, frumoase şi reuşite. Domnul de Laubardemont, care în momentul de faţă

onorează oraşul nostru prin prezenţa lui, e foarte înalt, aproape de aceeaşi înălţime cu mine, are vreo patruzeci de ani şi a studiat, întocmai ca Urb. G. şi ca mine, la iezuiţi. E destul de slab, are un nas lung, coroiat, ochi mici negri, adânc înfundaţi în orbite, o gură mică cu buzele răsfrânte şi cărnoase, fruntea înaltă şi îngustă. E chel. Judecând după toate aparenţele, e miop. A condus mai multe procese – în mod eficient – împotriva ereticilor şi a fost însărcinat cu mai multe dărâmări. Se bucură de mare favoare pe lângă Cardinal. Are rude în oraşul nostru, stareţa mânăstirii ursulinelor e vara lui, iar o domnişoară Bonpierre cumnata lui. Deci, are motive să arate interes faţă de oraşul nostru şi de problemele lui. Sperăm că va fi îngăduitor atunci când se va apuca de dărâmat ce a mai rămas din turnurile şi meterezele noastre.

Energia lui juridică este cunoscută. Se citează o vorbă de-a lui: „Daţi-mi o probă a scrisului unei persoane şi duc acea persoană la spânzurătoare”. Fără putinţă de tăgadă, e un jurist şi un slujbaş de frunte.

Costumul meu cel nou e socotit de toţi ca fiind reuşit. Am stat într-un loc foarte avantajos şi am putut vedea aproape toată ceremonia. După aceea ne-am dus la guvernator, unde ni s-a servit o gustare. Nu m-am întors de-a dreptul acasă, ci am trecut pe la „Găinuşa”. Apoi am dat a clipă pe la vărul meu Mathurin, pentru ea soţia lui, Carisande, să mă poată vedea în hainele mele cele noi, dar ea se şi culcase. Câteodată mă gândesc la ea. Era foarte drăguţă ca fată. Naşterile au istovit-o. Vărul meu a venit cu mine şi m-am înapoiat la „Găinuşa”, unde am băut câte ceva şi apoi m-a condus până la poarta casei.

3 iulie

Am fost la moşioara mea unde se află acum instalată familia mea. Azi-dimineaţă, când încâlceam, Charlotte, nevastă-mea, mi-a împărtăşit că probabil e din nou gravidă. Am descălecat deîndată şi am sărutat-o pe obraji.

18 august

Urb. Gr. a plecat la Paris pentru procesul lui împotriva lui J. Chassaignes, care se află şi el acolo.

Am fost la vie de m-am uitat la struguri. Arată promiţător.

11 aug. (cifrat)

Mă gândesc câteodată la Ser. A. De fapt, ea arăta foarte bine. Atât de durdulie, de fragedă – atât de plăcută – din toate punctele de vedere. Poate puţin cam uşuratică. Însă eu am fost primul, asta îmi insuflă un simţământ de melancolie, dar şi un fel de mândrie. Mă întreb deseori cum o fi ducând-o la ursuline?

Într-altfel, aici în oraşul nostru pot fi văzute multe fete frumoase.

Fost la Saumur.)

27 aug.

Trăiesc tihnit şi singuratic. Nicole, servitoarea, găteşte, dar trebuie s-o supraveghez. E de altfel o fiinţă drăguţă. Modestă şi coaptă la minte.

Astă-seară am stat acasă. M-am uitat prin nişte noi reţete culinare. Mi-a venit o idee: când voi avea timp, mă fac scriitor! Am să public o carte! Am şi găsit titlul. „Cartea de bucate a unui slujbaş de stat”, sau poate „Cartea de bucate a unui visător” (căci sunt întrucâtva un visător). Sau, poate, şi mai bine: „Însemnările unui slujbaş pe tărâmul artei culinare”. Sună deopotrivă obiectiv, demn şi atrăgător. Şi, în ciuda cenzurii, îţi poţi totuşi exprima unele păreri într-o carte de bucate.

28 aug.

Aseară la „Găinuşa”. Am băut câteva păhărele de absint(deoarece în ultima vreme lucrez într-adevăr foarte

mult la anumite cercetări etc). Procesul de la Paris dintre U. G. şi J. de Ch. se lungeşte. E probabil prea cald ca să stai să judeci oameni.

8 sept.

Azi mi-a fost dat să aflu rezultatul sentinţei de la Paris. Curtea de judecată a Parlamentului a trimis cauza în faţa Curţii cu juri din Poitiers. Deci, o victorie pentru U. G. Acum va reuşi să obţină o clarificare temeinică a situaţiei. Adică, se va încerca. La Paris au existat opoziţii. U. G. a fost închis la Conciergerie timp de trei zile, până ce l-a scos de acolo domnul d'Armagnac.

30 sept.

Urbain Grainier s-a întors în oraş. Când l-am întâlnit ieri, arăta cam obosit şi necăjit. Limba îi este însă tot atât de ascuţită ca de obicei. Mi-a spus: „Duşmanii mei erau atât de plini de ardoare de parcă m-ar fi crezut nevinovat! Da, poate o şi cred cu adevărat şi atunci trebuie să-şi liniştească conştiinţa prin obţinerea condamnării mele".

Am făcut un mic plan al cărţii mele. Am schiţat un capitol despre vin. Dar acolo am şi rămas. Gândul la propriul meu vin mă nelinişteşte adeseori, mă gândesc la toate bolile care pot ucide viţa de vie sau vinul. Câteodată din cauza asta resimt o adevărată panică în timpul nopţii.

Urb. G. a trebuit să se ducă la Poitiers pentru proces. Acuzatorul l-a arestat şi l-a ţinut la închisoare câteva zile, dar se pare că U. G. are prieteni care din nou l-au ajutat să iasă. Aici, în oraşul nostru, e agitaţie! Mulţi care au depus mărturie împotriva lui U. G. şi-au retras depoziţiile. De exemplu, Gervais Messier. Ei afirmă că au fost ademeniţi, încântaţi şi ameninţaţi de Tranchant şi cei ce sunt de partea lui.

Soţia mea e de-a dreptul voluminoasă.

20 noiembrie (cifru)

S-au petrecut lucruri mari la Paris! Duminică 10, regina văduvă Maria de Medicis a încercat, cu ajutorul ministrului Michel de Marillac şi al altora, să-l doboare pe Eminenţa-Sa Cardinalul! Încă nu cunosc detaliile. În tot cazul, lovitura a dat greş. (Acea zi a şi început să fie denumită ziua păcăliţilor.) Dar s-ar părea să fi fost pe muchie de cuţit! Ce s-ar fi întâmplat în acel caz cu noi toţi! Şi ce-o să se întâmple acum! Se crede că puterea Cardinalului a crescut. Eu n-am adoptat încă nicio poziţie. Cardinalul e fără doar şi poate un eminent politician. Oricum ar fi, eu sunt loial faţă de Maiestatea-Sa Regele!

Însemnări din dec. 1630

Ur. G. a locuit în mod fortuit într-o odaie din casa mea – de fapt, odaia face parte din locuinţa domnişoarei de Brone. Se vorbeşte mult despre asta. Dar amândoi sunt oameni maturi, oameni de vârstă mijlocie. Iar ea, care-i singură şi de sine stătătoare – cu toate rubedeniile ei de rang mare şi avuţia ei – (aşa-mi închipui eu!) are desigur dreptul să-şi deschidă uşa cui poftеşte! Chiar şi unui preot care pentru moment este fără slujbă!

Ieri, U. G. s-a dus din nou la Poitiers. Va sta acolo încă o bucată de vreme la închisoare. Dar multora din lagărul lui Tranchant le este frică!

2 ian. 1631

Doresc din tot sufletul ca noul an să fie fericit pentru noi toţi! În familia mea toate-s bune. Copiii noştri ne aduc multă bucurie, sunt sănătoşi, veseli şi, dacă nu mă înşel, inteligenţi. Sper că acel ce va să vină să fie un băiat. E mai avantajos să ai băieţi, totuşi n-am nimic nici împotriva fetelor. De altfel, prin fiice poţi înnoda bune şi folositoare legături de rudenie.

Aseară am fost puţintel pe la „Găinuşa” pentru a-i întâlni pe cei mai apropiaţi prieteni ai mei, Petiot, Dolet, fraţii

Antoine şi Charlot şi pe unicul meu văr, Mathurin Thiboust. Am vorbit câte ceva despre situaţia politică şi militară. În linii mari anul care a trecut a fost bun, chiar şi pentru Franţa; aşa găsesc eu.

(Însemnări cifrate): Cardinalul i-a tras pe sfoară pe adversarii lui. Asta s-a petrecut duminică 10 noiembrie. Regina-văduvă a încercat să-l scoată din joc, însă Maiestatea-Sa l-a menţinut. Se zice că Eminenţa-Sa Cardinalul este acum mai puternic ca oricând. Dar oamenii îl judecă în diferite feluri – chiar şi în oraşul nostru. Totuşi, nu se poate nega, e o personalitate de prim rang. „Un spirit constructiv", a spus cineva. (Însă fortificaţiile noastre şi zidurile noastre nu mai există! Deşi, cum am mai spus, e o personalitate de seamă).

20 febr.

Iar un băiat. Sunt foarte mulţumit. Soţia mea dă impresia să fie cam obosită. Ar trebui să se poată odihni câţiva ani acum. Avem doar o întreagă ceată de copii!

1 martie

Noul născut, băiatul meu, a fost botezat ieri la biserica Sainte-Croix. Maurat a oficiat botezul. E bun prieten cu Urb. G. şi un om admirabil. Îl rugasem pe Laporte, vicedirectorul antrepozitului nostru de sare, să fie naş. Am avut cu el oarecari mici relaţii – de afaceri şi de serviciu. Şi cred că ar fi avantajos să-l am pe el de naş. Nu-mi este clară atitudinea lui în lupta ce se duce în legătură cu zidurile noastre. În această problemă pare a fi rezervat. Dar şi lui, ca şi mie, îi repugnă grupul Tranchant în urma manipulaţiilor lor cu martori mincinoşi etc.

După botez, am luat un păhărel de vin la noi acasă (vinul alb din 27). Seara am trecut pe la „Găinuşa". Se făcuse foarte târziu când am ieşit de acolo. În timpurile de azi ai atâtea de discutat! Eu am fost cu costumul meu cel nou, pe

care nu l-am mai purtat de la botezul guvernatorului. Toţi spun că îmi vine extraordinar de bine.

15 martie

Procesul lui Urb. G. nu lâncezeşte, se fac noi cercetări. Aseară am trecut în fugă pe la „Găinuşa”. Se vorbea despre U. G. aflat iar în oraş. Locuieşte acum într-un mic apartament, sus, lângă biserica Saint-Pierre, însă o vizitează asiduu, ei da, în fiecare zi, pe Madeleine de Brone. Îl mai aud câteodată cântând acolo, sus. Charlotte, soţia mea, zice că adesea par să fie tare veseli. Însă el nu are dreptul să se ocupe de nicio treabă bisericească.

Mânăstirea ursulinelor pare să fie un cuib de clevetiri dintre cele mai rele. „Încărcate de pofte trupeşti, stau gata să plesnească”, s-a exprimat zăpăucul acela de Petiot, care câteodată – mai cu seamă când e ameţit de băutură – se exprimă într-un stil de-a dreptul dezgustător. „Li s-au răscolit toate măruntaiele.”

Duhovnicul lor, bătrânul Poussaut, care pe vremuri încerca să-mi bage în cap cu biciul greceasca şi latineasca, pare să fie tare ramolit şi şubrezit. (Mă gândesc câteodată la Séraphique A. Cum i-o fi mergând printre înnebunitele acelea gata să plesnească de atâtea pofte trupeşti?)

26 mai

Azi-dimineaţă am reuşit să aflu hotărârea tribunalului din Poitiers. Toate acuzaţiile aduse împotriva lui Urb. G. au căzut la pământ! Natural, sentinţa bisericească a episcopului Roche-Pozay rămâne neschimbată, însă tribunalul civil a dat familiei Tranchant o adevărată palmă. N-au reuşit nici să-l spânzure, nici să-l ardă de viu pe U. G. Sentinţa mă umple de cea mai profundă satisfacţie.

22 iulie

Am fost la mine la ţară să-mi văd familia. Găsesc că nici-

odată oraşul nostru n-a fost atât de încins şi de prăfuit ca acum. Toată prăfăraia dărâmăturilor ţi se aşază pe inimă!

Ieri dimineaţa, când s-o pornesc călare, Charlotte, soţia mea, mi-a şoptit că e însărcinată. Sunt încântat de treaba asta. Vinul pare să dea cele mai bune speranţe. Pământul este excelent. Mă bate gândul să-l rog pe Michel să-mi mai vândă o bucăţică. Pământul îmi poate prinde bine acum, când familia creşte într-una.

30 iulie (cifrat)

Cardinalul pedepseşte. Mareşalul de Marillac, fratele ministrului de justiţie demis şi care a fost arestat pentru înaltă trădare, se află acum în închisoare la Verdun.

E greu să pătrunzi politica noastră.

1 aug. (cifrat)

Mă gândesc adesea cum o fi ducând-o Ser. A. la maicile ursuline. Fost la Saumur şi Chinon, în interes de serviciu, împreună cu vicedirectorul sării, Laporte, care este un om foarte plăcut. Reuşită plimbare.

22 aug.

Citesc cu mare interes „Gazette” – ziarul pe care de trei luni îl scoate la Paris doctorul Théophraste Renaudot. Întreaga activitate politică îţi devine mai clară, mai apropiată înţelegerii tale. Sau este ea oare mai apropiată? În tot cazul, o lectură interesantă. În anumite articole îţi pare că recunoşti stilul ales al Eminenţei-Sale Cardinalul.

3 sept.

Acum sunt îngrijorat din pricina vinului! În curând vom culege via, dar recolta arată într-adevăr prăpădită. Şi apoi, nu sunt mulţumit de Michel. Are o slăbiciune pentru vin şi când se iveşte ocazia, trage rău la măsea. Adică atunci

când vine la oraş şi scapă de baba lui. Şi după părerea mea asta se întâmplă cam prea des, Zilele astea nişte glumeţi din Richelieu – noul oraş al Cardinalului – l-au tras pe sfoară momindu-l să schimbe catârul lui cu al lor. Că a fost înşelat, asta-i limpede, acum se căieşte. Deseori mă întreb cum o fi îngrijind de vie când nu sunt eu acolo să-l controlez. Ar trebui să cercetez serios treaba asta!

23 noiembrie 1631

O zi mare! Prietenul meu, parohul de la Saint-Pierre – canonicul nostru de la Sainte-Croix, Urbain Grainier, cu care întotdeauna am ţinut atât la bine cât şi la rău, este repus în toate drepturile sale duhovniceşti! Arhiepiscopul din Bordeaux, Seigneur de Sourdis, care locuieşte la abaţia lui de la Saint-Jouin-des-Marnes, a anulat sentinţa episcopului Roche-Pozay din Poitiers! U. G. a fost la episcop şi a auzit el însuşi hotărârea.

El – U. G. – şi-a făcut o intrare triumfală aici. Ieri după-amiază a sosit călare prin poarta Chinon (sau, mai bine zis, prin resturile porţii Chinon) ţinând într-o mână o ramură de laur! Oamenii îl salutau cu urale! Cei care i-au văzut intrarea spun că era măreaţă ca un spectacol. Alţii însă consideră că toată povestea a fost prea grandioasă, ba chiar exagerată. Acum oamenii se întreabă: Ce spune episcopul Roche-Pozay şi Tranchant, şi Herseur, şi Jacques de Chassaignes!!!???!!!

Însemnări din oct. 1631

Louis Tranchant şi-a părăsit postul de procurator regal.

Scandalul cu martorii falşi împotriva lui U. G. a fost prea mare! Şi-a vândut funcţia – se zice, ieftin – unuia dintre Poussaut, lui Louis Poussaut, cu condiţia să se însoare cu fiica sa, Philippe. Ceea ce s-a şi întâmplat. Eu nu am fost invitat la nuntă. Trebuie să notez că un anumit număr dintre cetăţenii noştri cei mai de vază – catolici – i-au scris episcopului Roche-Pozay din Poitiers cerând să fie scutiţi a

avea de-a face cu Urb. G. la botezuri, înmormântări etc, Natural, li s-a acordat dispensă. Ambii Calvet, Louis şi Charles, au fost convinşi să semneze petiţia. Acum, ei zic că se căiesc şi că au fost atraşi s-o facă într-un moment de slăbiciune.

2 ian. 1632

Un nou an. Ce îmi va hărăzi mie şi nouă, tuturor?

Ieri soţia mea, cu mine şi cu cei trei copii mai mari am fost la unicul meu văr, Mathurin Thiboust. Mathurin are un vin alb care, trebuie să recunosc – cu o anumită amărăciune – îl întrece pe al meu. Este un Saumur din anul 1624, un fel de dar pe care l-a primit din partea rudelor hughenote ale Corisandei.

După ce Charlotte (care se simte acum greoaie şi cu burta mare) şi copiii au fost trimişi la culcare, Mathurin şi cu mine ne-am dus la „Găinuşa", ca să ne salutăm prietenii – prietenii din copilărie! Am discutat despre procesul dintre Urb. G. şi Jacques de Chassaignes, care a fost reluat. Se pot din nou face pronosticuri de ambele părţi. Aici opinia generală pare să fie că U. G. Împinge lucrurile un pic prea departe. Deopotrivă guvernatorul cât şi arhiepiscopul Sourdis din Bordeaux par să-l fi rugat să se liniştească, acum că a fost reabilitat. El însă vrea să aibă dreptate în toate punctele! Oare o va putea afla? Poale oare un om să afle vreodată o dreptate durabilă, permanentă? E însă încăpăţânat şi (trebuie s-o recunosc) orgolios.

24 febr.

A fost o fată. Am acum o familie mare! Toţi copiii îmi sunt în viaţă! Mama şi noul născut sunt bine.

1 martie

Mi-am botezat ieri fata mea nou-născută la biserica Sainte-Croix. Urb. G. a oficiat botezul. După multe ezitări, am

rugat-o pe Madeleine de Brone să fie martoră la botez şi în acest fel şi naşă. După aceea am luat un pahar de vin la noi acasă, U. G. a fost foarte agreabil şi a povestit câteva istorioare (îndrăzneţe, dar spirituale), făcând u-ne să râdem din toată inima.

Demoiselle de Brone e într-adevăr extrem de fermecătoare, atrăgătoare şi inteligentă. În plină maturitate, dar pare să aibă încă un trup pietros. U. G. a mai îmbătrânit, tâmplele i-au albit. Însă foarte îngrijit, ca de obicei. Locuieşte acum în fosta lui locuinţă de la biserica Saint-Pierre împreună cu mama sa, cu o soră şi un frate.

Seara am fost la „Găinuşa" şi am băut un păhăruţ cu vărul meu Mathurin şi cu prietenii. Michel, ţăranul care-mi îngrijeşte via, se afla şi el acolo, beat ca de obicei. Am discutat politică. Eu unul foarte aprig. M-am întors până la poarta mea cu Michel, care era cu căruţa, pe urmă m-am descurcat bine.

Însemnări din luna mai

Ciumă în oraş. Familia mea, acum plecată la ţară, n-a fost încă atinsă. Se spune că Urb. G. dă dovadă de mare curaj.

7 noiembrie 1632

De multă vreme n-am mai însemnat nimic.

N-am mai fost în stare, nici nu mi-a mai trecut prin minte.

Aici, ciuma a bântuit din aprilie până în septembrie. Mulţi au murit.

Noi i-am pierdut pe cei patru copii mai mari (trei băieţi şi o fată), precum şi penultimul născut (un băiat). Charlotte, soţia mea, acum din nou însărcinată, şi cu mine suntem întotdeauna îndureraţi când ne gândim la pierderile suferite.

24 noiembrie 1632

Exorcizări aici, în oraş. Câteva dintre maicile ursuline sunt

posedate de Satana. Noi, slujbaşii cel mai de seamă din oraş, suntem câteodată chemaţi ca martori. Şi eu am fost azi acolo şi, văzând unele lucruri înfiorătoare, nu m-am putut opri să spun câteva cuvinte care, judecând după toate aparenţele, au fost viu apreciate de către cei mai înţelepţi dintre cei de faţă. Mi-am expus îndoielile faţă de cunoştinţele corecte de limbă latină ale diavolului – aşa, după felul în care el s-a manifestat.

Într-altfel, sufletul mi-e plin de mâhnire.

30 dec. 1632

Curând se sfârşeşte anul. M-am gândit să fac un rezumat politic, dar n-am fost într-o dispoziţie favorabilă pentru aşa ceva. Mă apasă multe. În mai, când aici ciuma începuse să bântuie, mareşalul Louis de Marillac (fratele fostului ministru de justiţie) a fost executat la Paris pentru crimă de înaltă trădare; în octombrie a fost executat la Toulouse mareşalul duce Henri de Montmorency, tot pentru înaltă trădare. Cândva, în luna noiembrie, a murit în Germania Gustav Adolf al Suediei. Se prea poate să existe o legătură între aceste întâmplări, dar deocamdată n-am puterea să o găsesc.

Exorcizările au loc aici, în oraş, sub conducerea lui Pierre Barrot din Chinon şi a canonicului Jehan Minet: – cel căruia i se zice „Şchiopul”.

Câteodată resimt o anumită linişte plină de oboseală. Am impresia că sunt un râu care se apropie de vărsare. Dar ce să caut eu în mare, n-am ce face acolo. Aşa mi se pare mie doar câteodată.

§ 9 (În forma actuală din 1633)

O vorbă îmi vine adesea în minte, e din Cezar. Spune el într-un loc că zidurile şi-au pierdut apărătorii.

Întocmai cum a procedat Cicero la o anumită ocazie, tot aşa am făcut şi eu de multe ori în ultimele luni. M-am acuzat de lipsă de energie. Este de datoria mea să întocmesc această dare de seamă atâta timp cât voi putea auzi, vedea, poseda o vedere de ansamblu şi să pot fi martor.

Despre ceea ce se petrece în lume vor vorbi cu siguranţă istoricii. Ceea ce s-a petrecut aici în oraşul nostru, pot eu nota spre folosul viitorului. Iar pentru mine acest lucru reprezintă o distracţie, care desigur poate deveni amară atunci când amintirile te ustură.

Urb. G. a câştigat procesul împotriva lui J. de Chassaignes, dar de fapt n-a fost o victorie. Sentinţa n-a făcut decât să întărească ura clanului Tranchant împotriva lui. Atât guvernatorul, domnul d'Armagnac, cât şi arhiepiscopul de la Bordeaux, monseigneur Sourdis, l-au sfătuit să se mute de aici. El însă a rămas, poate pentru a continua acea operă fără speranţă: apărarea zidurilor noastre. Şi poate şi din cauza demoisellei de Brone. În timpul ciumei a fost foarte curajos şi n-a ţinut niciun moment, seama de propria lui persoană. Se datora acest lucru asprimii lui? m-am întrebat. În tot cazul, duşmanii lui s-au mai liniştit, în tot acel răstimp în care moartea ne-a lovit pe noi toţi nesinchisindu-se nicicum dacă eram catolici sau hughenoţi.

Încă înaintea ciumei – care a ţinut din aprilie până în septembrie anul trecut – se zvonea că stareţa mănăstirii noastre de ursuline, împreună cu câteva maici, printre care o rudă de-a Cardinalului, ar fi posedate de demoni. În timpul ciumei s-a păstrat tăcere în jurul acestui caz. Însă în toamnă zvonurile au prins din nou viaţă. S-a ordonat o exorcizare. Eu însumi, împreună cu încă alţi slujbaşi, am fost martori şi spectatori. Şeful meu, bailli-ul, domnul de Cerisay, vrea să facă deplină lumină în această afacere. El, ca şi mine, avem faţă de demoni o poziţie sceptică. Un preot din Chinon, Pierre Barrot, îl ajută pe duhovnicul ursulinelor, canonicul bisericii noastre Sainte-Croix, Jehan Minet, ca să-i aţâţe sau să-i gonească pe demoni care, zice-se, sunt trimişi sau se află sub ordinele lui Urb. G.

U. G. este de asemeni acuzat în anumite cercuri de a fi provocat, ba chiar înteţit ciuma. Eu nu pot crede.

Charlotte, soţia mea, se aşteaptă să nască în aprilie, îmi este foarte teamă pentru ea. Suntem atât de apropiaţi unul de celălalt acum!

Însemnări din 7 aprilie 1633

Un băiat! Mama şi copilul se simt bine.

14 aprilie

Azi, botezul la Sainte-Croix. Urb. G. a oficiat. L-am rugat pe Charles Calvet să fie naş. După botez, un pahar de vin la mine. Seara i-am făcut lectură soţiei mele, care se simte încă foarte slăbită. I-am citit câteva consideraţiuni de ale mele despre moarte şi naştere notate pentru cartea pe care am de gând s-o scriu şi pe care, personal, le consider foarte reuşite. Amândoi am vărsat lacrimi. Când ea a adormit, am coborât puţintel la „Găinuşă” ca să-mi văd prietenii.

26 aug. 1633

Sunt singur în oraş, numai cu slujnica. Ne aflăm într-un veşnic nor de praf – aşa cel puţin găsesc eu – din cauza dărâmărilor care au loc aici şi pe care domnul de Laubardemont le supraveghează cu multă energie. Ultimul dintre cele două turnuri mai mici este acum una cu pământul. Profilul oraşului nostru arată acum cu adevărat sfâşiat. Despre zidurile noastre abia dacă mai am puterea să vorbesc.

Fost la ţară (micuţa mea familie se află acolo). Caut să fiu împreună cu ei cât pot mai mult. Strugurii, chiar dacă nu sunt grozavi, în tot cazul sunt acceptabili. Am cele mai bune speranţe. Din cauza celor întâmplate anul trecut, via a fost cam neglijată.

Charlotte, soţia mea, este însărcinată. Aseară am fost la „Găinuşa” şi am băut un păhărel de absint. Vărul meu

Mathurin şi ceilalţi prieteni se aflau şi ei acolo. Am ajuns să vorbim despre ciumă, vorbim adesea despre ea. Mathurin şi Corisande – soţia lui – au pierdut trei dintre copiii lor (cei doi băieţi mai mari şi fetiţa mai mică). Antume zidarul, un copil, fratele lui Charlot şi-a pierdut soţia şi toţi copiii, Dolet pe mama şi pe tratele lui. Găsesc că Petiot bea prea mult. Am vorbit câte ceva şi despre politică, dar fără multă vlagă. Mulţi socotesc oraşul nostru complet distrus şi pierdut din cauza amarnicei combinaţii: ciumă şi dărâmări. Glasurile noastre au amuţit, nimeni nu mai luptă pe ziduri.

M-am întors devreme acasă. Inima mi-era grea. Mathurin m-a condus până la poartă. Am vorbit despre copiii noştri, despre cei vii şi cei morţi.

X. DESFĂŞURARE ÎN MARŞ

Într-o zi, în timp ce oraşul se odihnea sub praful pe care ploaia nu-l spălase încă, în timp ce epidemia de ciumă se stingea, părintele Barrot trecea cu alai peste câmpii, pe drumuri, prin pădurile presărate cu frunze, prin nisip şi prin nori de argilă uscată.

El personal, un uscăţiv care nu putea asuda, era îmbrăcat cu toate odăjdiile şi purta sus crucifixul în clipa în care împreună cu grupul care îl însoţea se înfăţişă în faţa porţii Chinon, pe cale să cadă, să dispară, în faţa porţii Chinon cea pe veci condamnată. Grupul era compus din acei ce credeau în puterea lui de a alunga Necuratul, adică din fricoşi şi curioşi. El urma să izgonească demonii din trupurile femeilor. Părintele Jehan Minet îi ieşi în întâmpinare, împreună cu trei fraţi capuţini. „Şchiopul”, gras cum era, asuda vârtos în timp ce înainta cu greu înspre cel lung şi subţirel. Broboane de sudoare i se prelinseseră până la colţurile ochilor iar peste ochii care clipeau des se aşezase un văl de praf.

Philippe Poussaut, născută Tranchant, de curând mamă, sta aşezată la una dintre ferestrele casei din piaţa Sainte-Croix care aparţinea soţului ei, noul procurator regal – şi privea apatica şi ridicola procesiune trecând în drum spre strada Pasquin. O luă cu frig şi atunci simţi că venise toamna.

Vorbele celebre pe care le spusese către un sfârşit de toamnă a anului 1632 Daniel Drouin, acel om împovărat cu atâtea griji apăsătoare, erau următoarele (pe care mai pe urmă chiar el le răspândea cu plăcere):

— Iată, ascultăm vorbind un diavol care nu este *congru!*

Unii pripindu-se, spun că cuvântul *congru* înseamnă, desigur, convenabil sau rezonabil. Noi însă am înţeles de îndată că era greşit, fiindcă dacă acesta ar fi fost sensul vorbelor lui Drouin ele ar fi fost inutile. Diavolii şi demonii oricum nu sunt nici convenabili şi nici rezonabili – tot atât de puţin ca şi alte făpturi diabolice. Fiinţa lor sau apele în care se scaldă sunt necuviincioase, iar răsuflarea şi purtarea lor, mai ales faţă de femei, este şi a fost întotdeauna dintre cele mai nelalocul lor şi mai necuviincioase din câte pot fi. Ceea ce a vrut Drouin să înţeleagă prin *congru* a fost ceea ce noi întrebuinţăm în prezent prin cuvintele „corect din punctul de vedere al limbii”.

Când Daniel Drouin a exclamat:

— *Voilà un diable qui n’est pas congru!* cuvintele lui au fost notate de un alt asesor care l-a ajutat la răspândirea lor.

El n-a înţeles prin aceasta să exprime o pretenţie faţă de diavoli, cerându-le să se arate corecţi în felul lor de a se purta, căci o asemenea pretenţie ar fi fost absurdă, ci a dorit numai să-şi manifeste cunoştinţele, rezultat al anilor lui de şcoală, al lecturilor sale şi prin aceasta să dea celor de faţă o noţiune despre talentele lui. *Corectitudine* – în privinţa asta câteva decenii mai târziu autorul şi actorul Molière avea să-i dea dreptate – n-avea în contextul de mai sus nicio legătură cu îmbrăcămintea sau cu felul lor de a se comporta, ci numai cu gramatica lor. Pur şi simplu, Drouin susţinea că Diavolul şi acoliţii lui nu cunoşteau latina; o afirmaţie care, ţinând seama de situaţie, era cutezătoare.

Nu este necesar să fii demon ca să nu ştii latineşte. Există multe persoane aproape sfinte şi nenumărate altele mai puţin sfinte (cu toate că nu demoniace) care nici ele nu cunosc limba asta. Există persoane foarte onorabile şi totodată dotate care nu sunt capabile să rostească o frază întreagă şi logică cu ajutorul acestui antic mijloc de înţelegere. Însă de la un diavol ar fi cazul să putem pretinde să cunoască fără greşeală şi curgător latina şi apoi ebraica, greaca cu dialectele ei principale, iar dintre limbile moderne – în afară de spaniolă şi franceză, pe care nici vorbă

că trebuie să le ştie – cel puţin limba care se vorbeşte în Scoţia.

Am consemnat toate acestea pentru ca cititorul dispus să se amuze să-şi poată face o idee despre curajul lui Daniel Drouin. Cele spuse de el, răspândite mai apoi – dar, lucru destul de ciudat, fără a fi denaturate (dacă nu le-am denatura noi acum) – exprimau de fapt, într-o formă cuviincioasă, o îndoială asupra existenţei demonilor ursulinelor. El a fost mai curajos decât suntem noi azi. Noi nu îndrăznim să ne exprimăm o astfel de îndoială sau să simulăm siguranţa cu care o rostim.

În octombrie, exorcizările, ce nu mai puteau fi tăinuite, au fost strămutate la biserica Saint-Hilaire, jos, lângă poarta Bartray, care fusese cruţată. Izgonitorii de demoni reuşiseră să obţină numele a şase dintre demonii care sălăşluiau sau, mai bine zis, erau păstraţi pentru anumite scopuri înlăuntrul fiinţei stareţei Jeanne.

În oraşul de curând bântuit de ciumă zvonurile erau atât de nebuneşti şi multe persoane erau atât de tulburate (din pricina unei anumite sensibilităţi, ca urmare a grijilor şi a ciumei) încât afacerea căpătase o publicitate mai mare şi mai rapidă decât se socotise.

Se socotise?

Tocmai aici s-a remarcat mâna unei puteri mai înalte în dirijarea acestei afaceri, spun azi unii cercetători. Da? Nu? Dar toate stau mărturie, în acest minuscul punct din trecutul omenirii, că un deget al cardinalului se ridicase şi arăta către un anumit loc.

Deseori le mergea bine la biserică demonilor. Dar întâmpinau şi rezistenţă. Bailli-ul, domnul de Cerisay, un slujbaş înalt de statură, de vârstă mijlocie, cu o bărbie voluntară sub un cioc ascuţit, a cerut ca lucrurile să aibă loc în mod cât mai public, ca să poată fi cercetate în detaliu. A pretins ca ursulinele cele mai hărţuite de diavoli să fie izolate de exorcizatorii lor obişnuiţi, astfel încât alţi oameni de specialitate binecunoscuţi de autorităţile civile să le ia

locul, iar posedarea să fie dovedită juridic. Dar nu s-a ales nimic din toate astea. Canonicul de la Saint-Pierre, Urbain Grainier, n-avea decât să iacă oricât scandal ar fi poftit. Inviolabilitatea şi sfinţenia mânăstirii ferea activitatea propriu-zisă a demonilor de privirile indiscrete. Până una, alta, ceea ce se înfăţişase spectatorilor din faptele lor diavoleşti înlăuntrul trupurilor acelor femei se baza întru totul pe cele hotărâte de părintele Jehan Minet şi de părintele Pierre Barrot.

În străfulgerări, se putuseră vedea demoni rătăcitori care au fost scoşi la iveală în faţa unei asistenţe destul de mari, relativ distinse, câteodată speriate, câteodată curioase şi puse pe distracţie.

Femeile de la mânăstirea din strada Pasquin fuseseră aduse aici şi culcate pe şase saltele aşezate pe pardoseala de piatră din faţa altarului central.

La mijloc era întinsă persoana cea mai importantă, maica Jeanne, stareţa. La stânga ei se afla ruda cardinalului, maica Claire, iar la dreapta cea mai mare dintre surorile Barbeziers, Louise. Îndureratul asesor Daniel Drouin, chemat acolo ca martor, avusese impresia că felul în care fuseseră ele aşezate aducea cu plasarea bine chibzuită a invitaţilor la o masă. La dreapta – văzută de la locul de observaţie a lui Daniel Drouin – alături de maica Claire era întinsă cea mai tânără dintre cele două Barbeziers, Catherine, iar la stânga, alături de Louise, se afla maica Anne, care, potrivit zvonurilor, avusese mult de furcă până să alunge din chilia ei nişte neobrăzaţi de diavoli. Ceva mai încolo, mai înspre fund şi mai în umbră, se afla sora ascultătoare Séraphique Archer, care încă de la început s-a arătat foarte neliniştită.

Se aflau acolo pentru a fi ţinute sub observaţie şi tămăduite. În legătură cu ele, circulau zvonuri alarmante, dar şi ademenitoare. Diavolul şi acoliţii lui le aleseseră şi-şi căutaseră sălaş în trupurile lor, şi vorbeau prin gura lor. Când Daniel Drouin auzi vorbele ruşinoase rostite de Séraphique Archer, faţa cu totul necunoscută, pe care călugării capuţini şi maicile ursuline o închiseseră în mânăstire

atât spre folosul lor cât şi spre cel al Domnului Dumnezeului nostru, nu resimţi nici cea mai mică mirare, ci numai un fel de ruşine deopotrivă personală şi cu desăvârşire impersonală.

O privi îndelung, adânc tulburat. Se schimbase destul de mult. Aşa i se păru, şi această senzaţie îi spori teama că acea Séraphique pe care o cunoscuse el cândva nu era decât schiţa fugară, făcută cu o mână uşoară, a acestei femei. Când portretul fusese însă gata, întregit în toate detaliile, se arătase că nu aceeaşi mână mânuise pensula. Ea se schimbase. Cu un fior rece faţă de cruzimea cuvântului şi a adevărului pe care această cruzime o ascundea, simţi că era complet uzată de atâta întrebuinţare. O cale lungă, noroioasă şi plină de hârtoape o despărţea de fata pe care o cunoscuse în tinereţe, de fiinţa blândă, încrezătoare, cu care se desfătase în întunericul de smoală din grădină sau afară, la vie, în timpul ceasurilor de lenevie.

Nu cunoscuse decât superficial viaţa ei şi – trebuie să credem cu toată certitudinea – dorise s-o ajute. Că ea devenise o prostituată, asta n-ar fi vrut s-o recunoască pentru liniştea conştiinţei sale, însă în gând îşi formula împerecheri de cuvinte care să se apropie de noţiunea de femeie a tuturor, ca bunăoară: „victima unui pas greşit”, „existenţă vagabondă, fără să acorde vreun gând zilei de mâine”, „lipsă de rădăcini lăuntrice” – şi altele asemănătoare.

În biserică, sta aşezat în spatele superiorului său, bailli-ul, domnul de Cerisay, şi a acuzatorului civil, omul de încredere al bailli-ului, Louis Calvet, şi a fratelui acestuia, asesorul Charles Calvet. Alături de lunganul de Daniel Drouin se afla neînchipuit de înaltul Duncan, un scoţian vânjos şi cu picioare enorme. Era protestant şi de mulţi ani doctor şi profesor la Saumur. Asesorul Drouin trebuia deci să se stăpânească. Dar cel dintâi lucru pe care-l văzu şi care pătrunse adânc în fiinţa lui a fost Séraphique, într-o dublă imagine, întâi abia schiţată, apoi hidos realizată.

Era trist, da, de-a dreptul respingător să o priveşti sucindu-se şi răsucindu-se sub strânsoarea demonilor, în

timp ce Jehan Minet şi Pierre Barrot îi chemau, îi trezeau şi le porunceau prin îndemnuri şi strigăte ameninţătoare. Pe Daniel Drouin îl duse gândul la un măgar îndărătnic (acest gând îi provocă o durere usturătoare) care nu de mult fusese ciomăgit atât de tare încât până la urmă s-a hotărât să meargă pe oriunde... Cunoştea faptele regretabile. Fugise din serviciul lui pe vremea când el era pe cale să se căsătorească cu Charlotte. Auzise că plecase cu un soldat pe care curând apoi îl lăsase pentru altul. El ar fi putut s-o urmărească pentru fugă şi să pună mâna pe ea, dar se abţinuse. Auzise că schimba des soldaţii şi că trecuse treptat la soldaţii cei mai de jos, la clerici de rang mic, dar cu siguranţă aceştia nu-i vorbiseră pe latineşte. Multă vreme a stat departe de oraş iar când s-a întors înapoi era doar atât, o femeie pierdută, pierdută, pierdută! Apoi, după ce a fost îndeajuns de pierdută, a putut ajunge îndeajuns de convertită încât să intre ca slujnică la ursuline şi încă de la început, prin acea muncă ce-i cerea o poziţie îngenuncheată şi aplecată a trupului, i se dădu posibilitatea să câştige izbăvirea şi fericirea.

Îl recunoscuse ea oare în timp ce privirea îi rătăcise de jur împrejur iar globurile ochilor, care odată reflectaseră atâta nevinovăţie, se răsuceau în orbitele lor? Cerceta ea oare amănunţit feţele martorilor, una după alta, pentru a o regăsi pe a lui? Sau nu-i vedea pe martori decât sub forma unei mase compacte, a unor siluete negre, maro şi roşii; bailli-ul, preoţii, slujbaşii şi târgoveţii? Printre secretari şi notari se afla el, un lungan de asesor.

De altfel demonii ei o smuceau încolo şi încoace pe salteaua ei de paie, îi suflecau fustele, o făceau să urle şi să zbiere, şi încercau s-o forţeze să verse. Ce zărea ea însă? Lui Daniel Drouin, a cărui judecată, ca judecata celor mai mulţi dintre cei prezenţi, era cât se poate de subiectivă, i se păru să remarce că până la un anumit punct era încântată să-i fie dat să apară în public şi să joace un rol. Însă la început el se îndoi serios ca vreun demon – fie el oricât de încăpăţânat – să poată vorbi latina prin gura ei. Dar după ce

demonii totuşi vorbiseră latineşte, nimic nu mai putea înfrâna tumultul din pieptul cercetătorului limbilor moarte şi vii, acelui om pe care acum îl cotropea amărăciunea. Nu vreau să întrebuinţez cuvântul *incoruptibil,* niciun om nu este incoruptibil. Rezistenţa desperată, erudiţia plină de amărăciune, iată cuvintele pe care aş vrea să le folosesc vorbind despre atitudinea lui faţă de această poveste.

Pe stareţă, pe maica Jeanne, putea s-o judece mai liber, în privinţa ei, observaţia şi critica puteau fi de o obiectivitate nestânjenită. Maica Jeanne de Beaucil nu era nicidecum o Séraphique Archer. Faţa ei avea trăsături mai pure, mai nobile clacă doriţi, iar mâinile ei erau încă şi acum fine, nu atât de muncite. Asemănări lăuntrice existau destule. În acea după-amiază apăsătoare şi ploioasă a unei zile de octombrie, ea şi cu Séraphique Archer jucau împreună cele două roluri principale, iar celelalte erau corul ce le însoţea. Cea care conducea şi cea care slujea se asemănau în mod uimitor atât prin purtarea lor, prin zbuciumul comun, cât şi, lucru destul de ciudat, prin latina deplorabilă pe care o vorbeau demonii prin gurile lor afurisite, larg căscate, în jurul cărora spumega saliva şi din care ieşeau urlete. Era o latină fără profunzime şi care amintea asesorului Drouin într-un fel penibil de vorbirea bâlbâită şi întretăiată pe care răposatul părinte Poussaut o inoculase şi apoi o alungase sistematic o dată cu loviturile de bici, în primul şi al doilea an de şcoală, elevilor claselor de latină, cu vreo trei decenii mai înainte, în aceiaşi oraş. Îi trecu prin minte: „Cred într-adevăr că bătrânul Poussaut a revenit în chip de stafie!”

Şi deodată se petrecu o schimbare. Burta, pieptul şi gâtul lui Séraphique fură cuprinse de spasme, care urcară în gâtlej – şi din gură îi ieşi:

— *Dibbolica, dibbolica!*

Părintele Barrot din Chinon, cel strâmb de spate, arăta nemulţumit, iritat.

— Demone, vorbeşte! zise el repede.

— *Diabolica!* ţipă ea. *Diabolica – rosa!*

— Da, da, da, spuse părintele Barrot, nerăbdător, şi se

aplecă spre maica Jeanne, care zăcea întinsă, cu ochii închişi, gata pentru o nouă rotire obscenă a abdomenului. Părintele Minet se apropie şi mai mult de ea, aşteptând şi supraveghind încordat, dar plin de respect. Munca lui prelucrase şi însămânţase terenul. Una dintre ghete scârţâi, împreunase mâinile, însă îşi freca una de alta palmele astfel încât să se poată auzi un zgomot slab, plăcut. „Mâinile-i asudă tare şi mănâncă mult usturoi", gândi asesorul Drouin...

— Cealaltă! ţipă Séraphique. Cealaltă.

— Da, da, murmură părintele Minet fără să se uite la ea.

Cealaltă – adică maica Jeanne – îşi juca acum abdomenul ca într-un dans. „Sallustiu scrie undeva (gândi Daniel Drouin) că mulţi oameni şi-au procurat în chipul cel mai nenatural cu putinţă – în tot cazul, împotriva legilor firii – o seamă de plăceri folosindu-se de trupul lor, în timp ce pentru ei sufletul nu era decât o povară şi o piedică." Cum am mai spus, Drouin stătea alături de scoţianul cel înalt, doctorul şi profesorul Duncan din Saumur. Asesorul îşi ascunsese mâinile la spate, sub manta, strâns împreunate. O contempla pe stareţa Jeanne, figura centrală dintre maicile culcate. „Trebuie să fi fost frumoasă ca fată, gândi el. Cu un alt suflet, ar putea fi frumoasă şi acum. Da, frumoasă, dar nu dulce şi atrăgătoare. Aşa cum nici n-a fost vreodată. N-ai vrea să ai a face cu ea. Pielea ei trebuie să fie ca o cămaşă de pocăinţă aspră, din păr de capră care zgârie, iar tainiţa ei ca gura unei ştiuci. Şi ochii... probabil întotdeauna reflectă nebunie."

Părintele Barrot, vestitul exorcizator de demoni, rămase absolut nemişcat o clipă – ca o sculptură de lemn putred – aşteptând să vadă ce mai poate fi smuls din gura femeii. Asculta, dar îşi încorda urechea să audă şi observaţiile domnului de Cerisay. Bailli-ul tocmai întrebase când au s-o părăsească demonii pe doamna de Beaucil, când puteau fi socotiţi ca alungaţi şi când aveau să-şi facă efect rugăciunile, ameninţările, chemările ademenitoare şi comenzile autoritare ale exorcizatorilor.

Maica Jeanne se răsucea violent sub strânsoarea demo-

nului, gâfâia şi din gâtlejul ei ieşeau sunete care semănau cu un uguit – „un sunet de ademenire gâtuit”, gândi Daniel Drouin. Îşi scosese afară limba ei lungă, îngustă şi roşie, dar o trase înapoi în gură cu repeziciunea unei şopârle. Avea dinţi lungi şi foarte albi, iar cei din faţă erau puţintel ieşiţi în afară. Ei se loviră, apoi scrâşniră. Dacă limba nu ar fi fost atât de agilă, cu siguranţă ar fi riscat să şi-o muşte.

„N-ar fi stricat să şi-o muşte mai demult”, îşi spuse Daniel Drouin.

Îndată după aceea însă găsi că acest gând e crud, nedrept. „Mai bine i-ar fi paralizat limba, gândi. Întreaga ei făptură ar fi trebuit să paralizeze încă de la naştere, da, încă de când se afla în pântecele mamei. Sămânţa din care fusese zămislită ar fi trebuit să fie stearpă – sau să nu fi fost nicicând dăruită de vreun bărbat şi să nu fi fost nicicând primită de vreun pântec de femeie. De fapt (îşi spuse el de îndată) şi gândul acesta e la fel de crud.”

El, un spectator printre mulţi alţii, un ales printre cei aleşi dintr-o mulţime de martori în cea mai mare parte muţi, simţise din primul moment o adevărată duşmănie împotriva ei. Nu desluşise de îndată propria lui *causa animositatis;* nu-i era clară, însă în spatele ei se afla probabil neplăcerea pe care i-o cauza prezenta situaţie a Séraphiquei Archer. „N-ar fi trebuit niciodată să ne părăsească, gândi el despre cea care ţipa, de acolo, din colţul unde ocupa modesta ei poziţie. Apoi urmă unul dintre gândurile lui cele mai cinice. Séraphique ar fi trebuit să rămână mai departe o prostituată, bună pentru soldaţi şi clerici. Da, ar fi trebuit să-şi continue meseria. N-ar fi trebuit să se lase ademenită, ca să se expună la toate înjosirile astea.”

Cuvinte răzleţe, cuvinte ştirbite, frânturi de cuvinte ieşeau din gura stareţei Jeanne. Demonii erau în plină activitate şi încercau să-şi găsească înlăuntrul fiinţei ei un... locşor cu o acustică convenabilă, pentru a-şi exersa glasurile.

— *Cras mane,* se auzi ca un mormăit.

Demonii promiteau să rămână aici până a doua zi dimineaţa. Daniel Drouin desluşi cuvântul „preot” şi acest

sacerdos nu se putea referi decât la o singură persoană. *„Pactum!”* ţipă un demon prin gura stareţei şi acest pact demonic o lega strâns de o taină necercetată, respingătoare şi jinduită – sau exprima însăşi dorinţa de a fi legată de un pact sau poate de libertate.

Finis sau *finit?* În tot cazul, sfârşit. Daniel Drouin îşi dădu deodată seama (cu un fel de silă) de oboseala ei, de oboseala ei respingătoare. Voia ea să înţeleagă prin acest cuvânt că acum totul luase sfârşit, că demonii încetaseră de-a o mai chinui ori de-a o chema, sau că ea, cu de la sine putere, în mod spontan, încetase să-l mai afurisească pe preot? Sau gândul la *sacerdos* şi *pactum* şi roşa nu mai dezlănţuiau în ea sălbăticiune şi nebunie? El văzu broboanele de sudoare de pe tâmple scurgându-se în şuviţele de păr negre şi năclăite de sub marginea scufiei şi lucind pe puful fin ce adumbrea buza de sus. Se sfârşise, oare?

Nu, nu se sfârşise. Minţise oare diavolul, pentru a-şi da un scurt răgaz în care să-şi tragă răsuflarea şi să adune forţe noi în adâncul stareţei Jeanne? Se prea poate. Îndată după această scurtă pauză, în timpul căreia ea se odihnise cu ochii închişi şi Séraphique Archer amuţise sau aşteptase noi semnale, stareţa începu din nou să se tăvălească când pe o parte, când pe alta. Un trup în voia legănatului mării, o mişcare de pendul în care inima era când o povară mare, când o neaşteptată uşurare. Muşchii feţei lucrau fără niciun control. Daniel Drouin întrezări un surâs fugar, luminos, frumos, strălfulgerând între două grimase de scârbă. Surâsul ei trecu peste faţă, iar lui i se păruse într-adevăr frumos în clipa aceea, apoi se stinse şi dispăru înghiţit îndată de contorsiuni. Era palidă, cu nuanţe de cenuşiu şi vânăt cadaveric. Apoi, valuri-valuri, sângele năvăli din nou, iar culoarea pielii se schimbă într-un violet dureros, un violet festiv sau coleric, care repede se transformă în roşu şi roz. Apoi paloarea redeveni cenuşie, pe urmă violetă, trecând printr-un rapid joc de culori, limitat la câteva nuanţe, însă foarte desluşite. Un şuvoi de umbre marmoreene. Toate aceste schimbări de culori erau legate şi condiţionate de suspinele ei, de acele sunete guturale, de

limba scoasă şi de scârţâitul pantofilor lui Barrot, de ghiorăiturile din pântecele părintelui Minet, de mirosul lui de sudoare şi de usturoi, de mireasma tămâiei şi de rumoarea pe care o făcea adunarea martorilor: tuse, hârşâit de picioare, şuşoteli surde sau şuierătoare.

Duncan din Saumur şopti un cuvânt la urechea lui Daniel Drouin.

Afară era o lumină crepusculară şi cernea o ploaie mărunţă. Scârţâitul căruţelor care părăseau oraşul, strigătele de la poarta Bartray, clămpănitul uşor al copitelor măgarilor şi bocănitul potcoavelor de cai deveniseră tot mai îndepărtate şi estompate.

— *Adora Deum tuum creatorum tuum.*

Răsunase vocea răguşită a lui Barrot, vocea lui poruncitoare. Era o frază, o introducere, dar suna atât de neobişnuit, de nemotivat ca tocmai în acea clipă să o rogi pe ea sau pe demonii ei, mai ales pe afurisitul acela de Astarot, să-şi adore creatorul. Toată lumea aştepta şi putea auzi răspunsul ieşind din gâtlejul ei. Era din nou de o paloare vineţie, iar în clipa aceea în creierul lui Daniel Drouin îşi făcură loc cuvintele „giulgiu mortuar.”

— *Adore te!*

Se auzise ca un strigăt foarte lămurit ieşind din gura ei. Barrot arăta neobişnuit de descumpănit în acest moment de mare uluire şi dezamăgire. Întinse mâinile ca pentru a împiedica rostirea cuvântului. Daniel Drouin remarcă uimirea şi la alţi câţiva martori – aceştia erau cei care cunoşteau bine latina. Iar timp de câteva secunde propriul lui suflet dăruit gramaticii nu fu decât o viitoare mistuită de indignare. Făcu un pas iute încât se lovi de colegul lui Calvet, cel tânăr, iar apoi unul încet înapoi. Scoţianul Duncan îi atinse braţul. Faţa lui latră era numai rânjet.

Îl adora ea oare pe Barrot, exorcizatorul acela nebun sau răutăcios? „Lui Grainier i se adresează”, gândi Daniei Drouin şi, natural, tot astfel gândiră şi toţi cei care au putut înţelege. „O greşeală atât de grosolană nu poate face un diavol, dacă e vorba să crezi în existenta lui”, gândi Daniel Drouin.

Barrot trebuia să salveze situaţia.

— *Quem adoras?*

Această întrebare fusese pusă pentru a o ajuta pe ea, adică pe demoni, s-o apuce pe calea cea buna, iar părintele Minet reluă cu voce tare cuvintele, pentru a putea fi auzite şi de martorii care eventual nu înţeleseră: Pe cine adori tu?

Atunci diavolul făcu o nouă greşeală. Prin gura ei spuse mult prea desluşit:

— *Jesus Christus.*

Cu această ocazie îşi exprimă Daniel Drouin părerea prin acele vorbe care aveau să fie atât de des citate:

— Iată, aici ne e dat să ascultăm un diavol care nu-i *congru!*

Cuvintele izbucniseră din gura lui într-un acces de furie, da, de furie. Afară de asta, se pare că în toiul furiei sale – o dată cu disperarea specialistului în gramatică – resimţise bucuria curată, luminoasă a aceluia care ştie mai bine latina. Toţi ochii se întoarseră spre el (în acea clipă) şi încă multă vreme după aceea avea să-şi amintească privirea arzătoare a lui Minet şi cea piezişă, furibundă şi de gheaţă a lui Barrot. Da, Daniel Drouin avusese senzaţia oarecum miraculoasă că privirile exorcizatorilor l-ar fi străpuns ca o durere de şale şi că se înşurubau şi se răsuceau ca un sfredel în cel pe care îl fixau.

Câţiva dintre martori chicotiră. Bailli-ul, domnul de Cerisay, pentru care se pusese îndeosebi la cale acest, spectacol din luna octombrie din biserica Bartray, şi omul cel mai de încredere, Louis Calvet, râdeau tare. Stareţa Jeanne deschise ochii. Daniel Drouin îşi dădu seama că privirea stareţei era conştientă şi reflecta o undă de spaimă. O şcolăriţă care a răspuns greşit şi care va lua o notă proastă sau o admonestare.

Séraphique Archer primise un semnal, demonii ei se puseră în mişcare.

— *Dibbolica, Dibbolica!*

În acea clipă lui Daniel Drouin i se păru că luptă împotriva lui Barrot nu numai pentru suflete, de exemplu cel al Séraphiquei Archer, ci pentru însăşi cunoaşterea limbii

latine. Ştia cum ar trebui formulată întrebarea pentru a o putea ajuta pe stareţa Jeanne şi pe demoni: trebuiau numai inversate cuvintele. Era tot atât de simplu ca a hrăni copiii cuminţi, numai că ea nu era hrănită cu pline muiată în lapte şi prăjitură cu fructe, ci cu diavoli, şi asta într-un fel atât de brutal şi dur încât hrana i se oprise în gât. Duncan îi atinse din nou braţul, iar când el se uită la scoţian, privirile li se întâlniră. Doctorul şi profesorul protestant de la Saumur asculta şi clipea din ochi. Bărbia lui lungă şi lată era ca botul unui pantof. Împrejurul ciocului lui ascuţit vibra mulţimea de ţepi suri a tuleielor, iar buzele i se mişcau. Avea de gând să spună ceva. Nasul lui lung şi subţire se încreţise tot de la vârf până la rădăcină şi firele cărunte de păr care ieşeau lungi din nări tremurau agitate sub efectul respiraţiei violente. Stătea acolo, imagine vie a însuşi Edictului de la Nantes. Ochii de culoare deschisă, apoşi, deasupra cărora creşteau dese, aproape împreunate, sprâncenele de culoare închisă, priveau fix, pleoapele clipeau des, iar pupilele i se micşoraseră ca în faţa unei lumini prea puternice. Fruntea lată, brăzdată şi de-a lungul şi de-a latul într-un fel ciudat, sălbatic şi grăitor, exprima ironie şi furie. Iar şuviţele cărunte ale părului erau zbârlite, de parcă scoţianul şi-ar fi scos capul afara în toiul unei vijelii. Toate acestea, pe care le observase nu numai din curiozitate, năvăleau ca un şuvoi, năpădindu-l pe Daniel Drouin. Duncan încă mai tăcu, gura lui lată era strâns închisă. Ori avea să urmeze un strigăt de mânie, un fornăit, ori avea să-şi descopere dinţii lui lungi şi galbeni ca de cai într-un surâs lipsit de tact şi plin de milă, sau un rânjet cinstit, dar amar.

Barrot îşi corectă fraza şi de data asta vocea lui sună mai puţin răguşită:

— *Quis es quem adoras?*

Acum ea căpătase un ajutor vădit. Cine era acel pe care îl adora? Dar, ori diavolii voiau să-şi bată joc de gramatică (gândi Daniel Drouin), ori femeia, cuprinsă de spaimă, năucită, strânsă cu uşa, căuta doar să găsească cuvinte ca să formuleze un răspuns care s-o apropie de sfârşit, de un *finit* sau *finis,* ea alese dintre diferitele forme vocativul:

— *Jesu Christe!*

Un răspuns prost, care la un examen n-ar fi valorat nimic. Dacă cumva demonul Astarot, care fusese chinuit cu atâta îndârjire prin întrebări şi care până acum se strecurase târâş, grăpiş, cu afirmaţii incerte şi aluzii certe, voise să-şi râdă de spectatori, auditori, cercetători şi slujbaşi, atunci această glumă dăduse greş. Toţi erau acum sătui de el. Cei ce cunoşteau limba gândeau: proastă latină. Toate nu-s decât o tâmpenie, gândeau cei mai mulţi privind spre cei câţiva experţi în latină şi ghicind după mutrele lor cum stăteau lucrurile.

— Mai tare! strigă cineva de departe, din fund.

Barrot întinse gâtul, împinse bărbia înainte şi o dată cu această mişcare, parcă împinse înainte şi făptura lui strâmbă, cu caraghioasa lui înciudare. Acum se afla în postura profesorului care îi dăduse cu adevărat o şansă elevei, şansă pe care aceasta o pierduse, nu ştiuse să se agaţe nici de ceea ce fusese simplu şi uşor. De ruşine, nu-i putea da o palmă în ziua examenului. Zise iute:

— Posedata a spus: *Adora te, Jesu Christe.*

Aici protocolul şi tălmăcirile date evenimentelor se învălmăşesc într-un iz de mucegai şi de pofte senzuale. Noi, cei care acum, răsfoindu-le, căutăm să desprindem câte ceva din cele întâmplate, nu putem de fapt să aflăm alt adevăr decât acela că în oraş, în acea seară ploioasă, existau demoni. Ei nu veneau însă din adâncurile subpământene, aşa cum se credea. Erau obosiţi şi îndărătnici, iar Barrot, acel om mult-chinuit şi care din această cauză chinuia şi el pe alţii, îi trăgea de urechi şi de picioare vrând să-i facă să vorbească numai într-un anume fel. Credinţa lui n-o putem discuta în mod obiectiv, nici nu putem stabili cât de puternică era forţa care i-o susţinea, dar nu ne vine de loc greu să o bănuim.

Peste aceste procese-verbale s-a aşezat praful, a plouat şi chiar a nins. Noi înşine vom fi ajuns să fim pământ, ploaie şi ninsoare de multe ori înainte ca ele să fi reuşit să-şi dezvăluie întregul lor conţinut, fiecare sămânţă, fiecare

picătură de adevăr, până şi aburul adevărului din ele. Au trecut multe războaie peste ele, au fost îngropate şi uitate sub ruine şi suferinţe care întotdeauna erau de o mare actualitate. Pergamentele şi hârţoagele au fost strânse şi împăturite, apoi despăturite, iar între faldurile lor s-au adunat mulţi ani-vechime. Noi nu afirmăm că-i putem vedea pe demoni. Dar nici nu negăm posibilitatea ca cineva, înaintea noastră, să-i fi văzut în mod precis acolo, sau că cineva nu va ajunge să-i vadă cu precizie în viitor.

Încercările, mereu reînnoite, regrupările personajelor, expresiile schimbătoare ale feţelor şi feluritele poziţii ale femeilor, bărbaţilor, martirilor şi ale celor jertfiţi se distanţează, apoi se contopesc într-o unică şedinţă, lungă de multe luni, ba de mai mulţi ani, ca într-o unică şi confuză şedinţă.

Întrebările şi răspunsurile aveau un scop care pe atunci nu putea fi întrevăzut în mod foarte clar (ba da, câţiva îl puteau întrevedea!) şi care nici acum nu se poate spune că ar putea fi pătruns în mod limpede. În tot cazul, nu de noi, care suntem împovăraţi de crime politice şi de suferinţe. Se întrezăreşte un turn; el este tot ceea ce a mai rămas în picioare şi se numeşte Turnul Pătrat. Se întrezăresc Castelul şi fortificaţiile, şi dacă ne-am încorda privirea le-am putea vedea, cu toate că au dispărut de mult. Se aude zgomot de copite care se îndepărtează sau se apropie. Cai fornăind, aproape epuizaţi, care tremură în clipa când se opresc, călăreţi gâfâind, năduşiţi, stropiţi cu noroi sau prăfuiţi, care sar din şa, se rostogolesc sau cad greoi de pe cai, sau soli zeloşi sau temători care se aruncă pe cai sau încalecă cu greu. Pene bine sau prost ascuţite, care scârţâie pe hârtie, întorsături de fraze lipsite de interes – pe atunci lipsite de interes sau decisive – pe atunci decisive şi pe care istoricii le vor cerceta şi examina sub o lupă sau pe care scriitorii le vor scruta cu multă atenţie fără însă a le înţelege...

Schimbări.

Mortarul se desprinde încet şi cade de pe suprafaţa unui zid prea demult înălţat, iar pietrele dedesubt devin cenuşii:

se albesc sau iau o culoare întunecată. Pădurile o pornesc legănându-se peste înălţimi şi câmpii, reflux al pădurii care se trage cu câţiva metri mai la sud sau la nord, ciuntită la margini, acolo unde securea şi sapa desţelenitorilor au muşcat din ea croindu-şi drum o generaţie sau două. Apoi pădurea, printr-o mişcare care nouă, cu vederea noastră scurtă, cu miopia noastră condiţionată de timp, ni se pare a fi nemişcare, se rostogoleşte, se înalţă ca un vai sau se furişează înapoi timp de o generaţie sau două, în timp ce securea şi sapa au căzut din mâna moşneagului. O pădure care îngroapă, absoarbe şi preschimbă deopotrivă omul şi sapa, înainte să se tragă din nou înapoi atunci când noi câmpii şi ogoare mişcătoare se strecoară pe sub ele, dorind să se aciueze pe şesul şi dealurile din Touraine, Poitiers şi Vienne.

Dar în această scurgere de timp adumbrită de păduri putem câteodată întrevedea lămurit făptura înaltă a lui Daniel Drouin, umerii lui căzuţi şi nu cine ştie ce laţi, îmbrăcămintea lui îngrijită; ei, da, cum am zice noi azi, felul lui snob de a se îmbrăca, sabia lui de slujbaş, ţinuta lipsită de orice alură războinică. Putem vedea ochii lui mari, căprui, cam bulbucaţi, iar în fundul lor bănuim curiozitatea, capacităţile sale de latinist şi într-o anumită măsură şi alte cunoştinţe. Un om care însuşi scrie o dare de seamă a evenimentelor şi care de aceea citeşte procesele-verbale cu o atenţie pătrunzătoare; pentru noi, un martor.

Cuvintele din dările de seamă trec de la însemnările minuţioase ale unor bâlbâieli, ca bunăoară acele *„dibbolica, dibbolica”* şi *„diabolica”* ale Séraphiquei Archer şi a doua aluzie a ei la *„Cealaltă, cealaltă”.* Aluzie simplă, plină de sfinţenie sau permanenta aluzie a femeilor împiedicate să aibă relaţii sexuale, a unor femei ce tânjesc după un bărbat, până la răspunsurile câteodată bine studiate pe care le dă dea stareţa Jeanne întrebărilor deseori perfecte ale lui Barrot şi altor exorcizatori, şi prin care ea era încântată să spună dacă este posedată *ex pacto magi aut ex pura voluntat Dei* – printr-o învoială cu un magician sau numai prin voinţa Domnului.

Stareţa Jeanne era „Cealaltă”. Da, şi în legătură cu această situaţie era, ca şi la mânăstire, prima, personajul cel mai important, lăcaşul stabil – şi pe timp îndelungat – al demonilor şi al fricii. Pornind de la ea, şase demoni emigrau în trupurile înşirate aici de faţă ale maicilor şi al slujnicei. Prin ea se clarificau toate, ea indica direcţia în care trebuia să se caute şi în acele ceasuri era un bun instrument. Când însă martori curioşi sau investigatori serioşi puneau întrebări şi veneau cu cuvinte care vădeau o şedere mai îndelungată pe băncile şcolii şi care în problemele ştiinţifice ţineau pas cu epoca lor sau erau numai interesaţi să capete o mai amplă clarificare suplimentară din punct de vedere moral sau juridic, neostoitul urmăritor al demonilor, Barrot, intervenea de îndată cu o nouă întrebare care se intercala între cea pusă anterior şi cea pe care insul dinafară avea intenţia s-o pună. O întrebare directă, al cărei răspuns majoritatea celor prezenţi îl cunoştea, dar care totuşi trebuia pusă:

— Ce fel de magician este acela, ce fel de vrăjitor?

Ajunseseră chiar la izvor, la cauza cauzelor. Întrebarea le privea pe toate femeile care zăceau întinse acolo. Maica Claire, la stânga stareţei Jeanne, trase adânc aer în piept şi îndată după aceea cea mai vârstnică dintre fetele Barbeziers făcu la fel. Cea mai tânără dintre surori, Catherine, alături de maica Claire, scâncea ca un căţeluş, ceea ce dovedea că demonii ei nu adormiseră, iar maica Anne, care se afla la margine, alături de Louise, începu să se tăvălească şi să suspine. Sora ascultătoare Séraphique deschise gura gata să scoată urlând un *„dibbolica”,* însă părintele Minet o linişti cu o interpelare forţat amical-binevoitoare dar care în acelaşi timp suna ca o poruncă aspră: „Hal hai – iată aşa, aşa, aşa!”

— *Urbanus!*

Se zvonise cum că exorcizatorii îi promiseseră celui mai înalt slujbaş civil al oraşului, bailli-ului, domnul de Cerisay, ca şi el să pună câteva întrebări. Însă această promisiune n-a fost respectată.

— Cine? strigă Barrot.

— Grainier, răspunse demonul prin gura stareţei Jeanne, dar cu o blândeţe atât de perceptibilă, cu atât de puţină ură, încât suna ca o simplă constatare.

Atunci, în sfârşit, domnul de Cerisay nu scăpă ocazia să-şi încerce cunoştinţele sale de latină. Bailli-ul era de un scepticism batjocoritor şi se poate afirma cu toată certitudinea că a dus o conversaţie cu demonul Astarot, prezent acolo, pe acel ton de ironie amicală, aşa cum era şi de aşteptat să ducă o conversaţie un om de felul lui, puternic dar luminat, cu un duşman neajutorat, dar care poate deveni periculos dacă i se îngăduie să se desfăşoare. Întrebările şi răspunsurile se împleteau uşor şi fluent cu celelalte.

— De unde provine vrăjitorul?

— Din Le Mans.

— Cărei dioceze îi aparţine?

— Poitiers.

Toate decurgeau paşnic. În timp ce se făcea acest schimb de întrebări şi răspunsuri, femeile se liniştiseră deodată, se relaxaseră.

Liniştea dăinui un moment.

Zilele se scurg contopindu-se unele într-altele, colorând procesele-verbale cu teama lor cenuşie sau lăsând să cadă deasupra lor dâre subţiri de lumină. Decorul, fundalul şi feţele femeilor se schimbă întrucâtva, trăsăturile se îngroaşă sau se estompează. Vocile urcă şi scad în zgomotul armelor şi tăcerii de moarte. Ele pot fi auzite în ciuda foşnetului hârtiilor, a hârşâitului picioarelor şi scârţâitul pantofilor. Demonstraţia dorită de exorcizatorul Pierre Barrot într-o după-amiază poate fi socotită ca unul din acele strigăte rămase în timp. Era un strigăt de ură. El este perceput chiar acum, în acest moment, întocmai cum a fost înţeles de Daniel Drouin.

— Aş voi ca, spre cinstirea lui Dumnezeu, să fiţi chemate să vă dăruiţi trupurile spre a fi chinuite de Diavol, aşa precum Domnul Dumnezeul nostru şi-a dăruit trupul lui evreilor!

Acei care şi până atunci fuseseră convinşi de faptul că patru sau şase demoni, toţi cunoscuţi după nume, pătrunseseră în trupul stareţei Jeanne prin vrăjitoriile preotului Grainier; acei care recunoşteau necesitatea stringentă de a apăra soţiile târgoveţilor respectabili şi pe fetele lor pubere împotriva seducătorului din Le Mans; şi cei care, încetul cu încetul, ajunseseră şi ei la convingerea că ar trebui dărâmate zidurile, castelul şi fortificaţiile acestui oraş, îmboldiţi fiind de impulsuri venite din locuri suspuse – da, toţi cei care credeau în această triplă îngemănare de sunete au fost şi mai puternic întăriţi în credinţa lor. Cea-laltă grupare – aceea a guvernatorului d'Armagnac, sau a protestanţilor, sau a acelor curioşi – se temea. Erau cu adevărat sau cu bună ştiinţă speriaţi şi poate chiar cuprinşi de îndoială. Cei mai mulţi însă se întăriseră în credinţa lor şi anume: Cardinalul voia să ucidă un om aici, în oraş.

Stareţa Jeanne se ridică – fu aruncată în sus, smulsă, susţinu cineva. Mâinile dibuiau, vânturându-se prin văzduh, nu se vedea decât albul ochilor ei, gura ei era larg deschisă; ţipă:

— Vreau să fiu liberă! Vreau să fiu liberă!

Faţa, abia adineauri palidă de oboseală, se întunecă trecând de la roz la roşu, apoi la violet. Asuda şi nasul îi curgea. Întinsese mâinile înainte, căutând parcă să apuce ceva în gol, apoi şi le puse pe abdomen, de parcă ar fi fost apucată de crampe. Mâinile îi păreau neajutorate, nu erau în stare de nimic şi totuşi parcă voiau, aşa lipsite de putere, să lupte împotriva unui foetus care se zbate. Apoi îşi recăpătară forţa. Îşi smulse fusta, arătându-şi burta goală, albă, sexul, precum şi locurile unde sălăşluiau demonii şi căile pe care ei umblă şi îşi croiesc drum ca să iasă afară. Îşi contorsiona trupul iar mâinile bâjbâiau, însă nu lipsite de vlagă, arătând acele locuri pe unde hrana digerată şi lichidele de prisos părăsesc intestinele şi canalele. Convulsiile ei aveau o obscenitate care niciodată mai înainte nu fusese văzută în această încăpere (se aflau acum într-o capelă a mânăstirii) şi nu e de crezut că aşa ceva să mai fi fost văzut chiar în oraş. Rigidul proces-verbal redă scena doar ca o

imagine, ca o sculptură în lemn a nebuniei, cioplită într-o manieră grosolană. În clipa în care doi călugări capuţini de serviciu, extrem de zeloşi, au silit-o să se culce din nou, iar altul a încercat să-i tragă în jos fusta şi când părintele Minet, cu o grabă şovăitoare, întârziată, a aruncat o cârpă roşie (ca un jupon diabolic) peste partea de jos a trupului ei, stareţa sau demonii dinlăuntrul ei se apărară luptându-se. Peste încordarea feţei, peste toate cutele ei se înlănţuiau şi se răspândeau grimase când vesele, când triste, ca şi cum o mână invizibilă – şi, cu siguranţă, existau aici mâini invizibile – sucea şi încorda muşchii extrem de elastici ai feţei făcându-i să ia expresii ciudate.

O dată cu saliva, se prelingea şi latina prin colţurile gurii. Cuvintele ieşeau cu spuma scuipatului, cascade de gramatică fragmentată, distorsionată, sălbatic amestecată cu resturi de cuvinte învăţate pe de rost. Demonii nici nu mai aşteptau întrebările lui Barrot. Ei înşişi puneau întrebări sau fragmente de fraze, iar răspunsurile urmau într-o serie de frânturi de fraze compuse din două, trei, patru cuvinte în şir, aidoma verigilor unui lanţ ars, ferfeniţat, în multe locuri ruginit: *quare ingressus... Urbanus... rosas... pactum... Jesus Christus... cras mane... Urbanus... Jesu Christe... es in corpus... hujus puellae... sacerdos... adora te... propter presentiam... Urbanus... tuum.*

La început Barrot fu mulţumit, pe urmă însă se nelinişti. Pusese la cale un lucru pe care nu-l mai putea opri numaidecât. Ca nişte băieţandri care dau foc unui ghemotoc mic de paie în apropierea unui stog şi deodată totul ia foc şi arde. Simula o anumită siguranţă, dar trupul lui strâmb era mai mobil, faţa mai încordată iar mâinile îi tremurau atunci când se întindeau înspre demoni. Frazele le formula clar, iar când zvârcolirile stareţei se mai liniştiră, cuvintele lui ajunseră până la duşman:

— De ce-ai pătruns în trupul acestei tinere femei?

„Tânără” sună cam exagerat, gândise atunci Daniel Drouin, acel martor zelos şi încăpăţânat care încă nu fusese alungat sau căruia nu i se interzisese încă intrarea.

Răspunsul întârzie, se afla în adâncurile ei. Ea zăcea

acum atât de liniştită, încât Barrot era capabil să ţină chivotul chiar pe fruntea ei. Lesne ne putem închipui că o părticică din adevăr sau poate tot adevărul care se afla înlăuntrul fiinţei ei se ilumină.

— Din cauza prezenţei tale! răspunse ea.

Barrot simţi pe limbă gustul amar al surprinderii. Unii râseră cu glas tare – printre ei şi bailli-ul, domnul de Cerisay, şi ambii fraţi Calvet. Daniel Drouin schiţă un surâs dar numai până ce auzi din nou acel sunet grosolan, lăbărţat, ce ieşea din gâtlejul lui Séraphique Archer:

— *Dibbolica! Dibbolic...*

Atunci faţa lui căpătă o expresie ferecată.

Da, Barrot arăta întocmai ca omul care se gândeşte să tragă pe gât o înghiţitură de vin pe care îl ştie bun, dar care, din greşeală, a dus la gură sticla de oţet (în bufet ea se află întotdeauna alături de cea de vin) şi totuşi încearcă să dea impresia că ar fi înghiţit un vin bun.

În clipa aceea – cu un umor caustic de care poate da dovadă nu numai lumea oamenilor ci şi cea a animalelor – apăru o pisică.

Acesta este întru totul adevărul istoric. Protocolurile, însemnările scrise de mână, documentele tipărite pot pune la îndoială intervenţia unei pisici în acest spectacol despre ioc şi moarte şi într-o scenă atât de măreaţă ca aceasta – ca însă a existat şi toate relatările sunt de acord asupra acestui punct; pisica era neagră-cenuşie.

Se auziră zgomote neobişnuite. În acel moment, când toţi erau atât de sensibili la orice zgomot, ele au fost luate drept sunete subpământene. Poate că ţipătul lui Séraphique speriase pisica sau se mai poate ca ea să fi fost atrasă de anumite miasme şi mirosuri sau de suspinele care semănau cu miorlăielile. În orice caz, pisica exista, era acolo. Un martor susţinu că ea se arătase mai întâi în antreu, unde ajunsese prin coşul căminului. Se furişase iute în încăpere, în văzul tuturor celor prezenţi.

Şedinţa nu a fost întreruptă, însă a căpătat o cu totul altă direcţie, devenind o goană după pisică în care erau amestecate interese de ordin zoologic, psihologic, istoric şi

demonologie. Se fugea, se sărea, mâini se întindeau sau se chicotea. Printre gâfâielile lui Minet se intercala scârţâitul pantofilor lui Barrot. Aveai impresia că-ţi este dat să auzi ecoul numeroaselor procese de erezii religioase şi politice ce avuseseră loc de jur împrejurul lumii. Până la urmă pisica a fost prinsă. Unul dintre călugării caputini o ţinea cu ambele mâini, pe care şi le apăra cu rasa-i călugărească, aşa cum încerci să te fereşti de un incendiu. Barrot făcu un gest de comandă în care se reflectau respectul faţă de ceea ce tocmai avea de poruncit. Trebuia convinsă asistenţa să dea crezare faptului că pisica era întruchiparea – în carne, piele, gheare, scuipături şi pufăituri – a lui Astarot sau Asmodeus. Preotul ţinea chivotul deasupra pisicii, mânând-o spre salteaua stareţei, unde fu instalată. Aruncă apă sfinţită asupra amândurora, apoi aşteptă.

Ce aştepta?

Ca pisica să înceapă a grăi în franceză sau în latină şi să recunoască cine era ea cu adevărat.

Pisica mieuna înspre chivot, apa sfântă o făcu să clipească din ochi şi începu să-i lingă picăturile. Urmări cu atenţie mişcările cu care se însemnă semnul crucii deasupra ei, iar când simţi plăcuta căldură demonică a stareţei Jeanne, se linişti. Ea, maica Jeanne, zăcea cu ochii închişi, celelalte posedate însă îşi recăpătaseră înţelegerea în priviri. Gura Séraphiquei Archer se căscă mai întâi a mirare, dar îndată după aceea fata cu obrajii roşii începu să rida. Maica Claire, care multă vreme şezuse liniştită, glăsui – iar în vocea ei se simţea o undă prietenoasă:

— Dar e pisicuţa noastră.

După aceasta cei mai mulţi au fost de părere că exorcizarea şi toate practicile din acea zi luaseră sfârşit. Stareţa zăcea mai departe cu pisica pe piept.

Ea stătea amorţită, moţăind cu ochii închişi şi incapabilă să vadă ceva din cele ce se petreceau în jurul ei, mâna ei dreaptă însă i se ridică şi, cu mişcări blânde, mângâie pisica.

Aici totul ar fi putut lua sfârşit. Tocmai în acest moment s-a ivit o posibilitate pe care am fi putu l-o denumi umană

sau – de ce nu? – felină, pisicească; ultima notă, semnul final. Posibilităţile surâsului. Spectacolul a luat sfârşit, publicul începe să se scoale nemulţumit, sau aplaudând, sau, poate, cufundat în acea curiozitate pasivă sau neutrală faţă de cele petrecute şi văzute. Pisica demonstrase că nu era un demon deghizat şi capabil să glăsuiască, ci doar o pisică.

Nesfârşitele posibilităţi ale surâsului. Pisica îi învinsese pe Barrot şi pe Minet cu acele resurse tainice care sălăşluiesc atât în pisici cât şi în oameni, cu acea armă tainică pe care mai târziu omenirea de la Soare-Răsare sau o omenire mai timpurie de la Soare-Apune o avusese întotdeauna la îndemână ca soluţie în anumite situaţii – şi anume, aceea de a trezi surâsul împotriva fanatismului, împotriva superstiţiilor ridicate la rang de dogme. Desigur, pisica nu le dăduse lovitura de graţie, dar le pusese beţe în roate într-un moment de mare importanţă. Dacă Regele Henric al IV-lea, cel regretat de mulţi, ar fi trăit cumva în toamna anului 1633, se prea poate să fi trecut de partea pisicii şi să fi soluţionat toată afacerea cu un hohot răsunător de râs. Astfel îşi dădu părerea cineva care însă n-avea niciun fel de brevet de bun ghicitor. Ludovic al XIII-lea, fiul lui Henric, nu ştia să râdă – în tot cazul, nu într-un fel viu, molipsitor – iar Cardinalul, care câteodată surâdea distins, primejdios, acru sau sentimentalo-ademenitor, era cu totul şi cu totul lipsit de darul râsului. Râsului său îi lipsea plenitudinea şi vioiciunea. Iar acel surâs fugar al spectatorului, râsul slujbaşului care se afla şi el de faţă acolo, şi surâsul de asesor al lui Daniel Drouin, cel tobă de latină, nu ajunseseră la apogeu decât ca să creeze o pauză. Şi la această pauză ne aflăm noi acum.

De cealaltă parte a pauzei – viaţa cu bogata ei varietate, cu bogăţia dovedită de istorie, mai avea în rezervă şi alte posibilităţi.

Stareţa Jeanne, după toate probabilităţile, era acum trează şi nu se mai afla atât de puternic stăpânită de demoni, şezând liniştită pe culcuşul ei în timp ce îşi revenea, ca într-o legănare, la normal – spre ceea ce suntem noi

înclinaţi să numim normal – adică spre realitatea zilnică, şi îndepărtându-se, tot ca într-o legănare, de obscenităţile şi ridicolul celor petrecute mai adineauri. Ea se mişcă şi dădu să se ridice în picioare. Aştepta o invitaţie sau o poruncă din partea părintelui Barrot. Aceasta nu veni. Barrot căuta o încheiere sau o soluţie nouă, mai bună pentru situaţia finală. Aştepta ca astaroţii şi asmodeii – deocamdată ameţiţi – să-şi revină şi să-l ajute. Ca un conducător de oşti chibzuit, ca un strateg talentat în mijlocul unei lupte pe care a pierdut-o din vina lui, vină pe care şi-o recunoaşte însuşi, el plănuia lovitura ce urma să o dea, plănuia viitorul lui atac, viitoarea regrupare a forţelor. Momentul fusese pierdut nu însă şi ziua.

Dar iată că şi ziua a fost pierdută. Marc Duncan făcu aşa fel încât să fie deplin ratată. Doctorul, profesorul şi observatorul de la Saumur şi din Scoţia slăbi pentru a şaptea oară din strânsoare braţul lui Daniel Drouin, îşi ridică bărbia latră astfel încât făptura lui deveni şi mai lungă, şi mai puternică, şi mai mintoasă, făcu un pas înainte ajungând în aceeaşi linie cu bailli-ul, domnul de Cerisay, şi cu fraţii Calvet, apoi spuse:

— Îmi permiteţi să mai pun o întrebare acestor spirite şi demoni care, conform declaraţiilor dumneavoastră, s-ar afla aici prezenţi?

Statura lui înaltă, impunătoare, felul lui de a vorbi – căznit dar corect – accentul străin al vocii sale făcură să fie şi mai apăsătoare tăcerea, care ar fi trebuii să fie sparta de un râs. De afară se auzeau picăturile de ploaie aşa cum cernuseră zi după zi, dar care acum se făcuseră parcă mai şovăitoare. Lumânările de pe altarul din capelă fumegau, una dintre ele arsese cam cu jumătate deget sub nivelul candelabrului iar din cealaltă nu mai rămaseră decât două degete. Pisica se uită la Duncan şi la spectatori clipind din ochi şi torcând.

Părintele Barrot îi aruncă pe sub pleoape o privire piezişă, apoi se uită la părintele Minet. Părintele Minet înclină uşor capul, în semn de aprobare, o greşeală ce se explica, probabil, prin perplexitatea în care se afla. Atunci şi Barrot

încuviinţă din cap:

— Vă rog.

— Domnii mei, spuse Duncan, se ştie că Diavolul apare în toate părţile sub înfăţişările cele mai diferite şi sub formele cele mai schimbătoare. El conversează nestingherit în toate limbile, vii şi moarte. Da, cunoştinţele sale lingvistice merg într-atât de departe încât cuprind şi mici dialecte locale. De aceea solicit îngăduinţa de a adresa în limba mea maternă, în scoţiană, întrebările mele lui Astarot, care, după câte înţeleg, se mai află încă în trupul doamnei de Beaucil.

Buzele stareţei se mişcară. Barrot căută o ieşire şi când, zăpăcit, făcu o jumătate pas înspre culcuşul maicii Jeanne, deviaţia coloanei sale vertebrale deveni extrem de evidentă. Deschise gura, buzele-i subţiri nu mai aveau pic de sânge şi încă mai căuta cuvintele pe care să le spună, când Jeanne însăşi vorbi şi spuse:

— Sunteţi extraordinar de curios, domnul meu!

Şi mecanismul care declanşa cunoştinţele ei de latină se puse în mişcare:

— *Deus non volo!*

La aceste cuvinte, Daniel Drouin ridică în aer o pană invizibilă, o pană muiată în cerneală roşie şi, făcând un semn marginal în dreptul greşelii:

— *Deus non vult!* corectă el şi aceasta a fost a doua intervenţie directă făcută de el în decursul acestor dezbateri, lungi de luni de zile.

Dar ea traduse ceea ce voise să spună:

— *Dumnezeu nu vrea!*

Louis Calvet dădu un ghiont în coastă bailli-ului, domnul de Cerisay, şi bailli-ul dădu din cap; atunci şi Calvet spuse:

— Aveţi doar la îndemână regulamentul exorcizărilor, părinte Barrot. Căutaţi prin el şi veţi afla că cele mai importante semne ale autenticelor stăpâniri de către diavol sunt: primo, Diavolul şi demonii lui vorbesc toate limbile străine în mod absolut fluent; secundo, ei pot să întrevadă trecutul cel mai îndepărtat şi tot ceea ce este mai ascuns şi să aprofundeze lucruri care se petrec la mare depărtare de ei şi...

Dar Barrot reuşise să-şi revină. El făcu, spre a vorbi la figurat, un salt peste pisică şi cele pisiceşti şi acum stătea cu agneţul într-o mână iar cu cealaltă ridicată într-un gest episcopal, cardinalesc, se prea poate chiar într-o poză papală, gata de luptă.

— Diavolul cunoaşte şi scoţiana! strigă el. Puteţi fi liniştiţi! Ştie toate limbile, dar tocmai acum nu vrea să vorbească scoţiană.

— M-aţi întrerupt, părinte Barrot, spuse Calvet rece. Aţi întrerupt ceea ce aveam de spus. Şi eu care credeam că în orice împrejurare sunteţi capabil să vă impuneţi, poruncind demonilor. Sunteţi doar celebru pentru această calitate.

— Demonii nu vor să vorbească acum scoţiană, domnule, spuse Barrot calm.

Prin acest răspuns îşi dăduse un vot de blam.

— Atunci ebraica? propuse Marc Duncan.

— Tocmai acum nu are poftă nici de ebraică, domnule, răspunse Barrot pe un ton repezit şi ursuz şi trase cu ochiul spre părintele Minet; acesta însă stătea cu spatele la el şi nu-i veni într-ajutor.

Marc Duncan îşi înălţă şi mai tare făptura – mişcare ce îi stătea în putinţă, apoi împinse din nou bărbia lui latră înainte. Era înfuriat şi şuviţele de păr ale bărbii tremurau:

— De unde ştiţi acest lucru, părinte Barrot?

— Ştiu!

— Atunci ar trebui să ştiţi dacă obişnuieşte să miaune în loc de a vorbi latineşte, spuse Duncan şi gura i se lăţi într-un surâs larg, descoperind dinţii cei mai galbeni cu putinţă, precum şi cel mai hlizit şi galben dintre surâsurile întâlnite între anii 1632 şi 1634.

De data asta, bailli-ul, domnul de Cerisay, fu cel care îi dădu un uşor ghiont în coastă lui Calvet – şi Calvet îşi îndreptă şi el în sus bărbiţa ascuţită.

— Şi darul de a privi în viitor şi întru cele tainice, părinte Barrot? Aveaţi şi asupra lor puterea de a comanda?

Aici, Barrot avu prilejul să plaseze o replică bună:

— Diavolul cunoaşte lucrurile cele mai tainice, dragă domnule Calvet, zise. Dacă doriţi, domnule, îi pot cu multă

plăcere porunci să povestească despre toate păcatele dumneavoastră. El va răspunde îndată, cu o voce cât se poate de limpede.

Chicoteli peste chicoteli. Unii priveau în podea, alţii râcâiau podeaua cu piciorul.

— O, nu-i nicio grabă, răspunse Calvet râzând din toată inima, dar nu fără o anumită nelinişte.

Barrot câştigase din nou teren.

— Nici eu n-am să insist, spuse el – şi răspunsul sună ca o amabilitate din partea lui, ceea ce poate şi era.

Dar Daniel Drouin?

El era, după toate probabilităţile, preocupat de o mulţime de gânduri – sau cel puţin de formule şi formulări. Ca şi alţi martori, chemaţi sau nechemaţi, simţi că sfârşitul acestei poveşti, aflat poate încă la foarte mare depărtare, avea să fie cu foc şi sânge. Se gândea probabil la Urbain Grainier, care tocmai acum, în timp ce guvernatorul era plecat, exersa asupra oraşului o anumită putere invizibilă. Unde se afla el, de ce nu era aci, de faţă, ca să se apere, de ce nu-şi întorcea el spatele lui lat, drept, mândru şi lăsa să se înalţe noi ziduri împrejurul lui? Oare sălăşluiau demoni în el? Sau se lupta el de undeva dinafară, şi cu alte mijloace decât cu pana de cerneală roşie a lui Drouin, ce-şi nota întâmplările într-un protocol, sau cu degetul arătător îndreptat spre o gramatică latină, tot ca Drouin, sau cu ironia lui Calvet, sau cu întrebările şi rânjetele lui Duncan, sau cu ghiontelile şi clipirile din ochi ale lui Cerisay? Se afla el oare instalat în locuinţa încă nedărâmată a guvernatorului, citind vreo scrisoare prin care domnul d’Armagnac îl asigura cum că donjonul era acum salvat de la dărâmare, sau dădea doamnei d’Armagnac sfaturi bune? Sau se afla el în casa lui Daniel Drouin, ţinând mâna domnişoarei de Brone într-a sa?

Cele petrecute până la urmă acolo în seara acelei zile de exorcizare, n-au fost decât o repetiţie a unei alte reprezentaţii ce avea să vină. Barrot reuşise să salveze câte ceva – se prea poate viitoarea lovitură. Deodată, înfrângerea suferită de pe urma pisicii şi a lui Drouin nici nu

se mai înfăţişă ca o înfrângere propriu-zisă, ci doar ca un episod învăluit de o umbră.

Protocolurile accesibile pot fi adunate într-un volum, iar întâmplările care încetul cu încetul au avut loc pe parcursul a multe luni pot fi preschimbate într-o singură zi demonică, sfârşită cu răpăitul ploii. Înainte ca adunarea martorilor şi a exorcizatorilor să se fi împrăştiat, demonul Astarot, întovărăşit de demonii Asmodeus şi Gresil, izbucni. El căuta să pătrundă mai adânc sau să iasă din cea mai chinuită dintre femeile care zăceau acolo, trup hăituit de nelinişte şi de pofte, suflet îngrozit, plin de temeri, gonind năuc. Ei se exprimau în fraze scurte, ca un clopot răspunzând altuia dar al cărui sunet e, după fiecare bătaie, de îndată înăbuşit.

Barrot ridică amândouă mâinile în sus şi ceru să se facă tăcere. Îi chemă pe demoni. Stareţa Jeanne începu din nou să se zbată ca un prizonier prins în lanţuri care încearcă să se ferească de nişte lovituri de bici. Gura i se căscă larg, ochii i se roteau în orbite, lăsând să se vadă albul inflamat şi injectat de sânge. Şi ţipă.

Magia mişcărilor le molipsi şi pe celelalte, iar când maica Claire şi Séraphique Archer îi răspunseră prinţi-un ţipăt, toate începură să ţipe şi să se tăvălească. Părintele Barrot încercă să-i dea maicii Jeanne sfânta împărtăşanie, dar ea se împotrivi luptându-se şi apucă chivotul agneţului cu mâini care înşfăcau ca nişte gheare. El trebui să i-l smulgă din mână. Ea scoase o limbă lungă, îngustă şi roşie, întocmai ca un câine care gâfâie din greu, mort de oboseală după o goană. Documentele susţin că părintele Barrot ar fi reuşit să-i dea ostia, dar că ea făcuse eforturi s-o scuipe, atât de adâncă era scârba demonilor faţă de cele sfinte. Când Barrot încercă să i-o vâre cu de-a sila în gură şi să i-o înfunde în gâtlej, ea încercă să vers-e şi atunci el îi dădu apă să bea. Fu cuprinsă de un acces de tuse şi după trecerea lui se prăbuşi pe culcuşul ei şi scurt timp rămase acolo liniştită. Faţa îi era transpirată, părul năclăit de sudoare. Martorii povesteau că ar fi băut trei înghiţituri de apă.

Între timp, celelalte suspinau, gâfâiau şi se tăvăleau, iar

maicile Anne şi Séraphique urlau.

Din nou tăcere, o tăcere deplinei, încât se putea auzi scârţâitul pantofilor lui Barrot.

— Datorită cărui pact ai pătruns în trupul acestei femei?

Demonii maicii Jeanne răspunseră prin gura ei cu aceleaşi cuvinte pe care prizonierii de război şi sclavii împăraţilor romani le foloseau când erau crucificaţi de-a lungul unei oarecare Via Appia. Strigătul oricărui însetat, veşnicul strigăt după apă.

— *Aqua!*

Daniel Drouin era desigur singurul care se gândea în acea clipă la prizonierii crucificaţi, cu toate că nu era prea dăruit cu fantezie. Şi el resimţi aidoma acea sete care îţi usucă gura şi gâtlejul şi care se iveşte atunci când vezi pedestraşi străini mărşăluind pe o zi toridă de vară, sau atunci când vezi un detaşament de soldaţi trimişi în misiune dărâmând fortificaţiile, bătrânele metereze şi turnurile care au dat viaţă oraşului tău natal. Înghiţi, mişcându-şi în acelaşi ritm cu stareţa muşchii gâtului, ai gâtlejului şi ai gurii. Şi nu era singurul care făcea aşa.

— Cine a venit cu apa pactului?

— *Magus,* răspunse ea. Vrăjitorul.

— În al câtelea ceas?

— La al şaptelea, răspunse ea. Şi tocmai atunci sună al şaptelea ceas; Barrot însă, jucând mai departe jocul, continuă să-i pună întrebări în zgomotul bubuitor al clopotelor, da, în dangătul clopotelor, vrând să afle dacă fusese la ceasul al şaptelea al dimineţii sau al serii.

— *Sero,* al serii, răspunse vocea ei răguşită şi gâfâită.

— Cum a pătruns înăuntru?

— *Janua,* răspunse ea, şi Daniel Drouin, auzind aceste cuvinte, gândi: „Prin poartă, asta poate însemna atât una dintre porţile trupului, cât şi cea a mânăstirii”.

— Cine l-a văzut?

— *Tre,* răspunse vocea ei.

Au plecat de acolo câte unul sau în grupuri mici. Unii se grăbeau, mergând aduşi de spate prin ploaie, ca să ajungă

pe la hanuri înainte ca *aqua* cerului să le fi pricinuit schimbarea vocilor, făcându-le să sune gâjâit, înecate de tuse. Alţii mergeau încet, deoarece ploaia de toamnă ce cădea peste oraş nu mai avea acum niciun fel de importanţă.

Daniel Drouin o luă în susul străzii Pasquin. Mai târziu nu-şi va mai putea aminti cine îl întovărăşise. Poate Charles Calvet sau Marc Duncan. Se gândea la ciumă şi la copii. Îşi aminti că se oprise sub bolta portalului bisericii Sainte-Croix. Peste piaţă, la catul al doilea al propriei lui case, ferestrele Madeleinei de Brone erau luminate. În fosta prăvălie de covoare de dedesubt era întuneric, dar îşi aminti de acele vremuri când lumina se furişa filtrând prin geamurile ferestrelor. Se gândi la viaţa care ar fi putut exista în acest oraş dacă n-ar fi fost demoni, ciumă şi acele mâini care damnaseră zidurile şi alungau oamenii. Când intră prin uşa lăturalnică în curtea lui ploaia şiroia pe salcia ce se afla de cealaltă parte a zidului grădinii, aşa cum n-o mai auzise el niciodată. În sufrageria lui era o lumină prietenească. Acolo, afară, în curte, îşi reaminti cuprins de durere de dorul lui după copiii cei morţi – de Séraphique. Amintirea trecu pe lângă el ca un suflu de aer călduţ într-o seară de toamnă, ca un parfum al tinereţii pentru totdeauna dispărute, ca un fel de fericire amară venită din mijlocul beznei.

Partea a doua

RAPORTUL

XI. AŞTEPTARE ŞI DIALOG

O noapte de toamnă a anului 1633.

Una dintre lumânări arsese aproape cu totul, iar când feştila se aplecă înspre mica băltoacă de ceară topită, Urbain Grainier luă mucarniţa din vasul de cositor şi aşteptă până ce flacăra albastră începu să pâlpâie şi o tăie. Bucăţica de feştilă arsă rămase pe crestătura foarfecii, dar vârful mai ardea încă. Fumul îi irita nările. Întinse mâna şi stinse şi cealaltă lumânare. Acum odaia se cufundase în întuneric, dar dinafară pătrundea o slabă luminozitate, care venea de la un izvor necunoscut, rătăcea peste crucifixul de pe perete şi lustruia cu luciri mate suprafaţa întunecată a mesei, marginea farfuriei de cositor şi pielea uzată a spetezei scaunului. Depuse foarfecele în farfurie. Vârful şi minerul foarfecii atinseră aproape fără zgomot cositorul. Când se sculă, scaunul scârţâi. Tălpile groase de rafie ale papucilor se târau pe podeaua lustruită. Întredeschise puţintel fereastra şi trase cu urechea dacă afară, în stradă, nu se auzeau paşi. Ascultă ploaia, o ploaie de toamnă fină, lentă, fără sfârşit, căzând peste acoperişuri şi peste străzi. Afară de acest zgomot uşor, oraşul era tăcut. Dormea. Şi casele dormeau. Madeleine, care în noaptea asta nu fusese vorba să vină, dormea sau veghea. „Mă întreb dacă Louis Tranchant doarme acum sau dacă o fi la banchet, gândi el. Iar dacă doarme – cum o fi dormind?” Gândul îi displăcu. Se întoarse cu spatele la fereastră şi ascultă zgomotele din casă. I se păru că poate percepe somnul fratelui său – un somn neliniştit – cum doarme la ea în odaie sora lui şi cum mama dormea sau veghea şi ea plină de nelinişte în odaia deda celălalt capăt al casei. Cum dormea acolo, afară, biserica, sau veghea odihnindu-se. Cum şesul dimprejur

dormea sub ploaie sau veghea şi aştepta vocile oamenilor, vorbind pe un ton ridicat.

Cum turnurile muribunde, zidurile gata să cadă, resturi ale unor timpuri apuse, vegheau şi dormeau.

Cum dormeau cărţile, sau ceea ce mai rămăsese din ele, adică acelea care îi fuseseră restituite. Atinse cu mâna cotorul cărţilor. La celălalt capăt al odăii, lângă uşă, recunoscu faţa oglinzii. Îşi închipui că-şi vede imaginea profilată acolo în cadrul mai luminos al ferestrei şi, în treacăt, se gândi ce nenorocire însemnase pentru el propria înfăţişare.

Se întoarse spre fereastră şi ascultă. Venea cineva de jos, dinspre Sainte-Croix, paşi greoi, tropăiţi, răsunau pe porţiunile unde drumul era pietruit. Încercă să audă dacă erau şchiopătaţi. Când ajunseră pe Uliţa Măcelarilor, îşi dădu seama că erau cel puţin două persoane. Oare cel aşteptat să vină o fi având o gardă personală? Dar zgomotul paşilor se stinse; nu erau ai celui care trebuia să vină.

Madeleine nu avea să apară în această noapte. Ştia. Scoase mâna afară şi simţi căzând pe ea picăturile de ploaie. „Am trăit ca într-un infern, dar nu regret nimic. Sau regret? Nici ea nu regretă nimic. În noaptea asta mi-ar fi plăcut să fie aici, aş dori s-o pot mângâia.”

Într-o noapte, cu mulţi ani în urmă – nici nu mai voia să numere anii – tânăra Tranchant stătuse acolo afară, strigându-l pe nume. El se aplecase, spunându-i să tacă. Dacă ar fi vrut, şi-acum i-ar mai fi putut auzi paşii, întocmai ca atunci când într-un târziu plecase. O tânără care-şi pierduse fecioria şi cu un foetus în pântece. În colţul Uliţei Măcelarilor începea partea pietruită. Acolo lunecase ea? Pe acolo era întotdeauna lunecos din cauza sângelui scurs şi niciodată bine clătit, sânge închegat. Acolo mirosea a sânge şi a intestine. Se întâmpla ca vreunul să uite de acele rămăşiţe ale vitelor înjunghiate şi, nevăzând pe întuneric, să lunece. Sângele de bou, de vacă, de viţel şi de oaie deveneau forţe care în întuneric puneau piedici în calea oamenilor. Iar dacă lunecai şi cădeai, în cel mai bun caz te

alegeai cu hainele pătate.

Cineva trecu pe lângă biserica Saint-Pierre şi pe la capătul străzii cu acelaşi nume. Pâclele străzii răsfrângeau ecoul ca un răspuns. Putu întrezări o făptură care se mişca. Paşii erau grăbiţi. Un om în drum spre casă sau care fugea de ceva. Fugea înspăimântat? Puteai să-ţi omori timpul şi cu întrebări absolut inutile. „Tu întotdeauna pui întrebări, Urbain, spusese odată Madeleine, dar niciodată nu asculţi cu adevărat ce ţi se răspunde şi nici nu răspunzi la întrebările care ţi se pun.”

Un om în întuneric. Acum nu mai rămăsese decât zgomotul paşilor. Un om ducându-se acasă să-şi surprindă nevasta. Sau unul care de curmei fusese gata să fie surprins de un alt bărbat? Virilitate şi feminitate, joc, desfătare a buzelor şi a coapselor. Să fie oare unul al cărui suflet e cuprins de dragoste sau de suferinţă? Sau de teama de a descoperi sau de a fi descoperit? Sau cineva plin de teamă şi de furie, hotărât să descopere? Teama că ar exista ceva de descoperit sau că n-ar exista nimic de descoperit. Cineva căruia îi era teamă că furia lui se va dovedi nemotivată şi deci că va deveni ridicol. Furia celui care s-a făcut ridicol? Un om hăituit? „Acum zece ani eu aş fi putut fi acela, sau acum cinci ani, sau acum cincisprezece ani, gândi el. Eu? Nu, cu mine lucrurile stau altfel. Cât de altfel? Da, altfel. Întotdeauna e altfel.”

Într-o noapte deschisese uşa bisericii pentru el şi ea. Intraseră. O ţinea pe Madeleine de mână. Stăteau în picioare în faţa altarului. Bătrânele pietre ale zidurilor erau atât de sensibile încât le trimiteau până şi ecourile gândurilor. Şuşotelile lor erau ca o mare pe timp de furtună, ca izbucnirea unui vulcan, ca un cutremur de pământ. „Celebrez căsătoria noastră unindu-ne unul cu celălalt, iubita mea, spusese el. De acum îmi eşti soţie.” Dacă ar fi vrut acum, şi-ar fi putut reaminti tremurul de pe atunci al mâinii ei, să-l resimtă prin spaţiu şi timp. Îşi mai amintea ce-i şoptise ea şi ce încercase să-i răspundă sau chiar îi răspunsese. Îi făcea plăcere să-şi reamintească aceste cuvinte acum, să şi le reamintească îndelung; în acea clipă

îşi dorea intens din nou, mereu şi întotdeauna să fie mişcat de ele, fiindcă îi dădeau noi puteri. Îşi dorea lacrimi. „Picăturile de ploaie de pe mâna mea ar trebui mai degrabă să fie lacrimi, gândi el. Tare mult îmi doresc aceste lacrimi, ele te întăresc. Absolut egoist şi rece (surâse la acest gând care îi trecuse prin minte), îmi doresc o stare emoţională de care să-mi dea lacrimile. Lacrimile mă fac să fiu mai bun. Când plâng, sunt mai bun decât atunci când tac, sau spun adevăruri, sau când surâd. Vreau să fiu bun. Vreau să-mi aduc aminte de acele lucruri care mă fac să fiu bun. Iubita mea, iubita mea, murmură el privind ploaia, iubito, iubito, numai noi putem şti ce s-a petrecut în acea noapte şi nimănui nu-i va fi dat să afle vreodată mai mult decât ceea ce am ştiut noi odată! În asta constă dragostea noastră: în a şti că numai noi ştiam. Noi doi suntem cei care, aici, în întuneric, stăm plini de un curaj nemaiîntâlnit! Nimănui nu-i va fi dat să primească mai mult de la viaţă pe acest pământ decât am căpătat noi doi, atunci! Nimănui! Şi, o dată cu noi, toate vor fi date uitării!”

Cineva, câţiva veneau din josul oraşului. Trei persoane. În faţă era un felinar care făcea ca întunericul să pară mai dens, mai mat, dând strălucire picăturilor de ploaie. În ploaie, el apărea ca un glob luminos, ca un ghem pe care se înfăşuraseră milioane de fire. Felinarul se legăna dus de o mână sigură. Cele două siluete care mergeau în urmă aveau pelerinele trase peste cap. Se auzi o plescăitură într-o băltoacă, lumina alergă peste o suprafaţă lucie, cineva călcase greşit.

„Stau aici pe întuneric şi sunt capabil să surâd în faţa pericolului, gândi el. Dacă m-ar putea vedea în clipa asta, ar crede că am semnat un pact cu diavolul, da, că eu însumi sunt Satana. Şi râse uşor; râsul lui suna tot atât de imperceptibil ca şi ploaia. Tot cred ei despre mine aşa ceva! Eu «dau femeilor flori în timpul nopţii»! Eu «le dau lor flori», eu vin la ele «per flores», şi siluiesc şaptesprezece fecioare ofilite sau cu caş la gură! Eu sunt căpetenia întregului catalog demonologie, începând cu Astarot, Asmodeus, Behemot şi Gresii! Noaptea le dau flori femeilor, iar ziua ele

îmi restituie ghimpi şi crengi veştejite. O astfel de purtare nu poartă oare denumirea de ingratitudine?”

Îşi reaminti ceva, o amintire fugară care îi trecu prin minte ca o străfulgerare apărută o dată cu lucirea lanternei oglindite în apa băltoacei şi care dispăru o dată cu zgomotul neplăcut şi totuşi comic a paşilor ce se poticneau, a pantofilor uzi, a înjurăturilor adresate băltoacelor, ploii şi oraşului. Îşi reaminti de Théophraste Renaudot şi de leacurile lui împotriva tuturor bolilor. Doctorul, omul de spirit pe care îl întâlnise cu câţiva ani în urmă şi care acum se voia un fel de mentor al existenţei săracilor de la Paris şi care scotea „Gazeta”, ziarul pe care citindu-l puteai desluşi printre altele tremurai sau siguranţa degetului arătător al cardinalului. Prietenul şi salvatorul oamenilor, mult-contestatul Renaudot, omul acela vorbăreţ, înalt, cu nas lung.

Polychreston! Douăzeci şi cinci de medicamente într-o singură formulă! Ambră, rozmarin, hypericum, smochină, iris, mosc şi piper, anison şi angelică, cebarea şi altele. Piatra filozofală transformată în terci şi unguent, pilule şi picături, devenită leacul universal chimic şi botanic al oamenilor împotriva rădăcinilor bolilor umanităţii, atacându-le până în străfunduri. Duşmanul tusei, al gutei, melancoliei, colicilor, ameţelilor, paraliziei, poate al ciumei, da, poate chiar şi al morţii.

Poate şi leac împotriva posedării fiinţei umane de către diavol?

Şi cu aceasta surâsul pieri, scurta lui durată trecuse.

Împinse apoi în lături fereastra. De acolo, de jos, venea cel ce se cuvenea să vină. Îl auzi ivindu-se la capătul Uliţei Măcelarilor. Păstrând încă amintirea comică de adineauri într-o frântură de umor ce încă mai dăinuia şi graţie căruia mai înainte fusese capabil să privească în faţă toate cele, chiar şi lucrurile cele mai serioase – dar înainte de toate pe cele mai primejdioase – el gândi: „Acesta este sfârşitul unui vers catalectic, aşa-i întotdeauna sfârşitul, când ultimul picior al versului e incomplet, acel pas care nu e niciodată terminat pe de-a-ntregul, ci reprezintă o aluzie. E acel ceva

care se furişează tainic, o dipodie nedusă până la capăt”.

Şchiopul venea pieziş peste piaţetă. Avea pelerina trasă peste cap. Se opri şi aşteptă în faţa porţii. Se prea poate să-l fi mirat faptul că nu se deschisese de la sine, ha chiar cântând un cântecel? Şi de faptul că nu era lumină la fereastră? Făcu un pas şi jumătate în stradă şi se uită în sus. Îţi puteai da seama de toate mişcările lui, un bolovan de întuneric; vizibil. În sfârşit, zise cu voce scăzută:

— Grainier?

Îl lăsă pe şchiop să aştepte puţin. Destul de curând avea să vină clipa când el va sta aşezat aici. Închise din nou fereastra şi înainta pe bâjbâite prin odaie. Podeaua scârţâi neplăcut. Frecă amnarul, iasca luă foc, aprinse cu ea bucăţica de lumânare ce mai rămăsese într-unul din sfeşnice, apoi îl puse din nou pe masă. Bănuia că mama, sora şi fratele lui, în dosul uşilor lor, ascultau. Nu se grăbea, nu, nu se grăbea de loc. Însăşi ura, scârba erau un fel de pace odihnitoare, o foame sănătoasă, bună, care curând va putea fi potolită prin luptă. Coborî încet scara şi, înainte clea deschide uşa, închise ochii şi inspiră adânc.

— Intraţi, Minet.

Dialogul începe

Şedeau la masă unul în faţa celuilalt, cu lumânarea între ei. „Îi dau posibilitatea să-şi arate faţa, gândi cel care aştepta. Iar el capătă şansa s-o vadă pe a mea.”

— Presupun că n-aţi venit pentru a vă spovedi mie, Minet, zise Grainier.

Canonicul Minet îşi împreunase deja vârfurile degetelor, iar policarele lui se şi puseră în mişcare. Trăgea cu coada ochiului la pelerina lui udă, atârnată de un cârlig lângă uşă şi din care picura apa pe un colţ de covor. „Are covoare fine, gândi canonicul. E încă bogat.”

— Nu.

— Şi nici n-aţi venit desigur ca eu să mă spovedesc dumneavoastră, Minet... Sau da?

— E o întrebare la care nu pot răspunde.

„Vasăzică aşa arată una dintre creaţiile mele, gândi celălalt, când văzu degetele groase şi scurte ale canonicului mişcându-se. Nu sunt responsabil de culoarea ochilor lui, de şchiopătatul lui, de mirosul de usturoi, sudoare şi mucegai care-i învăluie făptura. Şi totuşi am participat la crearea lui. Sau poate e o creaţie fără de creator?”

— În tot cazul, doriţi să priviţi înlăuntrul fiinţei mele.

— Nu este o privelişte care să mă bucure prea mult, Grainier, rosti canonicul. Şi gândi: „Deci, aşa arată el la ceas de noapte, aşa îl văd femeile. Sau aproape aşa. Câteodată vocea lui e ca mierea, iar alteori ca bronzul. Spatele şi-l ţine drept când stă aşezat, în ciuda faptului că a dus-o greu în închisoarea episcopului. Are patruzeci de ani. Îşi îngrijeşte mâinile, ca să fie plăcute atunci când mângâie femeile”. Nu mă prea bucură ceea ce-mi va fi dat să văd. Ştiţi ce gândesc despre dumneavoastră, Grainier? Ce am gândit întotdeauna despre dumneavoastră?

— Timp de mulţi ani v-aţi ascuns foarte bine părerea, Minet. Încă din anul 1617.

— În 1626 v-am spus în faţă cine sunteţi, Grainier!

Grainier nu răspunse. Canonicul avea dreptate. „Mi-a spus-o atunci şi ţine minte toate datele. Face colecţie şi adună toate datele şi în acest sens are dreptate. Dar, de fapt, nu are dreptate. A strâns date şi în curând va mai scoate la iveală şi altele. Ciudat, ce efect convingător au datele, ce convingătoare sunt prin ele însele. Date, fapte, adevăr – iată cum judecă oamenii. Este suficient să le citezi şi devin argument. Oamenii ţin seama de date, adevărul este înăbuşit de date.”

— Sunt sigur că veţi şti să numiţi şi ziua, Minet.

— Da.

— N-are nicio importanţă. Dar aţi simulat prietenie faţă de mine – hai să zicem până în anul 1626. Acum puteţi spune: întotdeauna m-am purtat ca unul dintre duşmanii lui făţişi. Cu excepţia, se înţelege, a câtorva ani – şi asta de dragul cauzei celei juste. Cei câţiva ani se ridică la vreo zece.

— Nouă şi jumătate, spuse canonicul.

Policarii se opriră şi o luară în sens contrar. Ridică faţa spre el şi aşteptă alte întrebări. „N-are decât să mai aştepte puţin”, fu de părere celălalt, interlocutorul.

— Vă întrebaţi, desigur, de ce v-am trimis vorbă că voi veni să vă vizitez, aici, Grainier?

— Nu mă miră de loc. Aştept de multă vreme această vizită.

— Dar vă întrebaţi ce vin să vă spun, ce vin să vă întreb, Grainier.

— Nu, spuse celălalt şi gândi: „N-are decât să aştepte, n-are decât să stea şi să aştepte şi în tot acest răstimp să-şi închipuie că eu joc cu el vreun fel de joc şi pun la cale cine ştie ce tertipuri subtile”.

— În anul 1617 aţi venit aici, în oraşul nostru, spuse canonicul. Se împlinesc şaisprezece ani de când sunteţi aici.

„Iar cifre. Nimeni nu poate nega că n-aş fi venit aici în 1617 sau că nu sunt aici de şaisprezece ani. Dacă trece aceste date în procesul-verbal, atunci sunt cifre de netăgăduit. Cât face treizeci şi trei fără şaptesprezece, domnii mei? Răspunsul trebuie să dea cu zdrobitoarea greutate a adevărului cifra şaisprezece.”

— N-aţi uitat, sper, să scădeţi din total lunile pe care, cu ajutorul dumneavoastră şi al lui Tranchant, le-am petrecut în închisoarea episcopului din Poitiers, zise el.

Degetele groase înregistrară fraza.

— Aţi sosit aici în 1617, trimis de iezuiţii din Bordeaux. Se socotea în felul acesta că veţi face o carieră reuşită.

Celălalt aştepta. „N-o să pomenească, desigur, faptul că arătam oarecum bine şi că fetelor le plăcea să vină să mi se spovedească. N-o să pomenească nicidecum că am convertit mulţi hughenoţi. Şi încă şi mai puţin o să facă aluzie la marele succes pe care l-am avut şi că am fost peste tot primit cu braţele deschise. Nu va pomeni că eram ascultat cu plăcere.”

— Aţi reuşit să vă strecuraţi în societatea celor mai bune familii de aici, continuă canonicul. Planul dumneavoastră era gata întocmit!

Grainier se îndreptă din poziţia lui relaxată, de expectativă, cu trupul uşor prăbuşit, aşezându-şi pumnii puternic încleştaţi pe marginea mesei şi aplecându-se spre canonic cu gâtul întins şi spatele foarte drept.

— Ştiţi foarte bine că nu m-am „strecurat” nicăieri, Minet. Pe atunci oamenii erau dornici să mă întâlnească, oamenii doreau să-mi asculte predicile şi să mă asculte discutând.

— N-are niciun fel de importanţă. Policarele canonicului făcură o pauză. N-are prea mare importanţă, Grainier. Când ai o vedere de ansamblu a cazului, aşa cum am eu posibilitatea s-o am acum, planul dumitale poate fi uşor desluşit. Afirmaţiile mele pot fi susţinute cu probe în cifre şi date, în ani, zile şi luni.

— Cred că le puteţi procura, Minet.

— Mai-mai că s-ar putea afirma că încă de la început aţi vrut să distrugeţi oraşul nostru, Grainier.

— De ce „mai-mai că s-ar putea afirma”, Minet? Cifrele şi datele, dovezile dumneavoastră nu sunt suficiente pentru o argumentare care să stea în picioare? Cunoaşteţi faptele? N-aveţi decât să le folosiţi. Ştiţi bine, am vrut să salvez de la dărâmare fortificaţiile şi turnurile. Ştiţi că viaţa oraşului nostru depinde de rămânerea în picioare a zidurilor, dar că zidurile nu vor rămâne în picioare. Cea mai mare parte dintre ele sunt deja la pământ.

— Fortificaţia oraşului a fost marele mijloc de apărare al hughenoţilor, spuse Minet. Fortăreaţa ereticilor, pe care dumneavoastră doriţi s-o apăraţi, pentru a putea rămâne mai departe aici şi să corupeţi oraşul.

Grainier surâse către canonic; nu era un surâs ce venea din inimă, dar nu reflecta nici cruzime.

— Vasăzică aşa arăta planul meu, spuse el. Călugării din Bordeaux m-au trimis aici în anul 1617 pentru ca eu să mă strecor în familiile cele mai de vază şi să împiedic ca fortificaţiile să fie dărâmate potrivit unei hotărâri ce n-a fost luată decât în anul 1622 şi pe care cardinalul n-a pus-o în aplicare decât abia acum cinci ani... şi acest lucru l-au făcut călugării din Bordeaux numai spre a le veni în ajutor adversarilor lor, ereticii de aici?

— Asta-i dialectică, spuse canonicul după ce-şi contemplă policarii.

— Argumentaţia îmi aparţine.

— Asta-i dialectică.

— Aveţi în mâinile dumneavoastră o armă ucigătoare, Minet. Eu n-am făcut decât o încercare de-a dezgropa adevărul de sub mormanul de minciuni alcătuit din cifrele dumneavoastră riguros exacte, din care de pe acum sunteţi pe cale să clădiţi o piramidă. Iar eu urmează să fiu îngropat sub piramidă. Este exact?

Acum cele două policare mergeau împreună în aceeaşi direcţie – în sus, în jos. Bărbia lui Minet odihnea pe piept, îşi întinsese picioarele într-o poziţie mai comodă şi îşi contempla pantofii uzi.

— Şi eu caut adevărul, Grainier, zise el. Să nu credeţi altfel.

— Căutaţi adevăruri care vă pot veni în ajutor, Minet. Toţi caută astfel de adevăruri. Nu e ceva neobişnuit. Aşa stau lucrurile. Atâta tot. Dar dumneavoastră nu căutaţi niciun fel de alte adevăruri, fiindcă nu vă sunt necesare alte adevăruri. Îndrăzneala în căutarea adevărului apare atunci când cauţi adevăruri care sunt în afara sferei propriilor necesităţi. Dumneavoastră întoarceţi spatele adevărurilor lipsite de utilitate. În schimb, vreţi să aveţi fapte utilizabile care să semene a adevăruri. Comisarul regal Laubardemont, supraveghetorul general al lucrărilor de dărâmare a spus o dată: Daţi-mi trei rânduri cu scrisul unui om şi sunt capabil să fac în aşa fel încât acel om să fie condamnat pentru erezie, crimă de înaltă trădare sau orice altă crimă. Prin asta înţelegea: incendieri, seducerea călugăriţelor, împiedicarea de a se distruge un oraş, sau răspândirea ciumei. Şi acum îl aveţi aici prezent pe Laubardemont. Astă-seară îşi dă marele dineu, în noaptea asta se ia hotărârea. Sau: strângerea dovezilor. Sau...? Vreţi să cunoaşteţi biografia lui?

— Nu e nevoie să mi-l descrieţi pe însărcinatul cu afaceri al Maiestăţii-Sale, spuse Minet. Nu e nevoie să irosiţi vremea cu manevre pentru a vă depărta de la subiect. Să

ne menţinem la fapte. La rolul dumneavoastră de consilier secret şi locţiitor al guvernatorului d'Armagnac. La rolul de păzitor al moralităţii de aici, în oraş... Să ne menţinem la propria dumneavoastră biografie.

— Aţi venit aici pentru a cunoaşte povestea vieţii mele? Pentru a gusta plăcerea de a o auzi din propria mea gură? Nu, nu pentru asta! Ci pentru a o întocmi chiar dumneavoastră.

— Da, Grainier, în parte şi pentru asta. Dar şi pentru a vă clarifica anumite lucruri.

— Să ghicesc ce anume?

— Nu-i necesar, spuse canonicul şi îl privi drept în ochi. Vreau să vă dau o şansă, Grainier.

— Cred. Şansa de a pătrunde în posteritate sub chipul preotului din oraşul nostru pe care l-a ars pe rug canonicul Minet.

— Nu înţeleg!

— Da, poate că nu înţelegeţi prea bine. Încă nu. Aveţi noroc dacă nu înţelegeţi încă. Dar în orice-caz vă daţi seama suficient de bine despre ce este vorba, de vreme ce aţi rostit numele lui Gauffridi – preotul care acum douăzeci de ani a fost condamnat pentru vrăjitorie la Aix. Un coleg. Da, un coleg al nostru, al dumneavoastră, al meu şi al lui Pierre Barrot din Chinon. Un preot.

În pauză policarele se roteau parcă împletind.

— Asemănarea între dumneavoastră şi el este izbitoare, rosti Minet clipind din ochi, cu privirea îndreptată în sus.

— Da, aici v-a condus logica dumneavoastră – o asemănare izbitoare. O asemănare frapantă între cele două cazuri. De ce nu mă ridic să spun: Oare cazul Minet nu este şi el izbitor de asemănător cu cel a lui Gauffridi? Amândoi sunt preoţi! Acest lucru nu-l poate nimeni tăgădui! Ascultaţi bine, Minet: orice „caz" este în vreun punct izbitor de asemănător cu al tuturor celorlalţi. Da, într-unul dintre puncte. Dacă nu cauţi cu tot dinadinsul acel punct nu eşti silit să ştii că există şi atunci poţi foarte bine susţine că niciunul dintre „cazurile" umane nu se aseamănă cu altul. Dar dacă stai să cauţi punctul, lesne poţi dovedi că oricine

se aseamănă într-un anumit fel şi dintr-un anumit aspect cu Louis Gauffridi. L-a plouat pe Gauffridi, mă plouă şi pe mine. Iată, Minet, aveţi de îndată o asemănare izbitoare. Cu douăzeci de ani în urmă, deasupra bunelor maici din mânăstirea ursulinelor de la Aix a cernut o ploaie de spirite malefice, iar acum o ploaie de spirite malefice se cerne deasupra maicilor ursuline de aici. E un fapt de care aveţi cunoştinţă. Puteţi spune deci cu conştiinţa absolut curată: cazul Grainier seamănă în mod ciudat cu cazul Gauffridi. Amândoi sunt preoţi şi amândoi au fost acuzaţi a fi dezlănţuit demoni împotriva ursulinelor.

— Asemănarea e destul de izbitoare, spuse Minet.

— Desigur. Mă plouă. Eu sunt preot. Călugăriţele sunt posedate. N-aveţi nevoie decât să alegeţi din marele morman de argumente adunate împotriva mea. Şi alegeţi cu plăcere. Alegeţi argumentul Gauffridi şi alegeţi urechea în care să-l şuşotiţi. Altminteri nu sunteţi decât un om ca toţi oamenii, care aude şi vede tot ceea ce li se pare că văd şi aud şi alţii. Nu inventaţi poveşti mincinoase. Aveţi conştiinţa curată.

— Asta iar e dialectică, spuse canonicul, neaşteptat de liniştit. Dar în ceea ce priveşte conştiinţa, aveţi dreptate, ea e foarte liniştită. Tocmai acum vă apăraţi cu atâta zel cu ajutorul dialecticii fiindcă v-am spus adevăruri dezagreabile. Singura dumneavoastră metodă pentru a vă sustrage adevărurilor mele este dialectica. Ştiţi că sunteţi un om inutil, indezirabil, dăunător aici, în oraşul nostru.

— În clipa în care aş fi încercat să dovedesc cât de indezirabil şi de dăunător sunteţi dumneavoastră înşivă, v-aş fi dat un nou argument care ar fi tocmai o dovadă în sprijinul celor spuse de dumneavoastră, zise celălalt, vorbind rar. Aţi afirmat că eu mă sustrag şi nu vreau să privesc drept în faţă adevăruri despre mine însumi. Probabil că şi credeţi acest lucru. Puteţi aduce o mulţime de dovezi cum că lucrurile stau aşa – din moment ce credeţi acest lucru. Chiar şi numai faptul că mă apăr constituie pentru dumneavoastră un fel de semi-recunoaştere a vinei mele. A cărei vini? A aceleia pentru care aveţi mii de argumente şi

dovezi a tuturor vinilor. Fiecare om, privind dintr-un anumit unghi, este vinovat de toate relele sau adesea poate deveni vinovat. Este vorba numai de a te plasa în punctul de vedere cel adecvat pentru a obţine aspectul pe care-l doreşti.

Canonicul înnodă policarii preţ de câteva clipe înainte ca deodată să se aşeze hotărât şi drept în scaun, devenind un om care a încetat a fi schilod. Partea de sus a trupului căpătase o înfăţişare înaltă, dominatoare, corpolenţa lui devenise apăsare. După o scurtă pauză, policarii se porniră iar, mişcându-se încet.

— Nu am venit aici pentru a discuta despre umanitate, Grainier, rosti el. Umanitatea se află în mâinile Domnului.

Pauză.

— Negaţi cumva acest lucru, Grainier?

— Nu, acest lucru nu-l pot nega.

— Negaţi cumva faptul că Biserica este instrumentul sfânt al Domnului şi că preoţii sunt reprezentanţii ei?

— Nu mă simt capabil să neg nici asta.

— Negaţi cumva faptul că cel ce dăunează Bisericii dăunează şi lui Dumnezeu?

— Dumnezeu nu poate fi lezat, Minet, acest lucru îl ştiţi prea bine! Oamenii îşi pot dăuna doar unii altora, se ştie...

— Încercaţi să vă sustrageţi. Vă este frică să spuneţi ceea ce gândiţi. Va să zică negaţi că ceea ce dăunează Bisericii dăunează şi lui Dumnezeu.

Canonicul îl privi o clipă ţintă şi pătrunzător. Arăta ca şi cum în clipa aceea întreaga biserică romano-catolică i-ar fi fost încredinţată lui în grijă – nu pentru multă vreme, ci numai cu totul întâmplător, dar tocmai în acea clipă.

Celălalt se lăsă din nou pe speteaza scaunului. Mâinile lui lungi şi înguste (bine îngrijite! gândi Minet) odihneau pe pielea de pe braţele scaunului. Când lumina pâlpâia din pricina mişcărilor lui lente, umbre lunecau ca un surâs peste faţa lui alungită.

— Sunteţi mult prea simplist, Minet, spuse el. Credeam că aţi citit mai mult şi că nu sunteţi atât de simplist. Credeam că aţi evoluat în aceşti zece ani. Nu cumva vă sunt

ude picioarele. Nu-mi plac adversarii cu picioarele ude, care stau aici la mine şi răcesc. Nu-i bine să stai cu pantofii uzi în picioare. Nu doriţi un pahar cu vin?

— Nu, replică Minet după o scurtă aşteptare şi se lăsă din nou să cadă în scaun, iar partea de sus a trupului i se scurtă.

— Atunci vreau să aud chiar acum biografia mea, zise celălalt. Iată cum mă voi pedepsi pentru tonul meu de adineauri: să ascult propria mea biografie din gura dumneavoastră.

Canonicul alese cu multă grijă direcţia în care să-şi învârtească policarii.

— Să încep cu Scévole de Sainte-Marthe? spuse el. Jocul dumneavoastră fals în această afacere?

— Era prietenul meu mult preţuit, Minet. Unul dintre oamenii cei mai aleşi pe care i-am întâlnit vreodată. N-ar trebui să vorbiţi despre el, în special nu dumneavoastră, Minet. Profanaţi un mort. Îi terfeliţi memoria. Îi întinaţi sicriul.

— V-aţi insinuat în căminul lui, Minet. Azi, acest lucru se poate vedea foarte limpede. Aveaţi nevoie de un paravan, o pavăză pentru cele ce făceaţi noaptea cu femeile noastre. Aţi fost numit preot-predicator aici la Saint-Pierre, ea urmaş al părintelui Laval, iar când aţi sosit aici vă întovărăşea aproape întreaga familie: mama dumneavoastră, cei trei fraţi şi sora dumneavoastră necăsătorită. Puteţi nega acest fapt?

Celălalt nu răspunse. Privi fix lumânarea, se ridică, aduse alta şi o aşeză în celălalt sfeşnic. Toate deveniră mai vizi bile, mai clare în odaie. Când se aşeză din nou, văzu că obrazul lui Minet se colorase şi lucea.

— Nu puteţi tăgădui acest lucru, urmă canonicul, cu o notă de triumf în voce. Nu puteţi tăgădui că fratele dumneavoastră, François, a devenit prim-vicar la Saint-Pierre nu puteţi tăgădui că fratele dumneavoastră Jean lucrează ca preot în oraşul nostru şi că dumneavoastră l-aţi ajutat să se plaseze aici, nu puteţi tăgădui că fratele dumneavoastră René este asesor la bailli, prietenul dumneavoastră, domnul

de Cerisay. Puteţi oare tăgădui? Şi nu puteţi nega nici faptul că cei care de la Bordeaux vă ajută v-au procurat foarte curând şi o praebendă pe lângă comunitatea religioasă de la Sainte-Croix! Puteţi nega? Nu, aşa-i că nu? Ei, iată şi micile mele adevăruri, Grainier!

— Minet, spuse celălalt aplecându-se înainte ca să îndrepte flacăra lumânării tăind din feştilă cu mucarniţa, vă pot îmbogăţi biografia astfel încât să puteţi căpăta un nou fundament pentru micile dumneavoastră adevăruri. Puteţi lua cele ce vă voi spune drept o lăudăroşenie sau un tertip pentru a mă eschiva şi anume: sunt născut în parohia Le Mans acum patruzeci şi trei de ani, tatăl meu era slujbaş regal şi eu eram atât de perspicace şi ager la minte încât unchiul meu dinspre tată, Claude, care a cunoscut o anumită faimă – sunteţi desigur la curent cu acest amănunt? – m-a luat cu el la Saintes, loc unde am mers pentru prima oară la şcoală, iar apoi m-am dus la părinţii iezuiţi din Bordeaux, unde am fost un elev foarte sârguincios.

Depuse mucarniţa în farfuria de cositor şi se îndreptă în scaun.

— Vă mai pot da alte multe amănunte care să vă servească drept fundament. Să vă mai spun că arătam bine? Găsiţi că sună lumească această afirmaţie dar, la urma urmei, Dumnezeu m-a făcut aşa cum sunt şi ar trebui să ne bucurăm de opera lui, sau nu? Dar continuaţi, continuaţi!

— Nimic mai uşor, zise canonicul. Lăudăroşenia dumneavoastră de acum ar fi suficientă ca să dovedească cine sunteţi. De cum aţi sosit, aţi căutat să descoperiţi persoanele care se cuvenea să fie cunoscute aici – acelea care v-ar fi putut ajuta să căpătaţi o putere mai mare. Aţi pătruns sau v-aţi strecurat în casa bătrânului Scévole fiindcă acolo puteaţi întâlni pe cei căutaţi. V-aţi desfăşurat vorbirea, ea era mieroasă, şi i-aţi înşelat. Vă socoteau spiritual şi învăţat. Vă băteaţi joc, ridiculizând pe călugării care nu aveau educaţia dumneavoastră teologică. Era uşor. Dar în realitate îl blasfemaţi deopotrivă pe Tatăl Ceresc şi pe Dumnezeu.

— Înainte de toate m-am izbit de neamurile dumnea-

voastră, Minet.

— Neamurile mele trebuiau să se apere, spuse canonicul. Şi continuă s-o facă împotriva feluritelor infiltrări ce au loc în oraşul nostru.

— Da, pentru că e oraşul dumneavoastră, Minet!

— Da, Grainier, e oraşul meu.

— El a devenit însă al meu, continuă Grainier. Iar acum vreţi să-l vătămaţi şi să mi-l luaţi. Vreţi să-l distrugeţi şi credeţi că dumneavoastră şi neamurile dumneavoastră vă veţi găsi fericirea printre ruine.

— Vrem să-l apărăm, spuse canonicul. Împotriva ademenitorilor şi a demonilor lor.

— Acum el este oraşul meu, spuse celălalt şi se aplecă din nou înainte, peste masă. M-am bătut pentru el, de aceea este oraşul meu tot atât cât şi al neamurilor dumneavoastră. Sunt mândru că m-am luptat pentru el.

— Da, nu puteţi nega că sunteţi un orgolios.

— Nu, spuse Grainier, nici nu pot, nici nu vreau să tăgăduiesc că o dată am fost atât de orgolios încât am obţinut precădere în rang faţă de cel care pe atunci era episcopul de Luçon. Dar eram pe deplin îndreptăţit s-o iac, fiind cel mai de seamă preot de aici. Eu eram cel mai înalt în rang, iar el nu era decât prior[2] la Coussay.

— A fost episcop, iar acum e cardinal, spuse canonicul.

— Da, acum e cardinal, zise celălalt.

— Da, acum e Eminenţa-Sa Cardinalul.

— Şi Laubardemont, care astă-seară, în noaptea asta, dă un mare dineu – dar de ce nu vă aflaţi şi dumneavoastră acolo? – este, să zicem aşa, instrumentul lui.

— Comisar împuternicit cu afaceri şi trimisul regelui, spuse canonicul.

— Iar cardinalul dărâmă fortificaţiile oraşului şi îşi construieşte propriul său oraş cu pietrele adunate de aici.

— Aţi avut întotdeauna un fel subtil de a vă exprima, spuse canonicul, savurând propria lui simplitate sinceră şi deschisă. Nici nu mai vreau să discut. Fapt este că graţie lui Dumnezeu, Maiestatea-Sa – şi recunosc, o dată cu el, şi

[2] Stareţ.

Eminenţa-Sa Cardinalul – dărâmă aici ultimele bastioane ale hughenoţilor şi ale ereticilor.

— Nu vreau să intru în amănunte despre întrebuinţarea pietrelor, spuse celălalt. Şi nici despre felul în care vor fi trataţi slujbaşii şi meseriaşii de aici, ce se va alege de ei, după ce mulţi dintre ei au ajutat la năruirea postamentului pe care se aflau ei înşişi instalaţi. Să ne închipuim oare că oraşul Cardinalului Richelieu are nevoie de atâta populaţie?

— Sunteţi subtil, zise canonicul şi din nou îşi savura felul deschis de a vorbi. Să vă continui biografia sau vă ajunge ceea ce aţi auzit până acum?

— Continuaţi, mă interesează, răspunse celălalt. Poate mă va ajuta.

— La ce, dacă îmi este îngăduit să întreb? întrebă canonicul.

— Pentru a căpăta o privire de ansamblu, Minet.

— Bucuros vă ajut în acest scop, Grainier, zise Minet şi din nou partea de sus a trupului i se alungi. Atunci doriţi să vă povestesc episodul cu Tranchant?

Celălalt se îndreptă în scaun. Mâinile lui se odihniseră liniştite, dar acum strânse mai întâi pumnii, apoi ele apucară braţele scaunului. Bărbia cu bărbiţa ascuţită, neagră, lucioasă, bine îngrijită – smocul de păr al cardinalului, cum i se zicea aici şi prin altă parte – se înălţă şi Grainier privi în tavan.

— Vă rog, zise el după o scurtă ezitare. Poate deveni pasionant să ascult versiunea dumneavoastră, direct din gura dumneavoastră. Vă îngădui această plăcere. Chiar vă rog!

XII. IZBĂVEŞTE-MĂ DE FRICA ASTA!

Daniel Drouin nu fusese invitat la marele dineu al domnului de Laubardemont decât în ultimul moment, în dimineaţa aceleiaşi zile. Nu înţelese însă această invitaţie de ultim moment drept o înălţare în rang, un semn că e socotit printre persoanele cele mai importante ale oraşului, în timpul acelor ceasuri în care îşi văzu de îmbrăcat, se gândi iarăşi şi iarăşi: „Au nevoie de martori, de asta m-au invitat şi pe mine. Întotdeauna sunt necesari acei martori despre care se crede că sunt oameni slabi. Mă cred oare un ins slab? Vom vedea”.

Căută să ghicească cine avea să vină şi ce mâncăruri se vor servi. După-masă, când în fine se socoti gata îmbrăcat, se duse la bucătărie, la soţia sa, Charlotte. În haina lui fină, se mişca cu grijă. În odaia de culcare, ţâncii cei mai mici urlau. „Mereu vor câte ceva de mâncare, gândi el. Asta-i bine, înseamnă voinţa de a trăi.”

— Vremea nu-i a ploaie, Charlotte, zise el. E atât de frumos afară, încât mă duc să fac o plimbare, să trag puţin aer curat în piept. Sper că nu-i nimic cu copiii. Ţipă?

— Nu, toate-s bune, zise ea. Dar pleci atât de devreme! Pari neliniştit.

— Un pic de aer proaspăt nu strică niciodată, zise el. Astfel de festivităţi nu le poţi părăsi înainte ca invitaţii de seamă să fi plecat.

— Eşti nervos, Daniel?

— Nervos, iar nervos! exclamă el neobişnuit de nerăbdător. Nu, nu! Dar în toată treaba asta este ceva necurat. Îmi închipui că am fost invitat în ultimul moment în locul cuiva care n-a putut să meargă.

— Cineva care a îndrăznit să anunţe că nu poate să meargă.

— Mda!

— Asesorul Drouin, un om distins, zise ea cu înţelepciune şi pipăi jacheta lui modernă, manşetele fine ale cămăşii şi pantalonii bufanţi. Pil îşi pusese pe spate mantaua lui scurtă croită en biais şi, cu mâna pe garda săbiei, luă poziţie de drepţi. Asesorul Daniel Drouin, continuă ea, este invitat la comisarul Maiestăţii-Sale, celebrul distrugător de oraşe şi executor de arderi pe rug a oamenilor, domnul de Laubardemont! Daniel Drouin, distinsul meu soţ!

— Ah! termină odată cu vorbăria asta, exclamă el, mângâind-o pe spatele ei rotund şi peste pântecele care din nou începea să se rotunjească. Ştii bine cum te poţi simţi în astfel de ocazii.

— Şi cum s-or fi simţind guvernatorul şi doamna d'Armagnac, Daniel! D'Armagnac dispare de îndată ce Laubardemont se află aici. Vin şi doamne? Nu ştii cumva, e invitată şi doamna d'Armagnac?

— Înainte de toate, mă întreb dacă e invitat şi el, spuse Daniel.

— Grainier?

— Tocmai el, confirmă Daniel.

— În cazul acesta nu va putea veni Tranchant, zise ea.

— Ei, acum plec, spuse el, aplecându-se adânc şi sărutând-o pe obraz.

— Când te gândeşti ce departe a putut să ajungă băiatul unui simplu neguţător de covoare! zise ea uitându-se în sus spre faţa lui. Făcu câţiva paşi înapoi şi-l cercetă de sus în jos şi de jos în sus. Ar fi trebuit să ai valeţi şi caleaşca, Daniel. Sau, în tot cazul, o trăsură mică şi distinsă. Cu noroiul care-i pe străzi după atâta ploaie! Eşti un asesor drăguţ şi cochet, Daniel.

Drouin îşi îndreptă spatele şi bombă pieptul, lăsându-se admirat.

— Pisicuţă scumpă, eşti măritată cu o persoană distinsă, care cunoaşte limbi străine, are ceva bani, câteva case, vie, destulă putere încât să-i dea cu tifla până şi diavolului.

Râseră unul către celălalt. Lângă plită, servitoarea chicotea. Ţipetele copiilor erau ca o muzică.

— Daniel, spuse Charlotte făcând câţiva paşi spre el, e periculos să te lupţi cu ei – cei de acolo! Cu ei şi cu demonii lor!

Îşi puse amândouă mâinile pe pieptul lui.

— Nu sunt eu omul să mă plec, spuse el. Dar când sunt invitat, ştiu cum să mă port.

— De ce eşti invitat, Daniel?

— Pentru ca să pară o societate pestriţă, nu numai oameni de un singur soi. Vor să aibă şi oameni neutri.

— Daniel! exclamă ea cu mâinile pe pieptul lui, simţind sub buricul degetelor stofa fină, gri. E primejdios! Am impresia că e ca ciuma!

— Este, răspunse el, evitând să-i întâlnească privirea.

— Miroase a mort, Daniel!

— Pute a mort, iubită Charlotte, spuse el. Urlă moartea împrejurul poveştii ăşteia.

— Fereşte-te, Daniel, îl sfătui ea cu fruntea pe pieptul lui, cu senzaţia minunată a stofei pe fruntea ei. Şi... nu te întoarce prea târziu acasă... şi... nu bea prea mult... O să fiu trează şi-o să te aştept cu ceva bun. O să ţi-l ţinem la cald, Daniel!

Se uită din nou în sus spre el şi îl îndepărtă uşor.

— Acum pleacă, altfel devin nervoasă. Ţi-e frică? Nu, iartă-mă, ştiu că eşti curajos. Pleacă acum, fugi. Eşti grăbit, Nu-ţi trebuie decât cinci minute ca să ajungi până acolo şi ai două ore bune înainte.

O luă cu paşi mari de-a curmezişul pieţii şi o coti pe Uliţa Negustorilor, plină de lume. Trebui să salute în dreapta şi în stânga; mulţi se uitau la hainele lui şi el le citea gândurile pe faţă. Când trecu prin faţa hanului „La Aripa ruptă” îşi auzi numele pronunţat în semiobscuritatea dinăuntru. „Aşa-i când omul e cunoscut, gândi el, lumea ştie că sunt unul dintre aceia care la nevoie vorbesc pe şleau.”

Traversă piaţa târgului de păsări şi aruncă o privire prin uşa deschisă la „Lebăda crucii”, proprietatea soacrei unui

coleg de serviciu, Champion. Jos, la parter, în cârciumă, se aflau câţiva argaţi – doi stăteau lângă scara ce ducea la etajul de sus, unul se ţinea pe lângă uşa bucătăriei, doi şedeau pe bănci lungi, imediat la dreapta, având în faţa lor pahare mici de vin. Daniel Drouin îşi trase capul înapoi. Aici locuia acum domnul de Laubardemont, aici avea să-şi dea distinsul său ospăţ în sala cea mare de la catul întâi.

Asesorul Drouin îşi ridică privirea spre şirul de ferestre. Domnul de Laubardemont deţinea întreg etajul de sus ca să arate ca şi cum... „E o casă bună”, gândi Daniel Drouin, apoi coborî privirea, se întoarse şi o porni încet peste piaţă. Acolo, de partea opusă, se afla localul lui „Găinuşa”, unde se ducea în mod obişnuit.

— Drouin!

Privi prin deschizătura uşii. Înăuntru, în semiîntuneric, slăbănog şi strâmt în umeri, şedea Petiot pe un taburet în faţa mesei de stejar, iar în faţă, pe o bancă, meşterul zidar Antoine, spătos, greoi, cu barba scurtă, şi Dolet, ajutorul de grefier al lui Cerisay, Dolet cel bine îngrijit şi puţintel ameţit.

— Intră niţeluş, Daniel.

El şovăi. Tustrei erau hughenoţi şi pe deasupra şi hangiul era hughenot. Tocmai acum nu le mergea prea bine hughenoţilor, da, tocmai acum, în aceste ceasuri, în acea zi. Însă coborî totuşi cele trei trepte ce duceau până la ei.

— Ce elegant eşti, spuse Dolet şi pipăi un colţ al mantalei. Obrajii lui bine raşi erau trandafirii în lumina ce venea de afară. Ai pornit la sindrofie? La ospăţ?

— Da, răspunse Daniel Drouin şi se uită în jurul lui. Petiot întinse iute unul dintre picioare şi trase înspre el un taburet.

— Aşază-te!

— Ce faceţi voi aici la ora asta atât de puţin înaintată a zilei? întrebă Daniel Drouin.

— Stăm şi ne gândim la viitor şi la cinstea pe care ne-o faci de a lua loc aici, printre noi, aşa elegant îmbrăcat cum eşti. Te duci acolo?

— Da, spuse Daniel Drouin şi se aşează.

Aerul duhnea a năduşeală şi bălegar, iar de la Dolet

emana o dâră de parfum. În colţ, sub fereastra cu gratii ce dădea spre stradă, şedea un bărbat şi privea fix într-un pocal de cositor care poate era gol. Lui Daniel i se păru că-l mai văzuse. Din bucătărie se auzea sfârâitul grăsimii în tigaie şi scârţâitul unei frigări. Mirosea a friptură de porc. Privi în ochii negri ai lui Petiot şi făcu uşor cu ochiul către prietenul lui din copilărie.

— Cine-i cel de colo? întrebă.

— Ăla? rosti Petiot cu voce tare, aproape răcnind şi arătând cu degetul. Vorbeşti de ăla de colo?

Îşi întoarseră feţele spre fereastra cu gratii. Dolet surâdea cu un surâs fin, batjocoritor, cu surâsul ambiguu al unui om beat dar isteţ. Antoine îşi zgâi ochii lui de culoare foarte deschisă. Dădu din umeri cu o mişcare care arăta ca şi cum de curând ar fi ridicat un bou sau un bloc de piatră.

— E un spion, spuse Petiot tot atât de tare ca adineauri. Şade aici şi ne spionează, în caz c-am vorbi ceva despre cardinal – pe care îl admirăm atâta! Pe care aproape că-l idolatrizăm. Nu-i aşa, Dolet?

— Desigur, desigur. E dumnezeul nostru. Nu numai că-l iubim! I-am săruta şi şezutul de-am putea ajunge la el, pe sub nenumăratele-i fustanele.

— Isprăveşte odată! exclamă Daniel Drouin trăgând cu ochiul la omul din colţ, care ridicase capul şi asculta.

— Se numeşte Pantalone şi e genovez, zise Petiot. Ei, Jupiter, tu, cel de colo, destupă-ţi bine urechile, căci acum vor urma câteva poveşti, băiete!

— Tacă-ţi gura, drace de tâmplar, i-o întoarse celălalt fără să se uite la el.

— De data asta a venit încoace cu preacinstitul monsenior baronul de Laubardemont, zise Petiot. Vrea să-l ajute să izgonească diavolii. Cunoaştem băiatul, a mai fost pe-aici.

— Măgar împuţit, mormăi Antoine.

— Tăceţi odată! zise Daniel Drouin. Am să beau şi eu cu voi un păhărel, o băutură uşoară.

Hangiul, un nordic cu păr blond, mirosind a slănină prăjită, ieşi în uşa bucătăriei.

— Ce vrei să iei, Drouin?

Daniel Drouin îşi simţi îndată sufletul mai uşurat, îşi întinse picioarele lui lungi, îşi scoase pălăria cu pene pe care o aşează cu băgare de seamă pe banca din faţa tejghelei şi îşi trecu mâna peste părul lui des şi şaten ca să şi-l netezească.

— Mai întâi, Albert, să întrebuinţezi cât mai cu economie usturoiul nu chiar cu zgârcenie, ci doar cu măsură. Şi nu uita că de la prea mult piper te poţi alege cu arsuri în gât şi dureri de stomac.

— Asta-i ca să trezească setea, spuse hangiul şi rânji.

— Şi în al doilea rând, aş dori puţin absint, spuse Daniel Drouin.

— Roşu, zise Antoine punând paharul pe tejghea.

— Alb, spuse Petiot. Nu, mai bine roşu, că face sânge. În caz c-ai fi nevoit să-ţi jertfeşti vreo cană de sânge diavolului, acuşi că se află pe-aici Laubardemont!

— Taci, termină cu de-alde astea! replică Daniel Drouin.

— Absint! Unul mare, zise Dolet.

— Tu, cel de colo, nemernicule, ce vrei să iei? întrebă Petiot.

— Ţine-ţi cloanţa, drace de tâmplar! bombăni omul din colţ fără a-şi ridica privirea. Roşu.

— Înseamnă-ţi cuvânt cu cuvânt tot ce spunem, ca să-ţi renteze minciuna, răspunse Dolet.

— Şi nu uita şi ce gândim, porc de câine! adăugă Petiot.

Antoine întoarse faţa spre tavan, barba lată ce-i înconjura falca stătea ridicată în sus ca un pământuf aspru. Apucă un colţ al cămăşii, se şterse la ochiul stâng, răsuci în sus mustaţa mângâind-o şi bău.

— Tu, Daniel, care eşti atât de învăţat, ai putea foarte bine să-l trimiţi la dracu pe latineşte.

— Pentru aşa ceva sunt şi eu destul de cult, spuse Dolet.

Daniel Drouin bău. Începea să se simtă bine, în ciuda bărbatului din colţ. Grăuntele de frică de adineauri aproape că dispăruse.

— Absintul nu-i băutură, e un fel de amestec, spuse Antoine. Vinul roşu mi-a priit întotdeauna. Şi tatălui meu şi

bunicului meu şi... dracu ştie... şi bunicii mele.

— Despre ce vorbeaţi? întrebă Daniel Drouin.

— Despre situaţia meseriaşilor, cărora în curând le va merge tot atât de prost ca şi grefierilor şi micilor slujbaşi, spuse Dolet.

— Mai rău! spuse Antoine. Pe copişti, iac-aşa îi vor lua şi-i vor încărca într-o trăsură cu care îi vor duce în noul oraş al cardinalului. Pe urmă o să fie asiguraţi şi puşi la adăpost. Pe meseriaşi n-o să-i trateze cu atâta politeţe.

Dolet privi cu atenţie la omul din colţ, bău şi spuse:

— Consemnează, consemnează cum se cuvine, Pantalone.

— Ţine-ţi gura, caracatiţă, replică genovezul cu vorbi rea lui aspră, fără să le arunce nici măcar o privire.

— Zidarii clădesc, spuse Antoine. Ei ridică ziduri, oraşe, cel puţin asta făceau înainte vreme. Grefierii şi ajutorii de notari le distrug, dar au nevoie de ajutorul zidarilor ca să le dărâme. Cu un mic scârţâit de pană de gâscă, iată-i pe zidari gata să dărâme! Când totul va fi la pământ, alunei noi, zidarii, ne putem duce să ne spânzurăm! Sau să ne lăsăm arşi în piaţa publică. Asta în caz că nu vrem s-o pornim lipa-lipa la drum împreună cu pietrele acestui oraş la subţiori înspre noul oraş al cardinalului... Scrie ce spun, Pantalone.

— Ţine-ţi fleanca, spuse omul fără a-i privi.

— Hai, terminaţi odată cu de-alde astea, zise Daniel Drouin.

— Şi dulgherii... interveni Petiot, tăios. În anii ce vor veni singurii care-şi vor putea câştiga existenţa în oraşul ăsta sunt avocaţii, călugării şi târfele. Mai ales târfelor le stă deschis viitorul înaintea lor. Gândiţi-vă la toţi soldaţii care vor veni încoace şi care sunt lihniţi după de-alde astea.

Hangiul, care fusese în bucătărie să-şi supravegheze friptura de porc, stătea din nou în uşă şi surâdea cu un surâs vag, adresat tuturor. Dolet goli paharul şi aşteptă să fie din nou umplut.

— Târfele... zise.

„Séraphique”, gândi Daniel Drouin. Se sculă, scoase din

buzunar o monedă şi îşi luă pălăria, O aşeză cu băgare de seamă pe cap. Tăcuţi, toţi îl cercetau cu privirea.

— Acum trebuie să plec, spuse.

Daniel Drouin se opri la colţul Uliţei Măcelarilor şi chibzui. „Cea mai bună metodă e să te gândeşti la altceva, la ceva mai plăcut, îşi spuse. Înainte vreme puteai folosi ca metodă pentru a-ţi abate gândurile negre conjugarea verbelor latineşti. E acelaşi lucru cu metoda număratului, când nu poţi dormi. Numeri oiţe lânoase pe care ţi le închipui zburdând. Dar, se înţelege, în mijlocul turmei apare mai totdeauna un ied care behăie sau un leu care rage, sau însuşi diavolul şi atunci de îndată devii înfiorător de treaz. Mulţumesc lui Dumnezeu, am întotdeauna un somn minunat, gândi el cu o falsă pietate. Cicero spune: *Hunc mihi timorem erope.* Da, izbăveşte-mă de această frică. Care frică? Doar nu simt niciun fel de frică! Mă aflu aici, în propriul meu oraş, şi am avut ideea excelentă de a lua un absint. Absintul îţi limpezeşte extraordinar capul.”

Pe stradă mirosea a vite înjunghiate. Caldarâmul nu se zvântase după ploaie, cu toate că soarele de după-amiază bătea din plin. Flăcăi se interpelau zgomotos, răcnind şi chiuind în timp ce târau până la o poartă lată trupul gras al unui bou. Sunetele veneau ca un ecou pornit dintr-o pâlnie. Daniel Drouin îşi privi pantofii. Antoine îşi frecase de ei saboţii lui veşnic plini de noroi. „Îi pot lustrui de ciorap înainte de a urca, gândi el. Dar dacă fac aşa, se murdăresc ciorapii.”

Se uită în susul şi în josul uliţei şi la oamenii care treceau grăbiţi pe lângă el. Unii îl salutau, iar el le răspundea. „Mă întreb ce-or fi simţind şi gândind? Ăsta-i catolic. Ăstălalt hughenot, o ştiu cu precizie. Iar ăsta...”

Doi băieţandri veneau sărind şi fugărind un cerc ce se rostogolea. El sări repede în lături şi se lipi cu spatele de perete. Cercul atinse în treacăt colţul mantiei, se izbi de perete, exact la colţ şi căzu cu o plesnitură zgomotoasă. Cercul de lemn era mânjit cu sânge de vită şi bălegar. Tălpile picioarelor lor goale plescăiau pe pietrele străzii. Drouin

îşi cercetă mantia, dar nu descoperi nicio pată.

Băiatul notarului Béliard, în vârstă de treisprezece-paisprezece ani, venea traversând piaţa şi părea să nu se prea grăbească. Drouin îi făcu un semn cu mâna, chemându-l.

— Jean, n-ai vrea să te uiţi dacă nu cumva mi s-a pătat mantia la spate? M-am atins aici de perete.

Băiatul i se uită mai întâi drept în faţă ca să vadă dacă nu cumva e beat. După aceea însă deveni îndată mai atent şi mai cuviincios.

— Da, zise el. Am să vă curăţ. Nu-i decât puţin alb.

— Mulţumesc, spuse Daniel Drouin. De ce nu eşti la şcoală, Jean? Parcă urmai la Poitiers? Sau la iezuiţii din Bordeaux?

— La Poitiers, spuse băiatul. Tata m-a adus acasă.

— De ce?

— Nu prea ştiu, răspunse Jean. La revedere, acum mă grăbesc.

Se grăbea şi mersul lui aducea a fugă. Asta însă numai până la poarta abatorului. Acolo se opri şi stătu de vorbă cu cineva care stătea sub portal.

„Nu prea ştiu”, gândi Daniel Drouin după ce traversă piaţa şi ajunse jos la capătul străzii ce dădea spre poarta Chinon. „Nu prea ştiu”. Ba ştia foarte bine. Dacă Béliard, mai întâi hughenot şi apoi convertit sau cel puţin pe jumătate convertit, şi-a plasat fata la şcoala mănăstirii ursulinelor şi şi-a trimis băiatul la iezuiţii de la Poitiers – ca apoi să-şi ia fata de la ursuline şi s-o ţină acasă iar pe băiat să-l retragă de la iezuiţi... atunci... atunci... asta înseamnă că s-a întâmplat ceva, că se ştie ceva! „Nu prea ştiu...” Hehe! Eu însă ştiu, băiete. Taică-tău a retras-o pe sor-ta Louise de la pensionul ursulinelor atunci când necuratul a pătruns de-adevăratelea în fiinţa stareţei! Mulţi taţi au făcut la fel. Dar n-a vrut să se creadă că el, cel aproape convertit, nu mai e convertit şi nici nu voia ca hughenoţii să creadă că se căieşte! Nu dorea ca oamenii să întrebe de ce, astfel încât să fie nevoit să găsească un «pentru că». Zău, toate astea-s făcute să te zăpăcească.”

Făcu un pas în josul străzii, apoi încă unul, se uită împrejur, cineva îl salută şi el răspunse. Să-i fie oare teamă lui Béliard de ceva?

Mergea cu paşi mari. Soarele era încă sus pe cer, aşa că ajungea să pătrundă până în uliţă, li simţi căldura în spate.

Acolo unde strada se bifurca din nou se opri şi ezită în faţa intrării ce ducea spre casa vărului său Mathurin Thiboust, intrare pe unde se mergea şi la hanul „Mărul de aur” care îşi avea grajdul tot acolo, în curte. Un cal nechează. Cineva cânta prin apropiere, cu voce scăzută, şi putu desluşi cuvintele. Auzindu-le, fu cuprins de un simţământ neplăcut. În faţa grajdului de la han era trasă o trăsură înhămată, acoperită. De cealaltă parte a curţii se mai afla încă un grajd şi potcovăria, iar sub acoperişul în pantă ce cobora de la zidul casei vecine era forja şi atelierul de dulgherii al lui Mathurin. Acolo se aflau trei căruţe ţărăneşti deshămate, cu roţi înalte şi subţiri, un plug cu brăzdar de fier şi o cotigă dintre cele trase de asini, peste care era clădit un fel de coviltir din pânză grosolană. În dulgherie zăceau pe jos juguri pentru boi şi roţi ce trebuiau reparate. Mirosea a bălegar, a cărbune şi lemn verde.

Traversă curtea cu pământ argilos, pe partea pietruită care servea de hotar între rotărie şi cârciumă şi aruncă o privire înlăuntrul forjei. Acolo era fum şi licăreau câţiva tăciuni incandescenţi. Aerul mirosea a încins. Trase puţin de foaie, care suspinară şi se tânguiră. Din ele se ridicară în văzduh câteva suluri de fum, apoi fumul se înteţi şi săriră scântei. Simţi prietenos în palmă minerul, inelul acela mare de lemn de care apuci foalele. Îi era atât de cunoscut!

— E cineva pe-aici? întrebă.

Cântecul încetă.

— Hei, Mathurin!

Rotarul ieşi în pragul casei, îşi netezi barba mare, castanie, cu mâna lui vânjoasă şi-şi dădu în lături mustaţa. Era limpede că cei din casă şedeau tocmai la masă. În spatele lui se întrezări faţa slabă a soţiei sale, Corisande, fetiţa de nouă ani şi băiatul de şapte: singurii copii rămaşi în viaţă după ciumă.

— Tu erai, Daniel? Intră!

— Nu vreau să vă tulbur, zise Daniel în timp ce ei se clădeau în lături ca să-i facă loc. Am venit numai în treacăt.

Aveau la masă carne de oaie şi castane, care exalau un miros plăcut. Copiii lunecară pe bancă, furişându-se pe locurile lor de partea cea lungă a mesei, aceea care da spre odaie. Masa era aşezată drept în faţa ferestrei. La capete erau scaune cu spătar pentru Corisande şi Mathurin. De fiecare dată când venea aici, Daniel Drouin profita de ocazie să laude scaunele: fuseseră meşterite de bunicul lui dinspre tată.

— Aşază-te, îi zise Corisande. Copii, acum vă puteţi duce pe afară.

Copiii aruncară o privire piezişă tatălui.

— Lasă-i să-şi termine întâi mâncarea, spuse Daniei. Nu vreau să vă deranjez,

— Au băgat destul în ei, spuse Mathurin cu un surâs larg către copii. Mai târziu o să mai îndesaţi iar câte ceva în voi. Acum duceţi-vă. Înfulecă mereu, ca preoţii şi călugării, adăugă el.

Copiii împreunară mâinile şi mormăiră ceva, fără însă a înceta să chicotească. Apoi se strecurară afara, cu ochii ţintă la haina lui Daniel.

Corisande spuse:

— O, Doamne, ce elegant eşti, Daniel! Te vei...

Se întrerupse, faţa i se întunecă.

— Te duci acolo? întrebă Mathurin.

— Da, sunt silit, în calitate de slujbaş.

Scurtă tăcere. Prâslea miorlăia în odaia alăturată. Corisande deschise uşa, se uită în odaia unde plângea copilul, închise uşa şi se întoarse la masă.

— Aşază-te, Daniel.

Mathurin şedea în jilţul de sub fereastră. Daniel se aşează în scaunul Corisandei, cu spatele la cămin. Îşi ţinu pelerina pe genunchi până ce Corisande, cu precauţiune, o luă şi o duse în cealaltă cameră. Atunci îşi sprijini mâinile de braţele de lemn atât de uzate ale scaunului, vechi de o viaţă de om sau chiar două. Dar lui acest lemn îi era fa-

miliar.

— Te-am auzit cântând, Mathurin, spuse Daniel. Se auzea până departe, în stradă.

Dinţii albi ai rotarului străluciră în stufărişul bărbii.

— Copiii erau dornici să-i înveţe cuvintele. Vrei puţin vin? Corisande, adu-ne pahare.

Femeia aduse, din dulapul din odaia alăturată, două pahare cu picior, luă o cană din bufet şi dispăru.

— N-am mai scos din vinul meu de nuntă de când ai fost pe aici ultima oară, spuse Mathurin.

Daniel Drouin fu mişcat. Simţea că în curând va sosi momentul când îşi va dezvălui simţămintele. Aveau să vorbească de copilărie. Aşa făceau întotdeauna. Dar mai întâi ţinea să sfârşească cu ceea ce începuse.

— Mathurin, crezi că e bine să cânţi aşa, în gura mare? întrebă şi se aplecă spre vărul său.

— Vrei să spui – cântecul despre cardinal? rânji Mathurin. Ei, merită el toate câte se spun, ba chiar mai mult!

— Există atâtea urechi, Mathurin. Peste tot sunt spioni. Ce fel de trăsură e aia din curte? Aproape o caleaşcă.

— Pe dracu caleaşcă, asta s-o crezi tu! spuse rotarul. Dar cu siguranţă cineva de seamă a umblat în ea.

Corisande se întoarse din beci cu cana şi le turnă vin Mathurin ţinea cu băgare de seamă paharul în mâinile lui mari. Când bău închise ochii şi Daniel simţi pofta să faci la fel. Era un vin de Saumur, auriu, gros, catifelat.

— Îl cunoşti pe Marc Duncan, scoţianul, profesor şi doctor la Saumur? Ştii că nu mai îndrăzneşte să se arate aici, în oraş?

— Am auzit de el, zise Mathurin ţinând paharul ci amândouă mâinile. Mai pătrunde şi aici pe la mine câte o veste.

— Aş zice că tot aşa pătrunde câte una şi dinăuntru în afară, observă Daniel, vrând să-şi ducă până la capăt avertismentul.

În curând aveau să vorbească despre copilăria lor; era o zi şi un ceas tare potrivit pentru aşa ceva. Îţi mai aduci aminte când locuiam sus, la bunicu'? Îţi aduci aminte când

veneam încoace şi umflam foalele pentru taică-tău şi nu voiam să mă duc la şcoală? Ţii minte vara aceea când mă întorsesem acasă de la şcoala din Bordeaux şi ne-am dus la noi, la vie, unde ne-am ţinut de tot felul de şotii? Ş atunci când am dispărut fugind la Saumur şi au crezut ci ne-am înrolat ca soldaţi. Îndată aveau să ajungă la toate amintirile astea. De câte ori sporovăiau despre amintirile copilăriei o linişte mare şi o senzaţie de deplină încredere le cuprindea cugetul şi sufletul! Dar mai întâi Daniel Drouin trebuia să ducă la bun sfârşit ceea ce începuse, altfel rămânea pe undeva o spărtură, un gal.

— Da, şi de aici de la tine pătrund până afară zgomote, zise el. Te-am auzit din stradă, se distingea fiecare cuvânt. Crezi că e folositor să-ţi înveţi copiii că Excelenţa-sa... hm-hm, are-un c... atât de mare încât un popor întreg, întregul popor francez ar avea loc sub el?

— Ce de înţelesuri potriveşti tu cu hm-hm-urile tale! spuse Mathurin şi rânji din nou. Şi tu şi eu ştim că noi toţi ne aflăm sub fundul cardinalului. Ar trebui s-o ştii mai bine decât mine, doar stai mai aproape de gaura prin care ¡iese fumul acela fin.

Tăcerea trebuia din nou întreruptă.

— Poate fi periculos să cânţi cuvinte din astea cam prea tare, Mathurin!

— Aşi! exclamă vărul râzând. Nu te-ai schimbat de loc, Daniel. Nici vorbă că poate fi periculos! Totul e periculos acum. Dar oricât de periculos ar fi, şi ăia îl cântă, şi ăia îl zbiară, ba chiar mai tare.

— Cine „ăia”?

— Cei care au venit cu trăsura aia pe care ai luat-o „drept caleaşcă şi care nu-i decât o trăsură împuţită – ei da, s-ar putea spune o căruţă mare de gunoi. Ăi de locuiesc la „Mărul de aur”.

Mathurin aşează cu grijă paharul pe masă pentru a putea face un gest cu mâna înspre curte.

— Întreg oraşul îl cântă. Numai Tranchant şi şleahta lui, numai nebunele alea de maici ursuline, afurisiţii lor de preoţi şi exorcizatori nu-l cântă! Şi tu! Sau poate îl cânţi şi

tu pe-ascuns, Daniel?

Râseră. „Peste puţin vom vorbi despre copilăria şi tinereţea noastră, gândi Daniel Drouin. Dar mai întâi...”

— Cine-s?

Surâsul lui Mathurin dispăru.

— Au venit cu Laubardemont, marele măcelar. Sunt instrumentele lui, câţiva poartă ţoale de domni. Experţii. Dar soldaţii care-s cu ei cântă şi ei un cântecel despre domnul acela, şi nu-i prost nici cântecul lor. Sfârşeşte cam aşa: cel ce alungă diavolii ar trebui să înceapă prin a-i alunga din el însuşi. Sau că ar trebui să treacă direct la meseria de măcelar fără a mai face sumedenie de ocolişuri atât de lungi pe la curţile de judecată, cu procese-verbale şi audieri. Şi astea le cântă fără ajutorul meu!

Aveau din nou de ce râde. „Acum putem vorbi despre copilărie, îşi spuse Daniel Drouin. Dar până una, alta... Ciudat, cum ajungi să vorbeşti aci în oraş despre subiecte serioase, se şi pronunţă cuvântul cur (gândi el cu sfială) şi întotdeauna e o aluzie la fundul cardinalului. Probabil e un fel de – hm – un mod de-a o scoate la capăt în caz de pericol. Căci dacă s-ar rosti acele cuvinte dure pe care le gândesc în sinea mea pe latineşte despre *murus* şi *hunc mihi timoren erope,* ar fi şi mai periculos. Cardinalul parcă-i mai umanizat atunci când îi zic cum îi zic şi când spun despre el că-şi face nevoile în gâtlejele oamenilor sau că grozavul lui – hm – prohab s-a vânturat vreme atât de îndelungată prin faţa nasului doamnelor de la curte încât până la urmă ele i-au cedat. Dar dacă am lua un text din Cicero şi l-am aplica Eminenţei-Sale, atunci tot ce-i uman în jurul Eminenţei-Sale dispare şi nu rămân în lumină decât faptele şi opera lui, aşa cum le cunoaştem noi azi. Mathurin şi Antoine, Petiot şi Dolet pot susţine că Eminenţa-Sa e un mare – hm – fund şi că-şi face nevoile peste toată ţara etc., asta-l umanizează, îl face poate chiar de-a dreptul popular. Din moment ce şi el îşi face nevoile ca toţi ceilalţi, se cheamă că ai ceva comun cu el. Se iscă o legătură între el şi tine, chiar dacă legătura asta e creată de excremente. Dar dacă aş spune... nu, nu, asta nu o spun. Acum o să

vorbim despre copilărie, dar până una-alta...”

— Mathurin, răspunde-mi acum sincer: ce se crede în oraş?

— Se crede? Vrei într-adevăr să fiu sincer?

— Să-mi răspunzi aşa cum crezi tu de cuviinţă, nu-ţi cer nimic altceva, spuse Daniel Drouin.

Mathurin ridică paharul, dar când văzu că al lui Daniel se şi golise, îl puse jos şi le umplu pe amândouă. Luă cu degetul arătător picătura ce luneca pe buza cănii şi-o linse cu limba larg scoasă afară, iar picăturile căzute pe masă le şterse cu policarul pe care apoi îl vârî în gură şi-l supse. Daniel Drouin privea mişcările lui, veneraţia lui faţă de vin. „Tare mult mai ţin eu la Mathurin”, gândi el.

— În sănătatea ta, Daniel.

Mathurin ridică paharul cu sfinţenie.

— M-am gândit mult la tine, Daniel, la ceea ce le-ai spus ălora despre latina diavolilor. Dacă vrei să ştii ce spun oamenii despre cardinal, atunci îţi voi povesti. Ei; bine, spun că e o mare scârnăvie. Sau că a făcut din rege o cutie goală, un rahat, o oală de noapte. Îi poartă râcă iezuitului de Grainier fiindcă Grainier nu s-a temenit şi nu s-a gudurat îndestul şi fiindcă Grainier nu vrea ca oraşul să fie distrus mai mult decât l-au distrus până în prezent. Şi se mai spune că Minet vrea să aibă praebenda lui Grainier de la Sainte-Croix şi în afară de asta vrea să-i plătească şi o veche poliţă. Şi că stareţa mânăstirii ursuline şi câteva dintre maicile de acolo, una pe care o cheamă Claire, rudă de-a cardinalului, şi una pe care o cheamă Anne şi încă alte câteva, printre care una pe care o cunoşti bine – Séraphique Archer – aia de a fost pe vremuri slujnică la noi – au înnebunit din lipsa flăcăilor după care ele tot suspinau. Iar Tranchant n-a uitat că fiica lui s-a ales cu un plod al cărui tată pare să fi fost Grainier. Şi că Cenuşiul, umbra cenuşie a cardinalului, părintele Joseph, vrea să ajute călugării capuţini să ajungă ei la putere şi mai mare cinste pe aici şi – ei da, mai vrei s-auzi şi altele?

Mathurin îşi ridică paharul, mai bine zis îl smulse de pe masă şi bău energic. Daniel Drouin folosi ocazia să bea şi

el. „Se întărâtă, gândi asesorul. Acum de îndată va trebui să vorbim de copilărie.” Ţinu policarul şi arătătorul împrejurul piciorului masiv albăstrui al paharului. Paharul era gol.

— E într-adevăr un excelent vin de nuntă, Mathurin, spuse el încet. Sunt doisprezece – sau treisprezece ani? – de când Corisande şi cu tine v-aţi căsătorit?

— Treisprezece, spuse Mathurin şi un surâs larg îi lumină din nou faţa. Dar asta nu-l împiedică pe cardinal să nu fie ca o oală de noapte împuţită şi Laubardemont să fie călăul lui de nădejde. Acum i s-a dat în grijă distrugerea oraşului nostru, Daniel.

— Mi-aduc aminte, ca şi cum s-ar fi petrecut ieri, de căsătoria voastră, rosti Daniel Drouin.

— Da, ai asistat şi tu, cu toate că noi nu eram chiar atât de papistaşi, spuse Mathurin (puţintel sec).

Daniel Drouin îşi scoase haina. Auzi paşii Corisandei, care stătuse lângă cămin şi ascultase. Ea luă haina şi o duse în odaia cealaltă. Asesorul puse coatele pe masă, pentru a sta mai comod.

— Mathurin, întrebă el, vrei cumva să zici că vouă vă e frică? Nu există doar niciun motiv de teamă, sau există totuşi?

— Tu ce crezi? replică rotarul şi se îndreptă în scaun aţintindu-şi ochii asupra vărului său. Azi-mâine nu vei mai putea să te încrezi în niciun om de aici. Cât despre mine, n-am încredere nici cel puţin în...

— Mathurin!

— Ei, da, în Corisande, adăugă el şi aruncă o privire sumbră spre cămin, unde se afla ea şi îi făcea semne.

— Nu mai face şi tu acum politică, spuse femeia şi se întoarse către oalele ei de pe vatră.

Daniel Drouin întoarse mai tare capul şi contemplă umerii ei înguşti. „A fost într-adevăr drăgălaşă ca fată tânără, gândi el. Acum arată epuizată. Nu-i chiar întotdeauna vesel să fii căsătorită cu...”

— Nici în mine n-aveţi încredere? întrebă el mai întâi parcă adresându-se spatelui femeii, apoi întorcându-se

către Mathurin şi privindu-l insistent în ochi.

Vărul îi făcu cu ochiul şi-şi duse cu băgare de seamă paharul spre gura pierdută în barbă. Surâdea, însă îşi întoarse repede privirea în altă parte.

— Noroc, Daniel, zise el. Bău şi umplu din nou paharele.

— Noroc, din tot sufletul vă urez noroc, la amândoi, spuse Daniel Drouin, dar nu sorbi decât o înghiţitură. „Am băut prea mult vin până acum, gândi el, şi când omul a băut prea mult nu-i bine să poarte discuţii. Îţi poate scăpa un cuvânt de care să te căieşti mai pe urmă. Poate şi «din tot sufletul» să fi sunat exagerat urechilor lor.”

Mai sorbi o înghiţitură. „Mai întâi cască gura mare şi cântă de se aude până afară în piaţă şi după aceea vine şi-ţi spune că nu se poate bizui pe nimeni de aici din oraş, gândi el. Una cu alta nu prea merg laolaltă, nu-i niciun fel de logică în treaba asta. Dar la urma urmei puţin îmi pasă! Eu vreau să vorbim despre copilăria noastră, despre tinereţea noastră. Despre lucruri pe care şi Corisande le poate auzi. Dar mai întâi trebuie să întreb...”

— Mathurin, zise el aşezând din nou coatele pe masă. Paharul şi-l ţinea cu ambele mâini, între vârfurile degetelor, şi-l clătina uşor. Când băgă de seamă că e gol îl aşeză jos. Nu există logică în ceea ce-mi spui tu. Mai întâi cânţi despre... hm – tot felul de părţi ale trupului şi despre organele pe care le are o – hm – o anumită persoană şi – ei, în fine, înţelegi tu – cânţi atât de tare încât te aud încă de departe din stradă. Ţi-am recunoscut vocea. Şi pe urmă-mi spui că nu te poţi încrede în nimeni. Şi-acum – deşi n-aş vrea să afirm că gust cuvintele cântecului – dă-mi voie totuşi să-ţi spun că – hm – într-un anumit fel – ele îmi spun şi mie ceva. Eu sunt de... de partea-n care trebuie să fiu, înţelegi tu? Dar poziţia mea – înţelegi, nu-i aşa? – face ca eu personal să nu pot întrebuinţa astfel de vorbe. Nu s-ar cuveni. Ar avea aerul nefiresc, prefăcut, al unor cuvinte căutate. Dar...

Mathurin râdea în hohote şi lui Daniel i se păru că o aude şi pe Corisande chicotind „N-ar trebui să facă aşa ceva, gândi el. Dar probabil că nu poate altfel, de când şi-a

pierdut trei dinţi din faţă e nevoită să chicotească şi să pufnească în loc să râdă deschis ca pe vremuri. Tocmai ea, care ştia atâta să râdă, mai demult, când eram tineri! Tineri? Oare să fi îmbătrânit? Dar mai întâi...”

Mathurin mai turnă vin în pahare.

— Nu, nu-mi mai da, rosti Daniel Drouin. Ştii, trebuie să merg acolo. Nu-mi vine chiar atât de uşor, trebuie să mă crezi. Sunt obligat să fiu prezent. Dar dacă mă duc, o fac şi ca s-ascult ce spun, să-i privesc şi să le cercetez puţin feţele.

— Daniel, hai să lăsăm treaba asta, zise Mathurin. Să-ţi spun drept, dacă mai cânt şi eu câteodată, e ca să-mi dovedesc mie însumi că nu-mi e de loc frică! Sună stupid, sau poate nu? Hai să lăsăm asta. Noroc!

— Ţie şi Corisandei vă doresc multă, multă prosperitate şi fericire. Le binemeritaţi şi-i de dorit să le aveţi din toate punctele de vedere! spuse Daniel Drouin, cu o ceremonioasă seriozitate, înainte de a bea. Acum trebuie să plec. Dar – să ştii: sunt de partea unde eşti şi tu.

— Ştiu, ştiu, rosti Mathurin şi se ridică. Faţa lui latră era iluminată de prietenie, dinţii aveau un luciu puternic.

„A fost bun paharul ăsta de vin băut aşa, fără fasoane”, gândi Daniel Drouin stând în picioare şi părând şi mai lung în odaia cea joasă.

— Veniţi cât de curând să ne faceţi o vizită, zise el. Să zicem... într-o duminică, să putem urca la Valul de la castel, sau dacă-i vreme frumoasă ne putem chiar duce până la vie. Ne instalăm în căsuţa mea de acolo şi ne gândim – ne gândim – la vinul de la anul şi mâncăm şi bem şi stăm la taifas despre anii când eram mai tineri.

— Daniel e neschimbat! observă Mathurin cu multă căldură în voce.

Se aflau în pragul uşii iar în faţa lor se întindea curtea. „Ar trebui să-i vorbesc ceva şi despre meseria lui, îşi zise Daniel Drouin. Altfel, va crede poate că n-am venit decât ca să-mi arăt hainele elegante.”

— Ai, într-adevăr multă prestanţă în hainele astea! zise Corisande dându-i pălăria şi mantia şi asesorului i se păru

că remarcă aceeaşi admiraţie şi în voce.

— Întotdeauna ai până peste cap de lucru, îi spuse Daniel lui Mathurin.

— Îţi voi meşteri o caleaşca înainte ca dracul să ne fi luat pe noi toţi! zise vărul lui.

— Şi asta ce-o mai fi? întrebă Daniel când ajunseră sub acoperişul ce ocrotea atelierul de dulgherii.

— O hulubă pentru o cotigă de asini. Trebuie doar fixată. Ţăranul aşteaptă.

Începuse să se însereze, să se lase acea melancolie a înserării.

— Dac-aş fi avut timp te-aş fi ajutat, spuse Daniel Drouin şi se uită la hainele lui. Mi-aş fi scos costumul ăsta de gală şi te-aş fi ajutat.

— Da, da, Daniel, nu te-ai schimbat, zise Corisande.

— Huluba e pentru Michel, omul tău de la vie, lămuri Mathurin. A venit azi după-amiază s-o ia, dar nu era gata. Îi era însă atât de frică de cei de colo (şi arătă cu degetul spre cârciuma ce se afla de cealaltă parte a curţii) încât n-a îndrăznit să-şi lase catârul la mine, cu toate că mă cunoaşte de când eram de-o şchioapă! Închipuie-ţi: să-i fie frică aici, în curtea mea!

— E ridicol, zise Daniel Drouin.

— Se înţelege, acum e pe cale să-şi bea animalul.

Întoarseră feţele înspre zarea amurgului şi râseră toţi trei.

— Seara asta o să plouă, îngână Corisande.

„O seară ploioasă şi eu am pornit cu hainele mele elegante”, gândi Drouin.

— Ei, acum chiar că trebuie să mă duc să-mi văd de ale mele.

— Atunci, noroc! îi ură sincer Mathurin. Şi mai zi şi tu vreo vorbă de-a ta!

— O vorbă? întrebă Daniel Drouin,

— Da, mai leapădă prin oraş vreo vorbă. Ca aia pe care ai spus-o despre diavolii care nu ştiu latineşte. Am fost mândri că ni-eşti rudă. Vezi tu, e nevoie de vorbe din astea.

Daniel Drouin îşi îndreptă spatele şi deveni şi mai lung

sub cerul ce se întuneca.

— Nu mi-e chiar atât de teamă cum poate îţi închipui tu, Mathurin, rosti el cu demnitate şi apăsat. Ştiu şi eu să deschid gura când e la o adică. Dar trebuie să chibzuieşti bine ce să spui. Să vorbeşti concis, ca să aibă efect!

— Da, da. Tot acelaşi Daniel ai rămas! zise Corisande şi toţi trei râseră.

XIII. DIALOG ÎN IMAGINI

Policarele se tot răsuceau. „Parcă leagă nodurile unei plase, împleteşte ceva în care vrea să mă prindă”, gândi Grainier.

— De pildă, v-aş povesti despre epizodul numit Philippe Tranchant, spuse canonicul, Philippe mi-e rudă.

— Vă rog, Minet, rosti interlocutorul.

*

„Eu sunt femeia aceea nenorocită numită Philippe Poussaut, aşa precum o ştiu prea bine cu toţii. Sunt măritată de doi ani cu procuratorul regal Louis Poussaut, care de altfel mi-e rudă. Acum am treizeci şi unu de ani. Cu şapte ani, cu şase, cu cinci, patru şi trei ani în urmă oamenii mă priveau ca pe o femeie de moravuri uşoare, deşi nu eram o astfel de femeie. Eu nu sunt decât acea nenorocită fată, Philippe Tranchant, actualmente doamna Poussaut şi sunt înrudită cu întreg oraşul şi întreg oraşul ştie tot despre mine.

Multă vreme tatăl meu m-a apărat. Acum sunt apărată de soţul meu, care m-a luat de nevastă pentru a căpăta la preţ ieftin postul de procurator, atunci când tatăl meu a fost nevoit să-l părăsească. Dar oamenii ştiu tot. O dată, pe vremuri, am fost cea mai fericită femeie din oraşul nostru, din întreaga Franţă, din lume. Înlăuntrul fericirii mele se află însă cuibărit nenorocul pe care l-am văzut venind încă de pe când eram fericită şi asta m-a făcut poate să fiu şi mai fericită. Nu ştiu cum, dar mă aflam pe o insulă numită Fericire, totuşi nu eram cu desăvârşire oarbă. Ştiam că marea dimprejurul meu se numeşte Nefericire.

El venea deseori în casa noastră, în casa din piaţă din faţa bisericii Sainte-Croix, unde de altfel tatăl meu mai locuieşte încă. Iar peste drum se află casa bărbatului meu, procuratorul regal, unde onoratul meu soţ şi cu mine locuim împreună cu copilul nostru, pe deplin legitim, micuţa noastră copilă născută anul trecut a rămas în viaţă, şi pe care a botezat-o vărul meu Jehan Minet în biserica Bartray. Da, bărbatul al cărui nume nu vreau să-l pronunţ, venea deseori în casa noastră, casa tatălui meu, iar în jurul lui mereu se iscau scandaluri. Eu şi sora mea Françoise, măritată acum cu preastimatul doctor Guillaume Roger, făceam seara pe gazdele, căci mama noastră murise. Tata primea în casa lui toate persoanele marcante. Ne zicea că e folositor şi bine ca noi să ne aflăm de faţă. În felul acesta ni se crea posibilitatea să fim mai bine cunoscute şi să se vadă cât de capabile suntem sau puteam deveni în calitate de soţii şi gospodine. Deseori vorbeam cu tata despre mama şi el zicea că femeie mai bună ca ea nu era de găsit în tot Poitou-ul. Cândva, răposatul rege Henric îşi aţintise privirile asupra ei, dar tata spunea întotdeauna că regele o făcuse cu stimă şi veneraţie”.

*

— Aţi pătruns în casa aceea onorabilă, zise Minet. La acei oameni vrednici de cinste. Pe mulţi dintre noi ne-aţi vorbit de rău pe la spate, iar în prezenţa noastră aţi făcut epigrame tăioase pe socoteala noastră. Faţă de Tranchant şi de fiicele lui însă v-aţi prezentat numai sub chipul unui fin intelectual, a unei raze blânde de soare. Dar noi vă vedeam prea bine, vă observam.

*

„Tata era de părere că nu trebuie să te sinchiseşti de toate clevetirile. Tot neamul nostru, atât de mare, nu-i decât un viespar de bârfeli, zicea tata. Farmaciştii, medicii, consilierii şi preoţii din neamul nostru – toţi iară excepţie –

sunt la fel de clevetitori, mai spunea el. Nu-i rabdă inima să nu bârfească, să nu vorbească de rău, să poarte pică pe câte cineva, zicea tot el. Poveştile despre preotul de la Sainte-Croix şi Saint-Pierre sunt plămădite cu rea voinţă, zicea tata. El personal era bucuros şi mândru de o astfel de cunoştinţă, de prietenia lui şi era de părere că un iezuit cult e necesar aici printre atâţia călugări de toate soiurile, ignoranţi, soioşi şi mieroşi. Biserica are nevoie de cultură şi de preoţi cu maniere alese, zicea tata. Şi el personal era fericit de a fi găsit aici, în oraşul nostru, un om adevărat fin, cu care să poată vorbi despre poezie şi istorie. Amândoi suntem primiţi ca nişte copii ai casei la Scévole. Mă simt ca fratele lui mai mare, mai zicea tata câteodată”.

*

— Vă observam, ştiam, spuse Minet. Eram inculţi şi ridicoli dintr-un anumit punct de vedere şi nu puteam fi tot atât de buni oratori ca şi dumneavoastră atunci când, cu zece ani în urmă, murind Scévole de Sainte-Marthe, a trebuit ţinut discursul funerar. Noi localnicii nu eram nici atât de eleganţi, nu ne sinchiseam să ne parfumăm şi să ne îngrijim mâinile ca o doamnă de la curte. Dar în inima noastră se afla loc pentru dreptate!

— Şi încă mai rămâne puţin loc, în plus, zise celălalt. Mai există şi pentru altele.

— Şi aveam ochi care văd, reluă canonicul. Mulţi ochi. Numai Tranchant era orb şi nu-ţi vedea jocul, dar noi, noi îl vedeam!

— Vedeaţi mai mult decât ceea ce era de văzut, îl întrerupse Grainier. Tot timpul n-aţi văzut decât numai ce aţi vrut să vedeţi, altceva nimic.

*

„Când sora mea mai mică, Françoise, s-a măritat cu Guillaume Roger, tata a spus că asta nu era după dreptate, căci eu eram cea mai mare, dar a mai şi zis – glumind cu

mine – că vrea să mă păstrez pentru ceva mai bun, mai ales. Da, uneori mă gândisem să mă păstrez pentru Domnul nostru Isus Cristos şi pentru Sfânta noastră Fecioară dar el nu înţelesese lucrurile în felul acesta ci într-altfel, şi anume: când eşti fiica cea mai mare a unui înalt slujbaş regal nu te azvârli în braţele primului bărbat întâlnit în cale, fie el şi un bărbat bun, căci eşti predestinată şi trebuie să fii aşezată la locul cuvenit. Aşa zicea el.”

*

— Aţi distrus viaţa fetei, spuse canonicul Minet. V-am văzut, putem depune mărturie. Şi aţi uitat poate că-i eram văr, că eram mulţi la număr verii, unchii după tată şi după mamă, nepoţii care priveau şi vă observau. Aţi ademenit-o în braţele dumneavoastră înainte ca ea să fi reuşit să se plaseze. Aţi prins-o în mreje cu darul dumneavoastră de-a vorbi, cu poezii, flori şi vrăjitorii. Jucaţi deopotrivă rolul lui Demostene şi al lui Apollo. Îl citaţi deopotrivă pe Cicero şi pe Luchianos. Aţi prins-o în plasa dumneavoastră, dar noi vedeam, observam tot jocul.

— Nu ştiţi nimic despre povestea asta, Minet, rosti sec celălalt.

*

„Era omul pe care îndeosebi doream să-l văd şi să fiu aproape de el. Tata mi-a propus câţiva care mi-ar fi putut deveni soţi, dar mereu îi spuneam că vreau să mai aştept un timp. Au venit şi alţii la tata cu propuneri, dar eu mă gândeam s-o apuc pe altă cale, unde era beznă şi fericire. Doream să mă dăruiesc lui Isus Cristos şi Sfintei Fecioare pentru a putea fi spiritual mai aproape de el. Îi citeam în ochi că şi el doreşte să fie aproape de mine, iar când mâinile lui mă atingeau eram atât de aproape de el.”

*

— Noi ştiam, vedeam, observam!

— Nu ştiţi nimic despre asta, Minet, zise celălalt şi acum vocea lui nu mai era rece. Îmbrăcase un fel de ardoare, o ardoare ce implora. Voia să convingă, să înduplece.

— Nu vă puteţi sustrage de la fapte, oricât de abil aţi fi, Grainier, spuse canonicul.

*

„Tata spunea că nu înţelege ce se petrece cu mine. Toţi cei ce veneau pe la noi îşi făceau cu ochiul şi şuşoteau. Pauzele lor, întreruperile lor, tăcerile lor... Lăcomia lor nesătulă! Lăcomia nesătulă a verilor! Fiindcă arătam atât de fericită, unii aruncau vorbe maliţioase, alţii se mirau ce s-o fi întâmplat de arăt atât de nefericită. Mă întrebau dacă nu sunt eu aceea pe care o văzuseră într-o noapte în drum spre castel şi biserica Saint-Pierre. Mă întrebau dacă obişnuiesc să mă spovedesc noaptea. Alţii mă întrebau de ce nu mai ies de loc şi stau mereu în casă.”

*

— A fost cea mai grea lovitură ce se putea abate asupra vreunui om din oraşul nostru spuse canonicul. Dacă izbutiţi să pătrundeţi în tot înţelesul ce poate însemna să fii însărcinat cu afaceri al regelui, procurator, şi să ai o fată care...

*

„Mi se părea că tata se ofileşte. Slăbise într-atât încât hainele atârnau pe el ca nişte saci. Faţa lui, care întotdeauna fusese rotundă şi trandafirie, arăta ca şi cum ar fi fost arsă, luând culoarea cenuşie a pietrei grunţuroase. Nu mă întreba cum mă simt, ci dacă înţelegeam ce simte el; şi poate înţelegeam. Ţineam la el şi ţin încă şi acum la el. Dar nu puteam vedea prin bezna în care mă aflam şi nu ştiam ce avea să se aleagă până la sfârşit de mine. Ştiam numai

că fusesem foarte fericită, pentru ca mai apoi să devin foarte nefericită. Tatii nu-i spusesem aproape nimic. Dar îmi amintesc că îi strigasem din întunericul meu. Îi strigasem să nu ucidă şi să nu urască şi că eu însămi nu ştiam a cui fusese greşeala sau dacă la urma urmei era vreo greşeală. Am strigat şi el a auzit. Am ţipat că sunt gata să-mi iau pedeapsa, acum de îndată, şi după aceea în timp, şi că nu ştiam nimic despre greşeală, păcat, ruşine. Şi atunci tata a rămas ca împietrit. Stătea în picioare cu mâna ridicată, gata să mă lovească, dar n-a lovit. Încă şi acum a rămas tot aşa. În dosul mişcărilor lui încordate îi zăream sufletul împietrit. Aşteaptă, mi-a spus. Sunt slujbaş regal şi mă numesc Louis Tranchant. Aşteaptă, mi-a spus. Va veni şi ziua aceea.”

*

— Va veni şi pentru dumneavoastră ziua cea mare, Grainier, spuse canonicul.

— Nu ştiţi nimic despre asta! i-o întoarse celălalt. Nu aveţi niciun drept să vorbiţi despre asta. Şi dumneavoastră aţi fost unul dintre cei care aţi chinuit-o, care încă o chinuiţi!

— Mi-e rudă apropiată, spus canonicul. Fiţi convins, ştim tot despre această poveste. Şi îţi va suna şi domniei-tale ceasul. E foarte aproape.

*

„Da, n-am mai putut ieşi din casă. Doctorul Fanton venea seara, după ce se întuneca, şi-mi pipăia pântecele. Tata stătea alături de el şi se uita la mine. N-ar fi trebuit să facă asta. Şi azi mai ţin încă foarte mult la el, mi-e tată; şi pe vremuri era atât de simpatic, de vesel şi glumeţ. Surorii mele şi mie ne îngăduia să copiem anumite documente privitoare la oraşul nostru, pe vremea când el se îndeletnicea cu istoria oraşului. Eu am fost aceea care am trecut pe curat poezia dedicată amintirii lui Scévole, la

moartea acestuia, şi tata mi-a îngăduit să transcriu poezia lui de mulţumire către... da, către Orator, atunci când oratorul, acel admirabil orator, şi-a ţinut celebrul discurs funerar despre Scévole de Sainte-Marthe. Dar tata n-ar fi trebuit să stea acolo în faţa mea şi să-i pună doctorului Fanton fel de fel de întrebări, în timp ce Fanton îmi pipăia pântecul. În acele clipe simţeam că nu mai trăiesc. Îmi dădeam duhul. Şedeam. Existam. Dar nu trăiam. Existam numai ca un obiect şi în acel obiect se afla altceva pe care tata ar fi vrut cu tot dinadinsul să-l facă să dispară. ÎL întreba pe doctorul Fanton despre o astfel de posibilitate şi eu auzeam, cu toate că eram ca moartă şi nu mai existam. Doctorul Fanton i-a răspuns: Nu. Dar nu se exprimase prin cuvinte. Se uita la tata şi clătina din cap. Atunci tata s-a dus în odaia lui şi s-a rugat. Scara târziu s-a dus la ruda noastră canonicul Jean Minet şi şi-a mărturisit păcatul, tentaţiile lui, dorinţa lui, durerea lui.”

*

— Eu am retrăit toate cu mult mai îndeaproape, rosti canonicul. După cum ştiţi, ea mi-e vară. Şi după cum ştiţi, tatăl ei are multă încredere în mine.

— Nu mă îndoiesc că povestiţi fapte retrăite intens şi că aţi încercat să fiţi cât aţi putut mai aproape de unele evenimente, spuse celălalt liniştit. Mâinile lui se odihneau din nou pe braţele de piele ale jilţului.

*

„Puteam auzi şuşotelile oraşului. Înlăuntrul inimii mele auzeam totul. Nu mi-era îngăduit să mă arăt nici: măcar la fereastră, dar stăteam totuşi acolo, ascunsă după draperii. Vedeam cunoscuţi şi necunoscuţi traversând piaţa şi intrând în biserica Sainte-Croix, vedeam afară în piaţă, pe la târguri, locuitori ai oraşului care se tocmeau, ţărani care veneau şi se duceau, cumpărau şi vindeau, strigau, îşi vânturau braţele şi se târguiau. Auzeam voci urcând până

la mine, vocile caldarâmului, voci izvorâte din noroiul străzii, voci de la tarabe şi căruţe. Îl vedeam pe lunganul de asesor Drouin, care de când ţiu eu minte a locuit de cealaltă parte a pieţei, stând şi făcând mişcări largi cu braţele şi citind câte ceva în limba latină. Îl vedeam pe bailli-ul nostru, domnul de Ccrisay, zăbovind colo jos la vorbă cu tata, iar tata stătea acum cel mai adesea cu capul plecat şi aproape că nu mai asculta ce-i spuneau oamenii. Vedeam desfăşurându-se tot fastul atunci când vreun om de vază, vreo notabilitate de rang mare ne vizita oraşul. Îl auzeam vorbind şi râzând în salonul nostru cel mare, salonul pentru recepţii. Auzeam pe câte unul cântând. Dar niciodată n-am auzit în casa noastră vocea aceluia care avea într-adevăr darul vorbirii. Îl puteam vedea de la fereastră traversând piaţa, singur sau cu o procesiune. Şi o vedeam deseori intrând în biserică pe Madeleine de Brone. Pe ea o vedeam cel mai des. Îmi amintesc că, privind-o, mă gândcam la marca mea fericire de odinioară. Acele vremuri azi sfârşite şi dispărute, când *eu* traversam piaţa, intram în biserică şi eram atât de fericită!

*

— Nu ştiţi nimic despre toate acestea, Minet!

— Ştiu ceea ce trebuie să ştiu, ba chiar şi ceva mai mult, Grainier. Încă de pe atunci aţi început să seduceţi, să vrăjiţi şi să distrugeţi o altă tânără din oraşul nostru. Să-i rostesc numele?

*

„S-a născut oare un copil?

Nu mai ştiu. Sunt doamna Poussaut şi am cu soţul meu un copil al nostru. Soţul meu, care-i procurator regal în oraş de când tata a fost silit să demisioneze şi să-şi cedeze slujba, din cauza persecuţiilor. Copilul nostru n-a fost botezat în biserica Sainte-Croix ci, obţinându-se o licenţă episcopală, a fost botezat în biserica Bartray. Vărul meu

canonicul Jehan Minei de la Sainte-Croix, rudă şi cu soţul meu, a oficiat botezul.

Dar pe *atunci,* demult, s-a născut oare un copil?

Nu, nu mai ştiu. A ieşit el din trupul meu, a fost el ultima etapă a tinereţii mele, ultima legătură peste care se lăsase de-acum înserarea, ultimul popas, cel mai amar, înainte de a luneca în acea beznă în care mă aflu acum?

Marthe Le Peletier a sosit la noi târziu într-o noapte şi a luat cu ea ceva care îmi aparţinea mie şi nu ei, ceva al Lui şi al meu şi care nu era binecuvântat şi nu avea niciodată să fie cu adevărat. Marthe, buna de ea – aşa cum sunt buni sfinţii – în ciuda sărăciei ei a izbutit să găsească o doică pentru copilul acela pe care îl culesese din noapte şi şi-l făcuse al ei. Ea însă întârziase prea mult să se ducă să-l boteze. Stăteam la fereastra mea şi o vedeam traversând piaţa şi am văzut cum e oprită de doi soldaţi din paza oraşului şi silită să se întoarcă înapoi. Ştiam că tata stătea şi el la fereastra lui pentru a controla dacă tot ce hotărâse şi ordonase se îndeplineşte întocmai. Vedeam oamenii adunându-se în piaţă, vorbind şi aşteptând. I-am văzut pe soldaţi întorcându-se cu buna, curajoasa Marthe Le Peletier, devotată până la sacrificiu. Încurcată şi descumpănită, venea purtând în braţe o legăturică în care zăcea o făptură ce poate nu-i aparţinea. Auzeam cum i se striga: aha, va să zică aşa, copilul adulterin e dus şi botezat de urgenţă. Auzeam râzându-se, strigându-se şi rostindu-se nume şi dacă aş fi vrut aş fi putut-o auzi plângând în hohote pe buna Marthe Le Peletier, dar nu mai voiam să aud nimic. L-am văzut alături de ea pe vărul meu canonicul Jehan Minet de la Sainte-Croix. I-am văzut dispărând în biserică, iar soldaţii urmându-i în calitate de martori, poate şi naşi. Voi femeilor care aţi ţinut în braţele voastre un copil, numindu-l „copilul meu”, voi femeilor din acea poezie pe care o citeam pe vremuri în casa tatălui meu, şi voi femeilor din acele poezii, acele povestiri, acele cărţi şi acele oraşe cărora le va fi dat să existe mult după ce noi toţi vom fi dispăruţi; noi, cei de aici din oraşul nostru şi din Vienne, Poitou şi Touraine, de prin toate părţile de la şes şi de la

păduri, de la munte şi de pe ţărmul mării, voi acele femei dintr-un viitor îndepărtat, când noi toţi cei de aici vom fi un praf tot atât de fin şi înăbuşitor ca pulberea ce se aşterne asupra noastră când sunt dărâmate zidurile noastre – voi cu siguranţă veţi înţelege ce am resimţit în pieptul meu, în pântecul meu, în inima mea, în încheieturile trupului meu, voi veţi reuşi să înţelegeţi întru totul tânguiala mea atât de tăcută din acel ceas! Am văzut aici în oraşul nostru, în anul Domnului 1626 (de atunci au trecut cinci ani), pe Marthe Le Peletier ieşind din biserica Sainte-Croix cu un copil în braţe care fusese botezat cu numele ei de vărul Jehan Minet şi înscris în registrul de naşteri al oraşului nostru ca fiind copilul ei, iar acest nume va zace înscris în arhivele noastre până ce focul şi anii ce vor trece îl vor distruge! Da, am văzut-o atunci pe liniştita, tăcuta, indulgenta, îndatoritoarea Marthe Le Peletier cea greoaie la minte, care mai înainte fusese buna mea prietenă, prietena mea cea săracă dar atât de bună şi credincioasă pe care niciodată n-am s-o mai reîntâlnesc, pe acea fiinţă sacrificată şi asemănătoare sfintelor, dar care totuşi mai avea să devină, femeia atât de greu încercată de demonii din Saumur ce aveau s-o stăpânească.”

*

— Aţi crezut că veţi scăpa, Grainier. Dar noi am văzut, ne amintim, avem martori!

— Da, aţi văzut avantajele şi n-aţi scăpat ocaziile ce puteau fi folosite. Aţi avut grijă să intentaţi procese împotriva mea şi dacă pierdeaţi unui, puneaţi îndată altul nou la cale. Eraţi de părere că nu trebuie să mi se îngăduie niciun minut de linişte. Doreaţi să mă alungaţi din oraş. Dar nu pentru că aţi fi crezut în temeinicia clevetirilor, ci fiindcă astfel dumneavoastră personal aţi fi căpătat praebenda mea de la Sainte-Croix, ca şi spre a putea ajunge în posesia veniturilor mele. Pentru a căpăta faima mea, se-nţelege latura cea bună a ei, şi fiindcă v-ar fi plăcut să fiţi un orator abil, spiritual şi cult. Da, nu mi-aţi dorit pieirea decât pentru

a vă însuşi până şi felul meu de a fi, ţinuta mea şi înfăţişarea mea!

— Vrem să curăţăm oraşul nostru de plaga paraziţilor.

*

„Se adunau la noi. Tata era căpetenia. Niciodată nu-l văzusem atât de aprig cu toată această împietrire lăuntrică şi niciodată nu auzisem în salonul nostru vocea lui trimiţându-şi ecoul cu atâta asprime ca şi când cugetul lui s-ar fi împietrit şi surâsul i s-ar fi stins. De fapt, la noi s-a format partida lor şi am putut auzi filtrând, ca umezeala prin pereţii de piatră în pivniţele mucegăite, hotărârile şi acuzaţiile, atât cele reale, cât şi cele mincinoase. Le auzeam târându-se ca gângăniile, aşteptând tăcute ca păianjenii. Le puteam vedea ivindu-se la suprafaţă sau dispărând prin crăpături ca nişte şopârle ce stau de veghe, iţindu-şi afară capetele iarăşi şi iarăşi. Partida tatii a pierdut procesele împotriva lui – a Marelui Orator, al Hăituitului – el cel acuzat de a fi blasfemiat, de-a fi depăşit limitele menirii sale şi de a nu se fi plecat în faţa preacinstitului episcop de Poitiers, făcând în schimb apel la arhiepiscopul din Bordeaux şi la domnul d’Armagnac, guvernatorul nostru. L-au acuzat că ar fi încercat să ucidă un alt preot, au făcut totul să dezgroape împotriva lui vechi poveşti, iar printre gropari se afla ruda mea farmacistul Golot şi ruda mea doctorul Lannoury şi ruda mea prefectul poliţiei René Herseur şi ruda mea canonicul Jehan Minei, precum şi alte rude de-ale noastre, împreună cu rudele şi prietenii lor.”

*

— Aţi căutat cu lumânarea orice motiv, Minet. De când vieţuiţi în acest oraş s-a minţit foarte mult şi dumneavoastră personal aţi sprijinit cu mult zel minciuna.

— Există mult prea bune motive pentru care să fiţi acuzat, Grainier, spuse canonicul. Nu v-aţi strecurat dumneavoastră în sufletul multora câştigându-le încrederea? Să

citez un nume: René de Brone? Se bizuia într-atâta pe dumneavoastră, încât pe patul de moarte v-a lăsat-o în grijă pe fiica lui Madeleine. Sau poate e o minciună?

— După aparenţe, nu e o minciună. Dar nici despre asta nu ştiţi nimic, răspunse celălalt.

— Îndeajuns de mult, Grainier. Noi vedem, auzim, înţelegem destule. Ştim să ascultăm şi să judecăm. V-am observat. V-am văzut jucând rolul curtezanului galant, simulând faţă de ea rolul de prieten al tatălui, cu toate că fiica lui René de Brone era deja o femeie matură. Am văzut cum aţi ademenit-o.

*

„Au afirmat că îl cucerise mai întâi pe tatăl ei, astfel încât consilierul de Brone simţindu-şi sfârşitul aproape şi-a lăsat fata în mâinile lui, a seducătorului. Însă nefericita de mine, eu, Philippe Tranchant, actuala doamnă Poussaut, care câteodată sunt cât se poate de clarvăzătoare, şedeam în bezna mea şi ştiam că altfel stau lucrurile. Madeleine şi surorile ei ne călcau pragul pe vremea când el, acela al cărui nume nu-l voi mai rosti niciodată, venea în casa mea. Astea se petreceau cu mult înainte ca eu să fiu silită la izolare, şi ştiu că nu Madeleine de Brone a fost sedusă sau vrăjită de el, aşa cum se afirmă, ci ea s-a simţit atrasă spre el, ea a dorit să se ducă la el, de bună voie, şi n-a fost nicidecum legată la ochi. E atât de mult de atunci încât aproape că nu-mi vine să cred. Când o văd intrând pe poarta casei asesorului Drouin, de aici din piaţa unde avem şi noi casa, mă gândesc întotdeauna: femeia asta e mult mai în vârstă ca mine care stau aici şi cuget. Se zice că el ar fi locuind acolo, la ea. Pierre Milouin, care-i slujbaş regal şi rudă cu Madeleine, ba chiar şi cu noi, voia s-o ia de nevastă, dar ea l-a refuzat de mai multe ori. Serile. Milouin venea în casa tatălui meu, iar acum vine deseori în casa soţului meu şi e un membru activ al partidei. O dată el a încercat chiar să-l ucidă pe acel pe care ei îl denumesc Seducătorul. Am auzit prin zidurile casei diapazonul înalt al

vocii lui Milouin.”

*

— Îndeajuns de mult, repetă canonicul.

— Aţi rostit numele lui Gauffridi, spuse celălalt. Aţi conlucrat foarte bine cu partida de-aici. L-aţi adus încoace pe Laubardemont, sau daţi-mi voie să spun: l-aţi atras încoace cu numele Gauffridi şi cu cuvintele magician şi vrăjitor. Însă dumneavoastră personal nu sunteţi prezent în seara asta, în noaptea asta, la marea lui petrecere, pentru a da impresia că dumneavoastră aţi fi cu desăvârşire străin de toată povestea asta pe care o împingeţi pe calea focului, sau poate nu e aşa? De ce aţi venit la mine?

— Am venit la dumneavoastră. Grainier, spre a vă pune în gardă, pentru ultima dată, spuse Şchiopul. După asta nu veţi mai fi prevenit de noi.

— Ştiu că împingeţi lucrurile pe calea focului. Dar ezitaţi, întârziaţi. Vă temeţi să nu vă frigeţi chiar dumneavoastră degetele. Vă temeţi să nu vă ardeţi sufletul.

— Am venit aici spre a vă preveni, nu pentru a asculta arta cu care mânuiţi dialectica, rosti canonicul. Presupun că veţi încerca să dovediţi că sunteţi un sfânt şi că noi am fi demonii.

— Ştiu că sunteţi demoni, spuse Grainier. Ştiu că vreţi să deţineţi puterea.

*

„Eu, care stau pe întuneric în casa soţului meu, nu pot face altceva decât să ascult şi să privesc afară prin crăpăturile zidurilor, prin ferestrele zăbrelite ale turnului meu de captivitate. Eu nu pot aduna laolaltă, punând cap la cap, cele auzite şi văzute, astfel încât ele să devină concluzii. Comisarul special al regelui, domnul baron de Laubardemont, a venit din nou aici. Nu locuieşte la noi, ca anul trecut, şi nici la vreo altă familie de vază din oraşul nostru, nici chiar la domnul Mesmin de Silly, omul de în-

credere al Eminenţei-Sale Cardinalul, ci a tras la hanul „Lebăda Crucii”. Tata şi Silly, soţul meu şi Herseur au fost la el, iar domnul baron îl vizitează serile pe tata şi am auzit că s-au strâns cu toţii acolo.

Nu aud cuvintele lor, dar sensul celor spuse de ei răzbeşte prin zidurile de piatră pătrunzând până în casa noastră. Simone, slujnica noastră, spune că a auzit de la slujnicele din casa tatii că au de gând să adune lemne pentru a aprinde un foc mare. Simone, care a venit în oraşul nostru din alte oraşe unde a văzut ruguri, a stat în apropierea lor şi a auzit oamenii strigând nu ştiu ce, e întotdeauna la curent şi ştie o mulţime de lucruri. Îi umblă gura ca o moară neferecată şi în ciuda beznei în care mă aflu, nu mă pot împiedica să nu surâd de vorbăria ei. Mi-a destăinuit că lemnele pentru rug vor fi adunate în piaţa noastră, Sainte-Croix, şi aici va fi arsă ruşinea din trupul oraşului nostru. De asta se află aici domnul de Laubardemont. Intuiesc, prin ziduri, că printre vreascurile uscate ale acestui rug va fi şi Catherine Hammon, fosta cameristă a mamei regelui nostru. Catherine a fost şi ea plecată în acel exil de nedescris şi inexplicabil al reginei. Ştiu şi simt, cum o ştiu şi o simt toţi cei de aici, că o dată cu acest foc va arde şi ruşinea mea. Simt şi ştiu că tatăl meu, în neţărmurita lui dragoste pentru onoarea mea, pentru cinstea numelui Tranchant şi pentru cauza credinţei curate şi adevărate, ca şi din pricina urii sale adânci pe care nimeni n-o înţelege cu adevărat, e omul care va căra cel mai mult lemn la acest rug. El cară zi şi noapte, iar acest foc pe care în curând o să-l aprindă în oraşul nostru (pe care cu toţii îl iubim atât de tare şi îl vom iubi şi mai tare atunci când toate zidurile ereticilor vor fi dări mate) , da, acest foc mă va purifica în flăcările lui şi îmi va dărui o nouă memorie în care nu va trebui să se mai a fie nimic din cele petrecute în trecut.”

*

— Aş putea să profit de ocazie pentru a cita şi alt nume, de pildă Catherine Hammon, spuse Şchiopul.

— Îl puteţi foarte bine cita, spuse Grainier. Îl aşteptam.

— Vă face plăcere oare să-i auziţi numele? întrebă canonicul.

— Îl puteţi rosti în voie, Minet, răspunse din nou celălalt. Şedea drept şi liniştit în scaun, vocea îi era mai luminoasă, exista un fel de ironie veselă în tonul ei. Suport să-l aud. V-am spus doar adineauri, îl aşteptam.

— Am descoperit o mulţime de lucruri, spuse canonicul.

— Aţi executat o nouă şi serioasă muncă de dezgropare. Ca să duceţi la capăt această acţiune aţi urzit şi-aţi legat iţele cu mult zel. Îmi imaginez cum arată plasa făcută de dumneavoastră!

— Plasa? spuse canonicul. Noi cercetăm, observăm.

— O plasă de fire şi galerii subterane, ca de cârtiţă, pe dedesubtul oraşului nostru, zise celălalt.

— Nici nu mă sinchisesc de subtilităţile dumneavoastră, spuse Minet, comod instalat, în timp ce policarii lui împleteau mai departe.

*

„Nefericita de mine, Philippe Tranchant, cea părăsită aproape de toţi şi care în prezent sunt avantajos căsătorită cu actualul procurator regal, pot şedea în bezna mea ascultând şi observând. Ştiu totul despre Catherine Hammon. S-a reîntors în oraşul nostru atunci când pentru ea totul luase sfârşit, ca de altfel şi pentru mine, care-s atât de nefericită şi greu încercată. Fusese cameristă la preaonorata regină văduvă, Maria de Medici, care a părăsit tara din ordinul regelui. Are o soră, Suzanne, asaltată şi stăpânită în momentul de faţă de demoni în mânăstirea ursulinelor.

Zac întinsă pe patul meu şi aştept. Nici eu nu ştiu ce. Eu una nu tânjesc spre un viitor unde să fie sânge şi foc şi unde va fi o beznă şi mai adâncă şi nici nu-mi întorc într-una gândul înapoi spre vremurile fericite şi apoi spre cele ale nenorocirii şi întunericului. Văd o muscă mişcându-se pe tavan, executând figuri ciudate în unghiuri, triunghiuri, în

planuri transversale. O muscă tomnatecă în casa soţului meu. Parcă s-ar lovi de nişte ziduri invizibile, ca apoi să se întoarcă brusc ca din faţa unor primejdii pe care nu le pot zări, acel invizibil de care eu nu pot lua cunoştinţă, dar care există.

Mă gândesc la Catherine Hammon, care s-a întors în oraşul părintesc, oraşul nostru, pe când regina văduvă se războia cu cardinalul. A câştigat cardinalul iar regina văduvă, mama regelui nostru, a trebuit să plece sau să fugă. Iute de gură, frumoasă şi mândră de-a fi fost în serviciul reginei văduve, Catherine Hammon umbla prin oraş, combătându-l cu limba ei ascuţită şi cu frumuseţea ei pe cardinal. Acestea s-au petrecut în anul de graţie şi nenorociri 1627, an în care îl întâlneam deseori pe el, Oratorul şi Predicatorul Iscusit al cărui nume nu mai vreau să-l citez decât cu iniţialele U. G. şi care odată va ajunge să-mi fie cu desăvârşire necunoscut, al cărui nume va dispărea pentru mine. Catherine Hammon s-a dus de s-a spovedit la el; iar dacă or mai fi făcut şi altceva împreună, eu una nu vreau să ştiu nimic. Sora ei se află acum la călugăriţele ursuline şi a ajuns până la mine zvonul cum că ar fi stăpânită de demoni şi că demonii îl acuză pe U. G. (om care din ce în ce se şterge mai tare din memoria mea) de-a fi prinţul şi căpetenia demonilor, aici. În această localitate, în întregul Poitou şi în Vienne, ba chiar în întreaga Touraine. De fapt toate astea îmi sunt absolut indiferente. Ceea ce mă interesează cel mai mult în momentul de faţă e musca asta care după lunga şi prăfuita vară a dărâmăturilor a rămas în odaia mea şi în zborul ei execută cele mai măiestre figuri. Biata de ea, e închisă între ziduri invizibile pe care numai eu, martorul, le pot bănui. Odată, pe vremuri, omul al cărui nume l-am uitat, rostise o frază pe care am uitat-o şi pe care dacă aş dori aş putea să mi-o reamintesc; era ceva despre toţi cei ce sunt închişi în spatele unor ziduri invizibile. Iar eu nu mă aflu între nişte ziduri invizibile. Mă aflu acasă, în locuinţa soţului meu ce dă spre piaţă. Stau întinsă pe pat şi mă odihnesc, dar dacă azi aş vrea să ies şi să mă plimb pe străzile ude, fie pe lumină sau pe întuneric,

nimeni nu m-ar mai împiedica s-o fac şi nimeni n-ar mai îndrăzni să-mi arunce vreo mojicie. Cuvinte din acelea ce se strigau în urma mea pe vremuri. Le-am uitat. Dacă uneori mă plimb prin oraşul nostru istoric, frumos şi celebru (căci mi se întâmplă să ies când am chef), atunci o fac pentru a dovedi că nu sunt închisă sau mă ascund de privirile oamenilor, sau că aş avea vreun motiv să mă ţin deoparte şi să-mi ascund faţa. Când traversez piaţa noastră, nu mă mai gândesc la cuvintele ce se strigau în urma mea sau se şuşoteau în jurul meu pe vremuri, ci mă gândesc la rug, la foc, la lemnele pentru rug şi foc. Tot la asta mă gândesc şi acum, când stau întinsă aici, pe patul meu (numai şi numai fiindcă aşa poftesc) şi contemplu zborul ciudat al muştei. În seara asta se dă un mare ospăţ la comisarul nostru regal, în locuinţa lui temporară de la «Lebăda Crucii». E un dineu hotărâtor pentru anumite destine, iar tata şi soţul meu şi mulţi sunt poftiţi acolo.”

*

— Acum ştiu cine a scris acea scriere defăimătoare, atât de josnică, atât de ofensator de crudă şi mincinoasă, acel pamflet scârbos care se numea „O scrisoare din partea cameristei şi a intendentei Reginei-mame către Domnul de Baracias”, spuse canonicul. Ştim tot despre dumneavoastră şi Catherine Hammon. Îmi închipui că n-aţi uitat-o. Cardinalul în tot cazul n-a dat uitării cea mai neadevărată şi dezgustătoare scriere defăimătoare dintre toate scrierile neadevărate şi dezgustătoare îndreptate împotriva lui.

*

„Nu vreau să am nimic de-a face cu tot ce se va întâmpla în curând. De fapt nu eu sunt cauza – şi nu am nicio răspundere personală, eu nu sunt decât nefericita Philippe Tranchant, măritată Poussaut.

Ciuma a bântuit în oraşul nostru, dar pe noi nu ne-a atins. Bântuie demonii, dar pe mine nu m-au atins. Dar sora

Catherinei Hammon e una dintre ursulinele cele mai compromise, ea a rostit deseori numele acela pe care nici-odată nu vreau să-l mai pronunţ decât poate vreodată prin iniţiale.

Când demonii au venit aici în frumosul nostru oraş şi au pus stăpânire pe stareţa Jeanne şi totodată pe maicile Claire, Anne şi Agnes şi pe sora ascultătoare Séraphique Archer, ei n-au uitat-o nici pe sora Catherinei Hammon. Tata a spus că e bine aşa şi el crede că demonii au un simţ politic foarte sigur faţă de tot ce poate fi argumentat doveditor sau ce e lipsit de valoare din punct de vedere clerical ori juridico-teologic. Prin zidurile de piatră ale casei noastre a chiftit ca igrasia vestea că domnul de Laubardemont a vorbit cu Eminenţa-Sa Cardinalul despre scrisoarea şi pamfletele Catherinei Hammon atunci când el a fost la Paris pentru a convinge din nou pe Majestatea-Sa şi pe Eminenţa-Sa de importanţa dărâmării şi a marelui turn pătrat, în ciuda celor rostite de guvernatorul nostru domnul d'Armagnac şi anume că n-ar trebui ca toate fortificaţiile să fie făcute una cu pământul. Domnul de Laubardemont are o nouă împuternicire pe care a citit-o tatii şi soţului meu. Prin zidurile de piatră ale casei noastre, unde stau întinsă lăsând să-mi hoinărească gândurile rând pe rând peste toate nenorocirile mele, a transpirat zvonul că scrisoarea domnului d'Armagnac către Maiestatea-Sa e lipsită de valoare şi nu va apăra nicidecum ziduri sau turnul şi că împuternicirea domnului de Laubardemont e singura având valabilitate şi valoare în aceste timpuri grele când trebuie dărâmate atâtea pentru a ne apăra pe noi toţi de pericole. Dar pentru a căpăta împuternicirea asta care va salva definitiv oraşul nostru de-a mai fi un cuib al ereziei şi un focar duşmănos Regelui şi Cardinalului, domnul de Laubardemont, cu înţelepciunea lui, cu spiritul lui de previziune, cu marea lui capacitate politică şi administrativă, i-a comunicat Eminenţei-Sale că scrierea cea mai îngrozitoare şi defăimătoare îndreptată vreodată împotriva lui aici, îşi are izvorul, în persoana Catherinei Hammon (a cărei soră azi e puternic stăpânită de demoni).

Acea Catherine Hammon, care a mai fost în repetate rânduri citată, nu e decât aceea care ar fi furnizat materialul pentru scrierea mai sus amintită, împrumutând semnătura ce avea să acopere pe adevăratul personaj ce a pus-o la cale şi scris-o, iar acesta ar fi, până aproape de certitudine, o certitudine ajunsă aproape de hotarul adevărului, acel om o cărui nume nu-l voi rosti, dar care...

Eu, nefericita care mă aflu în gândurile tuturor, în documentele de aici, din seara şi noaptea asta, în oraşul nostru istoric, eu nu mă pot împiedica să nu observ musca de colo, care dă ocol cercurilor de lumină de pe tavanul din această odaie a casei soţului meu, unde mă odihnesc şi las să-mi hoinărească gândul, amintindu-mi fapte şi întâmplări din trecut, şi încerc să privesc în viitor, un viitor în care eu voi putea umbla prin frumosul nostru oraş, purtându-mi nepătat numele meu de Philippe Tranchant, în prezent măritată Poussaut.”

*

— S-a stabilit că de fapt dumneavoastră sunteţi cel care a scris pamfletul, spuse Şchiopul.

— Cine a stabilit acest lucru, dacă îmi este îngăduit să întreb? rosti celălalt şi vocea lui sună ceva mai nesigură.

— Noi am stabilit acest lucru, îl informă canonicul Minet.

Grainier se ridică, se întinse să apuce mucarniţa, schimbă lumânările şi după puţin feţele lor deveniră din nou distincte.

— Aţi pregătit lucrurile cu multă minuţiozitate şi precizie Minet, spuse el după ce se aşează din nou. Aţi început mai întâi delicat, folosind toate înţepăturile invidiei, toate calomniile, toate procesele mici şi mari. O dată vi s-a părut chiar că m-aţi prins şi mi-a fost dat să stau două luni în închisoarea episcopului din Poitiers. V-a reuşit să obţineţi să fiu condamnat, să nu mai apar în calitate de preot în acest oraş. Arhiepiscopul din Bordeaux a suspendat sentinţa, dar aţi reînceput iarăşi şi iarăşi. Nimic nu vă descumpăneşte, sunteţi neobosit.

— Toate păcatele dumneavoastră supurează neîncetat, fără oprire, spuse canonicul. Căutaţi să vă furişaţi în spatele dialecticii, dar păcatele există, iar noi, care vedem şi auzim şi observăm, ne aflăm şi noi aici. Nici aroganţa dumneavoastră nu vă va putea ajuta.

— Apoi au început noi pregătiri, reluă Grainier fără să fi ascultat ce-a spus Minet. Se aplecase din nou foarte mult înainte, încercând să prindă privirea canonicului. Vă rog să ţineţi seama că nu mă tângui, dar simt nevoia să aflu ce se petrece cu mine şi îndeosebi ce se petrece cu viaţa, cu Biserica, cu Dumnezeu.

— Trebuia să fiţi mai atent la cele ce vorbiţi, observă Şchiopul.

— Pe Barrot l-aţi pregătit încă de la Chinon. Minet. Şi n-a fost greu, el era gata pregătit şi accesibil. Fiinţa lui era aidoma alcătuită cu a dumneavoastră. I-aţi pregătit încă de mult şi foarte grijuliu pe acei demoni despre care afirmaţi că i-aţi găsit la maicile ursuline. Una dintre cele mai bine preparate e stareţa. Şi acum pregătiţi marele dumneavoastră rug. Numai că veţi ajunge să vă frigeţi degetele. Vedeţi, eu cred în puterea adevărului. Nu vreau să susţin că sunt bun sau cel puţin că aş avea o fire dreaptă, dar cred în puterea adevărului. Le-aţi pregătit pe toate excelent, dar vă veţi frige degetele, Minet.

— Dumneavoastră personal aţi pregătit tot ce se va întâmpla de acum încolo, i-o întoarse canonicul şi, înălţând din nou privirea, se uită la el repede, deschis.

Celălalt duse mâna lui lungă şi îngustă (atât de bine îngrijită, gândi canonicul cu ură) spre farfurioara de cositor şi spre mucarniţă. Tăie cu băgare de seamă mucul lumânării, care arsese până la jumătate. Vârful tăiat al lumânării zăcea în ceara scursă şi fumega.

— De fapt, aveţi dreptate, Minet, spuse Grainier. Eu însumi am pregătit toate cele. Să nu credeţi că sunt orb. Şi eu am fost orgolios şi însetat de putere, deşi îmi închipui că acum s-a isprăvit cu toate astea. Nu, nu ştiu încă, vinovăţia nu mi-a fost încă definitiv dovedită. Am luat prea multe de la viaţă. După părerea mea, nu e o greşeală să profiţi de

viaţă. Am uitat însă că fiecare strop de miere pe care îl pui pe limbă se ia de la o floare. Dar de ce ar avea florile miere dacă nu ca să le fie luată? Sau – aş mai putea exprima acest lucru şi altfel, dar ţineţi seama, n-o spun pentru dumneavoastră! – fiecare picătură de dulceaţă pe care o căpătăm e luată de la altcineva care poate stă alături şi nu se alege cu nimic. În fond, e foarte simplu. Mult prea mulţi au fost acei ce erau de faţă privind şi ştiind că nu vor căpăta nimic din acele lucruri atât de tainice, atât de minunate. Aţi vrea să-mi răspundeţi o singură dată cu sinceritate la o întrebare, Minet?

— N-am venit aici ca să răspund la întrebări, rosti Şchiopul. Ştiţi foarte bine de ce sunt aici.

— Şi totuşi, zise celălalt, dar de data asta vocea lui trăda parcă o umbră de frică. Poate totuşi?

— Nu mă aflu aici ca să răspund la întrebări!

Grainier se lăsă greu pe spătar. Aruncă mucarniţa în farfurioară, care, izbită, zăngăni; vârfurile mucarniţei zgâriară cositorul lăsând dunguliţe fine care sclipeau. Apăsă tare mâinile de pielea braţelor scaunului, îşi întinse picioarele-i lungi astfel încât gleznele îi ajunseră la stinghia de sub masă, întoarse faţa spre tavan şi închise ochii.

Era un joc şi totuşi nu. Era un spectacol, dar nu pentru cineva aflat de fată sau poate nu numai pentru el. În clipa aceea, unui amator de statui, de fresce cu sfinţi sau sculpturi reprezentând figuri marcante ale istoriei i-ar fi putut trece prin gând privindu-l: şade pozând ca pentru un portret şi nu vrea ca acel care îi va reproduce chipul cu ajutorul daltei, a pensulei, din memorie, după imaginea lăuntrică ce şi-o va fi făurit-o despre el, să creeze sau să ducă cu sine o imagine urâtă, fără totuşi să o falsifice sau să mintă. Fiindcă pentru posteritate, orice altă imagine decât asta, din clipa asta, n-ar fi decât o caricatură sau o imagine greşită. Şi-apoi, ca niciun critic sau niciun amator de tablouri înfăţişând oameni, momente istorice sau din contemporaneitate, să nu poată contesta vreodată (având în faţa ochilor sau în memorie această imagine care poate niciodată nu va fi pusă nici pe hârtie, nici pe pânză, şi nici

cioplită în piatră sau lemn) că poziţia lui din acea clipă n-ar tălmăci fiinţa lui lăuntrică, fondul spiritual, psihic şi poate şi moral al adevăratei sale firi.

Era un joc, dar un joc insesizabil. Nu un fals, ci numai o reproducere, o sinteză a personalităţii sale. Era un exerciţiu moral, fără spectatori – luat în înţelesul strict al cuvântului – iar faţă de un anumit public era şi un fel de artă a seducţiei. Din lipsă de martori reali şi serioşi, poza lui trăda pofta de-a incinta, de-a impune şi de-a emoţiona chiar şi până pe cel care din întâmplare se afla aşezat în faţa lui, radiind ură, dar silindu-se să exprime dispreţ.

— Şi totuşi vin cu o întrebare, Minet, insistă Grainier şi-l privi pe canonic mijind ochii. În fond, dumneavoastră credeţi în demonii din mânăstirea ursulinelor? Policarii se răsuceau ca igliţele. Coborâţi, Minet, în adâncul adâncurilor fiinţei dumneavoastră, întrebaţi-vă şi cercetaţi-vă. Nu, nu veţi face aşa ceva. Dumneavoastră vreţi să credeţi în demoni, e mai uşor pentru dumneavoastră. Faptul de-a crede în demoni vă face să fiţi mai sigur de dumneavoastră decât dacă v-aţi îndoi de existenţa lor. Dacă nu aţi crede, dacă aţi putea şi aţi vrea cu tot dinadinsul să vă îndoiţi de ei, aţi fi omul cel mai nefericit de pe lume. În situaţia în care vă aflaţi acum e foarte posibil să fiţi câteodată una dintre cele mai fericite fiinţe din tot oraşul. Iată ce prost stau lucrurile pentru dumneavoastră.

Canonicul întârzie un timp cu răspunsul.

— Am venit să vă pun în gardă, Grainier, zise el. Nu sunt aici ca să ascult arta dumitale oratorică. Noi vedem, ştim.

— Nu, spuse celălalt. *Nu!*

Se ridică, făcu câţiva paşi prin odaie şi rămase în picioare cu faţa spre uşă şi spatele spre canonic, apoi se întoarse, se aşeză la fel ca mai înainte şi îşi reluă fraza.

— M-am gândit deseori la situaţia în care se află judecătorul, zise el. Nu-i uşoară. Un judecător nu e mai liber decât un prizonier. E chiar mai puţin liber. E prizonierul celui pe care îl judecă. Se pare că există şi judecători ce slujesc poporul şi nu exclusiv pe prinţi şi pe conducători. În dosul sentinţelor lor se află povara gândurilor întregului

popor. Dar nici aceştia nu-s mai liberi decât judecătorii care-i slujesc pe tirani. Situaţia judecătorului e întotdeauna tragică – dacă nu posedă o anumită probitate în felul de-a împărţi dreptatea, probitate numită orbire – ea conţine acea limitare ce te face să nu urmezi decât decretele, legile şi nimic mai mult.

— Nu ţin să ascult ce-mi spuneţi, zise canonicul. Dar nu mă pot împiedica să nu aud că faceţi aluzie la comisarul Maiestăţii-Sale, domnul de Laubardemont sau la însuşi Maiestatea-Sa, ori la Preasfinţia-Sa Monseniorul episcop de Poitiers, părintele meu spiritual şi al dumneavoastră, sau poate chiar la Eminenţa-Sa Cardinalul.

— N-aţi înţeles ceea ce am spus, replică celălalt. Nu înţelegeţi despre ce vorbesc sau nici cel puţin dacă vorbesc despre ceva. Vă asigur, n-am făcut aluzie la domnul de Laubardemont, care întotdeauna – ştiţi foarte bine – e foarte politicos şi amabil cu mine şi m-a invitat în mai multe rânduri la supeu. Şi nu mă gândesc nici la Maiestatea-Sa Regele sau la Eminenţa-Sa Cardinalul, ducele Armând du Plessis-Richelieu. Dumneavoastră ascultaţi poate sunetul, tonalitatea vocii mele? Dacă doriţi, vă pot spune ce am spus adineauri, cu o altă voce. Doriţi? Nu, nu vă interesează.

— Nu vă ascult în niciun fel, spuse canonicul.

Policarele se opriseră şi în curând aveau să-şi schimbe direcţia.

— Vasăzică, reluă Grainier, va să zică pretindeţi că eu sunt capabil să spun în acest context despre domnul de Laubardemont, despre rege şi despre cardinal că şi ei sunt prizonieri. Eu însă înţelegeam pur şi simplu că situaţia judecătorului nu e nicidecum uşoară.

— Nu prea ascult cu atenţie ceea ce vorbiţi, spuse canonicul, remarc însă un lucru, dumneavoastră căutaţi un mijloc de scăpare, o portiţă pe unde să vă strecuraţi.

Policarele se puseră din nou în mişcare.

— Eu nu citesc scrieri interzise, Minet, rosti celălalt, însă am auzit vorbindu-se, cum desigur aţi auzit şi dumneavoastră vorbindu-se despre Copernicus şi despre pro-

fesorul de matematică de la Padova, Galileo Galilei, despre aserţiunile lor în legătură cu pământul. Deja în anul 1611 un anumit pater Sizzi a scris că punctul lor de vedere era împotriva Sfintei Scripturi şi părintele dominican Caccini a atacat aceste opinii în anul 1614. A trebuit să treacă un an până ce Galileo Galilei să fie chemat la Roma. Cardinalul Belarmino şi părintele Seghizzi l-au rugat în numele sfânt al Tatălui să-şi renege erezia. În anul 1624 a apărut totuşi o nouă lucrare a lui Galilei. Natural, eu n-am citit-o. Între el, care este poate un eretic, şi mine, care sunt servitorul credincios al bisericii, se află un zid. Dar ştiu că el există. Şi mai ştiu, Minet, că tocmai acum este pe cale să fie revizuită părerea ce-o aveau despre el. Adică sentinţa pronunţată împotriva lui. A ţinut mult până să se ajungă aici. Nu se puteau decide dacă era eretic sau nu. Ezitările judecătorilor au durat mult, douăzeci de ani! Înţelegeţi? Fiecare judecător implicat îşi atrage şi asupra lui o sentinţă – şi aceasta e preluată de posteritate. Ne este frică de posteritate, orice-am spune despre ea şi oricât de mult ne-am ascunde, exprimându-ne indiferenţa noastră, ba chiar dispreţul nostru faţă de ceea ce o să gândească ea despre noi. Cel mai ades tratăm posteritatea cu un fel de stimă mascată, credem probabil că ea va fi mai înţeleaptă – ne înclinăm cu o elegantă condescendenţă înspre ea, dar în adâncul fiinţei noastre ne temem de ea. Da, cred că ne temem. Tocmai pentru asta aţi venit acum la mine, Minet.

Policarele se răsuceau cu mult zel.

— V-am spus, Grainier, am venit aici pentru a vă preveni. Ca să vă dau o şansă.

— Aţi venit pentru a vă da dumneavoastră personal o şansă, replică celălalt. Pentru ca eu să v-o dau. Eu însă nici nu mă gândesc să v-o dau.

Minet se ridică, celălalt însă rămase mai departe aşezat. Pantofii încă uzi ai canonicului pleoscăiră în timp ce făcu cei doi paşi spre uşă. Un pas lung şi unul scurt. Stătea aproape în întuneric.

— Grainier, puteţi părăsi oraşul nostru – pe tăcute, zise el.

Vorbea cu un efort care putea să însemne fie joc, fie frică. :

— Aţi putea căpăta câteva zile de răgaz, spuse el. Patru, cinci. Nu toţi suntem de acord cu acest lucru, numai unii dintre noi. Vă putem acorda cel puţin şase zile şi nopţi. Mai mult nu putem.

— Vreţi să scăpaţi de judecată, zise celălalt şi rămase locului ca mai înainte. Vreţi să scăpaţi de-a fi judecători. Nu mie, ci dumneavoastră personal vreţi să vă acordaţi o posibilitate.

Canonicul şchiopăta câţiva paşi spre mantia lui.

— Veţi lupta deci? întrebă el întorcându-se spre lumină.

— Numiţi-o cum doriţi, zise celălalt. Eu rămân aici, stau aici. Mâinile mele abia dacă se mişcă. Foarte bine, numiţi atitudinea mea luptă. Dacă m-aţi cunoaşte cât de cât v-aţi da seama că nu-mi acordaţi niciun fel de şansă.

— Ba da, aceea de a trăi, spuse canonicul.

— Şansa de a fugi. Ce fel de şansă e asta? exclamă celălalt. Preotul Grainier, chiar dacă ar fi să ajungă până în Lumea-Nouă – tot mort ar fi. Preotul Grainier în orice caz ar rămâne pe mai departe tot aici, cu tot ceea ce constituie persoana lui: persoana lui vie sau moartă. *Nu e voie să fugi, Minet!* Viaţa mea e viaţa pe care am trăit-o, nu cea proiectată în viitor. Viitorul nu e viaţă, nu e nimic până ce nu a devenit trecut. Şi în trecut se vor găsi întotdeauna judecători, mereu noi judecători. Punctul culminant al viitorului e speranţa. Dar ce va deveni această speranţă? Nu ştim nimic. Sper să capăt o sentinţă blândă din partea posterităţii. Şi din partea dumneavoastră de asemeni? Dar dacă sentinţa mea va fi îmblânzită, a dumneavoastră se va înăspri. Acest lucru îl ştiţi desigur prea bine. *Dar nu e voie să fugi, Minet!* Într-un fel, a înţelege aceste lucruri îţi dă o anumită tărie. Nici dumneavoastră nu puteţi fugi – cu toate că doriţi. Şi atunci cum aş putea fugi eu, eu, care nu doresc să fug? Dacă aveţi înlăuntrul dumneavoastră demoni – şi nu cred că îi aveţi – ei vă vor urma. Dacă ar fi vreun rău de care aş vrea să fug, el m-ar urma. Şi moartea te urmează. Ea ne va urma întotdeauna – şi pe dumneata şi pe toţi cei-

lalţi.

Canonicul stătea acum cu faţa întoarsă spre mantie. Întinse mâna s-o ia.

— Dar înainte de moarte, Grainier – există ceva şi mai rău!

— Înţeleg, spuse celălalt. Vreţi să vorbiţi despre tortură. Vă e frică de tortură?

Canonicul nu răspunse, mâna lui apucase mantia.

— Nu durează decât o scurtă clipă, Minet. Câteva scurte clipe, un moment. Sau se mai poate spune: un moment în afara timpului. Şi tortura e un experiment. Îşi are şi ea partea ei interesantă, îi poţi observa pe cei ce torturează, iar tu, cel torturat, poţi juca cu tine însuţi un joc întrebându-te cât timp vor putea ei rezista.

— V-am prevenit, spuse canonicul, cu faţa întoarsă spre mantie. Vi s-a oferit o şansă.

— Minet, rosti celălalt, pentru dumneavoastră personal nu v-aţi acordat nicio şansă. Cardinalul îşi are mijlocul lui de scăpare. El vrea să salveze Statul, Franţa. Vrea să facă din ţara asta o unitate stabilă şi să înlăture orice ar putea aduce tulburări. El are un program şi dacă ai un program ai şi o posibilitate, un sprijin, ceva care ar putea să te apere şi să scuze tot ceea ce faci, în cazul când o faci de dragul ţării, al Statului. Tot! Se face apel la judecata posterităţii după rezultatele obţinute de tine şi nu după morala ta. Da, asta e, dacă ai un program şi-l urmezi consecvent şi dacă îţi reuşesc cele ce-ai întreprins. Cardinalul are o şansă de partea sa, însă trimisul lui, Laubardemont, nu are niciuna, căci el nu e decât un instrument de-o clasă mai inferioară, mai fragil. Un instrument fără altă menire decât aceea de-a fi. Indiferent ce instrument, doar un instrument folosibil în fiecare zi, în fiecare secundă, în fiecare moment. E mâna cea vizibilă şi dacă devine roşie de sânge, va ajunge să fie văzută, va fi arătată cu degetul. Şi nici dumneavoastră nu aveţi o altă şansă decât exclusiv aceea a instrumentului: şansa de a fi urât, fiindcă faptele săvârşite nu sunt suficient de mari pentru a fi scuzate. Omul nu urăşte pe Dumnezeu, ci poate piatra ce-i cade din voia Domnului, pe degetele de

la picioare, căci el nu-şi aminteşte decât de piatră. Posteritatea nu-şi va aminti decât de asemenea pietre, cu ură şi dezgust, deşi Dumnezeu e acela care le-a lăsat să cadă. Aşa îşi va aminti ea de dumneavoastră şi tocmai asta face să nu aveţi nicio şansă. Vă mai pot explica de ce n-aveţi nicio şansă şi pe drept cuvânt nu veţi fi pomenit tocmai pe temeiul că în viaţa dumneavoastră nu a existat niciun pic de dragoste.

Canonicul se întoarse violent, ţinându-şi mantia cu ambele mâini. Făcu doi paşi şchiopătaţi, raza de lumină prinse faţa lui. În această făptură greoaie, în aceste fire de barbă rare ura şi spaima se amestecau deplin.

— Dumneavoastră! Iar numele dumneavoastră va fi amintit fiindcă sunteţi... Diavolul! Nu sunteţi om... sunteţi...

Se răsuci spre uşă. Mantia foşni când o trase pe umeri. Celălalt se ridică, luă lumânarea cea mai mare, aproape complet arsă şi o ridică sus.

— Am să vă luminez drumul, rosti sec.

Canonicul şchiopăta înaintea lui de-a lungul coridorului. Ezită o clipă când dădu de scară, apoi coborî încet. Grainier rămase pe loc şi îi lumină scara cu lumânarea ridicată sus, apoi merse după el.

— Am să închid poarta în urma dumneavoastră.

Când se întoarse, puse lumânarea arsă pe masă şi întredeschise fereastra. Şchiopul traversa pieziş piaţa, cu mantia trasă peste cap, pentru a se apăra de ploaie. Un bulgăre întunecos înlăuntrul celuilalt întuneric. Când ajunse la capătul Uliţei Măcelarilor pleoscăitul paşilor se auzi mai tare. Şchiopătatul se distingea foarte limpede.

XIV. FRICA ŞI OMUL CEL BEAT

Ce s-a mai întâmplat cu Daniel Drouin? Plimbându-se, coborâse înspre poarta Chinon gândind ba la una, ba la alta. Mersul lui era aşa cum şi trebuia să fie, ferm iar capul şi el aşa cum şi trebuia să fie, plin de gânduri. Saluta lumea pe care o cunoştea şi uneori ridica pălăria cu un gest larg sau scurt al braţului.

Clopotele băteau sub bolta amurgului. Străzile lăturalnice dinspre nord şi sud erau de-acum cufundate în întuneric. „Tocmai bine reuşesc să iau puţin aer, gândi el respirând adânc, da, să mă aerisesc puţin astfel încât capul să-mi fie cu desăvârşire limpede, limba odihnită, ascuţită şi fină, replica promptă şi să nimerească în plin. Numai aşa eşti remarcat. Şi eu am doar faima de a fi prompt la replică şi de-a şti să spun cuvântul potrivit la momentul potrivit şi-n locul potrivit. Faima asta trebuie cultivată. Am timp să ajung până jos la poartă, apoi urc din nou la Sainte-Croix şi se prea poate să mai iau un mic absint înainte de a”...

Zidurile oraşului fuseseră dărâmate de ambele părţi ale porţii, dar observatoarele şi unul dintre turnurile joase, rotunde, mai existau încă. Poate aveau să fie cruţate. Mai jos, la stânga, poarta Bartray va fi cu siguranţă şi ea cruţată. „Ce drăguţ din partea lor! gândi el ironic. Câtă generozitate, domnii mei, câtă nobleţe, câtă adevărată urbanitate! Da, replica asta trebuie să mi-o reamintesc, gândi el. Domnii mei, cred că ar trebui să dărâmaţi întreg oraşul, altfel riscul ar fi prea mare. Întocmai aşa, gândi el concentrat. Pusese degetul pe rană. Apoi o mică pauză. O să iau un păhărel, îl sorb cu înghiţituri mici şi – vorbesc despre altceva.”

— Hei, Daniel, ce faci, numeri pietrele?

Daniel se uită la faţa nerasă şi la bărbi ţa tăiată pieziş a omului care-l strigase.

Era faţa meşterului zidar Antoine, întinerită doar cu câţiva ani: tânărul lui frate, Charlot.

— Doamne-Dumnezeule, Charlot!

— Doamne-Dumnezeule, Daniel, ce elegant eşti! De altfel am şi fost informat.

— În oraşul ăsta veştile se răspândesc încă înainte de a se fi întâmplat ceva! exclamă Daniel Drouin.

— Am intrat pe la „Găinuşa” şi i-am găsit acolo pe Antoine şi Petiot, îl lămuri Charlot.

În jurul lor se întunecase. Jos lângă poartă la o ferestruică se aprinsese o lumină.

— Da, mă duc acolo, zise Daniel Drouin. Dar numai în calitate de observator, e nevoie şi din ăştia. Tot la frate-tău mai lucrezi, Charlot?

— Dărâmăm, spuse Charlot şi căscă. Dărâmăm de ne ia dracu.

— Da, într-adevăr, nu-i prea amuzant să vezi cum îţi distrug oraşul, zise Daniel Drouin cu aceleaşi cuvinte şi acelaşi ton pe care-l foloseau cei mai mulţi dintre locuitorii oraşului.

— Nu, recunoscu Charlot cu indiferenţă. Dar se câştigă bine.

— Oraşul nostru, spuse Daniel Drouin visător. Se simţea mişcat de intonaţia propriei sale voci. Şi tu însuţi cum stai cu credinţa? Ce atitudine ai faţă de noile timpuri?

— Noile timpuri? zise Charlot. Sunt oare timpuri noi?

„Ar fi trebuit să mă exprim mai limpede şi mai simplu”, gândi Daniel Drouin.

— Ce crezi, e cardinalul un mare...?

Se înclinase şi şuşotise cuvântul la urechea lui Charlot.

— Nici vorbă că-i un mare c...! zise Charlot ridicând vocea fără rost.

— Nu vorbi aşa tare, spuse Daniel Drouin. Ştii bine, oraşul e plin de spioni.

— Vorbesc oricât de tare poftesc în propriul meu oraş! Ce

mai voiai să ştii? întrebă Charlot.

— Mă crezi ori ba, dar am uitat, Charlot! zise Daniel Brouin, dar putem merge să bem ceva pe undeva şi atunci o să-mi aduc aminte despre ce-a fost vorba.

În semiobscuritatea serii, în drum spre cârciumioara tuşii Gaspard de lângă poarta Mirabeau, colţ cu strada Porţii, o luară pe lângă zidurile în parte dărâmate. Daniel Drouin îşi aduse aminte:

— Aha, Charlot, uite ce-am vrut să te întreb adineauri: tu de partea cui eşti? Taică-tău era hughenot şi maică-ta catolică, sau tocmai pe dos? Tu de care parte eşti?

— De partea asta, pe picioarele mele, zise Charlot. Dar tu, dacă-mi îngădui să fiu atât de neobrăzat şi să te întreb: unde eşti, unde şezi, unde te culci, pe unde spânzuri?

„Întrebarea lui sună dur, aspru, trebuie să găsesc cuvântul potrivit ca să nu mă înţeleagă greşit”, gândi Daniel Drouin.

— Eu sunt slujbaş de stat, zise el. Trebuie să-mi văd de obligaţiile mele în aşa fel încât să corespundă vederilor ambelor părţi şi să mă menţin între ele. Şi eu, ca şi alţii, am anumite simpatii pentru anumite persoane din ambele părţi... Iată care-i poziţia mea. E impusă, dar clară.

— Găsesc că se aseamănă cu un amestec de bălegar de măgar şi un găinaţ, zise Charlot.

— Dar ştii că întrebuinţezi expresii tari! Mergi cam prea departe! observă Daniel Drouin.

Pătrunseră printr-o poartă şi străbătură o curte plină cu mormane de surcele, unde mirosea a grajd şi tăbăcărie. Cârciuma nu era mare, aproape o speluncă, dar era de necrezut câţi oameni puteau încăpea înăuntru. Cu părul alb, zbârcită şi grasă, tuşa Gaspard şedea sub lampă în dosul tejghelei şi supraveghea treaba iar la nevoie ţipa la fete. Şi asta se întâmpla cam des.

În zumzetul vocilor se făcu o pauză – o tăcere stârnită de hainele elegante ale lui Daniel Drouin. Oamenii holbau ochii la el curioşi şi plini de neîncredere. Erau muncitori, câteva străji orăşeneşti, meseriaşi, clerici şi ţărani.

— Hei, voi de colo, trageţi-vă în lături şi faceţi loc! ţipă tuşa Gaspard. Tu, Jean, şi tu, Michel! Lăsaţi-l să şadă pe domnul asesor!

— Nu stăm mult, plecăm acuşi, spuse pe un ton prietenos Daniei Drouin. Luăm numai un păhărel.

— Aici, domnule asesor!

O faţă aprinsă, roşie, bărboasă se întoarse spre lumină. Îl izbi în nări un miros tare de bălegar şi vin acru. Era Michel, omul care vedea de via lui.

— Tu eşti, Michel?

— Eu, dom'le asesor, zise Michel bătând în masă cu pumnul lui mare şi murdar. Încercă să se ridice, dar locul era prea strâmt.

— Şezi, şezi, Michel.

— Da, aici şed, rânji Michel. Să mă ierte domnu' asesor, da iacătă aici şed. Nu ajung să ies pe nicăieri şi acuşi începe să plouă.

Daniel Drouin auzi răpăiala ploii pe acoperiş şi în curte. „Trebuie să aştept până trece, gândi el. Se înghesuise între Charlot şi alt flăcău, unul gras, greoi şi parcă mut. Deci, iată-mă aici, dar să sperăm că nu pentru multă vreme."

O fată le aduse într-un pocal mult prea mare vin alb de Saumur şi-l aşeză în faţa lor. Faţă-n faţă, dincolo de masă, erau aşezaţi pe bancă patru bărbaţi care holbau ochii tăcuţi. Două dintre feţe îi erau cunoscute şi înclină capul înspre ei. Michel stătea înghesuit în colţul lui.

— Ăştia de aici vor să-mi cumpere catârul, da nu-l vând, zise Michel şi bătu din nou cu pumnul în masă. Nu-s eu d-ăia proştii de-şi vând catârii. Ar vrea să meargă cu el în oraşul Richelieu, da le-am zis: la mine-i catârul, la mine rămâne! Aşa-s eu, iac-aşa!

— Da, da, Michel, spuse prietenos Daniel Drouin.

Ceilalţi se holbau tăcuţi la el în timp ce larma creştea din nou în încăpere.

— Merg treburile, avansează lucrările în oraşul cardinalului? întrebă apoi prietenos pe bărbaţii de vizavi.

Oamenii schimbară între ei câte-o privire.

— Păi da, oareşicum, răspunse cel care şedea la capătul

băncii.

— Luaţi aminte la cuvintele mele, cu oraşul ăsta, în tot cazul s-a sfârşit, spuse Michel, bătând cu pumnul lui negru în masă.

— Drăguţ din partea lor că ne-au lăsat turnul porţii, zise cu ironie Daniel Drouin.

Ochii se holbară.

— Cum adicătelea?

— Vreau să zis, răspunse Daniel Drouin încercând să găsească un cuvânt de-a binelea grosolan, care însă nu-i venea în minte, vreau să zic că ar fi trebuit să dărâme tot oraşul deodată, cel puţin aşa era o treabă lichidată!

Cuvintele lui îi făcură pe ceilalţi să amuţească. Flăcăii îşi aruncau priviri unul altuia cu coada ochiului, apoi coborâră ochii privind sub masă. Daniel Drouin sesiză tăcerea care cuprinsese întreg localul. Tuşa Gaspard şedea pe taburetul ei înalt din spatele tejghelei şi privea în gol. Primul îşi reveni Charlot.

— Măi, da glumeţ mai eşti, Daniel, zise el. Eşti întocmai ca în vremurile de demult.

— Ce, dumnealui şuguieşte? întrebă Michel, clipind des din pleoape.

— Dânsul glumeşte doar, zise flăcăul care şedea la capătul băncii.

Surâsul reveni pe feţe, încetişor, cu băgare de seamă. „Trebuie să dreg cele spuse, gândi Daniel Drouin, trebuie să găsesc două-trei cuvinte potrivite.”

— Cred că cel – hm, hm, pe care nu-l numim bucuros pe nume e un – un laş – hm, hm, un c... cât se poate de laş!

Zgâiră ochii neştiind ce să creadă, până ce Charlot începu să chicotească. Atunci începură şi ei să chicotească nesiguri. Băură.

— Ştiţi doar foarte bine, Daniel Drouin a fost cel care a spus că diavolul nu ştie să vorbească latineşte! lămuri Charlot. Chiar el e acela!

Şi-l arătă cu policarul. Oamenii pricepuseră câte ceva dar continuau să ezite. Totuşi numele diavolului nu putea fi pronunţat chiar atât de uşor când te aflai atât de aproape

de strada Pasquin, unde locuiau maicile ursuline.

Daniel Drouin bău.

— Ei, acum gata, trebuie să plec neapărat, zise el. De fapt mă grăbesc.

— Păi, afară toarnă cu găleata, se hlizi Michel.

Drouin ascultă. „Da, aşa e, afară toarnă cu găleata.

Acum ar trebui să fie limpede pentru ei de care parte mă aflu”, gândi el.

— Câtă generozitate, câtă urbanitate, câtă nobleţe! rosti apoi.

— Ce? întrebă cel care şedea la capătul băncii.

— Ia gândiţi-vă, ne lasă turnul de pază de la poartă! exclamă Daniel Drouin. Notaţi bine, acolo s-ar putea ascunde, de exemplu – zic numai de exemplu – patru-cinci din ăia care nu-s – care nu-s chiar atât de dreptcredincioşi – ei da, vreau să zic, s-ar putea ascunde acolo ameninţând întreg oraşul.

Tăcere în jurul lui. Afară turna cu găleata.

— Daniel ăsta, Daniel ăsta! zise Charlot, dar nici vocea lui nu mai părea prea sigură de sine. Ceilalţi tăceau, holbau ochii şi aşteptau.

— Părerea mea e că i se face o nedreptate oraşului, rosti Daniel Drouin rar şi apăsat.

Ceilalţi tăceau. El îşi golise paharul şi-şi turnă din nou vin. Simţea cum începe să i se usuce gâtlejul ca întotdeauna când bei prea mult.

— Dar acum, oricum, trebuie să plec, zise el după ce goli paharul.

Se ridicase în picioare. „Deci, din partea mea totul e în regulă. Ar fi trebuit să mă exprim totuşi mai scurt, mai clar, gândi el. Am să intru pe la «Găinuşa» să iau un absint înainte de-a mă duce acolo.” Îi dădu fetei care-l servise un bănuţ. Charlot rămăsese aşezat pe bancă şi se trăsese mai la fund, căscând de zor. Flăcăii din Richelieu stăteau şi se holbau.

— Şi io m-oi duce să-mi văd de drum, spuse Michel. Am cale lungă şi oricum o bucată de drum oi avea tovărăşie. Dacă domnul asesor dă voie unui ţăran de rând... să-i ţină

tovărăşie?

Michel nu era prea sigur pe picioarele lui aşa că îl luă pe Daniel Drouin la braţ.

— Numa’ s-apuc să mă pun în mişcare şi p’ormă obişnuieşte să meargă fain, zise el. Ia închipuiţi-vă numa’, copchilandrii ăia de colo au vrut să-mi cumpere catârul!

— Mulţumesc, tuşă Gaspard, zise Daniel Drouin cu o voce sigură întorcându-şi faţa înspre partea unde se afla ea. Oamenii se dădură în lături făcându-i loc să treacă şi cercetându-l tăcuţi cu privirile. „Nu ştiu cum să mă ia, gândi el. N-au încredere în mine.”

Afară – beznă, şiroirea ploii. Argatul de la cârciumă îl ajută pe Michel să-şi scoală catârul din grajd. Înjurau pe întrecute. Daniel Drouin traversă curtea, treabă care îi reuşi destul de uşor, cu toate că era mult noroi şi se gândi că mantia e destul de groasă dar cam prea scurtă. Însă aşa cerea moda. Moda nu fusese creată afară în ploaie ci sub un acoperiş şi era gândită pentru saloane, castele şi banchete alese. Urcă strada la deal iar picioarele îi plescăiau prin noroi. Prin întuneric auzi în spatele lui clămpănitul potcoavelor catârului şi vocea lui Michel vorbindu-i animalului. „Hai vino, ei hai, vino odată!” Potcoavele clămpăniră iar şi mai merseră o bucată de drum. Apoi iar: „Hai, mişcă, hai, mişcă o dată, măgar afurisit! Ei, hai vino, scumpule.”

Strada Pasquin urcă în pantă. De la câteva ferestre se revărsa lumină. Daniel Drouin parcursese o bucată din urcuş, când îl auzi pe Michel strigând:

— Dom’ asesor Drouin! Dom’ asesor Drouin! Nu mă lăsa taman acu!

Asesorul se opri puţin înciudat. „Doar n-o să am grijă acum şi de-un ţăran beat! îşi spuse şi gândurile i se rânduiră limpezi în minte. Am lucruri mai importante de făcut. Mă grăbesc, sunt chiar puţin cam în întârziere.”

— Dom’ asesor, dom’ asesor!

Se întoarse şi o luă la vale. Capul nu-i mai era cu desăvârşire limpede, observase şi el, însă picioarele-i mergeau bine, în privinţa lor n-avea de ce să fie îngrijorat.

— Ce-i Michel?

— Nu mai vrea să meargă mai departe, dom’ asesor. A mers straşnic până aci, da acu parc-a asmuţit cineva diavolii peste el.

— Uf, ce idee o mai fi şi asta, să târâi după tine prin tot oraşul un măgar! exclamă Daniel Drouin.

Michel stătea pe un zid scund. În lumina chioară ce se scurgea dintr-o fereastră neoblonită. Şedea şi gâfâia. Mirosea puternic a bălegar, vin şi năduşeală.

— Căruţa o am la rotarul Thiboust, dar n-am vrut să-mi las catârul acolo din pricina crâşmei unde-s străinii. Vedeţi, crâşma era plină de oameni de-ai lui Laubardemont. Mai bine că l-am luat cu mine. O să vedeţi, de îndată ce-l înham la cotigă îşi cunoaşte el datoria, spuse Michel.

— Ei şi cum să te ajut? întrebă Daniel Drouin înduplecându-se.

— Dacă ar binevoi dom’ asesor să tragă, eu i-aş da câteva picioare în dos.

Daniel Drouin trase de căpăstru. Catârul se încordă trăgându-se înapoi.

— Acu trag, spuse el. Dă-i şi tu!

Michel îndemna dobitocul dând în el cu piciorul. Catârul însă nu se urnea din loc.

— Numai să trecem de locul aista şi apoi om mere mai uşurel şi n-oi mai împovăra cu treaba asta pe dom’ asesor. Îi taman locul aista.

— Care loc? întrebă Daniel Drouin odihnindu-se.

— Fir-ar să fie, taman aci unde ne aflăm! zise Michel cu voce speriată.

„Doamne-Dumnezeule!” gândi Daniel Drouin.

Se aflau tocmai în faţa porţii de intrare a mânăstirii ursulinelor. Zidurile gălbui apăreau ca o fâşie luminoasă în întuneric.

— Ei se pun de-a curmezişul. Ei ne ţin în loc! spuse Michel.

— Prostii! zise Daniel Drouin, dar nu-şi ridică prea tare glasul şi vocea îi era nesigură.

— Ba ei ne aţin calea, spuse Michel. Dacă ar vrea dom’

asesor să fie drăguţ şi să tragă acum şi io oi încerca încă o dată aci pe la spate.

Catârul nu voia să se mişte. Stătea pe loc.

— Da, da, vedeţi, iar ne ţin în loc, zise Michel cu lacrimi în ochi.

— Cine ne ţine în loc? exclamă Daniel Drouin, liniştit şi îndatoritor, cu toate că ştia foarte bine despre cine era vorba.

— Ăştia de colo! zise Michel. Of, că prost am fost de n-am luat-o pe cealaltă cale care urca drept la „Găinuşă”! Da, prost, asta am fost. Măcar că tot oraşul îi la fel de înnebunit. Iaca, vedeţi dumneavoastră, îi mai rău decât ciuma.

„Ciuma. Copiii. Ciuma”, gândi Daniel Drouin.

— Da, da, zise el cu durere şi amărăciune. Hai să mai încercăm o dată!

„Să-şi fi vârât totuşi necuratul coada? Să nu poţi urni din loc un catâr din faţa afurisitei ăsteia de porţi! Se înţelege, ele stau culcate colo, în casa asta stăpânită de diavol şi contaminează oamenii şi animalele. N-ar fi de mirare ca întregul ţinut să fie plin până la saturaţie de demoni”, gândi el.

— Dă-i, Michel, că eu trag!

Smuci de căpăstru. Michel reuşi să împingă catârul un pas înainte, dar dobitocul se dădu înapoi de îndată, ajungând iar la punctul de unde pornise, ca un elastic. Din pricina ploii strada era lunecoasă şi cleioasă, plină de mâzgă. Picioarele lunecau într-una.

— Dă în el, Michel!

Şi în clipa aceea Daniel Drouin se împiedică. Piciorul stâng îi lunecă şi se izbi de piciorul de dinainte al catârului. Animalul căzu în genunchi prăvălindu-se pe jumătate peste el. Simţea gâtul lui păros şi botul umed pe faţa lui.

„Hainele.”

— Doamne-Dumnezeule!

Se lovise la şold şi în cotul drept. Şi în timp ce animalul se muncea să se pună iar pe picioare, el rămase locului. În spatele măgarului şedea Michel.

„Niciun os rupt”, constată Daniel Drouin, însă îl dureau şoldul, spatele şi cotul. Se ridică în picioare. Michel era şi el aproape sculat, iar catârul repus pe picioare.

— Iaca, vedeţi, niciodată nu trebuie să zădăreşti puterile întunericului! zise Michel şi vocea lui era grozav de înfricoşată. Asta am zis-o io în toate zilele!

— Taci odată cu pălăvrăgeala asta prostească! Acum trebuie să plec, spuse Daniel Drouin.

Îşi pipăi cotul şi pulpa. Locuri dureroase. „Numai să nu se fi rupt stofa”, gândi el. Stofa era năclăită de noroiul de pe stradă, dar nu putu descoperi nicio ruptură. Şezutul îi era ud. Avea lacrimi de ciudă în ochi.

— Ei, descurcă-te şi tu de unul singur, Michel. Eu trebuie să plec.

— Dragă dom’ asesor, dragă dom’ asesor! îl tot ruga Michel. Iaca vedeţi, cred că s-a clintit a porneală! Da, cred că ălor de colo li s-o fi făcut frică, se tângui el cu; voce speriată. Io cred... Ia uitaţi-vă-ţi, ce ziceam eu!

Parcă îmboldit de ceva, catârul începuse să meargă de bună voie. Daniel Drouin ţinea căpăstrul în mână şi mergea înaintea lui, urcând la deal cu paşi mari. Copitele catârului răsunau pe pietre iar în spatele lui gâfâia Michel.

Ţinură pas întins tot drumul până la piaţa Sainte-Croix, care la ceasul acela zăcea goală în întuneric. Ajuns acolo, Daniel Drouin dădu drumul la căpăstru. Era năduşit, gâfâia ca şi Michel şi i se părea că miroase tot atât de urât ca argatul.

— Ei, acum chiar că ajunge! zise el.

Daniel Drouin se aplecă spre spate, îşi răşchiră picioarele şi ochii i se aţintiră pe geamurile de la camera Madeleinei de Brone. Acolo era lumină. „Stă şi chibzuieşte la fel şi fel de lucruri”, îşi spuse.

Aruncă o privire prin crăpătura uşii din dos şi văzu că şi în propria-i bucătărie ardea lumina. Auzi voci, era Charlotte şi slujnica, iar mezinul ţipa. „E ora culcării pentru toţi”, gândi el. Ridică mâna spre clanţa porţii, dar ezită să apese. Îl auzi pe Michel mânându-şi catârul peste piaţă, potcoavele

răsunau pe caldarâm. Acum intraseră pe Uliţa Negustorilor. Era evident că treaba mergea bine. Lăsă mâna să-i cadă.

Îşi pipăi hainele. Erau ude, cu pete de noroi pe mineri, pe coapsele pantalonilor, pe spate şi pe genunchi. Duse din nou mâna la clanţă, dar mâna îi căzu din nou. Întoarse spatele porţii (ruşinat, ar putea crede unii) şi plecă. Ajungând în mijlocul pieţei, o luă spre Uliţa Negustorilor. Ploua mărunt.

Când ajunse în faţa porţii cu boltă a rotarului, auzi vorbă în curte. Era Michel cu catârul, şi Mathurin.

Michel povestea cu glas mult prea tare felul în care Satana încercase să-l împiedice pe el, pe Daniel Drouin şi pe catâr să treacă prin faţa lăcaşului ursulinelor din strada Pasquin. El, curajosul Michel, şi asesorul Drouin înjuraseră atât de puternic încât demonii slăbiseră strânsoarea cu care îi ţintuiseră locului şi o luaseră la goană. Toate decurseseră atât de repede încât deodată se pomeniseră zăcând în mâzga străzii, fără a şti cum ajunseseră acolo. Lunecaseră sau – şi mai probabil – fuseseră trântiţi de o mână nevăzută şi puternică. Nu încăpea îndoială, Satana era cea care-şi băgase coada în trebşoara asta şi...

Daniel Drouin apăru în dâra de lumină ce venea din bucătăria cârciumii, de la uşa deschisă a locuinţei rotarului şi a lanternei de la remiza trăsurilor.

Pe acolo era uşor de umblat. Îţi făcea bine să mergi pe lumină.

— Iată că vine noul exorcizator al diavolului în persoană! zise Mathurin.

— Da, spuse Daniel şi în timp ce înainta către ei se gândi cu satisfacţie că picioarele-i erau acum ceva mai stabile. Am păţit-o, zise el, am alunecat. Acum însă trebuie să mă duc în sfârşit acolo – ştii tu unde – dar voiam să văd cum arată hainele.

Corisande stătea în pragul uşii.

— Intră, Daniel! Pentru numele lui Dumnezeu, unde ai fost?

Făcură cerc în jurul lui; erau şi copiii de faţă, copiii vărului, împreună cu părinţii lor.

— Am alunecat, repetă el.

În casă, îi cercetară hainele. Sabia fusese solidă, ţinuse bine. Mantia, pantalonii şi pantofii erau mânjiţi cu noroi şî bălegar. Manşetele erau pătate de sudoare, vin, noroi şi funingine, pălăria căzuse în stradă, pana era frântă. Dar rupturi în ţesătură nu găsiră nicăieri.

— Aşază-te, zise Corisande. În timp ce ea freca pe-ndelete cu un petec de pânză, apă şi o perie moale locurile pătate, Drouin se simţi puţintei obosit. Manşetele le îndoi şi le băgă în mânecă.

— Plecasem numai să fac o mică plimbare, zise el. Dar l-am întâlnit pe Charlot şi-am stat de vorbă la un păhărel de vin. Apoi a trebuit să-l ajut pe Michel să-şi mine catârul pe dealul străzii Pasquin şi atunci am păţit de-am alunecat.

— Înţeleg prea bine, spuse Corisande frecând mai energic cu peria. Copiii chicotiră şi el îl auzi pe Mathurin poruncindu-le să tacă. În pragul uşii Michel se zgâia cu un rânjet cretin pe faţă. Arăta, ca de obicei, tâmpit şi soios.

— Iac-aşa! zise Corisande (cam rece, gândi ei). Acum te poţi întoarce acasă la Charlotte şi să i te arăţi.

— Ştii doar prea bine că trebuie să mă duc la Laubardemont! zise el.

— Nici nu poate fi vorba să mergi acolo, spuse Corisande. De altfel e şi prea târziu. Au trecut trei ceasuri de când ai plecat de aici.

— Doamne-Dumnezeule! exclamă el.

— Du-te acasă, Daniel. Fii băiat cuminte şi du-te acasă, îl sfătui ea.

— Dar trebuie să merg acolo. Cel puţin să mă arăt! zise el.

— Nici nu poate fi vorba, spuse cu hotărâre Corisande. Mathurin, îl iei şi îl conduci pe Daniel acasă.

— Pot să-l sui pe catâr şi să-l duc io, rânji Michel, că acu mere. Iaca vedeţi, mi l-au lăsat în pace şi de vânjos îi vânjos ca un cal.

Daniel se ridică în picioare cât era el de lung, părul îi atinse grinda de la tavan. Nu era supărat, nici vorbă să fie supărat, ci îndurerat şi un pic înciudat.

— Corisande, sunt slujbaş şi îmi cunosc datoria.

— Datoria ta e să te duci direct şi pe drumul cel mai scurt acasă.

— Corisande, zise el foarte liniştit, resemnat, am tras cu ochiul printr-o crăpătură a uşii de din dos. Am fost gata să intra. Dar am cântărit bine lucrurile şi am ezitat. Charlotte era trează şi mă aştepta – probabil cu ceva bunătăţi – şi copiii erau treji – şi ea îmi va pune întrebări despre o mulţime de lucruri la care eu n-o să pot răspunde prea lămurit. Apoi, mai sunt şi puţin – foarte puţin – ei da, mi-e capul puţin obosit. Asta, una la mână. În al doilea rând, am fost chemat la recepţie în calitatea mea de slujbaş de stat, am îndatoriri, trebuie să fiu prezent la anumite ocazii. Nu sunt fitecine.

— Ei, lasă, că şi tu, ca şi noi, gândeşti la fel de rău despre Laubardemont, ucigaşul acela care omoară oamenii cu duiumul, zise ea. Fă o plimbare şi ia aer înainte de-a te duce acasă să te culci. Îi poţi spune Charlottei c-ai făcut un pas greşit şi ai alunecat şi că te-ai întors acasă fiindcă petrecerea ţi-a făcut impresia că-i prea plicticoasă. De altfel n-ar fi o minciună. Nu-i aşa, Daniel?

Daniel Drouin încercă să se întindă şi mai tare dar nu reuşi.

— Corisande, cu toate că ai fost foarte săritoare şi m-ai ajutat, sunt cam supărat pe tine. Tu nu mă îndemni să mint ci să tăinuiesc adevărul şi ştii foarte bine ce înseamnă acest lucru pentru mine. Nu sunt un biet laş, ba din contră, obişnuiesc să nu-mi ţin limba, la mine ce-i în guşă şi-n căpuşă. Dar acum mă plec în faţa unei puteri superioare şi a forţei. Mulţumesc pentru amabilitatea ta.

Ea aşează mâna ei muncită şi firavă pe mâneca hainei lui.

— Daniel, acum Mathurin o să te întovărăşească acasă.

— Pot să vă duc eu, că acum mere, îşi dădu cu părerea Michel.

Ieşi primul în curte, unde catârul stătea înhămat la oiştea cea nouă.

Daniel Drouin nu se sinchisi de el. În afară de asta remarcase că Michel umbla împleticindu-se.

„Ţărănoi beţi! gândi el. De îndată ce beau unul sau câteva păhărele de vin se şi îmbată ca porcii. N-au minte nici atâtica, să-i ajute să gândească.”

Mathurin îl ţinea de braţ. „E ca în tinereţea noastră”, gândi el. Afară în piaţa numită „Târgul Găinilor” se opriră. Remarcaseră că plouă din nou cu găleata. La „Lebăda Crucii” erau aprinse o mulţime de lumânări, atât jos în cârciumă cât şi la catul de sus, unde ferestrele erau larg deschise. După tonul conversaţiei, a tărăboiului şi a râsului, Drouin înţelese că petrecerea era de mult în toi. Se întrebă ce feluri de mâncare ori fi căpătat şi ce beau. De altfel despre asta va putea afla toate detaliile mâine, îşi spuse el. „Şi eu ar fi trebuit să mă aflu acolo şi să-mi rostesc vorbele mele de duh. Să lupt cu armele spiritului.”

— Mathurin, eu trec pe la „Găinuşa” să înfulec ceva. Acum într-adevăr mi s-a făcut foame. Pe urmă urc colo sus şi le spun părerea mea. Este de datoria mea s-o fac.

— Ce, nu eşti în toate minţile? îi zise vărul lui.

— Ne ducem la „Găinuşa”, mâncăm ceva şi după aceea gata! decise Daniel Drouin.

— Daniel, eşti nebun! Gândeşte-te că Charlotte stă acasă şi...

„Dacă rosteşte cuvântul plânge mă supăr pe el”, gândi Daniel Drouin. Dar zise:

— Intrăm căci mi-e foame, doar ţi-am mai spus asta! Şi Albert, dacă îl supraveghezi şi îndepărtezi din preajma lui sarea şi usturoiul, ştie să gătească – adică nu să i le iei de tot. Numai că trebuie supravegheat. ;

Antoine, Petiot şi Dolet mai şedeau încă la aceeaşi masă. Li se mai alăturaseră şi alţi câţiva. Lângă tejghea şi pe la celelalte mese erau o mulţime de clienţi. Nimic altceva nu se întâmplase decât că Daniel Drouin fusese să se plimbe şi între timp se lăsase întunericul şi ploaia începuse să cadă peste oraş şi câmpie. Dolet se mută din loc şi Albert aduse încă un taburet. Daniel Drouin îşi întinse picioarele şi aspiră mirosurile.

— Ţi-a fost de ajuns acolo? Şi de altfel, cum a fost? întrebă Dolet.

— Albert, i se adresă Daniel Drouin hangiului. Mathurin Thiboust şi cu mine am vrea să ne dai ceva de mâncare. Ce ai?

— Nu v-au dat demâncare colo sus? întrebă Dolet.

Petiot, care era destul de băut, bâigui şi el acelaşi lucru. Antoine făcu ochii mari şi-l privi fix. Ochii lui aveau o privire răutăcioasă şi erau injectaţi cu sânge.

— Tacă-ţi gura odată! zise Mathurin.

— Ia-o încet, liniştеşte-te, Dolet, spuse Daniel Drouin.

Bău un păhărel cu absint, iar Mathurin se mulţumi cu un vin alb. Daniel simţea cum i se limpezeşte creierul, cam de pe la creştetul capului, „Ştiu ce s-a întâmplat, gândi el foarte lucid. Mi-a fost frică să mă duc acolo. Vasăzică sunt un fricos? Nu, nici vorbă. Nu mie frică.”

Albert avea pentru ei o găină friptă. Daniel Drouin îl văzu pe Antoine, mâncăul acela fără de pereche, privind-o cu ochii holbaţi, injectaţi cu sânge şi înghiţind în sec şi inima îi fu mişcată, aşa că mai comandă încă una. Se puseră pe mâncat. Friptura mirosea bine, îţi umplea gura şi burta. Şedeau cu toţii împreună, mestecau şi erau prieteni unul cu altul, într-o lume în care te aflai în siguranţă, unde se cunoşteau unul pe celălalt. Erau o lume minunată – numai să-i fi schimbat câteva detalii, să fi mutat din loc sau şters din minte câteva figuri de acolo de sus şi de mai departe, din spatele perdelei nopţii şi ploii.

— Iaca aşa, acum se simte omul bine!

— Şi chiar nu vi s-a dat demâncare colo sus? întrebă Dolet, în timp ce rodea un os de la aripă lingându-şi apoi vârful degetelor.

— Vreau pâine! spuse Antoine mestecând. Albert, pâine!

— Albert, vin! strigă Petiot. Pentru mine roş!

— Aici zic şi eu că scap de demon şi de tot felul de alte lucruri care te împiedică să trăieşti şi să te simţi bine, cugetă cu glas tare Daniel Drouin.

— Daniel, zise Mathurin mestecând încet, savurând şi sorbind pe-ndelete vinul cel nou. Plecăm îndată, Daniel. Nu

uita asta.

— Arată bine, zise Michel din uşă. Se apropie şi rămase în spatele lui Daniel. Şi când te gândeşti, aşa deodată să dea ei drumul strânsorii şi să lase totul baltă! Taman toţi laolaltă! Ca şi cum le-ar fi fost frică!

— Mie nu mi-e frică, spuse Daniel Drouin şi văzu că în paharul lui se afla acum vin roşu. M-am hotărât să mă duc acolo sus şi să le-o spun verde în faţă.

Întoarse capul.

— Aşază-te, Michel, şi mănâncă.

— Nu uita că plecăm de-ndată, zise Mathurin.

Albert sosi cu altă găină.

— Ce-ai să le spui t Că nu ţi-au dat demâncare? întrebă Dolet.

Cu toate că se aflau între prieteni, Daniel Drouin găsi că întrebarea Suna răutăcios.

— N-am fost pe acolo. Şi nu fiindcă mi-ar fi fost frică să merg. În schimb m-am dus să fac o plimbare, chibzuind la fel şi fel de lucruri. Dar în cutând mă voi duce acolo şi-am să le-o spun verde în faţă.

Înălţă capul şi-şi trecu privirea peste capetele lor, Bău.

— Ce-o să le spui? Există multe şi felurite de spus. Precum că diavolii nu cunosc limba latină. Asta le-am spus-o mai înainte, aşa că nu mai e nevoie. Dar mai există şi alte lucruri, multe şi felurite. Am să le spun că...

Gândea cu o iuţeală fantastică, gândurile îi erau rânduite excelent, unele lângă celelalte, atât în cap cât şi în suflet. Acum oamenii ascultau. Mathurin îl înghionti de câteva ori, dar asculta şi el.

— Le voi spune aşa: Domnule de Laubardemont, domnule baron de Laubardemont, de îndată ce-aţi sosit dumneavoastră a început să miroasă a foc şi sânge. Aici în oraş mirosul de sânge nu ne este pe plac. Sau am să spun aşa: Domnule comisar şi baron de Laubardemont, vreţi să-i asasinaţi deopotrivă pe d’Armagnac, guvernatorul nostru, cât şi pe Grainier, asta vreţi dumneavoastră, dar pe Diavol nu-l puteţi ucide, căci atunci ar trebui să comiteţi o sinucidere, şi anume fiindcă el sălăşluieşte chiar în

dumneavoastră! Să-i spun aşa? Cum sună? Căci el sălăşluieşte înlăuntrul fiinţei dumneavoastră, domnule de Laubardemont. Sau să-i spun aşa: Toţi oamenii de pe la noi cred – şi niciunul nu crede altfel – că dacă demonii au venit aici, e fiindcă însuşi cardinalul...

— Daniel!

Mathurin îl apucase de braţ cu putere şi răcnea în urechea lui:

— Daniel! Hai, vino odată!

— Nu sunt fricos, să nu crezi una ca asta, zise Daniel Drouin. Rămân, Poftiţi de spuneţi orice vreţi despre ei, dar nici Urbain Grainier nu-i un fricos! El face ca şi mine: *rămâne!* Cardinalul...

— Daniel!

Capul îi funcţiona perfect. Gândurile şedeau rânduite într-o ordine exemplară şi putea şti ce va spune în clipa următoare.

— Nu sunt o persoană care mă speriu lesne. O ştiţi doar cu toţii, continuă. Şi nici nu rabd. Şi nici nu pot răbda cum rabdă anumite alte persoane, cei ce nu fac decât să umble peste tot cârtind pe şoptite. Ei bine, am să mă duc acolo sus şi-am să le spun că...

— DANIEL!!!

Iată ce s-a petrecut cu Daniel Drouin în acea seară ploioasă din toamna anului 1633.

Şedea într-o cârciumă împreună cu câţiva prieteni buni. Mâncau, beau şi schimbau păreri despre starea vremii şi despre lucruri petrecute sau care aveau să se petreacă în oraşul lor. În jurul lor plutea lumina lămpilor şi a lumânărilor de seu. Fumul de la bucătărie şi mirosul celor care-şi dăduseră cu parfum pe haine ca şi a celor care în timpul zilei se îndeletniciseră cu animalele, mirosul oamenilor care mai scăpau câte un vânt sau râgâiau, precum şi larma, vorbăria, îi înconjurau de pretutindeni. Iar afară ploua într-una.

Daniel aruncă un os de găină în farfuria de lemn din faţa lui. Acesta ricoşă, sări din farfurie şi căzu pe masa slinoasă

adăugind o nouă pată de grăsime. Apoi Daniel îşi aşează palmele pe masă şi se sprijini în coate spre a se scula în picioare, căci acum, peste puţin, avea într-adevăr să se ducă să le spună ce avea de spus celor de colo, de sus. În acea clipă coatele îi lunecară un pic, taburetul de sub el lunecă şi el în acelaşi timp, picioarele lui şi ale taburetului îşi pierdură echilibrul şi Daniel se prăbuşi la pământ.

— Nu m-am lovit, vorbi el de lângă picioarele vărului său Mathurin. Pot foarte bine sta pe picioarele mele, mai adăugă în timp ce câţiva îl ajutau să se scoale. Pot să mă ridic şi singur. Daţi-mi drumul şi veţi vedea.

Dar nu voiră să-l lase.

— Daţi-mi drumul şi veţi vedea! repetă el apăsat.

Atunci Michel, care se afla la dreapta lui, îi dădu drumul. O făcu din prostie sau din şiretenie ţărănească, poate doar ca să-l încerce, sau din cine ştie ce alt motiv, el însuşi nefiind cu desăvârşire treaz. Îi dădu drumul, iar Drouin fu nevoit să se apuce cu mâinile lui lungi de după gâtul vărului şi prietenului lui din copilărie. Mathurin. Picioarele i se muiară, aşa că se atârnă de gâtul rotarului, însă acesta îşi ţinu echilibrul.

— Acum eu am să..., repetă Daniel Drouin.

Dar nu apucă să mai zică sau să mai facă ceva. Michel şi Mathurin îl şi căraseră afară, iar cineva veni în urma lor cu pălăria lui mare, care încă mai arăta bine.

— Sabia e îndoită de tot! strigă Dolet.

— Căruţa-i trasă chiar în faţă, dom' asesor, spuse Michel sughiţând şi hlizindu-se, afurisitul acela de mârlan ticălos şi necioplit, ţărănoiul acela superstiţios la culme.

„Găsesc eu o ocazie să i-o plătesc, gândi Daniel Drouin. Reiau eu cazul lui şi-l discut cu mine însumi înainte de a lua măsuri în conformitate... în conformitate... în conformitate cu acele gânduri pe care acest caz le va trezi în mine, în calitate de slujbaş de stat şi viticultor. O pedeapsă bine chibzuită nu strică niciodată."

— Ţine-ţi fleoanca, ţărănoiule! se zborşi el grosolan.

— Da, cotiga-i dreasă, răspunse Michel rânjind. Iar catâru', acum mere, ăia l-au lăsat în pace.

— Îţi interzic cât se poate de serios să-ţi mai exprimi vreo părere în legătură cu cazul de faţă.

— În tot căzu’ ăia i-au dat drumu’, zise Michel câtuşi de puţin speriat.

„Îndrăzneala lui neruşinată provine de la faptul că-i băut”, gândi Daniel Drouin.

Ceilalţi îl ajutară – ei da, mai degrabă îl încărcară în căruţă. Se agită şi el, convins că e în stare să meargă, să vadă, să gândească şi să vorbească. Şedea pe paie şi găteje sub coviltirul bine întins ca sub un cort, da, aidoma unei căpetenii militare romane în tabăra lui militară din Ţara Barbarilor, iar ploaia răpăia pe pânză. Era noapte şi în curând avea să se dea ordinul de luare cu asalt a meterezelor. Vorbi şi vorbele puteau fi desluşite foarte limpede:

— Du-te acasă la Corisande, Mathurin, şi spune-i că m-am descurcat singur. Toate hotărârile pe care le-am luat rămân de neclintit. Mă reped numai până acasă să mă odihnesc câteva minute, pe urmă mă duc acolo sus şi le spun serios toate, pe şleau. Oamenii mă ascultă. Fiindcă eu nu-s fricos.

— Totuşi am să te însoţesc până acasă, zise Mathurin şi clipi din ochi cu privirea ridicată spre ploaie.

— Mathurin, reluă Daniel Drouin, tu eşti vărul, ruda mea cea dragă, tovarăşul meu de joacă, prietenul meu din tinereţe, în care mă încred oricând. Dar acum mă descurc singur. Despre tinereţea noastră, despre tinereţea noastră comună vorbim noi altădată. Acum mă descurc şi singur foarte bine. Nu vreau să mă conduci până acasă. Altădată. Tocmai acum nu-mi doresc aşa ceva.

— Daniel, gândeşte-te ce-ai să-i spui Charlottei! Pe-trecerea n-a fost plăcută, ai alunecat, zise Mathurin.

— Porneşte, Midiei! comandă Daniel Drouin.

Michel se căţără în faţă, dar se trase şi el sub coviltir cu mirosul lui cu tot. Ţinea hăţurile fără să se încurce nici pe el şi nici pe animal în ele. Oamenii de la cârciumă dădură o mână de ajutor ca să pornească căruţa. Roţile se urniră trosnind.

— Acum l-am lăsat în voia lui, zise Midiei întorcând capul spre asesorul Drouin. Când vrea, e vânjos ca un cal.

Daniel Drouin zări dreptunghiul de lumină format de uşa „Găinuşei”. Cei de la crâşmă şi Mathurin stăteau în prag iar alţii strigau făcându-i cu mâna şi urlând un cântec. El se trase mai la fund şi-şi sprijini spatele de spinarea lui Michel. Şedea bine. La adăpost. Putea gândi la fel şi fel de lucruri dacă ar fi poftit. Şi nu resimţea nevoia să vomite, nici cea mai mică nevoie. Asta s-ar putea întâmpla, ca de obicei, în poarta casei, sau poate mai devreme, încă în stradă. „Poţi trece pe cealaltă parte a pieţei, să te sprijini de zidul bisericii. Sau, gândi el, să te sprijini de casa afurisitului ăluia de procurator numit de nevoie, Poussaut, sau de afurisita de casă a fostului procurator destituit, Tranchant.” Nu se putea hotărî pentru niciuna dintre ele. O să vadă el ce-o să facă.

După ce parcurseseră o parte din Uliţa Negustorilor închise ochii. Potcoavele catârului lunecau şi pocneau, căruia se hurduca şi scârţâia, trimiţându-şi tânguirea oraşului, oamenilor şi vieţii... „Chiar aşa de rău nu-i întocmită viaţa, gândi Daniel Drouin. De fapt, sunt mulţi oamenii care se poartă frumos unii faţă de alţii. Cicero spune... Da, ce spune el? *Quod benevolentia fit, in odio factum criminaris.*

— A zis ceva dom’ asesor?

— Tu afirmi că ceea ce se întâmplă din bunăvoinţă de fapt s-a întâmplat din ură.

— Eu? zise Michel. Am tăcut chitic tot timpu’. Nu ştiu de când n-am mai scos o vorbuliţă.

Mă gândeam la altceva, spuse Daniel Drouin fără a deschide ochii. Mă gândeam la cei puternici şi la omenire. La fericire şi la pace. Mă gândeam la... Ascultă, Michel, vreau să mă duc la ţară.

Ploaia răpăia pe pânza coviltirului şi îi picura la vale pe gât.

— Cum adicătelea?

— Vreau să mă duc la mine la vie, zise Daniel Drouin foarte lămurit, fără a deschide ochii. Să nu crezi că mi-e frică de oraş. Eu nu ştiu ce vasăzică spaima. Dar te în-

tovărăşesc până acasă si mâine mă uit la vie, la via mea acum culeasă, să-mi odihnesc privirile asupra ei şi să-mi rumeg impresiile. Asta m-am hotărât să fac.

— Am ajuns la Sainte-Croix, mormăi Michel somnoros. După ce termină de căscat, continuă să explice! Dom' asesor coboară ici. Pot să-l ajut.

— Ba am să mă duc la mine la ţară, la via mea, spuse Daniel Drouin.

— Îl pot foarte bine ajuta pe dom' asesor chiar până la pat, zise Michel. Nu sunt cine ştie ce matol.

Daniel Drouin nu răspunse, dar izbuti să se ridice de ajuns încât să verse comod în afara coviltirului. Apoi se prăbuşi înapoi şi rămase aşezat ca mai înainte. Capul şi-l simţea neobişnuit de limpede, cu toate că pleoapele erau tot atât de grele de somn ca şi alte părţi ale trupului lui. Căruţa se oprise, aştepta, ezită, se mişcă, înaintă din nou. „E mulţumit să aibă tovărăşie, gândi Daniel Drouin. Puteam foarte bine să rămân aici, mai gândi el. Nu mi-e frică de nimic. Nici de Charlotte, nici de – altceva. În special nu mi-e frică de... altceva."

Căruţa urca dealul.

— Am ajuns la biserica Bartray, zise Michel.

Daniel Drouin nici nu se sinchisi să răspundă. Gândi: „În biserica asta demonii se târâie printre coapsele femeilor. Îşi iţesc capetele de unde nu crezi. Peste puţin, dacă m-oi simţi destul de în putere şi de treaz, da, peste foarte puţin am să-l întreb pe Michel dacă la el acasă are muieri. Dacă slujnica e cumsecade. Asta în caz că mă simt în stare."

— Păi, am ajuns la poarta Bartray, zise Michel căscând printre cuvinte.

Daniel Drouin auzi foarte bine cuvintele lui, dar refuză cu dispreţ să răspundă. Ar fi putut răspunde dacă ar fi avut poftă. „Poarta Bartray, îşi spuse. Se pare că va rămâne pe loc. Pe asta n-o dărâmă, gândi mai departe cu limpezime şi siguranţă. Nu-s eu omul care să mă tem de ceva!"

XV. NUMELE LUI

Femeile stăpânite de diavol şedeau pe saltele în capela mănăstirii. Părintele Barrot pretindea că asta avea să fie o nouă încercare. Putea fi socotită ca o ultimă repetiţie, un efort necesar din partea tuturor (aşa zicea el) pentru a pregăti calea de ieşire a demonilor şi pentru ca în sfârşit aceştia să cedeze stăpânirea sub care ţinuseră femeile.

În faţa chipului Madonei ardeau lumânări, fumegând foarte tare, iar fumul era atât de des încât cineva tuşi. În dreptul ferestrei aşezaseră un paravan de stofă. De acolo de unde era întinsă, Maica Jeanne putea zări pătratul luminos. Ca de obicei, o căruţă urca dealul, scârţâind şi hodorogind. Era o frumoasă zi de toamnă cu vreme uscată, plăcută.

Părintele Barrot se aplecă asupra ei. Minet se afla ceva mai aproape de uşă. Pentru moment el nu lua parte la interogatoriu, ci doar asculta şi învăţa. Numai o clipă, ei îi trecu prin minte că demonul care voia să pătrundă în fiinţa ei şi aflat acolo pentru a-i alunga pe ceilalţi demoni dinlăuntrul ei, se numea Barrot. Părintele dorea ca puterea de subjugare a demonilor să slăbească cât mai curând. Aşteptau. Maica simţi nevoia să deschidă gura, să spună sau să strige ceva, astfel încât lanţul de voci să cedeze, să se pună în mişcare, să zornăie. Un lanţ de ţipete de la gâtlej la gâtlej. O aşteptau pe ea.

— Maică Jeanne, trebuie să-i laşi să răspundă!

Faţa lui slabă, osoasă, cenuşie se apropie de ea. Spatele lui strâmb îl făcea să arate ca un şurub. Un şurub ce pătrundea, se înfunda în adâncul omului.

— Trebuie să cedezi şi să-i laşi să vorbească, repetă el. Nu te opune.

Faţa lui se apropie şi mai tare şi maica Jeanne simţi mirosul părintelui. Astăzi mestecase usturoi. Hainele îi erau îmbâcsite cu miros de sudoare, cu toate că el, cel secătuit, n-avea cum să asude.

Undeva departe, pe podeaua de piatră, scârţâiră pantofi.

— Poţi repeta. Nu poţi repeta?

Ea şuşoti „da”.

— Încearcă să pricepi ce-ţi spun.

— Da, şuşoti ea. Încerc, dar e atât de greu!

— Ascultă acum foarte atentă. Aşadar: De ce ai pătruns în trupul acestei fecioare? Şi-acum răspunde!

— Din ură, răspunse ea şi lanţul gândurilor se opri din nou.

— Nu, zise el. Eu pun întrebări iar dumneata trebuie să-mi răspunzi tot prin răspunsurile mele limpezi. De ce ai pătruns în trupul acestei fecioare? Întreb în latineşte: *Propter quam causam ingressus es in corpus hujus virginis?* Şi acum răspunde-mi cu vorbe limpezi. Dumnezeu vrea cuvinte clare. Isus Cristos vrea cuvinte clare. Sfânta Fecioară vrea cuvinte clare. Sfântul Iosif vrea să aibă cuvinte clare. Duşmanul, gândeşte-te la duşman! Hai, rosteşte cuvinte limpezi, precise.

— Din răutate, răspunse ea vlăguită.

— Nu, din ură fierbinte, zise el. Ţine minte: din ură fierbinte.

— *Causa animositatis,* zise ea reamintindu-şi.

— Aşa, aşa, bine. Acum întreb. Prin ce legământ, prin ce pact? Aminteşte-ţi de cuvintele: *Per quod pactum?*

Strânsoarea se destrămă. Deodată fu capabilă să răspundă clar, luminos, înmiresmat, desfrânat de drept:

— *Per flores!*

El îndoi unul din genunchi şi era acum nemaipomenit de strâmb, „un strâmb cu miros de usturoi”, gândi ea şi se cutremură. Undeva, departe, pantofii scârţâiră pe podea. Le auzea pe celelalte maici inspirând, expirând, ţinându-şi respiraţia, mişcându-se, aşteptând.

— Ascultă acum cu atenţie la ceea ce iţi voi spune, rosti el. Ca să te eliberezi, ca să fii lăsată în pace şi descătuşată

de sub stăpânirea demonilor trebuie să urmezi regulile. Ascultă şi tradu cuvintele mele şi toate răspunsurile – astfel încât să ştii cum să răspunzi pe urmă, să urmezi regulile. *Quales?* Eu întreb: *Quales?*

— Care flori? traduse ea. Care flori?

— Şi-acum răspunde, zise el.

„Din nou acea voluptate. Într-o astfel de clipă ai putea şi muri, gândi ea obosită. Tocmai acum, în această clipă."

— *Rosas,* răspunse ea.

Părintele se dusese de lângă ea, dar îi auzea vocea.

— Cu trei ghimpi, ţine bine minte acest lucru, maică Claire. Cu trei ghimpi. Chiar dumneata ai spus-o, e adevărul-adevărat. Nu patru sau doi, ci trei. Satana încearcă să te inducă în eroare, dar adu-ţi aminte, erau trei ghimpi înţepaţi în palma dumitale când te-ai trezit, maică Claire. Maică Anne, ascultaţi, erau trei ghimpi. Séraphique, erau trei ghimpi. Ascultaţi cu atenţie, maică Catherine, vă înţepau trei ghimpi.

Ea închise ochii şi plânse. O lumină cenuşie, lăptoasă străfulgeră sub pleoapele ei. O lumină destrămată, care se îmbucătăţea într-una. Multă vreme întrezări un pătrat strâmb, cenuşiu deschis, aproape alb. Apoi lumina deveni roşie şi după aceea veni întunericul. Respiră liniştit şi privi înlăuntrul acestei bezne. Auzi, undeva departe, scârţâitul pantofilor şi atunci îi veni în minte un gând ciudat şi comic, care însă nu era făcut să trezească râsul, căci conţinea şi spaimă, şi anume: o dată cu pantofii se dusese şi părintele Minet. Avea să fie liberă. Pantofii plecaseră împreună cu paznicul închisorii. Dar spaima avea să rămână mai departe, căci ea era lăsată singură, fără ajutor. Pantofii îl purtau pe Barrot, şi ei plecau cu părintele, iar ea rămânea părăsită. Ar fi dorit să fie mai aproape de ei.

Auzi răspunsurile limpezi, scurte, fără ezitări ale maicii Claire, mormăitul maicii Anne. Apoi vocea lui, rostind poate numele celui care a trimis trandafirii.

— Da, maică Claire, iar dumneata, maică Anne, trebuie să taci acum.

Séraphique respira pe gură, nările-i şuierau supărător. Nesiguranţa puse stăpânire pe maica Claire:

— Nu pot. Nu-l găsesc.

— Nu dumneata eşti aceea care vorbeşti, maică Claire, veni vocea din îndepărtatul miros de usturoi, din îndepărtatul scârţâit de pantofi, din îndepărtatul şi totuşi apropiatul lui miros de sudoare. Demonul e acela care vorbeşte. Dar trebuie să laşi vocea lui să răzbată prin gura dumitale, astfel încât să putem cunoaşte îngrozitorul adevăr. Reiau: *Quis misit?* Traduceţi: Cine le-a trimis?

„Cine le-a trimis? gândi maica Jeanne. El ne-a trimis flori, vouă şi mie! Oare el să fi fost acela care ni le-a trimis? Nu mai pot răbda, trebuie să-i rostesc numele, îndepărtat, o auzi pe maica Claire – maimuţa aia, maimuţa aia! – mormăind şi tuşind. Cum, ea, maimuţa aia rău mirositoare, josnică, zbârcită, ea să fie aceea care să-i rostească numele? Nu, nu sunt eu aceea care am denumit-o maimuţă, gândi ea. Ea nu-i de loc o maimuţă, un demon dinlăuntrul meu i-a spus maimuţă. Ea este sora mea. Da, eu îi sunt maica spirituală. Nu, nu eu sunt aceea care vreau să-i divulg numele, ci demonul Astarot din mine vrea să-l strige lor în faţă. Demonul este acela care m-a ademenit să mă gândesc la el şi să ne îndepărteze de izbăvitorul nostru Isus Cristos, preascumpul meu rege. Eu sunt aceea, adică nu, demonul meu este acel care are dreptul să strige numele, numele acela iubit, numele acela afurisit. Eu sunt aceea care am dreptul să preiau, prin gura mea, numele.”

— Rosteşte-l numaidecât! spuse Barrot din cealaltă parte.

„Acuşi îl rostesc, gândi maica Jeanne. Demonul meu vrea să-l rostească!”

— *Urbanus!* ţipă ea.

În timp ce auzea scârţâitul pantofilor venind înspre ea şi îşi dădea seama că până şi Minet, acel boţ greoi mirosind a sudoare, se apropie şchiopătând; în timp ce o auzea pe maica Claire înghiţindu-şi saliva iar, pe celelalte deschizând gurile lor uscate sau umede şi bâiguind iarăşi şi iarăşi acel nume, resimţi un fel de bucurie: „Eu am fost aceea care am

reuşit prima să-l rostesc! Prin gura mea a ieşit el la iveală!”

Deschise ochii. Capela era neaşteptat de luminoasă. Se uită cu coada ochiului într-o parte şi în alta. Celelalte zăceau întinse ca mai înainte şi nimic sau aproape nimic nu se schimbase în afară de faptul că lumina sporise. Faţa lui Barrot era aplecată asupra ei şi alături de el văzu ochii rotunzi, spălăciţi ai lui Minet. Vârful limbii lui Barrot se arătă printre buzele lui subţiri: gâfâia.

— Acum el vorbeşte?

Demonul o înşfăcă de după ceafă. Ea închise din nou ochii şi luptă împotriva lui.

— Vrea să vorbească acum?

Pătratul de culoare deschisă aşezat oblic se întunecă. „Dacă la noapte aş putea dormi, poate scap de toate astea.” În întuneric străfulgerau dungi roşii. Un apus de soare în care încă mai dăinuia ziua. „Sus pe munte se întâmplă ca ziua să mai zăbovească încă multă vreme după ce în văi a coborât întunericul”, se gândi ea.

Ei doi ar fi putut merge prin pădure urcând în sus pe o cărare de munte. Seara văile zac într-o umbră profundă care devine beznă de nepătruns. Jos, se aprinde ca un punct roşu-gălbui pe acel fond negru-vineţiu şi verde-închis, iar în jurul lor bezna se înteţeşte. „Da, Jeanne, e seară.” Aici sus lumina zilei mai dăinuie. O veveriţă foşneşte prin frunzişul uscat al castanilor şi al fragilor încă plini de căldura soarelui. „Da, Jeanne, e seară.” Aici e Italia. Aşa erau serile în nordul Lombardiei cu mult în urmă, acolo la Angela Merici. „Da, Jeanne, e seară şi iubitul tău se află alături de tine, bărbatul pe nume Isus Cristos sau cel care poartă alt nume. Da, Jeanne.” El o ţine de mână şi îi spune pe nume, Jeanne. Nu-i spune soră Jeanne sau maică Jeanne. Ea îi răspunde şoptindu-i numele. Acum, curând o va mângâia. În curând îşi va încolăci braţul pe mijlocul ei. Da, îl duce mai sus, îl furişează tot mai sus spre pieptul drept. Sânul odihneşte în cupa mâinii şi e ca o pasăre, seara, în cuibul ei. Cealaltă mână stă pavăză sânului stâng, tot aşa ca a mea acum, ca mâna mea însămi, ce stă pavăză în jurul sânului meu, a pieptului meu. Acum lunecă în jos, resimt

pofta voluptoasă a mâinii cuprinzând sânii, talia şi coapsele.”

— *Urbanus! Urbain!*

Când deschise ochii, în odaie era multă lumină. Feţele celor doi exorcizatori de demoni se aflau foarte aproape de faţa ei şi o dată cu lumina o năpădi şi mirosul lor şi sunetul glasurilor lor.

— Trebuie să-l lăsăm să spună tot ce are de spus, rosti Barrot, apoi porunci; Lasă-l să vorbească până la capăt, maică Jeanne.

Ea încercă să-şi întoarcă faţa spre Barrot. Gura îi era plină de salivă. Ar fi vrut să-l scuipe în faţă. Simţea cum i se scurge pe la colţurile gurii o dâră de salivă înspumată: balele i se prelingeau încet pe gât în jos. Însă strânsoarea pe după ceafă îi ţinea capul nemişcat.

— Trebuie să te eliberezi de el, maică Jeanne!

„Niciodată n-am să mă eliberez de el, simţi ea. Niciodată n-am să mă eliberez de el.”

— Rosteşte-i şi numele de familie.

— *Causa animositatis!* ieşi din gura ei, izbucni din gura ei.

— Rosteşte-i numele de familie!

— *Per flores!*

— Rosteşte lămurit numele lui de familie!

— *Rosas!* şi simţi cum saliva spumega în jurul gurii.

— Rosteşte încă o dată numele lui!

„O, numele tău! Numele tău blând, numele tău frumos, plăcut şi aţâţător, numele tău scump şi iubit! O, numele tău iubit, nume fără de pereche – numele tău care se află în mine! Nu-l spun, buzele mele nu-l lasă să treacă, demonii dinlăuntrul meu nu vor avea voie să-l rostească.”

— *Diabolica!* ţâşni ţipătul din gâtul ei, din străfundul fiinţei ei. Celelalte suspinară şi se foiră. Auzi vocea maicii Claire de după culcuşul maicii Catherine, ca un ecou strident, sonor: *Diabolica!* Mai încolo, la margine, tânăra Marie Aubin repetă maşinal ca la o lecţie de şcoală, fără zel, însă repede, grăbit, din obligaţie: *Diabolica.* Apoi urmă un

ţipăt concentrat – descărcarea unor sunete înăbuşite care îşi dau drumul, un vraf de sunete clădite unele peste celelalte, care se prăbuşesc într-un răsunător: *Diabolica!* Era maica Anne şi, amestecat cu ţipătul ei, urletele lui Séraphique Archer.

Încercă să se adâncească şi mai tare în beznă, însă ţipetele, iar apoi tăcerea o ţinură trează în acea lumină roşie. Cineva, către margine – suntem şapte, opt sau zece, îşi reaminti ea – încerca să se ridice. Minet însă şchiopăta într-acolo şi o sili să se culce la loc. Fără să se gândească, ştiu că e Marie Aubin.

Scârţâitul pantofilor îi stărui în urechi. Mirosul de usturoi şi de năduşeală deveniseră viermi subţiri care se târau în nările ei. O parte a gâtului îi era năclăită de bale. Zumzetul din urechi sporea ori de câte ori îşi strângea maxilarele. Măselele i se încleştau obositor de puternic şi cu toate acestea saliva i se prelingea pe la colţurile gurii.

— Tu, Astarot, trimis al Satanei, răspunde-mi! porunci Barrot.

Ei doi nu mai urcau pe munte. Mâinile lui făcute cupă dispăruseră. În locul Voluptăţii, sânii îi erau acum mângâiaţi de gheare care îi sfârtecau şi coastele.

— Rosteşte-i numele!

— *Urbanus,* răspunse ea cu o voce sigură, fără a deschide ochii. Resimţi o mulţumire în răspunsul dat.

— Rosteşte şi numele lui de familie. Ascultă cu multă atenţie: *Dic cognomen.*

Din nou îi venea greu. Mâini blânde şi gheare ascuţite o atingeau. Demonul voia s-o lase să-i scape numele lui printre buzele ei, prin gâtlejul ei, dar ea se împotrivea. „Da, rezist, o să pot în curând întoarce capul şi să-l scuip în obraz.” Se afundă mai tare în acest roşu care o înconjura, mergând spre acel verde închis. Parveni la acel negru-vineţiu, printr-o pădure, apoi în sus spre munte, unde mai dăinuia o fâşie de lumină. Mergeau într-un ritm egal, înaintau parcă lunecând, spatele le era drept şi coapsele puternice. Se opriseră şi trăiau acea clipă atât de importantă când începe odihna. Sânul ei drept se odihnea

în palma lui ca într-un cuib de păsări. Cealaltă palmă părăsise sânul ei stâng şi se lăsase în jos lunecând, plutind în jos spre coapse, printre coapse. Erau cu desăvârşire goi.

— *Dic cognomen!* repetă numele lui de familie! *Dic cognomen!*

Acolo sus la munte era o seară blândă şi lumina încă stăruia. Nu se mai afla niciun alt om şi nimeni nu-i putea vedea. Dar tocmai în clipa în care îşi trecea mâna lui caldă pe pântecul ei, în clipa în care simţi mâna lui, ţâşni ţipătul lui Séraphique Archer, de lângă uşă:

— *Dic – dibboca – dibbolica* – o, acum vine el, vine el, vine el!

Ea lunecă din nou în întunericul roşietic, apoi roşu-închis. Pantofii lui Barrot şi Minet scârţâiră mai puternic, ca şi cum ar fi gâfâit.

— Tăcere, tu de acolo!

Demonul lui Séraphique Archer tăcu. Mai încolo, pe undeva, răsună un fel de chicotit. „Marie Aubin”, gândi ea. Lumea înconjurătoare deveni iar cu desăvârşire limpede pentru ea şi strânsoarea de după ceafă insuportabilă. Era ţinută în frâu şi condusă, ceea ce îi dădea o vagă stare de siguranţă.

În acest scurt răstimp de limpezire ea putu să vadă logic toate cele. Înţelese că diavolul, printr-o culme a vicleniei, născocise să pună stăpânire asupra ei prin intermediul unui preot de la biserica Saint-Pierre şi Sainte-Croix. Şi asta într-o clipă de slăbiciune, în timp ce ea lupta împotriva propriului trup. Toate îi erau pe deplin limpezi ca şi cum le-ar fi citit de curând într-o carte, într-o carte întru totul îngăduită şi binecuvântată de însuşi Sfântul Părinte de la Roma. Şi era limpede, diavolul îndreptase poftele neruşinate ale preotului asupra făpturii ei, iar poftele lui carnale îi contaminaseră trupul. Atâta timp cât nu-şi amintea spatele, umerii şi şoldurile lui Urbain, pe care de fapt ea nu le văzuse niciodată, sau atâta timp cât nu-şi amintea numele Madeleinei de Brone, logica gândurilor ei era cu desăvârşire pură, liniar de dreaptă, clară.

În acest scurt răstimp de ascuţită clarviziune, în timp ce se simţea obosită şi limpede la minte ca după un ceas de dragoste carnală; în această rapidă privire de ansamblu aruncată asupra vieţii ei (pe care ea o săvârşise nu cu ajutorul gândirii ei, ci cu simţământul spectatorului), văzu cum ea, cea chemată de însuşi Dumnezeu, umblase pe căi anevoioase, pornind încă din copilărie, trecând apoi prin silnicia şcolii, prin luptele împotriva poftelor trupeşti. Revăzu cum prinsese dragoste faţă de cei mai răniţi, mai loviţi, mai ciumaţi şi mai rău mirositori. Această dragoste o făcuse să fie mai curajoasă decât toate celelalte şi să îngrijească de cei mai zdrenţuiţi, păduchioşi şi împuţiţi cu mult curaj şi cu o jertfire de sine care nu ţinea seama de nimic şi nu putea proveni decât din faptul că ea era aleasă de Dumnezeu. Se simţea ca şi cum ea ar fi fost aceea care descoperise creştinismul. Da, în acele clipe de înaltă şi dreaptă logică a gândirii, descoperise creştinismul. O logică pe care n-o putea exprima prin cuvinte, dar o retrăia cu un sentiment de o claritate acută. În acea stranie clipă lungă şi concentrată ştiu că este o sfântă şi că trebuie să facă mari sacrificii pentru a putea fi confirmată, recunoscută ca atare. Era o sfântă care nu ajunsese încă să-şi îndeplinească opera. Nu murise pentru a fi declarată preacuvioasă, iar apoi să fie pe deplin beatificată. Capacitatea ei spirituală era mai cuprinzătoare decât a tuturor celorlalte femei pe care ea le întâlnise şi care trăiau pe suprafaţa pământului (aşa simţea ea), ba chiar ceva mai mare decât a fecioarei Jeanne d’Arc (care a fost arsă la Rouen) şi a preafericitei Angela Merici şi a Thérèsei (de la Avila) şi pe deasupra şi a sfintei Ursula.

În această scurgere convergentă de timp, extrem de concentrată şi viu luminată, văzu în linii esenţiale şi fără nicio dialectică inutilă ori nelalocul ei (pe care exorcizatorii şi cei ce-l alungau pe diavol ar fi putut-o folosi dacă ar fi voit), văzu cât de neted îi fusese drumul. Toate acestea le văzu, zăcând cu ochii închişi dar perfect clarvăzători, cu gândurile şi simţurile limpezi, trecând peste tot ceea ce nu era esenţial, cu o logică ce iradia dinlăuntrul ei, cu o logică

întru totul întemeiată şi satisfăcătoare. Îşi dădu seama cât de neabătut mersese de la noviciatul de la Poitiers şi apoi mai departe într-o lume închistată unde ea, din cauza personalităţii ei prea mari, a capacităţii sale şi a multiplelor ei pretenţii, se ciocnise de toţi, Văzu cum fusese condusă de o convenţie rectilinie tainică, niciodată trecută în scris, dar care totuşi o legase puternic de Dumnezeu. Şi mai văzu cum ajunsese în imediata apropiere a Sfântului Iosif, soţul pământean a preasfintei Fecioare. Îşi dădu seama, cu o claritate mereu reîmprospătată, cât de drept trecuse drumul ei peste epoca noviciatului şi câtă suferinţă întâmpinase, câtă duhoare şi câte viermuieli până să parvină la locul pe care îl ocupa acum. Şi în starea ei de clarviziune recunoscu că existau puncte de reper în acea serie de etape şi popasuri care poate abia de curând începuseră pentru ea, dar care-i fuseseră destinate sau în curând aveau să-i fie destinate.

Revăzu clar trecutul, felul în care devenise una din cele opt femei care întemeiaseră mânăstirea ursulinelor din acest oraş. Înţelese cum de ea – în ciuda propriilor ei proteste – fusese înălţată în rang şi chemată să conducă mânăstirea, să-i fie stareţă şi maică spirituală, într-o perioadă când ea de mult nu mai cunoştea pacea sufletească ci era împinsă înainte de viclenie şi de o tenace energie de a parveni. Şi iată unde se afla ea acum: la acea etapă. Ea era aceea care conducea mânăstirea (cu toate că atât de greu încercată de demoni), o maică atotştiutoare sau ca şi atotştiutoare, care intuia şi simţea adânc, clarvăzătoare, o sfătuitoare înţeleaptă. Deci, aici se afla ea acum. Popasurile ce-i stăteau în faţă nu le vedea încă în detaliu, dar le putea bănui. Prin suferinţe, dar şi graţie exercitării anumitor influenţe şi puteri, ea avea să umble, să fie purtată, să plutească până la ultima etapă: Sfânta Jeanne, o fată sfântă din Franţa, de la Saintonge.

În aceste momente de clarviziune concentrată la maximum, care se desfăşurată în intervalul dintre două scârţâituri a pantofilor părintelui Barrot, maica Jeanne cuprinse şi înţelese faţa înălţătoare şi spirituală a situaţiei

în care se afla.

Dar *a cuprinde şi a înţelege* nu însemnase în cazul de faţă că ea *gândise* toată desfăşurarea vieţii ei de la trecut până la viitor. A *simţi,* iată mai degrabă cuvântul potrivit pentru starea de exaltare prin care trecea. Căci simţea felul în care el, al cărui nume de familie avea să-l rostească în curând şi despre a cărui poziţie în sânul bisericii, în viaţa şi pe harta geografică, ea avea să vorbească în cuvinte latineşti precise şi lesne de înţeles, da, simţise cum el dorise să aibă legături erotice cu ea, încercând să stăvilească ascensiunea ei către sfinţenie, ademenind-o să se îndepărteze de această sfinţenie. O ademenise prin frumuseţea lui bărbătească, focoasă, cuceritoare. O ademenise prin faptul că-i mersese faima de om care gustă din plin plăcerile simţurilor, faimă ce-i parvenise prin zvonuri, de om care răstoarnă toate femeile, luându-le fecioria, în caz c-ar mai fi avut-o. Da, o ademenise cu reputaţia lui de-a tăinui sub veşmintele lui preoţeşti o mare putere de seducţie bărbătească, o astfel de voce şi o astfel de privire încât nu întrevedeai prin intermediul persoanei lui pe Dumnezeu sau pe Sfântul Iosif, soţul Fecioarei, ci pe acel om seducător, atrăgător şi experimentat care trezea pasiuni, pe bărbatul care ştia atât de multe despre gusturile şi poftele femeilor. Gusturi pe care el dorea să şi le însuşească, să le împărtăşească cu ele sau să le dăruiască femeilor pe ale lui. Înţelese cu o acuitate extraordinară, cu toate că de scurtă durată, că el era o piedică în calea propriei el desăvârşiri, tot astfel cum el, alături de guvernator, era o piedică în calea nimicirii totale a fortificaţiilor ereticilor din acest oraş şi ca atare o piedică în calea stârpirii ereziei din ţară şi din întreaga lume. Una dintre piedicile care întârzia sau anula dărâmarea fortăreţelor şi turnurilor în care îşi puneau toate speranţele ereticii. El nu se sinchisise de ea decât dintr-o postură demonică. Se lăsase văzut de ea prin ferestruica înaltă de la poartă, prin ferestrele mănăstirii sau de la ochiul de geam de pe acoperiş. Lăsându-se astfel privit pe furiş, privelişte aproape neruşinată, el o ademenise chiar şi

numai prin reputaţia lui. Apoi refuzase să fie duhovnicul ei, al fiicelor ei spirituale şi a sufletelor aflate sub ocrotirea ei. Vraja lui era atât de mare încât ea visase să i se şi spovedească.

Dar tot atât de limpede văzuse şi că el trecea pa lângă ea fără a o băga în seamă, fiindcă ea, ca femeie, nu era cu desăvârşire perfectă. El îşi îndrepta atenţia spre alte femei, mai tinere, mai lipsita de experienţă spirituală şi trupească, pe cât posibil mai feciorelnice şi nepătate de jocul gândurilor tainice, sau spre femei mai experimentate şi prin aceasta mai darnice. Femeiuşti experimentate, cu mari cunoştinţe în arta de-a se drăgosti cu un bărbat. Sau se apropia de femeiuşti tinere şi blânde, care îi puteau oferi plăceri mai mari decât i-ar fi putut da ea, şi în simplitatea lor, în lipsa unor chemări mai înalte, ele puteau stoarce de la el o voluptate mai mare decât dintr-o simplă împreunare. Nu, nu, aşa ceva nu avea să se întâmple niciodată, niciodată.

Întrevăzu aşadar în el o piedică în calea ei. În acel ceas de limpezire el era „Piedica”. Da, el însemna acele ziduri pe care ea le zgâria neputincioasă cu unghiile, acele ziduri peste care ea nu ştia dacă vrea sau nu să treacă, dacă vrea să treacă peste ele, în ciuda faptului că această dorinţă era un greu păcat de care trebuie să te pocăieşti (şi deci o mare jertfă din care puteai trage învăţăminte folositoare atunci când te îndrepţi spre 0 mai mare sfinţenie).

S-ar putea spune însă multe despre acest moment de clarviziune pe care ea, natural, n-o formulase sau nici cel puţin nu putuse s-o cuprindă în gânduri sau cuvinte. Resimţise doar aceeaşi luciditate retrăită de alcoolici şi de cei ameţiţi de droguri. O clarviziune care te eliberează de timp, de complexe şi de tot ce e neesenţial. Iar acum se afla în această stare, aidoma artistului autentic sau fals cuprins de ameţeala aceea proprie creaţiei şi autoarderii sau autostingerii.

Iată în ce stare se afla ea.

S-ar putea susţine că starea asta nu era decât soluţia unui geniu ratat. Soluţia falsă a geniului angoasat, cu

simţurile intoxicate şi răvăşite, şi care la suprafaţă arată sigur de sine şi suveran. Sau poate soluţia nebunului prostănac, îngrădit la minte, dar smintit. Ori a unui om activ sau hăituit, al cărui sânge, pornit de la inimă spre alte recipiente, a primit câteva grăunţe de talent – grăunţe ce izolează otrava care te pune sub stăpânirea necuratului.

Ce ştim noi despre ea?

Era stăpânită de diavol.

Iată singurul lucru de care era cel mai puternic, cel, mai real, cel mai profund şi adevărat conştientă.

— Dic cognomen!

Îşi răsuci globurile ochilor, îşi ridică pleoapele, lăsă să se destrame roşul dindărătul lor şi atunci zări bolta tavanului de deasupra ei. Erau două arcuri care se întâlneau, două pleoape de piatră care împiedicau lumina să pătrundă înăuntru. Sub bolţi, fumul plutea ca nişte nori murdari. Ridicând şi mai mult privirea şi îndreptându-şi pieziş ochii spre spate, cuprinse în imagine lumânările înalte ce se topeau în faţa chipului Madonei, în câmpul ei vizual se aflau şi umbrele lui Barrot şi Minet. Dacă întorcea ochii în dreapta şi-n stânga, putea zări maicile, pe fiicele ei spirituale. Erau şi ele acolo, le vedea doar cu coada ochiului. Ceva mai departe, spre stânga, dar aşezată atât de sus încât imaginea putea fi cuprinsă de ambii ochi, se distingea ferestruica, pătratul acela pieziş acoperit cu o pânză de in cenuşie.

I se dăduse un răstimp de odihnă. „Tocmai acum, în clipa asta, sunt liniştită.” Da, se odihnea liniştită, în acea stare proprie despărţirii de un trecut care o părăsea pâlpâind aidoma unei lumânări îndepărtate, şi în acel prezent ce avea să vină şovăitor spre ea, ca o rază ce se ivea crescând şi care în curând avea s-o învăluiască în strălucirea ei. Sub tavan rătăcea o umbră mică, o molie trezită de voci şi care acum, în viitorul cel mai apropiat, avea să aleagă una dintre cele două căi: ori spre ferestruica luminată, unde dungile înguste ale gratiilor desenau umbre ce apăreau ca o împletitură pe pânza cenuşie de in, sau spre lumânările

de pe altar, din faţa chipului Madonei.

— Repet încă o dată: *Dic cognomen!*

„De fapt ar trebui să ştiu toate cele. Cu capacităţile mele superioare, am priceput întotdeauna foarte repede orice. Am ştiut să-mi număr demonii chiar şi când mă aflam în cele mai grele suferinţe, în timpul celor mai sfâşietoare dureri trupeşti şi lăuntrice. Sunt în număr de şapte. Chiar eu, Jeanne, cea cu mintea şi raţiunea limpede, i-am numărat.”

Tocmai atunci Barrot strigă. Suna ca ordinul unui comandant în timpul unui atac nocturn, când duşmanul s-ar afla la o depărtare de unde i-ar putea auzi vocea. O comandă spusă cu voce joasă, ca un apel:

— *Asmodeus! Leviatan! Behemot! Isacaaron! Balaam! Gresil! Aman!* Răspundeţi-mi!

Simţi cum diavolii încep să se mişte. Luciditatea dispăru, tot ce era simplu şi logic deveni de neînţeles.

— Răspundeţi-mi!

Sus, sub tavan, norii se înteţiseră, pleoapele boitei erau de piatră înnegrită şi mortar crăpat. Lumânările fumegau. Molia fâlfâia din aripi înspre raza de lumină care putea însemna pentru ea libertatea sau moartea. Maica Jeanne auzi afară în stradă paşi. Erau pantofi butucănoşi cum poartă burghezii, pantofi solizi sau fini de preot, din acei ce nu scârţâie, fără miros de usturoi, fără miros de sudoare, picioare tinere ca stâlpii, picioare tinere şi voinice – acolo, afară, în stradă. O iau la vale, frec. Demonii ascultară chemarea şi mişcau ca nişte foetuşi înlăuntrul ei. Mai întâi cei din partea stângă, căutând să găsească cu ghearele lor inima. Apoi cei din dreapta, vrând s-o împiedice să respire. Acei care se găseau în preajma mijlocului voiau s-o facă să vomite, iar cei cuibăriţi în burduful rotund al abdomenului îşi croiau drum la vale vrând s-o silească să-şi golească băşica sau să dea vânturi şi să se scape pe ea.

„Dacă nu vor putea glăsui prin gura mea, vor rămâne pe veci înlăuntrul meu. De nu vor izbuti să-mi împrumute vocea ca să vorbească, atunci vor ieşi pe alte căi, într-alt fel.

Şi atunci sunt pierdută.”

— Răspundeţi! *Dic cognomen!* Răspundeţi!

În clipa aceea ea îi rosti numele.

Sau poate nu-l rosti ea. Era un răspuns pe care demonul Asmodeus, aflat mai la suprafaţă, fusese silit să-l dea la întrebarea părintelui Barrot, acel eminent exorcizator şi alungător de demoni. Nu, nu ea îl rostise. Instrumentele care îl rostiseră fuseseră gâtlejul şi buzele ei. „Nu vreau!” gândise în timp ce gura vorbea. „Acum el e pierdut, extirpat din fiinţa mea, niciodată nu va mai îi posibil să mai simt cum hoinărim sus pe munte, seara, şi ne pomenim deodată singuri în purpura înserării. Niciodată nu va mai fi posibil să simt cum mă mângâie, spunându-mi iubita mea, iubita mea Jeanne.”

Cea care ţipa cel mai strident era Séraphique Archer. Era un zbieret.

— *Dibba – bibba – bolica* – Grainier! Grainier, GRAINIER! GRAINIER!

Apoi imediat – fără intervale, una după alta, urmară celelalte. Cinci, şase voci îi ţipau numele. Ură, dorinţă, iar ură, iar dorinţă, speranţe zdrobite, captivitate, certitudinea că el nu avea să mai vină la ele şi să le atingă, decât în propriile lor vise: dorinţe – ură.

Vocea maicii Claire suna atât de sec, încât se asemăna cu scârţâitul pantofilor:

— Da, el e!

Maica Catherine şi maica Louise aveau voci atât de cleioase încât emiteau doar o bolboroseală.

— Da, aşa-i, el e!

Apoi strigătul tăios al maicii Anne:

— O, el, o, el!

Şi propriile ei buze, care se mişcau. Barrot gâfâia, aplecat asupra ei. Când respiră, răsuflarea lui suna ca o băşică de porc înţepată: piffff.

— Tăcere, voi, celelalte! Ascultaţi!

„Eu deţin rolul principal, eu sunt eroina”, gândi maica Jeanne.

— *Dic qualitatem!* Repet şi traduc: Numiţi-i titulatura!

Trupul maicii Jeanne se zvârcoli de câteva ori. Demonii dinlăuntrul ei încercau să-şi întindă braţele şi să-i zdrobească coapsele, în timp ce ceafa se mai afla încă prinsă în aceeaşi strânsoare. Demonii vorbeau, cu toate că ea se opunea, O sileau să spună ce e el. Ea căuta cuvântul pe care în curând ei aveau să-l rostească: preot. Un cuvânt atât de uşor de spus. Un cuvânt fericit, care iţi dădea o uşurare când îl pronunţai. Demonii îl rostiră prin gura ei predestinată:

— *Sacerdos!*

Auzi şi ea.

— O!

Cineva se ridicase cu violenţă, auzi picioarele care alergau, uşoare, sfielnice, speriate.

Alergau spre uşă. Şi scârţâitul pantofilor sub apăsarea unui trup greoi şi butucănos de preot. Mirosul de usturoi şi cel de năduşeală se lăsară ca un nor asupra ei. O putea zări pe cea pe care voiau s-o oprească în loc.

— Marie Aubin! strigă Minet.

Uşa fu smulsă şi închisă din nou. Auzi paşii alergând pe dalele de piatră din coridor.

Se ridică în şezut. Celelalte se aflau pe culcuşurile lor. Paiele uscate foşneau. Strânsoarea din ceafă îi dispăruse. O lumânare din faţa chipului Madonei arsese mai repede decât celelalte şi lăsase în candelabru un boţ de ceară galben-cafenie.

Barrot se duse către Minet. Mâinile le ţinea înţepenite pe breviar. Ochii îi erau închişi şi pe obrajii lui cenuşii se iviseră pete roşii. Gura părea o linie dreaptă, totuşi această linie era un surâs. Séraphique Archer îşi întoarse faţa ei golită de orice expresie spre el. Gura îi era deschisă tare, buzele groase, roşii, atârnau moi. Nările ei erau neobişnuit de lărgite sau doar păreau să fie aşa. Ea îşi împreună încet şi stângaci mâinile ei mari şi muncite de slujnică.

„Fata are nasul înfundat, gândi maica Jeanne, stareţa, brusc dezmeticită. Nările i s-au dilatat, şi totuşi are nasul înfundat.”

Faţa maicii Anne era palidă şi sfârşită. Şedea şi îşi privea

ţintă picioarele. Maica Claire arăta istovită. Amândouă surorile Barbezier stăteau cu gura puţin căscată. Nu atât de mult ca Séraphique şi simţitor mai manierat. Aveau mâini frumoase. Dar gurile prea erau căscate.

XVI. CADRUL POVESTIRII ŞI SÂMBURELE EI

Iată ce s-a petrecut într-un oraş din sudul Franţei în toamna târzie a anului 1633, mai precis în noaptea dintre 5 şi 6 decembrie.

Dar mai întâi câteva consideraţii care să fixeze cadrul acţiunii:

Primul ministru al regelui Ludovic al XIII-lea, Cardinalul, cel ce avea să devină mai târziu ducele Armând du Plessis-Richelieu, din cauza anumitor circumstanţe, delegase în acel oraş pe trimisul său, însărcinat cu depline puteri, comisarul Jean-Martin de Laubardemont, proaspăt numit baron – „messire Jehan de Marin, seigneur et baron de Laubardemont, de Saint-Denis-de-Pile, Saint-Georges-de-Gusboin et autres places, conseiller du roy en ses conseils d'État et prémier president en sa cour de aydes de Guyenne".

De altfel el mai fusese trimis de rege şi în alte ocazii anterioare. Acum, urma să conducă acolo un proces într-o direcţie anume dorită şi să obţină o sentinţă definitivă şi inatacabilă.

Era vorba de vrăjitorie şi eretism, seducerea unor tinere fete dintr-o mânăstire ursulină şi a altora din oraş – dar de fapt o acţiune de curăţire şi purificare a oraşului.

Cardinalul, care urmărea desfăşurarea evenimentelor atât de la distanţă cât şi de aproape prin omul lui de încredere, părintele Joseph, denumit Eminenţa Cenuşie, nu era lipsit de credinţă în vrăjitorii şi demoni. Aflându-se pe patul de moarte se pare că ar fi fost întrebat dacă îşi iartă duşmanii. Se zice c-ar fi răspuns că nu are niciun fel de duşmani şi că niciodată nu simţise duşmănie împotriva

nimănui decât împotriva duşmanilor statului. În decursul întregii lui vieţi şi-a păstrat vechea lui credinţă de copil şi anume: credea în demoni. Alături de această credinţă, sau ca un fel de corolar al ei, exista şi punctul lui de vedere despre felul cum poate fi întrebuinţată şi folosită în slujba societăţii superstiţia sau chiar credinţa adevărată. De pildă, pentru a întări o politică a vremii, care în ciuda puterii ei a avut şi are întotdeauna nevoie să fie sprijinită de tot; felul de ajutoare şi prin toate mijloacele. Acea politică, deci, care serveşte asigurării securităţii şi apărării unei singure persoane sau unui mic grup de oameni.

La acea dată, adică la începutul lui decembrie 1633, Cardinalul era în vârstă de patruzeci şi opt de ani. A mai trăit atât încât să moară exact la nouă ani după noaptea ce urmează în curând să fie descrisă. El a lăsat după sine o mare moştenire. Iată părerile noastre despre amintita moştenire; a fost bună, sau rea, sau un amestec din amândouă; a fost plină de fapte întâmplătoare sau anume puse la cale, de cruzime exercitată cu sânge rece, de lărgime de spirit şi îngustime de gândire, de sânge, moarte, construcţie şi dărâmare. Dar nu putem nega că moştenirea n-ar fi fost mare, chiar dacă am spune că ea ar egala pe cea a lui Nero sau a lui August, Erasmus sau Luther, a Medicilor sau a lui Savonarola. Era uriaşă, iar efectele ei asupra viitorului au avut o durată atât de lungă încât până şi azi îi mai remarcăm urmele.

Acolo unde el considera necesar, unde socotea acest act de neînlăturat, a construit fortăreţe pentru viitor şi a dărâmat fortificaţii. În acest oraş însemnat, unde se petrece acţiunea povestirii noastre, el şi acoliţii lui au găsit de cuviinţă că zidurile trebuie dărâmate, că este necesar să radă de pe suprafaţa pământului fortificaţiile, ca pe viitor, în ciuda Edictului de la Nantes, să facă imposibilă pentru populaţia reformată orice revoltă împotriva puterii absolute monarho-catolice la care el visa.

Cardinalul dorea să dărâme zidurile şi turnurile oraşului. Hotărârea fusese luată cu multă vreme înainte şi întărită de lupta dârză dusă pentru cucerirea celei mai puternice

citadele hughenote, La Rochelle, căzută în anul 1628. Zidurile din oraşul despre care povestim erau în mare măsură dărâmate între 1631–1632. Dar în răstimpul în care aceste dărâmări erau prevăzute şi apoi executate, s-a purtat o luptă uneori tăcută, uneori făţişă şi zgomotoasă, între cei ce doreau dărâmarea şi cei ce doreau să apere bătrânele ziduri. Linia traversa vertical întreaga societate, împărţind-o în adepţi şi potrivnici. Se înţelege de la sine că, în genere, hughenoţii erau de partea apărătorilor, iar cei mai convinşi şi supuşi catolici de partea dărâmătorilor. Apoi existau protestanţi care din considerente oportuniste, de teamă sau din loialitate faţă de puterea regală, se abţineau să protesteze, precum şi catolici care socoteau dărâmările inutile, ba chiar dăunătoare, ele fiind socotite o risipă, din punct de vedere economic. Nu reieşea prea limpede ce urmăreau adepţii dărâmărilor. În schimb era cât se poate de lămurit de ce le era teamă apărătorilor: de ruinarea oraşului. Nu numai prin faptul că avea să rămână lipsit de apărare în faţa unor duşmani dinafară ci şi fiindcă avea să-şi piardă înfăţişarea, frumuseţea, forţa lui vitală.

Aici lovise rău cardinalul.

Unii spun că el a făcut acest act orbeşte, fără a pune la socoteală consecinţele cele mai extreme. Alţii afirmau că înaltul prelat – ca întotdeauna – acţionase calculând toate la rece. Nu ştim exact cum stau lucrurile. Ceea ce ştim este că sfetnicul lui în timpul acestor lupte, care au ţinut de la sfârşitul deceniului anului 1620 şi până mult după ce zidurile au dispărut, părintele Joseph, a vizitat oraşul de cel puţin trei ori. Prima dată înainte de începerea povestirii mele, în anul 1616, când a întemeiat acolo o mănăstire capuţină, a doua oară în timpul în care partea esenţială a povestirii mele se afla în plină desfăşurare, şi a treia oară la câtva timp după ce această poveste poate fi socotită ca încheiată. Rolul lui a fost neclar, învăluit în întuneric, dar totuşi a fost un rol mare. Pumnul strâns al cardinalului, vizibil tuturor, era întruchipat în persoana lui Jean-Martin, baron de Laubardemont.

Dar se cuvine să vorbim ceva şi despre înfăţişarea

acestui om.

Era înalt de statură, chel, plin de energie şi lipsit de scrupule. Un slujbaş capabil, încăpăţânat, şiret, întreprinzător şi nemaipomenit de supus faţă de puterile care îl diriguiau, atât cele interne cât şi externe.

Cele externe erau cardinalul şi monarhia. Cele interne erau demonii lui: pofta de-a străluci, de-a trăi bine, de-a comanda acolo unde nu era nevoit să fie el cel ce servea, pofta de bogăţie, putere şi viaţă plină de tensiune, plăcerea de a juca acolo unde putea câştiga şi unde riscul de-a pierde era mic şi fără consecinţă; s-ar mai cuveni poate să citäm plăcerea de a ţese intrigi, dar această plăcere se regăsea amestecată în toate laturile caracterului său ca mijloc, portiţă de ieşire şi joacă. Într-o anumită măsură era un om care deţinea putere, fără însă a fi o figură marcantă. Îi era frică să piardă şi asta îi dădea o energie spontană, directă. În afară de acestea, mai ştim despre el că n-a putut supravieţui, n-a putut fi salvat. Persoana lui va rămâne învăluită de o ruşine pe care nimeni, niciodată, n-o va putea spăla. Oasele lui odihnesc învăluite în ruşine, amintirea lui nu poate fi venerată de nimeni.

Ca unul dintre reprezentanţii cei mai activi ai cardinalului, Laubardemont a condus felurite procese împotriva ereticilor, a vrăjitoarelor şi vrăjitorilor. Distrugea cu succes fortificaţii. Aşa a căpătat însărcinarea să dărâme fortificaţiile, turnurile şi zidurile de apărare ale acestui oraş.

Aici însă a întâlnit doi adversari puternici şi care nu erau hughenoţi. Unul era guvernatorul Jean d’Armagnac, celălalt preotul Urbain Grainier. D’Armagnac a fost ucis de fostul lui camerier, la câţiva ani după sfârşitul povestirii noastre. Urbain Grainier...

Noaptea dintre 5 şi 6 octombrie 1633.

Ea îl rugase să nu stingă lumânarea.

— Vreau să-ţi văd faţa, zisese ea. Tu povesteşte iar eu îţi voi privi faţa. Dă-mi mâna. Culcă-ţi capul pe braţul meu. Putem sta aşa lungiţi în pat şi să ne închipuim că suntem bătrâni, că în curând viaţa va lua sfârşit şi că nu are nicio

importanţă din ce parte vine moartea.

— Pentru mine tu eşti foarte tânără, zisese el.

Şi gândise: „Ce cuvinte ridicole! Omul ar trebui să se exprime cu mai mult tragism, ar trebui să poată simţi plăcerea acestui tragism”. Atinsese uşor cu buzele lobul urechii ei. Era atât de moale. Îl atinsese şi cu vârful limbii. Ea îşi lăsase iarăşi capul pe pernă, închisese ochii şi, murmurând, îi spusese că pămătuful bărbiţei lui o gâdilă pe gât, ceea ce nu era neplăcut. „Asta ar putea fi numită o situaţie de un comic emoţionant, gândise el. Şi chiar aşa ar fi dacă n-aş iubi-o. Căci dacă n-aş iubi-o ar fi un joc pe care nu l-am putea suporta. Atunci într-adevăr am fi bătrâni. În curând o să-mi fie poftă de ea, gândi el, şi atunci poate devin serios.”

— Urbain, crezi că în felul ăsta ne putem lua rămas-bun?

— Nu ştiu, îi spusese el la ureche. Cum aş putea şti!? Şi ce înţelegi prin bun-rămas? Ce înseamnă pentru noi să-ţi iei rămas-bun? Dacă dincolo de teologie tu crezi în dreptatea divină, atunci ar trebui să ne mai putem întâlni, orice ni s-ar întâmpla. Să ne reîntâlnim iarăşi şi iarăşi.

— Am putea pleca departe, într-o călătorie.

Madeleine deschisese ochii şi îşi întorsese faţa spre el. Se priviseră unul pe celălalt. „Nu-i pot spune că e lipsit de sens să pleci, e inutil, gândise el din nou. Ne-am pierde puţina tinereţe ce ne-a mai rămas şi n-am căpăta nimic nou în schimb. Am fi o pereche de vârstă mijlocie fugită în pribegie şi nimic altceva. Dragostea noastră înseamnă acum pericol. Numele dragostei noastre este Pericol. Iubesc fidelitatea ei de acum, riscurile pe care şi le asumă pentru mine, ea încă-l mai iubeşte pe preotul din mine, pe omul care nu s-a răspopit încă. Îl iubeşte pe acel om care a fost tânăr, mândru, spiritual şi frumos, pe acel om răzbătător. În străinătate trupurile noastre ar continua să existe – în sărăcie, trudite, poate şi în plin succes – dar numai trupurile noastre. Celălalt lucru, care acum le leagă, care constituie dragostea noastră, ar fi sfârşit, ceva trecut. Ar fi doar ceva pe care l-am retrăit împreună cândva şi care ne-a îndemnat să fugim pentru a îmbătrâni sau a muri împreună. Numai

două trupuri şi între ele ceva ce a trecut. Apoi urmează ura? Sau nu ura. Şi nici aversiunea. Poate nici aversiunea. Ci înstrăinarea. Şi eu n-am să mai pot niciodată învinge, fuga n-ar putea niciodată căpăta o justificare. Ne vom fi salvat trupurile şi atâta tot.”

— Am putea trăi atât de fericiţi, spusese ea. Nu am avea de ce să suferim de lipsuri. Am putea vedea atâtea lucruri noi, castele, biserici, peisaje cu munţi şi mări, animale, alţi oameni. Am putea trăi liniştiţi în vreun colţişor al pământului unde nu există pizmă şi calomnie şi război. Am putea fi împreună, lipsiţi de griji, Urbain?

— Da, Madeleine, zisese el.

Ridicase mâna şi o mângâiase pe obraz. Faţa era rotundă, moale. Atinsese cu vârful degetelor în treacăt fruntea, de la o sprinceană la cealaltă, şi apoi de la rădăcina nasului până sus la rădăcina părului. Fruntea îi era netedă, pielea încă întinsă. Degetele bâjbâiau prin părul ei. Palma-i era lipită de urechea ei moale. Ceafa ei odihnea în voie pe braţul lui, dăruită cu încredere. Îi mângâie bărbia, gâtul, iar când îi atinse uşor, în treacăt, cu vârful degetelor buzele, ele îi răspunseră sărutându-i-le. În lumina lumânării ce ardea acum liniştit văzuse sub pătură contururile trupului ei. Simţise plutind peste ei, în jurul lor, mireasma ei, mireasma unei femei în deplinătatea vârstei, proaspăt spălată, parfumul ce-l exala pieptul, pântecul, toată feminitatea ei, ca şi mirosul de rufărie curată şi aerul serii de toamnă ce pătrunsese ca un şuvoi în odaie. „Când ea se trezeşte, când e trează, gândise el, începe şi trupul meu să se trezească, să dorească trupul ei, şi atunci trecem uşor peste gânduri. Atunci găsim o soluţie şi descoperim fericirea de a fi unul alături de celălalt. Şi ne apropiem din nou unul de celălalt, ca după aceea să fim rupţi unul de celălalt şi purtaţi mai departe, tot mai departe – spre dezgust, spre tot mai mult dezgust, spre o altfel de moarte – şi apoi iar suntem siliţi să ne căutăm şi să ne apropiem şi mai mult de acel dezgust, care ne sileşte să ne căutăm, mereu mai mult şi mai mult unul pe celălalt.”

— Da, zisese el, ar fi o soluţie – să plecăm într-o

călătorie, departe, tot mai departe, mai departe.

I se păruse că în acel moment întrezăreşte o cale. Mai departe, tot mai departe, dar nu spre depărtări mai bune, unde să te simţi mai liber. Prima zi a fugii, primul popas le-ar putea da o mulţumire deplină, desăvârşită. Atunci ei ar putea obţine pentru o dată, pentru o singură dată, deplinătatea, să fie totul unul pentru celălalt. Apoi: departe, tot mai departe de trecut, de zidurile ce cad, de intrigi şi ameninţări – mai departe, tot mai departe, până ce totul va dispărea cu desăvârşire. Şi mai departe, şi mai departe – pătrunşi de dezgust, departe, mai departe, prinşi de dezgust şi apoi eliberaţi de dezgust, mai adânciţi, mai tare adânciţi în dezgust, mai departe, mai departe...

— Se oglindeşte pe faţa ta, Urbain.

— Ce se oglindeşte pe faţa mea?

— Călătoria noastră, spusese ea şi-şi lăsase din nou capul jos, întorcând gâtul. Privirea i se abătuse de la fruntea lui, îi întâlnise ochii, se oprise pe gura lui. Călătoria noastră s-a desfăşurat pe faţa ta. După expresia feţei tale, puteam urmări fuga noastră şi viitorul nostru. Tu nu vrei să pleci?

— Vreau, Madeleine, vreau să călătoresc departe, cât mai departe cu tine. Nu vreau să mai am niciun trecut, niciun viitor. Vreau numai prezentul.

— Vrei să ai posibilitatea de a domina într-un fel sau altul, zise ea. E o trăsătură care-a existat totdeauna în expresia feţei tale şi ea n-a dispărut încă.

— Nu, acum nu doresc decât fericirea ta, Madeleine.

— Da, văd şi acest lucru. Îmi vrei fericirea, dar nu crezi în ea. Nu mai crezi că am putea fi fericiţi.

— Ba cred că noi doi ne putem dărui unul celuilalt mai mult decât orice alţi oameni de pe suprafaţa pământului, spusese el.

„Sună absolut ridicol să spui tocmai acum aşa ceva, gândise el. E adevărul-adevărat, adevărul sângelui, adevărul trupului şi al sufletului. Dar nu poate fi exprimat. Putem simţi aşa ceva, dar nu şi să exprimăm.”

— Aşa este, Urbain.

„De ce-o fi spunând asta? gândise el. N-ar fi trebuit s-o

spună tocmai acum. Mai bine vorbea de putere, de dorinţa mea de a o domina câteva minute şi de a o lăsa să mă atingă uşor cu mâna în timp ce şi eu îmi plimb mâna pe trupul ei.”

— Madeleine, mângâie-mă, îi spusese el la ureche.

Ea închisese ochii. Închise şi el ochii aşteptând. Mâna se aşezase pe trupul lui şi el mormăise: „Îmi place când mă mângâi”... Ea îi răspunsese cu voce scăzută: „Îmi place să te mângâi”. Mâna lui odihnea pe sânul ei, cu buricele degetelor pe sfârcuri. „Vreau, gândise el şi închisese cu o strângere şi mai puternică ochii, vreau, vreau.” Ea îşi trăsese mâna înapoi, lăsând-o moale pe cuvertură – mâna decepţionată a unei femei. Apoi deschisese ochii. El îşi lăsase mai departe mâna să odihnească pe pieptul ei, o mână de bărbat deznădăjduită, speriată. Auzea zgomot afară. Paşi. O poartă care se deschide şi se închide. Proprietarul casei, Daniel Drouin, se întorcea acasă. O clipă ea se înstrăinase de trupul bărbatului întorcându-se, dar atât de puţin încât mişcarea ei fu imperceptibilă, mai mult o intenţie decât o acţiune. El lăsase mai departe mâna pe pieptul ei. Apropiase buzele de obrazul ei şi le plimbase uşor peste pielea feţei, ca o mângâiere.

— Nu trebuie să plângi, Madeleine, trebuie să aştepţi.

— Suflă în lumânare. Urbain.

Aşa cum şedeau ei acum lungiţi în întuneric, zgomotele li se păreau mai puternice. Daniel Drouin traversase curtea încet, cu paşi nesiguri. Se oprise şi se uşurase. Se auzea tot ce făcea afară. Ţinuse atât de mult timp şi se auzise de parcă ar fi fost un cal. Sfârşise. Paşii lui treziseră ecou în antreu. O uşă. Trecuse în bucătărie, se oprise, se învârtise pe lângă plită, poate căutase ceva de mâncat. Mersese prin odaie, se oprise, poate o gâdilase pe slujnică pe tălpi sau între genunchi. Intrase în odaia unde ai lui stăteau în timpul zilei. Puteau urmări fiecare zgomot pe care îl făcea. Se aşezase pe un scaun dar se ridicase de îndată şi se dusese la dulap. Aşezase o cană pe masă. Se dusese din nou la dulap, uşa de la dulap scârţâise. Se reîntorsese. Poate se aşezase şi, aşa beat cum era, scria. Ei aşteptaseră. Da, iată

ce făceau – aşteptau. După un timp bărbatul din locuinţa de sub ei se ridicase. Îl auziseră izbindu-se de ceva. Acum intra în dormitor. Vocile urcaseră la un diapazon ridicat, dar cuvintele nu răzbătuseră sus decât ca un murmur. Asesorul vorbise, povestise, în timp ce se dezbrăcase. Mutase un scaun din loc ca să-şi pună hainele pe el. Îl auziseră prăbuşindu-se zgomotos în pat. Auziseră cât de mult se grăbea să facă dragoste cu Charlotte.

După aceea, tăcerea le ţiuise în urechi.

— Nu plânge, Madeleine, şoptise el cu gura aproape lipită de urechea ei. Se strânsese lângă ea, mângâindu-i cu mâna obrazul.

Cel de jos sforăia.

Colo jos – imaginea desăvârşită a îndestulării şi tăcerii.

— Te iubesc, Madeleine, te iubesc, şoptise el. De asta mă şi aflu aici. De asta sunt aşa cum sunt. De dragul tău mi-este teamă. Nu trebuie să plângi. Viu la tine. În curând o să fiu al tău. Simt de parcă m-ar apăsa pe suflet ceva greu. Şi asta mă paralizează. Dar în curând voi fi al tău.

Se întorsese pe spate. Stăteau întinşi braţ lângă braţ, şold lângă şold. Urbain privise în sus prin beznă încercând să se despovăreze de toate cele, zile, ani, tot ce îl stingherea.

„E tânără, îşi spuse, ea n-a cunoscut niciodată vreun alt bărbat. Trăim amândoi într-un fel de «a fost odată» pe care îl tot povestim mereu. E tânără, nimeni nu s-a atins de ea.”

Se gândise la toate chemările trupeşti care se îndrep-taseră ca un şuvoi spre acest trup de femeie întinsă lângă el. Tot dorul lui, risipit de-a lungul anilor, toată gelozia femeilor se afla aici, în preajma lor. Când o atinsese din nou, ea nu se mişcase, nu făcuse niciun gest de răspuns. În această nemişcare a ei se ascundea o nesfârşită resemnare, ajunsă aproape de hotarul indiferenţei. Niciodată până atunci nu fusese atât de singur, împreună cu ea. „Mă iubeşte şi ar face orice pentru mine, gândise el. Acum însă e departe, foarte departe de mine, iar eu alunec tot mai departe de ea, cu toate că amândoi am vrea să fim cât mai aproape, tot mai aproape unul de celălalt.”

— Viu în curând, Madeleine, zisese el cu voce adâncă. Sunt atâtea care mă apasă. Nu pot lua nicio hotărâre. Ştiu că trebuie să lupt, să mă apăr, dar nu ştiu cum. A sta, înseamnă apărare. A fugi, înseamnă apărare. A te ridica împotriva lor şi a-i ataca înseamnă apărare şi luptă. Şi tot timpul e vorba de viaţa noastră care-i în joc, a ta şi a mea. Nu mi-e teamă s-o pierd pe a mea. Să nu-ţi imaginezi c-aş dori să n-o pierd. Mi-e frică de durere – poate – dar nu de moarte. Nu mi-e frică să-mi pierd viaţa mea, ci pe a ta. Să-ţi distrug viaţa şi mai mult decât este ea distrusă.

Ea nu răspunsese şi nu se mişcase.

— Ştiu, mint, chiar acum când spun adevărul, Madeleine, continuă. Mândria mi-a rămas încă, mai vreau, încă să strălucesc, să fiu eroul. Vreau să mă laud. Acum fac pe grozavul în fala ta şi tu ai băgat de seamă acest lucru. Vorbesc de dragoste dar nu-ţi dau niciun pic de dragoste. Fac doar pe grozavul. Şi tu bagi de seamă acest lucru. Ai remarcat că mă laud.

El îi căutase mâna pe bâjbâite, o ţinuse într-a lui, era caldă şi moale, dar ea nu-i răspunsese.

— Madeleine, ştii la ce mă gândesc eu acum? Mă gândesc cât de mulţi au fost acei care te-au dorit, au râvnit după tine. Şi mă gândesc că singurul care te-am cucerit am fost eu, un om nedemn, şi iată acum sunt pedepsit. Însuşi faptul de a şti că te-au dorit atâţia este aţâţător dar şi paralizant totodată.

„Folosesc cuvinte nepotrivite, gândise el. Cuvântul paralizant nu înseamnă decât paralizant. Cuvântul frică mă sperie.”

— Când te-am văzut prima oară, am simţit că tu aveai să fii aceea, Madeleine. Un timp au intervenit altele, altceva. Dar pe urmă n-am mai fost decât noi doi. Şi n-a mai fost nimic altceva. Nu, nu socotesc legătura noastră drept o aventură, un păcat împotriva lui Dumnezeu. Eu eram frumos şi tu erai şi eşti frumoasă. Tu eşti tot ce poate fi mai frumos în inima mea şi tot ce a întâlnit mai frumos privirea mea. Îţi iubesc părul şi ochii, şi pielea ta, şi parfumul tău, şi vocea ta. Iubesc mişcările tale, trupul tău împlinit ca o

poamă coaptă. Îţi iubesc obrazul şi mâna. Pe când mă aflam în închisoare dorinţa de a te avea era atât de mare încât depăşea foamea şi frigul. Atunci când şobolanii îmi alergau pe faţă şi umezeala picura de pe pereţii închisorii episcopului de Poitiers, simţeam trezindu-mi-se dorul după tine. Nu simţeam ură, deznădejde şi disperare – ci dorul după tine, doar după tine. Voiam să-mi recapăt cinstea, situaţia mea de preot şi puterea, pentru a mă putea apropia de tine şi să fiu cu tine.

Ar fi putut să-i spună că nici aceste cuvinte nu sunt cu totul adevărate, dar atunci şi-ar fi răspuns lui însuşi că nu totul era minciună. Căutase noi cuvinte pe care să i le şoptească la ureche. Mâna lui era aşezată pe pieptul ei, perniţă caldă şi moale. Madeleine îşi ridicase mâna uşurel şi nesfârşit de încet şi-o aşează pe a lui. „Mă ajută din dragoste, gândise el. Dragostea ei însă e amestecată cu milă. Trecutul nu reprezintă nimic pentru ea în clipa de faţă. De altfel nici pentru mine.”.

Îi şoptise la ureche:

— Noi existăm fiindcă există Dumnezeu.

Ea nu răspunsese. „I-am mai spus asta de atâtea ori, gândi el. Pentru mine e adevărul-adevărat, dar fiindcă i-am spus-o prea des, pare o minciună. N-o mai atinge, n-o mai impresionează.”

— Noi ne aflăm împreună fiindcă Dumnezeu există, zise el. Trebuie să cred în existenţa lui Dumnezeu. N-am nicio altă posibilitate să cred altceva. Acel om care se numeşte Galileo şi împotriva căruia s-a intentat un proces are o altă posibilitate. Are posibilitatea matematicii. A matematicii... Iubito, mă asculţi?

Madeleine apăsase mâna lui pe pieptul ei.

— Dacă vreau, pot căuta ajutor în experienţa creştină, continuă el în şoaptă. Ea poate întări şi îndreptăţi acea credinţă de care mă cramponez: credinţa în sfânta biserică. Dacă păşesc alături, trecând peste ea, aceasta se petrece cu voinţa lui Dumnezeu, îmi pot spune eu. Şi dacă mai fac încă un pas pentru a dovedi că primul pas a fost justificat,

se întâmplă tot cu voinţa lui Dumnezeu. Dar acolo se află graniţa, şi poate că ea este matematica. Dacă fac un pas peste această graniţă, mă prăbuşesc în prăpastia ce se cască între credinţă şi ştiinţă şi atunci sunt pierdut. Cu toate că nimeni nu cunoaşte ultima graniţă a voinţei lui Dumnezeu. Dacă cred că în toate câte se întâmplă se află intenţia lui Dumnezeu, atunci sunt apărat. Pot crede în pedeapsa lui cea dreaptă. Mai departe nu mai pot gândi. Trebuie să cred că el nu face nicio greşeală. Galileo însă e ajutat de matematică, pe care eu n-o stăpânesc. În neştiinţa mea se află ajutorul meu. Nu vreau să cercetez mai departe. Matematica lui ar putea fi poate salvarea mea dacă aş ajunge să fiu în pericol. Vreau să spun, în caz că aş vrea să merg mai departe.

Mâna ei zăcuse moartă pe a lui.

— Resimt frica, spusese el. Iată de ce vorbesc despre astea. Aş putea formula şi altfel: Suntem împreună şi te iubesc fiindcă Dumnezeu există. În ciuda fricii pe care o simt, am curaj, fiindcă trebuie să cred în existenţa lui Dumnezeu. Nu am nicio posibilitate teoretică de-a mă îndoi de asta.

Îşi ridicase mâna când ea şi-o retrăsese pe a ei. Îşi apropiase obrazul de al ei şi îi simţise genele atingându-i-le pe ale lui. Sărutase pleoapele şi le atinsese uşor cu vârful limbii. Îi sărutase fruntea la rădăcina părului şi îi sărutase urechile.

— Tu şi Dumnezeu sunteţi cei ce mă susţineţi. Nu te pot părăsi nici pe tine şi nici pe Dumnezeu. Există anumite clipe, ca acum, când aş putea să vă contopesc unul cu celălalt, alcătuind ceva care să mă facă să mă simt la adăpost, ceva care îmi dăruieşte dragoste. Pentru asta sunt înarmat. Până într-acolo mă duc puterile. Dar dacă îl părăsesc pe Dumnezeu sunt pierdut, respins, fără sprijin. Pe tine nu te pot lăsa, căci atunci sunt distrus. Madeleine, îmi dai voie să mă spovedesc ţie?

Urbain ascultase încordat, aşteptând răspunsul. „Aş vrea s-o împovărez cu toate greutăţile mele, îşi spuse, dornic de certitudine. Vreau să mă apăr prin ea, şi ea ştie asta.”

Ea nu se mişcase, însă îi şoptise foarte aproape de obraz, cu o voce atât de joasă încât el intui doar gândul ce abia îşi găsea exprimarea în respiraţia ei: – Vorbeşte. Aşa cel puţin înţelesese el şi se necăjise, temându-se că el a ademenit-o să dea un astfel de răspuns. Atinsese pieptul ei, mâna trecuse uşor peste sâni, simţise în palma lui mângâierea sfârcurilor. Îi mângâiase mijlocul lăsând apoi mâna să odihnească în cuta moale de sub inimă. Îşi dăduse seama că ea bătea neregulat. Simţise din nou aceeaşi paralizare a întregii fiinţe. „Dacă ar vrea acum să se atingă de mine, mi-ar stârni dorinţele şi i-aş putea răspunde”, gândi el.

— În curând viu la tine, şopti cu o voce atât de scăzută încât se gândi că ea nici nu-l aude. Curând. Trebuie să ai încredere în trupul meu.

— Da, îi răspunsese ea tot în şoaptă, dar acest da nu era nicidecum un răspuns.

„Nu-i indiferentă, gândise el. Cuvintele o paralizează. Aşteaptă tăcerea; să se facă tăcere înlăuntrul fiinţei mele.”

Urbain ridicase capul de pe braţul ei. Ea era culcată pe braţul lui.

— Tu mi te-ai spovedit o singură dată deschis şi cu toată profunzimea, rosti el încet, culcându-se din nou pe spate şi vorbind spre întunericul de sus. Ai recunoscut că aveai gânduri păcătoase. Ai vorbit despre toate cu multă sinceritate. Ţi-am răspuns că gândurile tale nu erau păcătoase, că pasiunea ta nu era un păcat, că Dumnezeu fusese acela care îţi dăduse gânduri şi pasiuni. Minţeam. Pe atunci însă nu credeam că mint. Nu, nu atunci. Mai târziu am ajuns la această convingere. Era o minciună care s-a transformat în adevăr. Atunci am minţit.

Ea se mişcase.

— Nu trebuie să plângi din cauza asta, Madeleine. Suntem departe de toate astea acum. Dacă pe vremea aceea a fost un păcat – veşnică minciună – atunci suntem de mult blestemaţi. Am repetat de atâtea ori păcatul încât nu mai e un pas greşit, ci un păcat săvârşit în deplină conştiinţă; în cazul că ar fi un păcat. Acum ştiu că a fost un păcat, dar numai pentru că a fost un lucru făcut pe ascuns.

Dumnezeu nu poate să-l ia însă drept păcat. E un păcat numai în faţa Bisericii. Dar nici faţă de Biserică nu-i un păcat. Este numai un postulat greşit de-a nu lăsa preoţii să se însoare. Eu unul am oficiat căsătoria noastră; în faţa lui Dumnezeu, tu eşti solia mea. Păcatul meu a fost acela de-a fi crezut un păcat faptul de-a ne fi căsătorit noi pe noi înşine, atunci când am săvârşit căsătoria noastră legându-te de mine. Acum nu mai cred că a fost un păcat. Atunci însă când am susţinut că nu aveam nicio vină, da, *atunci* – am minţit. Nu credeam că suntem nevinovaţi. Credeam că suntem blestemaţi. Mi-ai ascultat mărturisirea? Îmi primeşti spovedania, iubito?

Ea şoptise un da cu o voce stinsă, abia auzită, şi Urbain nu putuse să-şi dea seama dacă îl rostise cu indiferenţă sau căldură.

— Am minţit fiindcă îmi era frică, şoptise el în întuneric. Şi frica mi-a dat curajul de-a lovi în dreapta şi în stânga, să-mi atac duşmanii şi să-i silesc să dea înapoi. Frica a fost aceea care mi-a dat curajul să-mi port capul ridicat atât de sus. Aveam de ales între pieirea în ruşine sau victoria prin orgoliu. Pe toţi i-am dispreţuit, în afară de mine însumi şi de tine. Puteam fi plăcut şi spiritual şi să câştig simpatii tocmai graţie acestui lucru. Acum lucrurile stau altfel.

— Mai vorbeşte-mi despre asta, şoptise ea.

„Şi ea vrea să mai treacă o dată prin toate câte au fost, gândise el. Pentru noi nu există altă cale.”

— Eşti inteligent şi plin de căldură, murmurase ea. Te sărut, iubitul meu.

Stătuse culcată, tot atât de nemişcată ca mai înainte, când el îşi trecu uşor buzele pe fruntea ei, pe obrazul ei, pe buzele ei. Buzele Madeleinei nu-i răspunseră.

— Mă mai iubeşti încă? şoptise el, cu toate că ştia răspunsul. Aştepta cu buzele pe gura ei. De jos pătrundeau zgomotele de afară şi sforăielile asesorului. Auzea paşi care treceau prin faţa casei.

— Da, şoptise ea, dar buzele ei nu răspunseseră chemării buzelor lui. Fiinţa ei se ascundea fiinţei lui.

— Acum nu-mi mai e frică, şoşotise el vorbind întu-

nericului, şi stând din nou umăr la umăr cu ea. Ştiu că suntem de partea unde se află şi Dumnezeu. El nu ne condamnă pentru ceea ce am făcut. Nu mi-e de loc frică. Dar în clipa în care a dispărut frica, a dispărut şi orgoliul meu, forja mea. Nu mai sunt în stare să atac. Nu mă pot apăra decât dându-mă în lături, stând liniştit, aşteptând şi dovedind că am puterea să stau şi să aştept. Dar nu mă apăr atacând. Dacă aş spune: Dumnezeu e cu noi şi pe urmă totuşi aş fugi – ar însemna să-l reneg.

Aşteptase, dar ea nu-i răspunsese. Apoi îşi ridicase capul. Ceafa Madeleinei odihnea pe braţul lui.

— Primeşte-mi spovedania, iubito, spusese el îndoindu-şi braţul şi apropiindu-i capul de faţa lui. Apoi îşi lipi obrazul de părul ei. Sper. Nu ştiu nimic din ce se va întâmpla cu mine, dar sper. Adineauri minţeam când vorbeam despre frică. Si acum mai stăruie frica în mine, dar închid ochii şi mă fac că nu ştiu de ea.

Nici acum nu răspunsese. Urbain îşi trecu vârful degetelor peste pleoapele ei – erau închise.

Recăzuse înapoi pe pernă şi i se păruse că se prăbuşeşte adânc, departe de ea, cu toate că îi simţea ceafa pe îndoitura braţului. Încercase să ia cunoştinţă de propriul său trup, dar fără să şi-l atingă. Simţea căldura trupului în măruntaie, în partea de jos a pântecului; dorinţa de a se drăgosti dar nu şi energia de a săvârşi actul.

— Trebuie să mă spovedesc înainte de-a veni la tine. Trebuie să mă asculţi foarte atent. Trebuie să afli.

— Nu vreau să aflu totul, rosti ea în şoaptă.

— Au venit destule femei la mine, spuse el întors spre trupul ei. Eram înfometat după ele, după mireasma lor, după mişcările lor. Dacă am fost un elev atât de sârguincios la părinţii din Bordeaux, era tocmai fiindcă voiam să termin cât mai repede şi să plec de acolo, să ies, să mă bucur de femei. Am sosit aici cumplit de înfometat. Femeile de aici din oraş mi-au întins mâna şi m-au tras înspre ele. Nu asta doream. Eu voiam să fiu acela care să le atrag. Am căutat scuze şi am găsit. Însă la tina ra-am oprit şi am rămas, draga mea, dar mai înainte...

Se aşteptau în tăcere unul pe celălalt.

— Nu vreau să ştiu tot, şuşoti ea.

— Ce susţin ele acum? vorbi el cu ochii adânciţi în întuneric. Că simţeau pofta trupească îndată ce mă vedeau. Da, preîntâmpinau propria mea poftă. Pe multe dintre ele, a căror faţă nici nu mi-o amintesc, pe care nu le-am atins şi pentru care niciodată nu simţisem niciun imbold – acum le atrage dorinţa ce-o simt după tine, ea se află întipărită pe faţa mea, pe trupul meu. Ce spun ele acum? Una zice că atunci când i-am dat sfânta împărtăşanie m-am uitat la ea atât de intens încât a cuprins-o o dragoste violentă faţă de mine şi a început să tremure din tot trupul. Alta a simţit acelaşi lucru când i-am luat mâna. O a treia susţine că atunci când m-am uitat la ea a rămas ca paralizată, m-a urmat în biserică iar în faţa altarului s-a culcat cu mine.

— Nu mai vorbi despre asta, şopti ea. Nu mai vreau să mai aud despre asta.

— Nu m-am atins de niciuna dintre ele, iubito. Nici nu-mi amintesc de ele. Toate mint. Cele de care m-am apropiat, de care-mi aduc aminte, acelea tac, dar cele de care nu m-am apropiat decât pe jumătate mă urăsc fiindcă n-am mers până la capăt.

— Există multă ură împotriva femeilor în sufletul tău, şoptise ea.

— Nu, dar eu am fost acela care am ales, zisese el cu voce scăzută. De când am devenit matur şi am ştiut ce înseamnă femeia, nu m-am mai lăsat ales.

— Ba da, e multă ură împotriva femeii înlăuntrul fiinţei tale, şoptise ea.

— Da, poate alegerea asta trădează ură împotriva femeii. Dar trebuie să mă asculţi. În jurul meu plutesc poftele lor. Am vrut să devin duhovnicul maicilor ursuline şi al tinerelor fete aflate în grija lor. Am vrut să fiu duhovnicul lor. Ţie ţi-am spus că nu voiam, dar de fapt voiam.

— Îţi doreai şi mai multă nevinovăţie, rosti ea cu vocea mai ridicată.

— Nu ştiu, şuşoti el spre întunericul de sus. Voiam poate să mă pun la încercare, să nu mă ating de ele. Poate mint

spunându-ţi asta. Nu ştiu. Am vrut poate să am ispite din ce în ce mai puternice – pentru a putea rezista împotriva lor. Nu ştiu. Poate.

Urbain îi căutase buzele, dar ea întorsese capul în cealaltă parte. „De ce faci asta? gândise el. De ce faci, cu toate că mă iubeşti? De ce nu ştiu mai multe despre tine?”

Stătuseră astfel întinşi, nemişcaţi. El îşi luase mâna de pe trupul ei.

— Hai, vorbeşte, spusese ea cu voce stinsă.

— E o spovedanie, Madeleine. Caut să mă destăinui ţie cât pot mai pe larg. Am vrut poate să devin duhovnicul maicilor pentru a fi aproape de ele, pentru ca ele să mă ispitească, ca să resimt o poftă trupească pe care apoi s-o întorc spre tine. Mereu, veşnic.

Aşteptase.

— Dacă aş fi devenit duhovnicul lor, poate mi-ar fi stat în putere să salvez totul, continuase vorbind rar. Cred că le-aşi fi putut apăra de demoni.

Aşteptase.

— Nu trebuie să plângi, îi spusese apoi la ureche. E o spovedanie, tu eşti duhovnicul meu, iubita mea. Va trebui să întrebuinţez câteva cuvinte mai murdare pentru ca tu să-ţi poţi face o imagine despre ceea ce se petrece acolo cu femeile acelea posedate de diavol.

— Ştiu, vorbi Madeleine. Dar vorbindu-mi acum despre asta, de fapt cauţi să te sustragi, să te ascunzi. Crezi că eşti omul care le-ai fi putut salva. Poate că te minţi pe tine însuţi spunându-ţi acest lucru.

— Iubito, ascultă-mă, şuşotise el. Mi-a ajuns la ureche că maica Claire a zăcut pe podeaua chiliei şi strigându-mi numele.

Aşteptase.

— Şi acum s-a sfârşit? şoptise ea.

— Nu, răspunsese el cu voce joasă. Când am auzit asta, am avut un fel de satisfacţie.

Aşteptare.

Lunga ei tăcere.

— O nouă forţă, şoptise el.

Tăcere. Dar în timpul tăcerii şi după ce ea luă sfârşit, Urbain îşi dăduse seama că ea plânge. Îşi trecuse buzele peste pleoapele ei, căutând sub gene lacrimile, dar lacrimi nu erau.

— Iubito, şopti el, acum am trecut peste toate. Sentimentul acesta a fost o tentaţie. Senzaţia unei puteri care creşte atunci când pierzi puterea pe care o deţii, atunci când devii duşmănit, îl clipa când începe să-ţi fie teamă că eşti duşmănit. Acum a trecut. Era frica. Acum nu mă mai tem aproape de loc. Nu mai văd să-mi fie frică. În ochii lor eu sunt pierdut, mă urăsc fiindcă sunt pierdut, şi cred că mie mi-e frică de ura lor. Da, că aş fi înfricoşat fiindcă ei mă urăsc. Dar asta îmi redă tăria care mi-a mai rămas şi când o simt nu-mi mai e frică. Plângi. Plângi. Sunt de partea unde se află Dumnezeu, fiindcă mă spovedesc ţie.

Tăcere. Urbain aştepta.

— Primesc spovedania ta, şoptise ea. O primesc ca s-o păstrez înlăuntrul fiinţei mele.

Madeleine întorsese faţa spre el. El aşteptase. Trupul ei urmase mişcarea capului. El îi simţise respiraţia, răsuflarea călduţă, înmiresmată, pe obrazul lui. Mireasmă blândă, femeiască, ce trecea ca o boare peste pleoapele lui.

Aşteptase.

— Deci, nu vrei să fugi? şoptise ea.

— Nu.

— Atunci, vrei să rămân şi eu aici.

— Nu, nu aşa, îi răspunsese el cu gura pe gura ei. Tu e bine să pleci de aici, ca să fii apărată. După aceea te vei întoarce. Chiar dacă eu n-o să mai fiu aici, tu te poţi întoarce lângă prietenii tăi. În felul acesta vei fi aproape de acel care-am fost eu odată. Dar acum vreau să pleci. Mâine dimineaţă. Am încercat să aranjez această plecare. Nu-ţi întârzia prea mult plecarea.

— Atunci, Urbain, noaptea asta e un bun-rămas?

— Nu ştiu, soţia mea, şoptise el cu gura pe ochii ei. Poate îmi va fi dat să învingă. În acel caz, nu e un bun-rămas.

— Soţul meu, spusese ea.

Madeleine îşi schimbă poziţia, întorcându-se mai tare

spre el. Pusese mâna pe trupul lui. Mişcările ei trădau siguranţă, aşteptare plină de încredere.

— Mai vrei să-mi vorbeşti despre asta, şoptise ea. Iubitul meu, soţul meu, mai vrei încă să-mi povesteşti ceva?

— M-au prevenit punându-mă în gardă de două ori, îi răspunse. Mai întâi prin Minet. Apoi a venit un trimis al prefectului de poliţie din Chinon. Acum, Laubardemont e le Chinon.

Şi, după o scurtă aşteptare:

— Nu ne pot pricinui niciun rău. Niciodată n-o să ne poată pricinui atât rău încât dragostea noastră, căsătoria noastră să devină lipsită de sens. Tu nu crezi aşa?

— Da.

Mâna ei înainta spre el. Venea spre el cu o mare linişte, o blândă încredere. Când îşi simţise tot trupul umplându-i-se de o puternică dorinţă, îi dezmierdase sânul. Ea îl cuprinse în braţe, iar când el se aplecă peste ea, îl trase uşor. În aceste clipe de pace, în această linişte adâncă, Madeleine îl simţi venind şi se oferi, mângâindu-l, conducându-l. Şi el veni.

XVII. PROTOCOLUL LUI DANIEL DROUIN (4)

§ 10 (În actuala formă din anul 1634)

Îmi spun deseori că ar trebui să concentrez mai tare materialul protocolului meu, pe care continui să-l redactez. În special acum, după ce pot privi în urmă şi pot vedea tot ce mi s-a întâmplat mie (şi nouă tuturora) mult mai conturat, condensând totul într-un unic tablou de mari proporţii, care ar putea fi o frescă, dar nu e totuşi decât un tablou pe care îl poţi contempla în câteva minute sau câteva ceasuri.

Când stau şi chibzuiesc, ajung la următoarea concluzie: eu nu aspir la un rezumat. Dar aş vrea să scot în evidenţă variaţia în desfăşurarea întâmplărilor. Există nuanţe. Sinteza evenimentelor trece în istorie, lucru de care sunt convins. Însă răsuflarea mea, gâfâielile mele, măruntele mişcări ale vecinilor mei cei mai apropiaţi, a prietenilor şi a duşmanilor mei, n-au cum să intre în istorie decât înecate în noianul de fapte. Eu socotesc că a păstra unele nuanţe şi amănunte importante, aşa cum s-au oglindit ele în propriul meu suflet, e un fel de a-ţi salva viaţa.

Cicero vorbeşte într-un loc despre speranţele lui înşelătoare şi despre gânduri care n-au niciun folos. Eu însă găsesc – înclinându-mă plin de smerenie în faţa umbrei lui Cicero – că toate gândurile pritocite de mine servesc la ceva. Iar asta justifică şi mai mult prezentele mele însemnări.

*

Însemnări din toamna anului 1633

Vinul mi-a dat multe îngrijorări. Din fericire, anul ăsta calitatea lui se arată a fi relativ bună. Dar aici la noi recolta e mică. La Saumur, pare-se, se prezintă mai bine, de asemeni şi la Chinon.

Domnul de Laubardemont e aici. Are să se întâmple ceva. Eu presimt întotdeauna cu mult înainte, când se pregăteşte ceva.

1 nov. 1633

Am fost bolnav, un pic indispus. Stat trei zile în pat. Sunt pe cale de însănătoşire, pot sta în picioare şi să scriu.

Am fost şi eu poftit la ospăţul dat de domnul de Laubardemont la hanul „Lebăda Crucii", printre persoanele cele mai de vază ale oraşului nostru. Am ezitat mult dacă să mă duc sau nu. În după-amiaza zilei m-am pregătit, mi-am îmbrăcat hainele noi, dar când m-am văzut gata îmbrăcat (cu o bună bucată de vreme înainte de ora stabilită), m-a năpădit o puternică îndoială dacă să mă duc sau nu şi am hotărât să fac o plimbare ca să-mi limpezesc gândurile. De ce se află acum, aici, domnul de L? m-am întrebat. Turnurile şi zidurile oraşului nostru pot fi dărâmate chiar dacă el nu ar controla personal cum este scoasă din loc fiecare piatră.

La aceste lucruri şi la altele asemănătoare m-am gândit în cursul plimbării mele. I-am făcut o vizită unicului meu văr, rotarul Mathurin Thiboust, şi Corisandei – soţia lui – care întotdeauna mi-a fost dragă.

Mi-au admirat foarte mult hainele mele cele noi.

În timp ce îmi continuam plimbarea m-am ciocnit de fratele mai mic al meşterului zidar Antoine, Charlot, care nici el nu este mulţumit de desfăşurarea evenimentelor în oraşul nostru. Am hotărât să mergem la cârciumioara tuşii Gaspard, pe unde n-am mai călcat de câţiva ani. Crâşma era înţesată de oameni şi cei mai mulţi m-au recunoscut. Am băut câteva păhărele. Şi atunci deodată am fost cuprins de un dezgust atât de mare la gândul că va trebui să dau

curs invitaţiei domnului de L. Încât aproape mă hotărâsem să nu mă mai duc acolo. Când am părăsit crâşma tuşei Gaspard m-am îndreptat spre casă (hotărât pur şi simplu să dau naibii petrecerea domnului de L. – ceea ce neîndoios e un act curajos, dacă ţinem seama că totuşi într-o oarecare măsură sunt un slujbaş sus-pus). Am luat-o prin partea de jos a oraşului pe străzile înguste, iar apoi în sus, pe strada Pasquin, spre piaţa noastră. Atunci s-a întâmplat să mă strige cineva. Era Michel, ţăranul care îmi dă o mână de ajutor la vie. Se dăduse în spectacol la tuşa Gaspard şi era de-a binelea beat – în felul în care obişnuieşte să se îmbete un ţăran simplu. Pornise şi el la drum umblând în urma mea şi trăgându-şi după el catârul. Căruţa lui era în reparaţie la vărul meu Mathurin Thiboust. De frică să nu-i fie furat catârul (prin oraşul nostru umblă acum o mulţime de oameni dubioşi), Michel îşi cară peste tot după el dobitocul. Însă catârul a refuzat să treacă dealul Pasquin, cu alte cuvinte n-a vrut să treacă *prin faţa* aşezământului maicilor ursuline. M-am întors îndată din drum, m-am alăturat lui Michel ca să-l ajut, dar n-am putut decât constata faptele. Eu nu sufăr de superstiţie în mod exagerat, dar întâmplările mi-au făcut o impresie stranie. Catârul refuza cu îndărătnicie să înainteze. În bezna ce domnea de jur împrejur (doar o singură fereastră era luminată. În apropiere) Michel stătea locului şi bănuiesc că era foarte speriat. L-am liniştit cu câteva cuvinte, iar apoi l-am ajutat să urnească animalul pentru a-l face să depăşească locul „periculos”. Tocmai când reuşisem binişor să-l urnim din loc – căci amândoi suntem bărbaţi destul de voinici – mi s-a întâmplat de-am lunecat şi m-am lovit la cot şi la genunchi. Pălăria mi s-a rostogolit în drum, iar haina, natural, mi s-a murdărit. De aceea nu mi-am continuat drumul spre casă, aşa cum intenţionasem, ca să n-o neliniştesc pe Charlotte – soţia mea, care-i însărcinată – întorcându-mă acasă la o oră atât de puţin înaintată. Drept care m-am înapoiat la vărul meu Mathurin pentru a-mi peria hainele (începuse din nou să plouă) şi după ce mi-am pus costumul în ordine, Mathurin şi cu mine ne-am dus la „Găinuşa” (unde de altfel

eu mai trecusem ceva mai devreme în timpul serii), iar acolo am stat de am sporovăit un timp cu prietenii şi am mâncat câte ceva, fiindcă mi se făcuse foame. O clipă m-a bătut gândul să mă duc la petrecerea domnului de Laubardemont şi să le spun câteva cuvinte care, poate ar fi stârnit ecou în oraşul nostru, dar la o examinare mai temeinică a acestui gând, a-am abţinut şi tare mă bucur acum c-am procedat aşa. Omul nu e bine să facă scandal fără rost şi să se expună la riscuri. Încetul cu încetul m-am despărţit de prieteni şi am mers până la poarta casei mele dus de Michel, care între timp fusese de-şi luase căruţa de la vărul meu Mathurin. În drum spre piaţa noastră m-am hotărât să-l însoţesc pe Mathurin până la moşioara mea.

Când m-am întors de la ţară nu m-am simţit bine şi am stat trei zile la pat. Mă încearcă un fel de senzaţie neplăcută că nu m-am dus la dineul dat de domnul de L. În calitatea mea de slujbaş de stat ar fi fost de datoria mea să fiu de faţă. Am încercat să aflu dacă domnul de L. şi-a exprimat vreo nemulţumire în legătură cu absenţa mea, dar nimeni dintre cei întrebaţi de mine nu ştiu nimic despre aşa ceva.

20 nov. 1633

În ultima vreme am lucrat mult la elucidarea unor afaceri şi ieri seară, simţindu-mă puţintel cam obosit şi abătut, am trecut pe la „Găinuşa” pentru a-mi întâlni prietenii şi să beau un păhărel de absint.

Am vorbit multe şi de toate despre situaţia de aici. Voiam să ştiu ce-au mai aflat. Şi asta fiindcă umblă zvonul că două dintre maicile ursuline, maica Claire şi maica Anne, s-ar fi purtat extrem de ciudat în timpul alungării diavolului ce a avut loc în biserica Bartray. Se pare că maica Claire s-ar fi acuzat pe sine însăşi de-a fi vrut să-l ucidă pe Urbain G., pe care, pare-se, ar fi declarat că-l iubeşte şi ar fi avut legături intime cu el. Iar maica Anne l-ar fi acuzat pe Domnul Dumnezeul nostru de-a fi trezit poftele în trupul ei, precum a acuzat-o şi pe stareţa Jeanne de-a fi silit-o să dea

declaraţii mincinoase. În legătură cu stareţa, se spune că într-o anumită ocazie şi-ar fi exprimat căinţa de-a fi afirmat tot ce a afirmat despre Urbain G.. dar mai târziu şi-a schimbat din nou atitudinea. O fată, pe nume Marie Aubin, a fugit şi locuieşte acum la părinţii ei la Saintonge, iar aceştia nu mai doresc s-o trimită înapoi atâta vreme cât diavolul continuă să le stăpânească pe maicile ursuline. Judecând după toate aparenţele, înfăţişarea oraşului nostru a decăzut, ceea ce mă îndurerează adânc. Părintele Barrot, căruia i s-ar fi interzis exorcizarea de diavoli aici în oraş, se îndeletniceşte acum tot cu aşa ceva, dar la Chinon. Şi posedatele de acolo îl acuză pe Urbain Grainier de aceleaşi fărădelegi ca şi cele de aici. Maicile noastre sunt acum mântuite de un alt exorcizator, părintele Lacet.

Toţi voiau să ştie dacă sunt la curent cu ceva interesant. Am fost foarte precaut, deoarece peste tot se află urechi străine care să te asculte. Încrederea şi siguranţa au dispărut din acest oraş. Mi-am adus aminte că Urb. G. a vizitat de câteva ori – la miez de noapte – pe Madeleine de Brone, care locuieşte la catul de sus al casei mele din piaţa Ste-Croix. I-am povestit asta cu voce scăzută (şi în cea mai mare taină) vărului meu Mathurin. El a râs şi mi-a spus că ştie tot oraşul, sau cam astea i-au fost cuvintele. Mathurin m-a condus apoi până la poarta casei mele. Am vorbit despre vremurile trecute, despre copilăria şi tinereţea noastră.

Mă gândesc câteodată la Séraphique A., care pare a fi tare prinsă în ghearele diavolului. Era într-adevăr... pe scurt, era atrăgătoare. Şi acum e una dintre cele mai puternic stăpânite de diavol...!

23 nov.

M-am hotărât să stau pe acasă câteva seri, să recitesc şi să-mi revăd însemnările. Am stat în preajma copiilor. Charlotte îşi dă toată osteneala cu preparatul mâncării. Şi slujnica noastră e pricepută la gătit.

Câteodată Charlotte face impresia că e melancolică, îi

dau uşor lacrimile. Nu-mi reproşează nimic (şi de fapt nici nu are niciun motiv pentru care să-mi facă reproşuri), însă privirile îi sunt triste. Poate din cauza sarcinei. Femeile sunt doar atât de ciudate în astfel de perioade! O consolez spunându-i că ţin mult la ea.

26 nov. (Cifrat)

Mă gândesc adesea la Ser. A. Am fost în călătorie de serviciu la Chinon în tovărăşia directorului Depozitului de sare...

La bătrâneţe Cicero spunea că fiecare vârstă îşi are propriile ei cerinţe şi funcţii. Bănuiesc c-am să devin o fiinţă foarte armonioasă când voi ajunge la o vârstă înaintată. Aşa-s eu predispus să fiu, în ciuda neliniştii care mă cuprinde câteodată şi a sensibilităţii mele pe care o constat adesea.

29 nov.

Aseară am fost la „Găinuşa” şi m-am întâlnit cu prietenii. Am băut un păhărel sau două de absint, precum şi altă băutură.

Petiot, Dolet şi Charlot (cei doi din urmă au rămas remarcabil de treji – pentru prima dată) m-au întovărăşit până acasă la poartă. Am vorbit în parte despre cele ce se petrec aici şi în parte despre femei de moravuri uşoare. Am luat-o pe strada Pasquin, prin faţa reşedinţei maicilor ursuline. Petiot afirmă că a simţit pe acolo în văzduh o rezistenţă atât de puternică încât abia dacă a putut trece prin faţa clădirii. Într-adevăr, înaintase cu dificultate, dar cred că din pricină că băuse! Eu am lunecat tocmai când să arăt cum Michel şi cu mine am târât catârul pe acolo. Mergeam la deal, braţ la braţ – şi asta înainte de toate pentru a-l susţine pe Petiot. Nu m-am putut împiedica să pronunţ numele lui Séraphique. A. O deplâng din suflet şi aş fi curios să ştiu cum o duce în timpul exorcizărilor – la care nu mai vreau să asist! Nu putem avea o noţiune clară despre felul în care se simt *într-adevăr* fetele.

În piaţa Ste-Croix am propus un „mulţi ani trăiască” în cinstea lui U.G., ceea ce apoi am şi executat. Nu ştiu de ce. A fost o nesăbuinţă deoarece atât Louis Tranchant cât şi ginerele lui, procuratorul regal, locuiesc în piaţă. Soţia mea era trează când am intrat în odaie şi susţine că ar li auzit zbieretele noastre. Mi-a spus că probabil şi Madeleine de B. şi Urb. G. le-au auzit (în caz că U. s-ar fi aflat la acel ceas în locuinţa mai sus numitei).

8 dec. 1633

Ce lucruri se petrec aici!! Mâna îmi tremură în timp ce scriu şi nu aşa cum îmi tremură după o noapte de chef cu prietenii mei. Tremură din cauza unei frământări lăuntrice pe care n-o pot potoli!

Ieri dimineaţă a fost arestat U.G.! Nu de propriii noştri paznici ai ordinei publice ci de poliţia din Chinon, venită aici înadins!

O parte din ziua de ieri precum şi toată seara mi-am petrecut-o căutând să aflu amănunte. Charles Calvet povestea cum că U.G. fusese prevenit dinainte. Domnul de Laubardemont, care a fost plecat pentru scurtă vreme la Paris, s-a întors în ziua de 6, va să zică acum două zile. Adică s-a întors pe tăcute şi a rămas la Chinon. Avea la el un document foarte important. Ch. Calvet mi-a împrumutat o copie după el. E un mandat care-l învesteşte cu cele mai depline puteri, cum nici nu se pot închipui mai depline. A fost emis cu prilejul unui consiliu ţinut la Ruel la 30 nov. în însăşi prezenţa Maiestăţii-Sale Regelui.

N-am decât să-l citez: „Domnul de Laubardemont are depline puteri pentru a deschide un proces împotriva lui Urbain Grainier ca şi a tuturor celor ce îi sunt complici sau sunt amestecaţi în fărădelegile lui şi să ducă procesul până la sentinţa finală fără a fi nevoit să ţină seama de niciun fel de opoziţie survenită sub forma unor retrimiteri a procedurii în faţa tribunalului de competenţă sau prin apărarea susţinută de Grainier...”!!! „Maiestatea-Sa ordonă tuturor guvernatorilor, intendenţilor provinciilor, tuturor

judecătorilor rurali şi din oraşe, tuturor preşedinţilor de consilii regale şi locţiitorilor, tuturor judecătorilor, tuturor primarilor şi consilierilor” etc.. ele... să stea la dispoziţia domnului de L. în toate felurile şi în orice împrejurare, conformându-se instrucţiunilor, pentru a-i îndeplini dorinţele în legătură cu acest caz. Acum domnul de Laubardemont este acela care decide dacă există sau nu demoni!

.....

Iar mi-a tremurat mâna.

Şi eu sunt totuşi un om foarte tare. Am văzut şi am trăit lucruri care nu se pot încredinţa unui jurnal intim ca acesta.

Dar când am scris copia după ordinul de arestare aflat acum în posesia domnului de L. pana n-a vrut să-mi dea ascultare şi caligrafia mea, despre care de altfel toţi recunosc că e clară şi descifrabilă, ba chiar frumoasă, a devenit aproape de necitit.

9 dec.

Urbain Grainier fusese pus în gardă. Se spune că Guillaume Aubin din Chinon, care primise ordinul de a-i aresta pe U.G., l-ar fi prevenit în seara de 6. Urb. G. i-ar fi mulţumit călduros, dar cică i-ar fi replicat că se bizuie pe conştiinţa lui curată în faţa oricărei acuzaţii ce s-ar ridica împotriva lui şi nu socoteşte să aibă vreun motiv real de-a fugi.

Am chibzuit o mulţime asupra acestui „real”.

L-au arestat dimineaţa, în momentul în care ieşea pe poarta casei sale pentru a se duce la biserica Ste-Croix spre a participa la utrenie. G. Aubin i s-a înfăţişat şi s-a înclinat în faţa lui atunci când l-a arestat. În piaţa Ste-Croix, de aici din faţa casei noastre, U.G. Îşi avea adunaţi toţi duşmanii din oraşul nostru. U.G. a primit evenimentele cu multa linişte. Din toate părţile oamenii soseau în goană. Nu eram încă în întregime îmbrăcat, dar ne-am şi dus în faţa porţii dinspre stradă şi am putut vedea şi auzi tot ce s-a petrecut. Cei mai mulţi erau făţiş de partea lui U.G. Strigau cuvinte de c-cară la adresa clanului Tranchant. Charlotte stătea

alături de mine şi avea lacrimi în ochi. Dar când a vrut şi ea să strige, am împiedicat-o, o astfel de ieşire fiind nelalocul ei. Eu sunt totuşi un slujbaş de stat. I-am pus mâna la gură, cu multă blândeţe, fără niciun fel de constrângere, până ce ea s-a liniştit. Din care cauză a fost cam ofensată şi supărată pe mine. E doar însărcinată. Natural, şi eu eram foarte emoţionat, însă mi-am păstrat sângele rece ca de obicei.

Am mai ciugulit câteva amănunte. Mai iutii avuseseră de gând să-l ducă pe Urb. G. la Saumur – căci la noi nici nu poate fi vorba să fie ţinut închis! Saumur însă a fost socotit – se pare – prea apropiat de oraşul nostru. Oamenii se gândesc la starea de spirit de aici de la noi. U.G. are prieteni şi acestora le-ar putea trăsni prin cap ideea nebunească de-a... ei da, ce anume? În schimb, domnul de Laubardemont a dat ordin comandantului străjii oraşului, Jean Poucquet, să-l ducă pe arestat la castelul din Angers, unde se şi află acum.

12 dec. 1633

În momentul de faţă se dezgroapă din nou tot trecutul lui U.G. Se înţelege, s-a făcut o descindere cu percheziţie la locuinţa lui. Ch. Calvet – sursa mea de informaţii – povesteşte cum că domnul de L. personal a fost de faţă şi şi-a băgat nasul peste tot încercând să adulmece vreo urmă. Pare-se că s-a găsit la U.G. o scriere despre celibatul preoţilor şi un pamflet împotriva cardinalului, lucrări care, se susţine, ar fi fost scrise de U.G. (cred că ambele trebuie să fie lecturi foarte interesante).

Am avut foarte multe de făcut în ultimele zile – întocmiri de acte şi altele – dar aseară am fost la „Găinuşa” pentru a-mi întâlni prietenii. De fapt e o atitudine îndrăzneaţă din partea mea să frecventez acest local, însă nu mă pot împiedica să nu mă duc, cu toate că cei mai vechi prieteni ai mei şi unica mea rudă sunt hughenoţi. Simt parcă din partea lor o anumită rezervă faţă de mine. Dar ei mă cunosc şi ştiu ce fel de om sunt. Aşa cel puţin s-ar putea

crede.

Puţin mai devreme, în timpul serii, am fost la vărul meu Mathurin Thiboust şi la soţia lui, Corisande. Cor. s-a arătat cam acră cu mine şi a emis unele păreri pe care nu găsesc util să le consemnez aici. Pe scurt, m-au durut cele spuse de ea. Dar pentru a şterge această impresie, cel puţin aşa cred, şi ca să facă uitată această întâmplare Mathurin a scos cel mai bun vin pe care-l are, într-adevăr un vin ales. Eu deocamdată n-am unul mai bun. Sper însă să obţin şi eu cu timpul un vin tot atât de bun. Ei, şi am vorbit despre cele ce se petrec aici iar eu am ţinut un fel de pledoarie întru apărarea felului echilibrat în care mă comport. Până la sfârşit – în urma efectului pe care l-au avut cuvintele mele – Corisande a dat de înţeles că pricepe poziţia expusă în care mă aflu, chiar dacă nu poate întotdeauna fi de acord cu felul meu de a fi „precaut”. Ne-am despărţit din nou prieteni.

Mathurin m-a întovărăşit la „Găinuşa” unde am stat un timp şi am discutat cu ceilalţi. Cei de acolo se exprimau în cuvinte tăioase şi, trebuie să recunosc, destul de riscante. Eu ştiu prea bine ce înseamnă mandatul ce-l însărcinează cu depline puteri pe domnul de L.!

Mathurin m-a condus până la poarta casei mele. În drum am vorbit despre timpurile trecute când eram copii şi tineri. „Dacă n-ar fi existat afurisitele astea de ziduri!” a izbucnit M. când am ajuns la înfruntarea ce-a avut loc pentru ziduri şi fortificaţii. I-am atras atenţia că noi eram acei ce le apăram şi că ele apăraseră în repetate rânduri oraşul nostru, îi apăraseră pe părinţii noştri şi ne apăraseră pe noi. „Ele atrag încoace demonii! a izbucnit vărul meu din nou. Acum demonii sunt acei care dărâmă zidurile noastre!” Am continuat să susţin că zidurile au fost o excelentă apărare pentru oraş şi atât el cât şi eu ne opusesem la dărâmarea lor. Atunci el mi-a răspuns cu câteva cuvinte care, după părerea mea, sună cam ciudat. „Nimic nu poate apăra pe om împotriva oamenilor”, a spus el. S-a oprit şi a strigat cu voce tare, ba a răcnit chiar: „Nu, nimic!”

Cuvintele lui nu se explică decât prin faptul că era cam

băut.

22 dec. 1633

Găsesc că lumea devine din ce în ce mai sumbră. E o stare de spirit care se explică poate şi prin faptul că suntem la sfârşit de toamnă.

Mama şi fraţii lui Urb. G. precum şi mulţi alţii umblă să-l elibereze. Mad. de Brone ar trebui să plece într-o călătorie (aşa socotesc cei de pe aici), însă ea nu părăseşte oraşul. Slujnica noastră, care pentru moment îi găteşte şi îi duce mâncare, spune că mănâncă foarte puţin. Păcat – o hrană bună, în astfel de momente, e izvor de energie. Ba, chiar şi altminterea. Toată ziua stă închisă în casă, dar seara târziu iese. Mama lui Urbain Grainier (cu ajutorul fraţilor lui) a întocmit un lung memoriu pe care l-a adresat domnului de Laubardemont. Ea luptă. Încearcă să recuze pe domnul de L. şi pe martorii lui. Domnul de L., presupun eu, nu face decât să pună deoparte cererile ei. El îşi are mandatul lui. Noi cei care am putut citi documentul înţelegem foarte bine însemnătatea mandatului.

Aseară am fost la „Găinuşa”. Mă consuni foarte mult; vreau să zic, mă consumă gândul la ceea ce în curând o să se întâmple la noi în oraş.

30 dec. 1633

Mai e puţin şi anul va lua sfârşit.

Pentru oraşul nostru a fost un an încărcat de întâmplări pline de importanţă. U.G. continuă să stea închis la Angers. Se cercetează întreg trecutul lui – care şi mai înainte a fost atât de minuţios cercetat – şi se scormoneşte după ceva care să servească în actuala circumstanţă. Vechile mărturii împotriva lui vor deveni iarăşi valabile. Chiar dacă au fost date sub exercitarea unei presiuni şi sunt sperjure.

Îmi simt inima neliniştită. Ar trebui poate să mă comport cu mai multă fermitate decât o fac şi să-mi spun părerea mai pe şleau (părere pe care de altfel toţi prietenii mei o

cunosc). Dar la urma urmei sunt slujbaş de stat.

U.G. zace într-o pivniţă a castelului din Angers, întruna din celulele dinspre partea de vest, de unde se poate zări Loara. Am fost o dată la castelul din Angers şi îmi amintesc că vizitarea celulelor şi privelişte a pe care ţi-o ofereau cei închişi acolo m-au întristat.

Ieri după-amiază, după ce-am părăsit cancelaria unde lucrez, am fost tentat să mă duc direct la „Găinuşa” pentru a mă întâlni cu prietenii. Dar mi-am învins tentaţia, în schimb am făcut o plimbare de-a lungul rămăşiţelor zidurilor noastre, de la poarta Bartray până la poarta Chinon.

Aveam impresia că demonii şedeau pe mormanele de piatră şi ţipau la mine. Îmi părea că văd zidurile căzând sub greutatea lor. Zidurile astea, care nu mai au niciun apărător. Sau oare să mai aibă ele apărători?

Mi-a fulgerat deodată prin minte că odată va trebui să fac rezumatul acestui caz şi să-l înfăţişez posterităţii.

Am căzut pradă unei stări de spirit atât de sumbre încât am luat de îndată drumul spre casă. Charlotte, soţia mea, a remarcat cât de abătut şi de trist sunt şi şi-a dat osteneala să pregătească o cină foarte bună. Tocmai cumpărase rinichi de viţel, care îmi plac atât de mult.

În timp ce mâncam am stat de vorbă îndureraţi. În ultima vreme Charlotte plânge prea uşor. Am vorbit câte ceva despre viitorul copiilor noştri. Ea este îngrijorată de soarta lor în această lume lipsită de securitate în care trăim, dar am liniştit-o cu câteva cuvinte bine gândite despre forţa pe care o constituie în ea însăşi orice dezvoltare şi despre procesul de umanizare şi civilizare a societăţii, mereu mai puternic.

Mai târziu, seara, m-am dus la vărul meu Mathurin Thiboust, iar după ce am stat un timp la el, Mathurin şi cu mine am traversat de ne-am dus la „Găinuşa”. Petiot şi Dolet erau acolo, dar nu şi Antoine şi Charlot, pe care i-aş fi întâlnit cu mare plăcere. Se zice că amândoi se vor muta în oraşul Cardinalului, unde este nevoie de zidari. Mathurin m-a întovărăşit până acasă la poartă, ceea ce a fost drăguţ

din partea lui. Am sporovăit despre tinereţea noastră şi despre copiii noştri – despre cei morţi – şi apoi despre viitor. I-am spus ceea ce îi mai spusesem şi mai devreme în acea seară: toate evenimentele ar trebui adunate şi puse la dispoziţia posterităţii în toată goliciunea lor grăitoare. El e de părere că eu sunt acela care ar trebui să adun toate faptele, cu toate datele precise pe care le cunosc în legătură cu această cauză la care noi toţi ne gândim într-una, etc. I-am răspuns că mă şi gândisem la asta.

A spus un lucru ciudat (e şi-un pic filozof, cu toate că îi lipseşte o cultură mai înaltă): „Acum, când zidurile sunt dărâmate, priveliştea e mai largă, mai liberă”. I-am răspuns: „Oraşul nostru nu mai e atât de bine apărat, asta vrei să spui?” – „Vreau să spun că priveliştea e mai urâtă, dar poţi vedea până mai departe”, mi-a zis.

L-am rugat să mă urmeze în casă. Am stat în sufragerie şi am băut un păhărel din cel mai bun vin alb pe care-l am. Între timp o auzeam pe Mad. de Brone umblând de colo până colo prin odaia ei de culcare. Am vorbit cât am putut de încet. I-am arătat lui Mathurin câte ceva din ce-am scris în ultimul timp în jurnalul meu. Nu sunt multe pagini.

Aş vrea să amintesc că a preţuit darul meu de-a expune atât de limpede faptele. Din păcate am stat până foarte târziu şi am băut câteva pahare. Nu ştiu când a plecat. Eram tare obosit şi am adormit. Dimineaţa, în tot cazul, eram culcat în patul meu.

XVIII. DEPRINDEREA TĂCERII

(Din hârtiile aparţinând lui Urbain Grainier, datate 1634)

Voi fi în stare acum, la vârsta de 44 ani, să arunc o privire asupra acestui oraş, care a devenit al meu – anume o privire asupra acelor fapte care mă vor duce la rug? Mi-au trebuit şaptesprezece ani – de la 1617 până în această primăvară a lui 1634 – ca să ajung aici unde mă aflu acum. Şi în ciuda acestui îndelungat răstimp, încă n-am izbutit să înţeleg ce se întâmplă cu mine.

Stau în grija şi paza soţilor Bontemps, într-o casă, sus, sub acoperiş. O închisoare special amenajată pentru mine. Locuinţa asta din strada Pasquin, chiar vizavi de casa demonilor, aparţine fratelui meu întru credinţă, canonicul Jehan Minet. Când m-au luat de la Angers, am fost adus aici. Ferestrele au fost zidite, lumina îmi vine numai printr-o mică deschizătură zăbrelită, doar aşa îmi dau seama dacă e zi sau noapte. În faţa căminului au fost puse bare de fier, ca să nu fug pe acolo. Căminul a fost stropit abundent cu apă sfinţită. Nu mi s-a dat niciun fel de pat, ci numai paie pe podea. Ca în toate casele vechi din oraşul nostru, şi aici sunt şobolani.

Guillaume Aubin a fost cel care a venit de m-a ridicat. A fost amabil. Mulţi au fost amabili. Canonicul Pierre Bacher s-a arătat îndatoritor şi mi-a fost de ajutor.

La Angers n-am dus-o greu. Mama mi-a putut trimite lucruri şi hârtie, cât de cât. Şi chiar dacă acest vechi castel, mare şi greoi, apăsa cu toată vechimea şi greutatea lui asupra mea şi era pentru mine ca un mormânt închizând o fiinţă vie, eu totuşi mai speram.

La 4 februarie a sosit la Angers acel om pus pe dărâmat ziduri şi care mă smulge şi pe mine ca pe o piatră din zid,

acel Laubardemont. A venit să mă viziteze. Îl însoţeau şi câţiva ajutori de-ai lui. Urma să-mi ia un interogatoriu. Am refuzat să răspund la anumite întrebări. Mi-a arătat un exemplar al manuscrisului „Celibatul preoţilor” şi m-a întrebat dacă recunosc a fi autorul acestei scrieri. Am răspuns da. A întrebat dacă fusese scris pentru Madeleine. Am răspuns nu. A stat până în ziua de 11.

Îmi dau seama că nu voi izbuti să-mi scriu până la capăt propria biografie. De-o fi să mor în curând, voi apuca totuşi să scriu o bună parte. Dacă însă mă eliberează şi-o să pot pleca într-o călătorie (demult visez să plec într-o călătorie), nu voi mai reuşi s-o scriu. Pare a fi un paradox, dar dacă am să mor peste puţin timp, oamenii vor fi siliţi să-mi citească şi mai atenţi însemnările despre motivul care m-a adus aici, şi în acest caz autobiografia mea va răzbate singură din hârtii. Toate cuvintele vor căpăta un înţeles mai adânc şi mai larg prin faptul că sunt definitive şi nu pot fi retuşate prin adăugarea altor dovezi sau contradovezi, prin alte şi alte motivări şi fapte. Cititorul, care nădăjduiesc că-mi va parcurge scrierea peste cincizeci, o sută sau trei sute de ani, va trebui ca, prin toate aceste impreciziuni, să-şi croiască anevoie drum pentru a ajunge la acea limpezire la care eu personal nu am putut ajunge. Va trebui să se regăsească între toate acele aluzii, printre acele tărâmuri vaste, întunecoase, ce se află între informaţiile pe care le denumim fapte. Pe acest drum se poate afla adevărul despre mine. De fapt, la urma urmei nu există nimic altceva la care să poţi ajunge decât la adevăr.

Nimeni în viitor nu mă mai poate judeca din moment ce sunt condamnat şi nimic nu mă va mai putea dezvinovăţi dacă justeţea acuzaţiilor se va confirma.

Vreau să zic: dacă vei găsi această confirmare a sentinţei în propria-ţi fiinţă. Adevărul va ieşi la suprafaţă şi atunci acest material, aceste indicii, vor deveni bogata mea autobiografie. Dacă voi fi pus în libertate, aceste însemnări vor deveni inutile, lipsite de sens, căci ele presupun tocmai moartea acelui om care le-a scris. Fără acest lucru foaia de

hârtie se ofileşte. De va fi să mor curând, toate faptele din jurul morţii mele vor ajunge să domine autobiografia, ele vor spori puterea cuvintelor mele. După ce voi fi mort, cuvintele mele vor fi irevocabile. Aşa să fie oare, sau nu?

Mobilurile zidurilor

Moş Bontemps intră cu mâncarea:

— Uite mâncarea.

Îl cunosc de multă vreme. Mai întâi ca un om neînsemnat, ca paracliser, pe lângă care treci fără să-l iei în seamă. Acum e paznicul meu şi personaj principal aici. E bătrân şi, lucru ciudat, şchiop. Mulţi au mai şchiopătat în jurul meu. Nasul îi este umflat de băutură, obrajii lui buhăiţi sunt întotdeauna acoperiţi cu un strat vizibil de grăsime. Are ochi mari, injectaţi cu sânge, morţi. În urechi: şi nas îi cresc smocuri de păr cărunt. Îşi dă seama de mirosul meu (care acum trebuie să fie insuportabil) aşa cum şi eu îmi dau seama de mirosul lui (un miros respingător) şi-mi pricepe cuvintele aşa cum şi eu le pricep pe ale lui: (josnice). Îşi memorează fiecare cuvânt pe care-l rostesc: Soţia lui aleargă îndată la maicile ursuline şi dă raportul. Iată cum creează ei adevărul despre mine şi adună fapte în legătură cu mine.

Într-o zi mi-a spus:

— Na, uite ce-ai păţit din pricina zidurilor tale!

Nu sunt zidurile mele. Dacă-mi cercetez inima, raţiunea şi dorinţele, din toate acele ziduri nu se mai află nimic rămas acolo. Odată am spus: Nu trebuie să fie dărâmate zidurile şi turnurile, e inutil. Zidurile oraşului sunt frumoase, mi-am spus, turnurile noastre (căci eu consideram oraşul ca fiind al meu) sunt frumoase. Nu are niciun rost să fie dărâmate.

Nu exista alt simţământ mai adânc faţă de ele.

Acum apăr (de aici, eu, cel ce am pierdut partida) nişte ziduri pe care nu le iubesc, în care nu cred şi care nu-mi spun nimic altceva decât că au fost şi sunt ziduri împrejurul

unui oraş. Devenisem o piedică pentru cei ce voiau să le dărâme. Dar dacă ei s-ar fi cercetat pe sine înşişi ar fi descoperit că nu le eram niciun fel de piedică – sau numai o mică piedică. Ei însă n-au făcut asta.

Bontemps spune: „Iaca şi mâncarea! Poftim ce răsplată pentru zidurile lui!”

Mama mea, fraţii mei, prietenii mei întocmesc lungi memorii în care întreg „cazul” meu este trecut în revistă. Toate atacurile puse la cale împotriva mea în decursul anilor au fost respinse de felurite curţi de judecată, bisericeşti şi civile. Fapte moarte. Acum faptele reînvie pe buzele sperjurilor. Când fratele meu René a fost la Paris pentru a decide Parlamentul să preia cazul meu şi să cerceteze toate faptele, a fost arestat. Tot atunci au fost predate domnului de Laubardemont dovezi în favoarea mea, dar el a rupt toate hârtiile în bucăţele.

Într-o zi au sosit cinci oameni care-şi ziceau doctori şi mi-au cercetat trupul. M-au împuns cu ace, pentru a vedea cum reacţionez. Voiau să ştie dacă puterea mea demonică mă putea face insensibil.

Au fost descoperite semne demonice pe trupul meu. Mi-au fost cercetate testicolele şi anusul. A fost foarte dureros.

Aşa-zişii medici erau conduşi de duşmanul meu Lannoury, care e într-adevăr medic. Ceilalţi nu erau decât felceri, farmacişti, vraci şi şarlatani. Câţiva din viitorii mei judecători erau şi ei de faţă. Au privit semnele demonice de pe trupul meu. Stăteam complet gol în faţa lor. În uşă stătea baba Bontemps şi se uita şi ea. Jos (la parter au fost puse de pază câteva străji orăşeneşti) era linişte. Ascultau.

După ce-am urlat, tăcerea a devenit şi mai adâncă.

Acestea sunt faptele în legătură cu mine.

Ce-o fi acolo, mişcându-se în lumină şi întuneric? Procesiuni ce se duc de la o biserică la alta, pe unde sunt alungaţi demoni, unde se fac exorcizări. Se strigă şi se acuză. Unii se comportă mânioşi ca Barrot şi Minet, alţii

aşteaptă ca Laubardemont, iar femeile sunt jertfele care ţipă denunţându-mă că eu aş fi cel care le-am dat flori şi ghimpi.

Ochii mei tulburi nu pot vedea, dar eu pot auzi ecourile. Foşnet de hârtie; se rup, se ascund şi se ard hârtii – şi se ticluiesc alte documente. Demonul Asmodeus a aşternut o scrisoare adresată stareţei Jeanne. Bărbaţii şuşotesc, femeile plâng zgomotos, în hohote.

Iar şobolanii ronţăie.

O luptă pentru ziduri şi turnuri?

Se aud loviturile de ciocan şi scrâşnetul mistriilor, în timp ce prefac ferestrele în ferestruici zăbrelite de închisoare. Dacă stai şi asculţi, auzi timpul curgând, curgând, lună după lună. Aud căzând zidurile, blocuri de piatră de calcar şi tuf prăvălindu-se greoi şi zgomotos în iarba verde sau uscată a şanţului ce înconjoară oraşul.

Eu însă, care privesc cele ce se întâmplă cu o distanţare de şaptesprezece ani, nu mai văd lupta ce se dă pentru ziduri. Ea e o cantitate neglijabilă, doar un accesoriu. Văd numai bătălia care se dă în jurul persoanei mele.

L-am ajutat pe guvernatorul nostru şi am fost de partea lui. Şi el a vrut să împiedice dărâmarea zidurilor, şi el dorea ca turnurile să rămână în picioare. Acum zidurile sunt dărâmate şi din douăzeci de turnuri n-a mai rămas decât unul. Pe acesta îl mai apără încă, fără speranţă. Sau poate nu fără speranţă? O dată cu zidurile se prăbuşeşte şi propria lui putere. O dată cu zidurile şi turnurile a dispărut şi frumuseţea. O dată cu mine se prăbuşeşte puterea. O dată cu mine dispare şi ceea ce femeile socotesc a fi plăcere şi frumuseţe. Acele turnuri care cad stârnesc adeseori ură. Iar ura nu se întoarce întotdeauna împotriva celui care dărâmă turnul ci împotriva turnului însuşi. Nu căderea sau dispariţia lui îţi trezesc ura, ci faptul că nu se mai află acolo, ademenindu-te: îl urăşti fiindcă nu mai ai un turn care să se înalţe peste păduri şi câmpii, îl urăşti fiindcă nu-ţi mai exerciţi puterea dominatoare asupra lui.

Femeile visează despre turnuri. Visele bărbaţilor sunt vise pline de invidie despre turnurile primejdioase, pu-

ternice, ale altor bărbaţi.

Madeleine a fost arestată timp de două zile şi a stat închisă acasă la Pierre Milouin, care a urmărit-o mulţi ani ca un câine bântuit de speranţe până ce a început s-o urmărească aşa cum un soldat beat urmăreşte o paţachină. Pe vremea aceea striga în urmai ei pe stradă: „Deşănţata, deztrăbălato!”

Da, la el acasă a stat ea închisă timp de două zile. Însă bailli-ul Cerisay, fraţii Calvet şi alţii au reuşit s-o elibereze.

Demonii maicilor ursuline au acuzat-o de vrăjitorie. Şi-au întors ura împotriva ei. Demonii îi duc dorul. Demonii susţin că se culcă cu ea.

Maicile ursuline, cele posedate de diavol, în timpul unor şedinţe publice mimează cum şi ce se întâmplă când demonii se culcă cu Madeleine. Bontemps a spus:

„Două zile a stat la domnul Milouin, frumoasa. Două zile şi două nopţi – auzi mătăluţă? Două zile şi două nopţi în cap!... Şi Milouin, mort cum e după femei! Două zile şi două nopţi! Eh! şi-o fi căpătat şi ea o porţie s-o sature. Acu, că nu mai e nimeni cin’ să-i dea câte ceva... câte ceva din ce-i trebuie. P-ormă i-a fost de-ajuns şi s-a descotorosit de ea. Dar două zile şi două nopţi!... Milouin arăta dărâmat de tot, auzi matale! Nu răspunzi, ai? Uite mâncarea.”

Acum, de când zidurile nu mai există şi de când n-a mai rămas în picioare decât un singur turn în acest oraş pe care l-am numit al meu, caut adevăratele motive.

Odată, de mult, mi-ar fi plăcut să fiu duhovnicul maicilor ursuline.

Am recunoscut faţă de Madeleine acest lucru.

Odată, demult, s-a întâmplat ceva cu tânăra domnişoară Tranchant. Mi-a fost indiferent incidentul.

Am recunoscut acest lucru faţă de Madeleine.

Odată, de mult, m-am răzbunat pe farmacistul Golet şi pe Jacques de Chasseignes şi pe mulţi alţii şi am reuşit să obţin condamnarea lor pentru jignire adusă onoarei şi false acuzaţii.

Am recunoscut acest lucru faţă de Madeleine.

Odată, de mult, am fost învingător şi am intrat în oraş călare, cu o ramură de laur în mână, şi am simţit o mare satisfacţie.

Odată, demult, am fost atacat de Milouin, care o iubea pe Madeleine, şi de Jacques de Chasseignes, care şi el o voia pe Madeleine. Îmi amintesc că am simţit o mare mulţumire de-a fi un bărbat atât de frumos şi chipeş, încât alţii să mă urască de moarte.

Am recunoscut acest lucru faţă de Madeleine. Ea însă mi-a răspuns că ştia toate astea mai dinainte.

Iunie

Natural, ştiu o mulţime de lucruri despre adevăratul mobil: ei, duşmanii mei, vor să aibă dreptate. Dar pentru ca să poată avea dreptate, trebuie ca eu să nu am dreptate (iar până la urmă e vorba de dreptul la viaţă). Nu importă în ce fel mi se face o nedreptate. Oare?

Atâta vreme cât ei au puterea asupra vieţii, mie nu mi se va da „dreptate" şi li se va da lor „dreptate".

Dacă lui Minet (în a cărui casă stau închis) nu i se dă dreptate, atunci nici maicilor ursuline nu li se dă dreptate. Dacă lui Minet şi maicilor (şi călugărilor) nu li se dă dreptate, atunci nici lui Tranchant, nici Partidei Dărâmătorilor şi nici lui Laubardemont nu li se dă dreptate. Dacă lui Laubardemont nu i se dă dreptate, atunci nici Cardinalul nu are dreptate şi dacă Excelenţa-Sa nu are dreptate, atunci nu i se dă dreptate Regelui şi Franţei. Dacă Franţei nu i se dă dreptate, atunci întregului nostru pământ nu i se dă dreptate. Şi dacă întregii lumi nu i se dă dreptate, atunci nici Dumnezeu nu are dreptate, din moment ce el este acela care a creat lumea şi i-a dat conţinut. Şi dacă lui Dumnezeu nu i se dă dreptate, atunci demonii au dreptate. Iar dacă demonilor li se dă dreptate, în ceea ce grăiesc prin gura maicii Jeanne şi a celor stăpânite de diavol, atunci – da, atunci, nu am eu dreptate!

Şi-acum mai râd de logica asta, e copilăroasă! Dar şi primejdioasă, fiindcă e accesibilă, este atât de uşor să ţi-o

însuşeşti. Atunci când mi se aplică mie, când o încerc pe pielea mea, doare. Şi atunci ţip.

Încerc să-mi impun tăcerea faţă de cele ce se petrec şi cele ce vor veni. Sau mă gândesc: Când va veni partea cea mai rea din ceea ce îmi pregătesc ei, atunci eu demult voi fi urlat. Şi va fi lipsit de sens să mai urlu. Abia atunci aş fi putut vedea în ce măsură mi-a folosit urletul să-mi îmbunătăţesc starea, s-o fac să-mi fie mai puţin dureroasă. Or, aceste posibilităţi nu mai există acum. Drept care e mai bine să mă abţin a mai urla. Iată deci logica mea, ce-i drept copilăroasă. Şi doare.

Bontemps a observat că m-am tăiat la deget când am împrumutat cuţitul lui pentru a tăia pâinea tare ce mi se dă. Cuţitul a lunecat. M-am ales cu o zgârietură la încheietura degetului gros. Durea. Am dus rana la gură şi am lins-o. Apoi, în timp ce mestecam pâinea, am uitat de rană.

Două zile mai târziu demonul Asmodeus, prin intermediul gurii maicii Jeanne, a afirmat cum că eu aş fi semnat un pact între el şi mine, cu propriul meu sânge.

Când medicii s-au reîntors aici şi m-au examinat au găsit rana. Uitasem de cuţit şi am spus că mă zgâriasem cu un ac. O întâmplare nefericită. Nu, o mică fatalitate. N-au găsit nici urmă de ac ci numai o minciună, minciuna mea. Abia după aceea mi-am adus aminte de cuţit şi mi-am schimbat declaraţia. S-a adeverit deci că minţisem şi căutasem chipurile un subterfugiu.

Dar asta nu e vreo logică nouă, ci propria mea logică. Iar dacă logica mea (care-i şi a lor) dă greş, atunci Dumnezeu încetează de-a mai exista pentru mine. Atunci rămân singur şi singurătatea n-am s-o pot suporta.

După ce m-au examinat cu de-amănuntul şi după ce m-au pregătit, am reuşit să aflu cum se pregătiseră pe ei înşişi.

Au venit înarmaţi cu o hârtie de la preaînvăţata şcoală a Sorbonei în care se recunoştea că aici, în oraşul pe care eu îl denumeam al meu, demonii îşi poartă cabala fără nicio posibilitate de tăgadă. Ei îşi bazau certitudinea pe urmă-

toarele fapte: trei dintre femeile posedate fuseseră ridicate în aer la trei picioare deasupra capetelor exorcizatorilor şi privitorilor de către o mână invizibilă şi au rămas atârnate acolo preţ de mai multe minute. Toţi ştim că e o scorneală. Sau poată nu e o scorneală? Toţi spectatorii *laolaltă* (aşa se afirmă) au văzut acest miracol. Dar fiecare în parte (aşa susţin zvonurile care au parvenit până la mine) n-a văzut nimic altceva decât nişte femei care zăceau lungite, urlând şi zbătându-se.

Dacă aş fi putut obţine hârtiile şi să le fi citit înainte ca ele să fie înmânate spre studiere domnilor celor învăţaţi, le-aş fi atras atenţia că aşa ceva nu a avut niciodată loc aici. Dar aş fi făcut-o cu îndoială în suflet. Hârtiile, procesele-verbale falsificate nu mi-au fost însă arătate. Ca urmare, cei de la Sorbona şi-au putut întemeia punctul lor de vedere pe fapte luate sub jurământ. Faţă de fapte atât de puternic întemeiate eu însumi aş fi eliberat o dovadă în legătură cu cele întâmplate, arătând, fără putinţă de tăgadă, că demonii au fost cei ce-au acţionat.

Acei care mă vor judeca pot avea conştiinţa curată. Ei nu mă mai văd pe *mine,* abia dacă mai văd cazul şi circumstanţele, ei nu mai văd decât dovada. Iată logica de care facem uz. Este de altfel şi propria mea logică, nici nu există alta.

Apoi se discută dacă Diavolul minte sau spune adevărul atunci când slujitorii bisericii, exorcizatorii şi alungătorii de diavoli numiţi de episcopul din Poitiers îl silesc să vorbească prin gurile celor stăpânite de Necurat. Iată cum sună una dintre teorii: Diavolul minte – doar se ştie cât de viclean e! Faptul acesta mi-ar putea fi salvator. M-aş putea salva graţie minciunilor Diavolului. O altă teorie afirmă că puterea Bisericii e atât de mare încât, de frica ei, Diavolul rosteşte adevărul când mă numeşte prinţul demonilor din acest ţinut.

A te îndoi de puterea Bisericii înseamnă a blasfemia. Aceasta au declarat-o în mod formal atâţia oameni învăţaţi. Eu unul am scos în evidenţă faptul că, în calea pe care o urmează orice creştin, îndoiala există întotdeauna şi că nu

o dată sfinţii au fost copleşiţi de îndoială. Or, s-a spus că părerea asta ar fi blasfematorie.

Aici rămân ţintuit locului. Mă plec în faţa puterii Bisericii, dar aş vrea să cunosc adevăratul punct de vedere al Bisericii. Şi pe acesta nu voi reuşi să-l cunosc atâta vreme cât Sfântul Părinte de la Roma tace.

Dacă nu mă plec, îl pierd pe Dumnezeu. O dată mi s-a năzărit un gând (poate că nici nu era blasfematoriu?) – oare îl poţi sluji pe Dumnezeu fără să te pleci în toate, acceptând orice? Cu Isus Cristos mai poţi discuta. Tocmai cu el da, cu sfinţii însă nu. În dumnezeirea lui există omul. Sfinţii, înainte de a fi ajuns ceea ce sunt, au fost mai întâi oameni. Ei sunt imobilizaţi în starea asta de sfinţenie şi cu ei nu se poate discuta. Îşi petrec timpul agăţându-se de o credinţă de neclintit, oarbă, pe care au avut-o şi care le-a îngăduit să pătrundă în cercul sfinţilor. Fără de ea sunt pierduţi, chiar şi-n sfinţenia lor. Cu fiul Domnului, Isus, se poate discuta. Poţi dovedi fapte şi aduce noi fapte întru apărare, poţi să cercetezi stările sufleteşti ale sufletului omenesc şi cerinţele trupului. Cu Dumnezeu-Tatăl nu poli discuta. Cu Laubardemont nu poţi discuta. Cu Cardinalul nu poţi duce o discuţie în timpul căreia să-l sileşti să schimbe ceea ce el consideră a fi (pentru propăşirea ţării) fapte utile. Deci demonii spun adevărul. Dacă eu nu mă plec şi recunosc acest lucru – nu fac decât să confirm şi mai mult că ei sunt cei ce spun adevărul.

Demonii

Într-o zi au venit de m-au luat şi m-au dus la mânăstire, chiar aici peste stradă, iar apoi am fost conduşi în procesiune – eu şi cele posedate – de la casa lor până la biserica pe care mai înainte, dintre toate bisericile de aici, o consideram că-mi aparţine cel mai mult: Sainte-Croix.

Noi toţi suntem în egală măsură vinovaţi, gândeam eu în timp ce mergeam în procesiune în urma exorcizatorului, a episcopului Roche-Pozay, a colegilor mei, a lui Laubardemont şi a tuturor judecătorilor.

Eram înconjurat de strajele orăşeneşti, iar într-o parte îl aveam pe moş Bontemps şi de cealaltă pe notarul Nozay. Pe străzi ieşise multă lume. Vedeam feţe pe care le recunoşteam, oameni cărora le făgăduisem să-i îngrop şi copii pe care îi botezasem. Multe feţe exprimau o cumplită ruşine. Câţiva mi-au surâs. Auzeam interpelări – vai ce slab e, ce prost arată – şi atunci mi-am îndreptat spat feri şi am mers drept (ceea ce era foarte obositor).

Căutam acea faţă care ştiam că nu va fi acolo. Mai multe feţe arătau triumfătoare. Şi propria mea faţă a arătat cândva triumfătoare, mă gândeam. Acum e rândul acestor feţe. Dacă nu mor în clipa triumfului, lumina ce le animă se va stinge. E ultima rază de lumină în care se oglindeşte Ziua. Mai devreme sau mai târziu se stinge lumina tuturor feţelor ce au purtat întipărit triumful.

Am căutat o faţă pe care să se citească blândeţea: nu teama, nu triumful, ci blândeţea. Când am ajuns sus lângă piaţă şi când nu mai erau decât câteva sute de paşi până acolo, la una dintre ferestrele casei fostului procurator regal Louis Tranchant am zărit o faţă. Era aceea a fiicei sale Philippe, care stătea acolo, cu toate că ea şi soţul ei, actualul procurator, locuiesc într-o casă cu vedere minunată, de cealaltă parte a pieţei. Stătea acolo pentru a mă vedea. Faţa ei nu exprima ură, nu exprima milă; era o faţă golită de orice expresie. Văzând-o am simţit un fel de gratitudine.

La altă fereastră dând spre piaţă, la catul de sus al casei lui Danie! Drouin, nu se afla nimeni. Am simţit o adâncă gratitudine pentru această absenţă.

M-au rugat să conjur demonii. Episcopul de Poitiers, pe care Cristos avea să-l desemneze drept duşman al meu, dar pe care Biserica şi poate Dumnezeu îl numeşte fratele şi superiorul meu, vroia în sfârşit să se convingă dacă există cu adevărat acei demoni, în care el de altfel crede nestrămutat.

Înainte de-a începe, l-am rugat pe episcop să mă binecuvânteze. Mi-a aruncat binecuvântarea, dar degetele lui se mişcau de parcă ar fi prins între două degete o insectă sau

un purice pe care ar fi vrut să-l înlăture.

Am cerut să-mi fie îngăduit să conjur demonii în limba greacă, drept care episcopul şi-a exprimat dorinţa de a-i formula întrebările în scris şi a i le preda mai dinainte.

La aşa ceva nu exista nimic de răspuns, nimic de gândit. Cel mult în felul acesta întrebările pot fi repede traduse demonilor, în caz că ei nu ar stăpâni greaca (în ciuda declaraţiilor bisericii).

Femeile

De fapt nu le văzusem niciodată mai înainte. Feţele lor îmi trecuseră prin faţa ochilor, câtorva le cunoşteam numele, dar de văzut nu le văzusem. Şi nici n-a existat din partea mea cine ştie ce atracţie fizică faţă de ele.

Mai întâi mi-au fost arătate semnele ce constituiau pactele existente între femei şi demoni, adică între femei şi mine. Ele se compuneau din cenuşă, păr omenesc, unghii, sânge coagulat în mici cheaguri, opt sâmburi de portocale, un mic mănunchi de paie şi încă ceva care nu ştiu ce era. Mi-au fost puse sub ochi. Eu eram plasat în apropiere de locul unde se afla domnul de Laubardemont, exorcizatorii şi maicile ursuline stăpânite de demoni, iar autorităţile se aflau în fundul bisericii, în absidă.

Am negat să am cunoştinţă de aceste pacte şi semne. Medicii au certificat cum că ele trebuie să fie opera Diavolului. Laubardemont le-a ars pe toate într-un mangal care îi fusese adus.

Femeile

Am privit una după alta feţele, erau opt la număr. Toate dădeau impresia să fie posedate de demoni. Maica Jeanne era cu adevărat frumoasă. În dosul trăsăturilor îmbătrânite ale feţei existase şi mai exista o faţă tânără, blândă. Fruntea şi ochii au fost frumoşi, întocmai ca şi gâtul ei şi părul ei negru pe care îl întrezăream sub scufia de călugăriţă.

Nu ştiu de ce o priveam aşa cum priveşti un mort. Căci ea trăia, gura ei trăia, buzele cărnoase erau umede, ochii se mişcau şi trupul ei era scuturat de zvâcnete spasmodice. Avea ceva strâmb în trupul ei, poate spatele.

Pe una dintre fete o chema Séraphique, o fată de ţăran, mare, vânjoasă, care mereu trebuia liniştită. Pe alta o chema Catherine, zăcea pe culcuşul ei cu ochii închişi de parcă ar fi dormit. Maica Claire – de vârstă mijlocie – mă fixa cu îndărătnicie, perseverent: nu făcea altceva decât să mă fixeze. Mâinile îi erau împreunate, buzele nu i se mişcau. Nu ştiu dacă îmi reproşa ceva sau dacă nu făcea altceva decât să mă studieze. Nu era nici cea mai mică urmă de legătură de antipatie sau simpatie între noi doi, cu toate că auzisem şuşotindu-se despre ciudata ei pasiune pentru mine şi despre ciudatele, ei viziuni şi comportări. Crezusem mai întâi că zăreşte pe cineva din spatele mau, am întors capul pentru a vedea şi eu după cine se uită, dar acolo nu se aflau decât grupul de martori, apoi bolta şi, apoi strada încinsă de căldură, lumina galbenă, crudă, ce inunda piaţa. Acestea se petreceau la 23 iunie.

Pe alta o chema Anne. Era destul de bătrână şi faţa ei părea atât de descompusă încât trăsăturile parcă nu mai alcătuiau un tot ci se destrămaseră. Mormăia neîncetat numele meu. Pe vremea când trăsăturile ei mai avuseseră încă o legătură între ele, îmbinându-se unele cu celelalte – asta tare demult – faţa îi fusese desigur frumoasă. Îşi împreunase palmele – nu aşa cum le ţin sfinţii pe icoane ci boltite, ca atunci când un copil ascunde între ele o mică insectă şi are de gând în curând să-ţi facă o surpriză arătându-ţi-o.

Mai erau trei femei, nu le-am reţinut numele. Nu cred să le fi văzut vreodată. Se pare că în mânăstire sunt şaptesprezece sau optsprezece posedate de demoni.

Fusesem dus acolo pentru a demonstra dacă pot exorciza demoni. Am căpătat agenda cu regulile de exorcizare şi mi-a fost îmbrăcată stola. S-a cântat *Veni Creator Spiritus.* Vocile se auzeau atât de stinse, da, încât propria mea voce îmi părea că vine din depărtare. Apoi m-am ridicat din

genunchi şi l-am întrebat pe episcop din care dintre ele trebuia să alung duhurile. El a rostit: „Veţi exorciza aceste femei”. I-am răspuns: „Monseigneur, de fapt sunt silit să cred în faptul că demonii pot pune stăpânire pe oameni de vreme ce Biserica crede acest lucru, cu toate că eu unul nu cred ca un vrăjitor, un *magus,* să poată face pe un om să fie stăpânit de demoni, fără ca acel om să nu dorească el însuşi acesta”.

Atunci au început să se răstească la mine. Nu susţin că s-au răstit de îndată, dar până la urmă au şi strigat la mine. Printre exorcizatori s-a iscat un adevărat tumult. Strigau că vorbele mele sunt eretice. Nu mai auzeam aproape nimic altceva decât vuietul vocilor, cuvintele îmi alunecau pe lângă urechi şi îmi amintesc ce gândisem: Am ajuns la acel stadiu în care cuvintele lunecă pe lângă mine şi le găsesc lipsite de sens. Ceea ce mă emoţiona şi mă speria – şi asta ţin s-o recunosc – ceea ce mă ademenea şi mă măgulea într-un anumit fel, erau sunetele ce ieşeau din gâtlejurile femeilor. Mă simţeam cuprins iar de putere când le auzeam.

Femeile

Când mă adresam lor direct se puneau pe urlat invective. Nu ştiusem că limbajul demonilor poate fi atât de murdar.

Am început cu aceea care se numea Catherine, maica aceea cu faţa încremenită, adormită sau moartă. Am trezit demonii din ea. Şi-a întors faţa ei îngustă, palidă, spre mine. Mi s-a părut că are ochii îngustaţi, albi. Niciodată nu văzusem astfel de ochi. Nu mă priveau ci mă învăluiau. Trebuie să recunosc că atunci când i-am văzut ochii am simţit un fel de chemare senzuală – nu una bărbătească şi nici ceea ce îmi închipui a fi una femeiască – ci dorinţa de-a o atinge. Ochii ei nu mă contemplau ci mă pipăiau. Când a început să ţipe, îndată s-a pus pe ţipat şi cea numită Séraphique, aşa încât a trebuit să fie potolită. În timp ce Catherine zăcea acolo, gâfâind, stareţa, maica Jeanne, şi maica Claire, care se înrudeşte cu Cardinalul, au început să

ţipe. S-au ridicat năvalnic, aruncându-mi cuvinte grele. Am încercat să mă răstesc la demonii lor pe greceşte şi să capăt răspuns la întrebările mele, dar demonii nu mă auzeau. Maica Jeanne, numită şi maică stareţă, nu dă impresia să fie nici sora lor spirituală şi nici maica lor spirituală. Are în schimb o frumuseţe deformată. Atât psihic cât şi fizic e deformată. Ţipa la mine atât de tare, încât mi-a umplut fata cu salivă. „O, ce tâlhar eşti! Ştii prea bine că una dintre clauzele pactului dintre tine şi noi e să nu-ţi răspundem pe greceşte!”

Episcopul nu mi-a dat nici cel mai mic ajutor. Tăcând, recunoştea desăvârşita neputinţă a Bisericii asupra demonilor. Eu personal nu îndrăznesc să recunosc aşa ceva sau să duc până la capăt un astfel de raţionament. Femeile îmi aruncau ocări. Îşi smulseseră scufiile de pe cap, dezvelindu-şi părul, un păr răvăşit, năclăit de sudoare, care la unele era alb, la altele negru, încărunţit sau blond. Când le-am văzut părul, am simţit din nou o tentaţie. Şi-au rupt în fâşii hainele. Noi toţi ne-am gândit: Demonii sunt aceia care cu ajutorul manilor celor posedate smulg hainele de pe trupurile femeilor. Îşi rupeau în fâşii veşmintele. Sânii lor dezgoliţi, sânii ca de piatră sau moi şi căzuţi ai femeilor se întorseseră spre mine şi-mi amintesc că mă gândisem: „Acum văd adevărata faţă a acestor femei”. Îşi arătau picioarele şi coapsele, se răsuceau în poziţii ciudate care trădau pofte sălbatice, nebune pofte trupeşti. Îşi mângâiau pieptul şi părţile de jos ale trupului, ca şi cura ar fi vrut să-şi ridice sânii şi feminitatea spre mine. Am simţit spaimă şi scârbă, dar amestecate cu un fel de satisfacţie, cu un anumit fel de tentaţie.

Iar şi iar am încercat să le strig femeilor: „Sunt nevinovat!” Ele însă nu mă auzeau, deşi simţeam în inima şi trupul meu nevinovăţia mea. Din când în când mă gândeam că demonii care bântuiau trupurile din faţa mea nu erau decât demonii pe care eu îi descătuşasem şi îi dusesem acolo. Strigam însă: „Biete fiinţe!” Le strigam tuturor celor care erau de faţă: „Uitaţi-vă la ele dacă vreţi să vedeţi diavoli şi demoni dezlănţuiţi! Iată unde puteţi vedea

demoni aţâţaţi unii împotriva celorlalţi!” Încercam să rămân calm, dar simţeam ceva ca o atracţie, o ademenire. Am strigat: „Iată, priviţi demonii care se smulg de propria lor fiinţă!” Atunci femeile s-au năpustit asupra mea. Veneau împotriva mea ca un val de ură şi poftă de seducţie. Un val ce-ar fi vrut să mă cuprindă ca într-o îmbrăţişare, să mă mângâie, să mă biciuiască, să mă ia şi să mă înece. Voiau să mă zgârie, să mă ciupească, să mă muşte, să mă lovească dur cu mâinile şi cu picioarele, să mă cuprindă în braţe, voiau să mă ucidă. Da, doreau toate acestea laolaltă şi în acelaşi timp nu le doreau. Fiinţa lor sta sub puterea unei voinţe străine de ele. Mult după aceea m-am gândit că această voinţă era a mea.

Dacă n-ar fi fost împiedicate şi dacă eu n-aş fi fost îndepărtat de acolo, femeile şi eu am fi devenit un tot aşa precum devin un tot călăii şi jertfele. Şi atunci aş fi fost pierdut. Simţeam pofta de-a ucide şi de-a iubi şi inima mi-era năpădită de o mare ură. Şi un fel de regret de-a nu mă fi atins de aceste femei mai demult, când aş fi putut-o face. Acum stăteam liniştit. Ştiam că trebuie să joc rolul omului calm chiar dacă eram pierdut. Am fost dus de acolo. În timp ce eram scos afară, în urma mea auzeam ţipete. Femeile mă blestemau şi-mi invocau numele. Strigau: „Prinţ al demonilor, îţi aduci aminte, noaptea ai venit la mine, ţi-aduci aminte, mi-ai dăruit plăceri trupeşti, ai pătruns în fiinţa mea, m-ai posedat, împreună am conceput copii ai diavolului, m-ai biciuit cu flori şi m-ai mângâiat cu ghearele tale!”

Eram ud leoarcă de o sudoare ce-mi năclăise faţa şi umerii făcându-mă să tremur. Dar am ieşit liniştit, mişcările mi-erau stăpânite şi pline de demnitate. Cineva a rostit când treceam pe lângă el: „E atât de liniştit, de demn şi stăpânit cum numai un om nevinovat şi cu inima curată poate fi”. Altcineva a spus cu voce tare: „Numai un prinţ diavolesc şi un meşter vrăjitor înrăit se poate ţine aşa!” Un al treilea mi-a strigat: „Domnule preot paroh, eu cred că sunteţi nevinovat!” Şi alţii strigau: „Se vede că e nevinovat! Se vede după faţa lui nobilă, frumoasă, bună, pe care se

citeşte suferinţa!” Dar de undeva din fundul absidei, una dintre femei mai striga: „Ţi-aduci aminte, ţi-aduci aminte, prinţ demoniac! Ai venit în timpul nopţii la mine şi m-ai posedat!”

N-aveam cum să-mi amintesc un lucru ce nu se întâmplase şi nu era adevărat. Dar în adâncul fiinţei mele exista totuşi ceva care-mi amintea de aceste întâmplări.

Când paznicii m-au adus înapoi aici, mergeam drept, între Bontemps şi notarul Nozay. Nu mă uitam nici la dreapta, nici la stânga. În timp ce urcam treptele închisorii mele, gândeam: N-am să mai pot urca nicio treaptă. Dar am izbutit să păşesc şi pe treapta următoare şi apoi şi pe următoarea.

„Dar ştiu că-i voinic! l-am auzit pe un soldat care venea în urma mea asudând şi gâfâind pe căldura toridă. Se ţine tare cu toate că e preot, a reluat. E vânjos ca un ofiţer.”

În uşă, Bontemps mi-a spus:

„Ei, ţi-a fost dat să vezi acolo ce-ai dezlănţuit! Da, ţi-a fost dat să vezi ce-ai făcut! Ptiu! Ţi-a fost dat să-ţi vezi lucrătura!”

Am încercat să mă adâncesc în mine însumi şi să aflu Adevărul. Dar nu găsesc decât adevăruri, fapte şi o dorinţă vie sau una ce nu mai e vie, amintirea unei dorinţe uitate dar reînviate acum.

Ne apropiem de august. Prietenii mei lucrează în favoarea mea şi caută să mă elibereze.

Consultul medical continuă şi câteodată e dureros. Urlu pentru a putea rămâne tăcut după aceea. Îmi închipui că nimic mai dureros decât ceea ce îndur şi am îndurat nu mi se mai poate întâmpla în zilele ce vor urma. Iată de ce urlu când îmi caută semne demonice pe trup. Lannoury foloseşte sonde şi ace lungi. Mi-am dat seama că oamenii se adună jos în stradă pentru a mă asculta cum urlu. Acum ştiu că pentru ei urlu. Aceste urlete sunt mesajul meu pe care ei îl duc mai departe. Câteodată vine chiar domnul de Laubardemont în persoană. Ar vrea să semnez o mărturisire redactată de el. I-am răspuns că n-am nimic de

recunoscut, că păcatele mele nu pot fi dezvăluite decât duhovnicului Bucher, care a încercat să mă viziteze o dată. Când a auzit, Laubardemont a înjurat, arătând de parcă ar fi vrut să-mi tragă palme. Capul lui chel lucea de sudoare, chinuit de o neliniște adâncă.

A fost plecat din oraș mai multe săptămâni și în acest răstimp partida lui a fost foarte neliniștită, fiindcă le era frică să nu se fi renunțat la toată treaba asta. Dar eu, care la Angers, în timp ce m-a vizitat, am privit adânc în ochii lui, știu că niciodată nu va renunța. Nu poate să renunțe. Noi doi nu putem avea loc în același timp pe pământ. Chiar dacă n-ar exista vreo cauză exterioară limpede pentru care să mă facă să dispar, totuși o va face. Într-o zi m-am gândit: De fapt, lui îi este frică. Eu sunt stânca pe care construiește el. Dacă stânca se ridică și o ia din loc, casa lui se prăbușește. Dar dacă toată greutatea lui poate apăsa și nivela stânca asta, casa lui va sta pe o temelie fermă.

Iată ce imagini și comparații există în inima și cugetul meu.

Medeleine, iubita mea, ești atât de departe! Ești în pericol, vor să mă calce în picioare, călcându-te în picioare, încerc să te apăr prin liniștea și demnitatea purtării mele. I-am spus lui Bontemps (pentru ca el să împrăștie spusele mele): „Te iert, Bontemps, îi iert pe toți. Vă voi ierta, orice ați săvârși”.

El nu-mi face cine știe ce rău. Bârfește, refuză să-mi dea un pat în locul paielor pe care dorm și poate scuipă în supa mea, dar nici cel puțin nu resimt vreo înciudare când îl văd. El însă se simte apăsat de cuvintele mele și se uită la mine cu ură.

„Iertarea dumitale n-are nicio valoare, zice el. Eu sunt un om al dreptății și n-am nevoie de iertarea dumitale. Mă pot foarte bine lipsi de ea.”

Și când pronunță aceste cuvinte ochii îi sticlesc de ură.

Laubardemont se teme.

Puterea lui e nemaipomenit de mare acum, dar nu se bizuie întru totul pe ea. Simte că nu mai e vorba de zidurile

oraşului nostru. Probabil ceea ce n-a fost încă ras va fi ras de pe suprafaţa pământului, chiar dacă eu am să mai exist sau nu. Nu, nu eu constitui o piedică. Şi mai ştie că eu sunt străin de acei demoni. Dar nu ştiu dacă o fi crezând în ei. Ştiu însă că trebuie să încerce, să se forţeze să creadă în ei. El mai ştie că demonii vor continua să-şi facă simţită prezenţa, chiar dacă el crede în ei sau nu – chiar dacă există sau nu există. Demonii procrează demoni. Ţipetele femeilor sunt semnale şi căi deschise către noi ţipete.

Noi doi suntem plini de demnitate în felul de a ne comporta unul faţă de celălalt. Da, el se comportă pe cât poate el mai demn şi e un slujbaş abil. Relaţiile dintre noi doi sunt limpezi, fără dedesubturi. Într-un anumit fel, Laubardemont e mai deschis faţă de mine decât faţă de alţii. În faţa celorlalţi trebuie să caute întotdeauna motivări şi dovezi împotriva mea, dar faţă de mine nu mai are nevoie de aşa ceva. Mie îmi spune: „Recunoaşte că eşti un prinţ demoniac”. „Ştiţi doar că sunt nevinovat”, îi răspund eu. El tace, se uită la mine, apoi coboară privirea. Faţă de ceilalţi se înfurie, porunceşte, ameninţă şi atunci urlă, rupe hârtii şi pune să fie daţi oamenii afară. A pus de-au dat-o afară pe mama, când a venit cu un memoriu, a pus de-au arestat-o pe Madeleine şi a ţinut-o două zile în închisoare, a pus de-au arestat-o la Paris pe mama. În faţa mea se mulţumeşte să spună liniştit: „Ştiţi ce vă aşteaptă: vom reuşi să vă smulgem o mărturisire. Vă va costa mai ieftin dacă recunoaşteţi de pe acum”.

„Nu am nimic de recunoscut faţă de dumneavoastră”, îi răspund eu.

Aşa se joacă paşnicul nostru joc. Nici nu mai ştiu dacă mă urăşte.

Dacă ar fi ţăran, ar săpa pământul zi şi noapte şi toţi ar spune despre el: e un ţăran harnic, muncitor şi credincios îndatoririlor lui; nu-şi îngăduie nicio clipă de răgaz.

Dar eu cercetez străfundurile fiinţei mele. Acum suntem în iulie. Zac hărţuit de căldura care creşte şi mă înfăşoară tot mai strâns. Soldaţii puşi de pază asudă jos la parter şi înjură. Când urcă sus cu supa, Bontemps răsuflă greoi şi

miroase a sudoare. Ei continuă să facă exorcizări în toate bisericile noastre. Într-una din săptămâni a fost a pauză, demonii se arătau apatici, dar a fost rechemat Pierre Barrot de la Chinon şi hora a reînceput.

S-a petrecut ceva foarte ciudat. Stareţa, maica Jeanne şi maica Claire şi-au retras toate acuzaţiile lor împotriva mea şi în schimb s-au acuzat pe ele însele de vorbe în doi peri, minciuni şi dorinţe păcătoase. Maica Anne – care în curând va fi o femeie bătrână – a încercat să se spânzure în chilia ei.

Toate aceste evenimente încurcă jocul nostru liniştit.

Eu îmi cercetez străfundurile fiinţei. O singură dată am fost pe cât mi-a fost cu putinţă de sincer: în toamna trecută, faţă de Madeleine. Şi asta de teamă că atracţia ce-o simte pentru mine ar putea lua sfârşit, că dorinţa mea ar putea fi pe veci secătuită. După ce m-am destăinuit sincer şi deschis, ea mi-a revenit. Acum nu pot merge mai adânc în mine însumi. Există un conţinut în viaţa mea, în visele mele, în dorinţele mele, în dorul de-a pleca, în dorinţa de-a mă înfăţişa demn, un conţinut pe care nu-l mai pot atinge, apuca sau preschimba. Îmi spun: zidurile îmi sunt indiferente. Oraşul îmi este acum indiferent. Ceea ce urmează să se întâmple cu mine îmi este indiferent. Cu toate că nu sunt apatic. Sunt treaz, răspund la întrebări şi cred că formulez chiar bine răspunsul.

Caut un principiu şi socotesc că l-am găsit.

Azi baba Bontemps a urcat cu masa. A aşezat strachina pe taburet şi mi-a spus:

„Uite mâncarea, catârule!”

Se aştepta ca eu să răspund. Dar cum nu i-am răspuns, a mai spus o dată (cu o voce nesigură):

„N-ai auzit, catârule? Am zis, uite mâncarea!”

M-am întors pe spate pe paiele jilave şi mucegăite şi mi-am îndreptat privirea în sus, uitându-mă la ea am impresia chiar foarte amabil. Baba stătea în prag cu spatele spre deschizătura uşii şi cu cheia cea mare în mână. A continuat cu voce mai tare:

„Catârule, curvarule! Drac ce eşti!”

„Vă iert”, am rostit eu.

Faţa buhăită i s-a schimonosit. A ridicat cheia şi a făcut un pas ca şi cum ar fi avut de gând să mă lovească. Dar n-a făcut decât să mă ameninţe, apoi mâna i-a recăzut. N-am mai reuşit să-i surprind privirea şi nu pot susţine că aş fi stăpânit-o cu privirea mea – aşa cum se zice că sunt capabil să stăpânesc femeile cu privirea. Ochii ei galbeni-căprui erau injectaţi cu sânge ca după beţie şi nopţi nedormite. Faţa i s-a destins apoi din acea schimonositurã, părând gata să plângă. S-a întors şi a pornit-o spre uşă.

„Catâr putred până-n măduva oaselor! Catâr scârnav ce eşti!” s-a smiorcăit ea.

După ce a închis iarăşi uşa cred că a rămas afară în faţa ei şi a plâns. M-am ridicat şi m-am dus lângă uşă şi am auzit-o bombănind ceva. Am rămas acolo nemişcat până ce ea a ajuns jos la capătul scărilor. Am simţit bucurie, triumf. Am simţit câtă ascendenţă mai eram capabil să am. Mă simţeam mai puternic ca oricând, găsisem principiul şi mijlocul de-a proceda.

Se apropie ziua. Mi-am cercetat îndeaproape toate laturile nesuferite (pe care le-am putut găsi) ale firii mele şi mi-am trecut în revistă toate greşelile precum şi ceea ce numesc eu păcate, ca şi ceea ce numesc ei păcate. Nu mai am nevoie să urlu. Urletul meu îşi urmează acum singur drumul, fără ajutorul gâtlejului. Am exersat un surâs, surâsul iertării. Îmi închipui că mă vor bate în aşa hal încât să-mi desfigureze faţa, ea va trebui doar arătată poporului. Nu cred să-mi zdrobească mâinile şi braţele. Pentru toate celelalte ce mi se vor mai întâmpla am urlat destul, iar urletul meu a ajuns până la urechea acelor martori care şi ei îmi vor vedea faţa iertătoare.

Printre laturile mele nesuferite se află înainte de toate orgoliul. Încă mi-am păstrat orgoliul, chiar dacă îl ascund. Apoi, setea de putere. Şi ea mi-a mai rămas, ştiu, dar o ascund. Apoi fata aceea, Philippe Tranchant. Şi ea mai există, dar totul e demult ispăşit, îmi zic eu, şi o iau drept

un adevăr. Ea va suferi. Simt un fel de compătimire (teoretică) faţă de ea, o milă pe drept întemeiată.

Golul care va rămâne în urma mea nu-l vor putea împlini cu triumful lor. An după an şi iar an după an ei vor trebui să-l umple cu durere şi neputinţă. Când şi când, Laubardemont îl va umple cu un dram de suferinţă şi neputinţă, aşa cred.

Câteodată îl socotesc ca pe un fel de partener de joc – de ce nu şi intru vinovăţie?

Pe toţi ceilalţi, în afară de Madeleine, i-am exclus din viaţa mea. Chiar şi pe mama mea. Demnitatea mea în faţa finalului îi va oferi o bucurie care va creşte, va creşte mereu. Fraţilor şi surorilor mele le va fi dat să fie mândri de mine şi tot astfel şi tuturor prietenilor mei.

Îşi vor reproşa că n-au făcut mai mult pentru mine, că nu m-au eliberat cu forţa sau prin şiretlic, ajutându-mă să fug. Le va fi dat să aibă o brumă de remuşcări sau chiar remuşcări mai mari, dar înainte de toate vor fi mândri de mine. Acesta va fi darul pe care am să li-l ofer. Dar din viaţa mea, ei sunt excluşi.

Acum nu mai există decât: Laubardemont, Madeleine şi Dumnezeu.

Laubardemont e instrumentul meu, mijlocul meu de a atinge demnitatea, martiriul celui care luptă. Fără el poate n-aş fi decât un fugar.

Madeleine e soţia mea, sensul vieţii şi morţii mele. Toată căldura şi tandreţea de care sunt capabil o îndrept către ea.

Dumnezeu e principiul meu neclintit, e o cale pentru mine, un sprijin. Îmi pot mărturisi liniştit: sunt convins de existenţa lui ca de o lege a naturii. Ştiu că nu pot dovedi această lege a naturii, îmi lipsesc cunoştinţele matematice necesare. Înainte vremuri câteodată regretam că n-am studiat aprofundat şi serios matematica. Acum spun: Dumnezeu există şi e alături de mine. El e un act de voinţă. El e acela care mă ajută să fiu tot mai demn, el e temelia demnităţii mele.

În momentul de faţă eu sunt omul cei mai puternic din

oraşul pe care cândva l-am numit al meu şi acest fapt îmi insuflă o bucurie pe care n-o pot tăgădui.

Într-una din nopţi mi-am spus: eşti posedat de demoni. Dar lucrul acesta nu m-a speriat. Dacă Dumnezeu există (şi eu nu mă îndoiesc de asta) atunci el e cel care a îngăduit demonilor să se instaleze înlăuntrul meu pentru a mă ajuta. El are putere asupra demonilor. Numai dacă ai putea dovedi, cu ajutorul matematicii, nonexistenţa lui, da, numai atunci puterea lui ar înceta. Eu unul însă nu am câtuşi de puţin cunoştinţe matematice atât de mari. E o lipsă de care nu mă plâng. Pe vremuri, în clipe de slăbiciune, am regretat. Acum n-o mai fac. Pot afirma: eu sunt prinţul demonilor – dar numai cu voia lui Dumnezeu. Numai în faţa acestui principiu sunt dator (dator? mă învoiesc? sunt silit de dragul demnităţii mele?) să spun adevărul. Voi nega că am atras demonii în mânăstirea ursulinelor cu ajutorul puterii diavoleşti în calitate de slujitor şi locţiitor al Necuratului.

Pe tăcute pot spune: Demonii ţâşnesc din dragostea sufletească şi trupească. Dumnezeu a insuflat dragostea în trupurile şi sufletele oamenilor. E opera lui. Iată principiul meu, sprijinul meu neclintit.

Alte voci decât acelea ale principiilor mele îmi sunt străine.

August

Oamenii se adună în oraş. Sentinţa încă n-a fost pronunţată, dar toţi o cunosc. Au apărut numeroşi vizitatori şi curioşi, iar hanurile şi birturile sunt supraaglomerate.

E un sezon bun.

În genere, se speră că vremea să fie frumoasă.

XIX. PROTOCOLUL LUI DANIEL DROUIN (5)

§ 11 (Desăvârşit şi pus deoparte în anul 1637)

Acum a trecut, a trecut demult.

În această frumoasă vară a anului de graţie 1637 stau la proprietatea mea de la ţară şi scriu. Copiii se joacă, Charlotte şi doica (acum ne-am procurat o doică) se ocupă mult de ei. Slujnica găteşte şi se descurcă foarte bine. Albinele zumzăie şi via, pe care o văd întinzându-se sub ochii mei, pare să meargă bine şi să prospere.

La sfârşitul lui aprilie 1634 ni s-a născut o fetiţă. Apoi a venit un băiat în mai 1635 iar anul trecut ni s-a născut un copil, un băiat. Toţi supravieţuiesc. E bine şi cu fete şi cu băieţi. Familia mea începe din nou a fi mare.

Dorinţa de a-mi aşterne în scris gândurile nu mă mai îmboldeşte atât de puternic ca mai înainte, iar însemnările pe care le fac în prezent se referă înainte de toate la copii, la starea preţurilor, la vin şi la o seamă de flori pe care le găsesc extraordinare. Când mă aflu în oraş duc o viaţă liniştită de familie. Cel mult o dată pe săptămână, sau poate de două ori mă duc la cârciuma mea de totdeauna, „Găinuşa”, şi beau un păhărel de absint cu prietenii mei Petiot, Dolet şi cu vărul meu Mathurin Thiboust, rotarul. Câteodată îi întâlnesc pe fraţii Antoine şi Charlot, zidarii, dar asta se întâmplă rar, căci ei lucrează acum în oraşul învecinat Chinon, şi în oraşul cardinalului, Richelieu.

În timpul verii mi-am recitit tot protocolul şi jurnalele mele intime. Simt în mâini o ciudată oboseală când ating aceste pagini ce foşnesc; le-am citit şi revăzut de atâtea ori. Câteodată mă gândesc: au ele oare vreo valoare? Cicero spune: este important şi necesar pentru un senator să

cunoască situaţia statului, iar eu, sprijinindu-mă pe spusele lui, afirm că este necesar pentru un slujbaş de stat să vadă şi să noteze ceea ce se întâmplă în oraşul lui. Poate, în viitor, toate astea să aibă vreo valoare.

Căci am privirile îndreptate spre viitor.

Mă apropii de sfârşitul protocolului. Credeam că atâta vreme cât încă voi fi capabil să ţin pana în mână, să gândesc, să văd şi să observ, numărul caietelor va spori. Dar de fapt vechiul meu protocol a luat sfârşit. Ultimele însemnări le-am aşternut în august şi septembrie ale anului 1634. De atunci n-am mai prea scris, ci mai mult am răsfoit hârtiile. Puţinul ce-l mai însemn câteodată se referă la vinul meu, la zilele cele mai importante din viaţa familiei, la felul în care se dezvoltă copiii etc. E deci cu totul altceva. Însemnări exclusive, de uz privat.

Cât despre celelalte evenimente, ştiu că viaţa continuă şi probabil că e tot atât de interesantă ca şi până acum. Dar pana mea nu mai e în stare să noteze evenimentele.

Câteodată, seara, fac o plimbare prin oraşul nostru. Urc până sus la vechea casă a bunicului, de pe dealul unde se află castelul, şi stau s-o contemplu, în timp ce soarele apune. Atunci, de cele mai multe ori îmi continui drumul până la turnul cel pătrat care a mai rămas în picioare. Pun mâna pe zid. Am impresia că din porii zidului iese o sudoare, sudoarea fricii, şi că zidul va continua să asude atâta vreme cât va mai dăinui – poate o sută, poate două, trei, sau o mie de ani.

Şi simţământul acesta mă deprimă.

*

Aici urmează ultimele pagini din vechiul meu jurnal:

16 aprilie 1634

Azi e duminică şi de fapt ar fi trebuit să mă aflu la proprietatea mea de la ţară ca să controlez ce face Michel cu

vinul, dar iată, în loc de asta stau aici acasă şi răsfoiesc prin hârtiile mele. Charlotte – soţia mea – are burta binişor crescută. Dar e atât de obişnuită cu sarcinile încât le ia cu mult calm.

Mă întreb când va trebui să încetăm cu procrearea copiilor? Prin asta nu vreau să înţeleg când încetează dorinţa de a fi cu o femeie, acest lucru n-am remarcat încă să se fi schimbat – dar totuşi răspunderea nu poate fi trecută cu vederea. Mă gândeam în cazul de faţă la împărţirea puţinului pe care îl lăsăm în urma noastră, atunci când murim.

Aseară am trecut în fugă pe la vărul meu Mathurin. Corisande, soţia lui, pentru care întotdeauna am avut o anumită slăbiciune, a spus ceva despre „veşnicele sarcini ale Charlottei”. După părerea mea, soţia mea nu-i atât de încercată ca multe altele. Ea e mulţumită cu existenţa pe care o duce – după câte pot înţelege – şi nu plânge decât extrem de rar. Iar golurile pe care ni le-a cauzat ciuma trebuie împlinite. În tot cazul, nu m-am gândit să ni se mai nască mai mult de încă doi sau poate trei copii.

Totuşi discuţia noastră a dat naştere la o brumă de proastă dispoziţie. Mathurin n-a mai scos vinul lui cel mai bun, aşa cum îi face plăcere lui să-l scoată atunci când viu eu în vizită, ci un vin mai nou. Mai târziu Mathurin şi cu mine ne-am dus împreună la „Găinuşa”. Petiot şi Dolet erau acolo. Natural, am discutat despre întâmplările din oraşul nostru.

Urbain Gr. a revenit de la Angers. L-au instalat în casa canonicului Minet din strada Pasquin. De prizonier au grijă paracliserul Bontemps şi nevastă-sa. Se zice că se fac anumite experienţe pe pielea lui U.G. A fost auzit urlând. Medicii îl cercetează şi-i caută semne demonice pe trup.

Starea de spirit e agitată dar eu mă feresc să-mi arăt pe faţă simţămintele. La mânăstirea ursulinelor bântuie iar demonii. Numărul celor care îl alungă pe Satan a crescut cu doi. La poarta Ste-Croix se ţintuiesc afişe cu cuplete defăimătoare împotriva lui de Laubardemont. Socotesc aceasta un act imprudent şi anume fiindcă eu ştiu ce în-

seamnă puterea domnului de L. Acum e cam neplăcut să locuieşti în apropierea bisericii. Pentru mine mai constituie un anumit risc şi faptul de-a o avea drept locatară în casa mea pe Madeleine de Brone. Dar m-am ţinut tare şi n-am pomenit nimănui acest lucru, în afara Charlottei.

Charlotte plânge când vorbim de Mad. de B.

Exorcizatorii predică cu mult zel în toate bisericile noastre, chipurile e un păcat de moarte să nu crezi în existenţa demonilor ursulinelor. Susţin că Diavolul va fi silit prin exorcizările lor să spună întotdeauna numai adevărul.

25 aprilie

Soţia mea a născut ieri o fată. Suntem foarte mulţumiţi, deşi poate băieţii sunt mai folositori; e limpede că nu sunt atât de sensibil la demoni etc. Dar toate cele se află în mâinile Domnului.

Am avut un incident cu slujnica. A început să gătească neglijent.

27 aprilie

Am auzit azi de la Charles Calvet că ieri a avut din nou loc un mare consult medical. Doctorul Lannoury se poartă dur, îl maltratează pe U.G. Pare-se că ar fi descoperit semne demonice în anus şi testicole *(in duabus circa anum et in duobus testiculus).* Pare a fi extrem de grav. Doi medici chemaţi aici din altă parte şi-au declinat orice responsabilitate. Ei sunt de părere că tot acest consult medical e „curată batjocură” (cuvintele nu-mi aparţin) şi că ei „nu vor să aibă nimic de a face cu aşa ceva”.

20 aprilie

Demonul Asmodeus a recunoscut existenţa unui legământ scris între Lucifer şi Urb. G. Stareţa mânăstirii ursulinelor, maica Jeanne, a descoperit hârtia care (Ch. Calvet mi-a comunicat asta cu un surâs cât se poate de ironic) „a fost

întocmită în însăşi odaia de lucru a lui Lucifer şi era semnată cu propriul sânge al lui U.G.”. Iar Calvet a mai spus (eu nu fac decât să citez): „Eu unul cred că Lannoury a fost cel care l-a ajutat pe Lucifer să-şi procure acea semnătură.”

5 mai

Fiica mea nou-născută a fost botezată azi. Charlotte, soţia mea, cu o neobişnuită fermitate din partea ei, a pretins ca fetiţa să se numească Madeleine. Aşa a şi fost numită. E poate o sfidare – dar la urma urmei câte nu se numesc Madeleine! A fost înscrisă Madeleine-Louise şi cred că până una, alta o vom numi Louise. Canonicul Maurat (prietenul lui U.G.) a oficiat botezul, ca de obicei la biserica Ste-Croix. Naşa: Doamna de Lagarde, soţia şefului Antrepozitelor noastre de sare. După aceea, un pahar de vin la noi.

15 mai

Fratele lui U.G., colegul meu întru serviciu René G., a fost arestat la Paris, unde se dusese să facă apel pe lângă Curtea de judecată a Parlamentului.

21 mai

Plănuisem să plec călare la proprietatea mea de la ţară, unde să-mi petrec duminica, însă întâmplările de aici m-au făcut să rămân în oraş.

Ieri, demonul Asmodeus a scris o scrisoare stareţei mânăstirii ursulinelor, maica Jeanne, şi i-a făgăduit să părăsească trupul ei împreună cu demonii Gresii şi Aman, precum şi cu – aşa cred – Leviatan şi Behemot. Aveau să lase semne care să arate prin care locuri au ieşit din trupul stareţei. În timpul acestui *exit* al demonilor mâinile stareţei vor trebui să fie legate pentru a fi împiedicată să se vatăme pe sine.

Exorcizarea era hotărâtă pentru ieri seară, orele 6, în

biserica Ste-Croix, de aici de la noi din piaţă. Mă hotărâsem să asist şi eu dar era o înghesuială atât de mare încât nu mi-a fost cu putinţă. M-am dus în schimb după masa de seară la „Găinuşa” şi am reuşit să aflu abia foarte târziu ştirile de la Dolet, care fusese la biserică. El susţinea (şi acestea nu sunt cuvintele mele) că domnul de Laubardemont şi-a călcat cuvântul dat, şi anume ca mâinile stareţei să fie legate, şi (spune Dolet) „mulţi au văzut clar şi cu precizie cum se ciupea singură, unghiile îi erau însângerate şi pe deasupra mai folosea şi un mic cuţitaş”.

Nu iau niciun fel de atitudine faţă de spusele lui D.

23 mai

Medicului şi profesorului din Saumur, scoţianul Marc Duncan, care se interesase de activitatea demonilor de aici, i s-a interzis intrarea în oraşul nostru. El îşi exprimase puternicele sale îndoieli în legătură cu existenţa demonilor. Se pare că anumite persoane din Saumur îl apără. Acelaşi lucru l-a păţit şi medicul Claude Quillet din Chinon. Era ameninţat de-a fi arestat, însă pare-se că a fugit în Italia.

24 mai

A fost o percheziţie aici la mine în casă! Adică nu chiar la mine, dar în locuinţa pe care eu – poate ceva cam imprudent – am închiriat-o Mad. de Brone. Ch. Calvet îmi dăduse să înţeleg ce urma să se petreacă, iar eu prin soţia mea am avertizat-o pe Mad. de Brone, însă Mad. de B., care de altfel a avut multe ocazii de a pleca, nu s-a sinchisit de înştiinţarea mea. A rămas! Toate au fost întoarse cu dosul în sus în apartamentul ei. Duşmanii ei personali, farmacistul Golet şi Milouin, au luat şi ei parte la căutarea cărţii de magie neagră a lui Urb. G.

Eu am evitat să stau acasă şi am fost la vărul meu Mathurin Thiboust. Starea de spirit era foarte apăsătoare. Soţia lui Mathurin, Corisande, mi-a aruncat câteva vorbe tăioase în legătură cu absenţa mea de acasă într-un astfel

de moment. I-am răspuns că sunt slujbaş de stat şi că trebuie să mă gândesc la reputaţia mea, dând dovadă de o atitudine neutră. Mi-a spus de la obraz cam aşa ceva: „În orice caz, reputaţia ta nu-i chiar atât de grozavă”. Mathurin a încercat să medieze. Cred că purtarea Corisandei nu merită atenţie. Ea mă cunoaşte şi ştie de partea cui mă aflu! M-am dus la „Găinuşa” şi am băut un absint mic iar apoi am luat-o încet spre casă, îngândurat.

Soţia mea mi-a povestit – cu lacrimi în ochi – că Mad. de Brone a fost arestată.

Foarte neplăcut!

27 mai

Mad. de B. a stat arestată timp de două zile şi două nopţi la Milouin – „într-o închisoare privată şi plăcută”, s-a exprimat cu cruzime Petiot. A fost din partea lui un fel deplasat de-a se exprima. L-am dezaprobat pentru cele spuse şi îndată şi-a exprimat regretul pentru cele spuse. De unde se poate vedea ce va să zică un reproş adus la timpul potrivit!

Se pare că bailli-ul nostru, domnul de Cerisay, împreună cu Louis şi Charles Calvet au fost cei care au reuşit să obţină punerea în libertate a Mad. de Brone. Au rămas foarte răscoliţi de arestarea ei. Şi eu am fost extrem de tulburat, dar n-am arătat-o chiar pe faţă, deoarece sunt un om care ştiu să mă stăpânesc.

28 mai

Toţi simţim o anumită apăsare. Răspândirea şi compunerea de cuplete defăimătoare despre domnul de L., maicile ursuline şi demoni, atrage mari amende şi chiar pedeapsa cu închisoare.

10 mai

Bailli-ul nostru, domnul de Cerisay, om cu adevărat respectat şi stimat, precum şi soţia lui, sunt acuzaţi de vră-

jitorie!

Mai târziu

Acuzaţia a fost retrasă, adică s-a aşternut tăcerea peste ea. N-au îndrăznit! Ar fi bine să poată părăsi oraşul pentru un timp. Dar poate acest gest ar fi rău interpretat din moment ce atâţia rămân pe loc. Şi de fapt eu nici nu am de ce să fiu acuzat. Numai dacă – dar cu demonii nu poţi şti niciodată! Comportarea mea în lume e calmă şi echilibrată.

24 iunie

Ieri U. Gr. a fost confruntat cu femeile stăpânite de demoni. Evenimentul s-a petrecut în biserica noastră Sainte-Croix. Episcopul era de faţă! Aş fi avut chef să mă duc şi eu pe acolo, dar m-am abţinut. U.G. a fost condus în procesiune de la închisoare la biserică, trecând pe la mânăstirea ursulinelor.

Soţia mea Charlotte susţine că a auzit-o plângând pe Mad. de Br. Aici jos la noi se aude foarte desluşit plânsul ei.

Seara am fost la „Găinuşa” şi am aflat că maicile posedate erau atât de dezlănţuite încât au vrut să-l sfâşie în bucăţi pe U.G. Séraphique A., se pare, era printre cele mai apucate. După ce l-au dus de acolo pe U.G. zice-se că stareţa şi maica Claire s-ar fi prăbuşit pe podea de extenuare.

10 iulie

Judecătorii au fost numiţi! Cei mai mulţi sunt la cheremul domnului de Laubardemont. Unul dintre ei – Jacques de Nyau – pe vremuri a fost acuzat că a sustras vase bisericeşti, dar a reuşit să iasă basma curată. Mai mulţi slujbaşi de stat de aici – care au fost şi ei chemaţi – au refuzat! Printre ei bailli-ul nostru, domnul de Cerisay, şi ambii Calvet, Charles şi Louis! Au refuzat să facă parte din plenul de judecată cu toate că s-au exercitat presiuni puternice

asupra lor, ameninţări şi tot felul de altele. Charles Calvet mi-e acum coleg de birou! Şi eu aş fi putut fi chemat.! Din fericire însă nu le-a venit în minte să se gândească la mine; sau se mai poate întâmpla să-şi fi amintit de anumite cuvinte pe care – cu mari riscuri – le-am rostit!

27 iulie

Am aflat că azi curtea de judecată şi-a început activitatea în mânăstirea carmelită de lângă biserica Bartray.

29 iulie

Fiind joi, plec la ţară, unde acum este instalată familia mea. Aş putea rămâne acolo câteva zile. Se plănuieşte o adunare de protest a slujbaşilor şi a cetăţenilor.

4 aug.

M-am întors ieri de la ţară.

Slujbaşii şi cetăţenii oraşului nostru au ţinut o adunare. Natural, din cauza şederii mele la ţară n-am putut lua şi eu parte. Bailli-ul nostru şi fraţii Calvet au strâns laolaltă pe toţi slujbaşii noştri şi au formulat o scrisoare adresată Maj. Sale Regelui, în care se sublinia ce ruşine şi dezonoare atrage asupra oraşului nostru acest aşa-zis proces. „Procesul” (în care acuzatul nu a avut încă posibilitatea să apară şi să se apere!) e o parodie!” (Fraza nu-mi aparţine, l-am citat pe Dolet!) Cerisay a plecat duminică la Paris pentru a căuta să ajungă până la Rege, acolo, sau la Saint-Germain; şi să vorbească cu guvernatorul nostru care locuieşte acum la Curte.

O nouă interdicţie provenită din partea domnului de Laubardemont. Nici slujbaşilor şi nici altora nu le e îngăduit să exprime observaţii despre proces sau să-i denigreze pe judecători.

Se pare că U.G., mama lui şi avocatul lui ar fi adresat mai multe scrisori domnului de Laubardemont, dar ele nu au

fost luate în seamă.

14 aug.

Mâine începe procesul şi pentru prima oară U.G. va fi pus faţă în faţă cu judecătorii lui. Aceasta va avea loc la primăria noastră, acolo unde se află locul meu de muncă. Soţia mea a sosit ieri seară de la ţară. Nu vrea în momentul de faţă să stea acolo, zice ea. Aseară mi-a comunicat că e din nou însărcinată.

Joi 19 aug. 1634

Am impresia că am îmbătrânit cu mulţi, mulţi ani şi că nu aceeaşi persoană mai ţine pana în mână. Şed aici în casa mea. E noapte şi la mine încă mai pătrunde fumul unui rug.

Eu, Daniel Drouin, sunt acum în vârstă de 42 de ani şi mi-a fost dat să retrăiesc următoarele:

La 15, 16 şi 17 ale acestei luni de august, U.G. a fost interogat iar eu am fost de faţă atât cât m-au ţinut puterile şi până ce noi toţi, martorii aduşi cu sila, am fost scoşi din sală.

La 18 august al anului de graţie şi durere 1634 el a fost torturat atât după metodele obişnuite cât şi după cele speciale, cu cizmele spaniole.

După tortură, în continuare, a fost biciuit.

Însă n-a deschis gura decât pentru a scoate slabe gemete şi să declare cu constanţă, dar blândeţe, că e nevinovat de vrăjitoriile de care e acuzat. Le acordă tuturor iertarea lui.

Seara, înainte de a se lăsa întunericul a fost ars aici, la noi în piaţă, cu spatele la biserica lui şi cu faţa întoarsă spre fereastra casei lui Louis Tranchant. Nu mă mai ţin puterile să scriu mai multe.

25–30 aug.

Vreau să părăsesc oraşul, să părăsesc propriul meu oraş în

care fumul e încă atât de des şi apăsător încât parcă ar vrea să ne sufoce pe noi toţi. Nu mai vedem nimic şi nu mai percepem mirosul, dar el încă se mai simte.

Pana odihneşte în mâna mea şi se usucă, iar eu o moi iar şi iar în cerneală. Ştiu că nu voi scăpa până ce nu voi aşterne în scris ceea ce am văzut şi am auzit, pentru ca posteritatea să cunoască adevărul adevărat asupra celor petrecute.

Familia mea e la ţară. Serile nu ies din casă, stau şi scriu. Din noaptea de 18 august nu mi-am mai întâlnit prietenii. Îmi văd de munca mea, adică mă duc la cancelarie unde lucrez şi stau, având în faţă hârtii ce-mi sunt indiferente. Tot aşa se petrece şi cu colegii mei. E ca şi cum viaţa s-ar fi oprit pe loc în oraşul nostru şi va rămâne mereu nemişcată.

Timp de trei zile i-au tot pus întrebări vrând să-l facă să recunoască şi să declare că e un prinţ al demonilor, că a făcut vrăjitorii şi i-a împins pe servitorii lui prea ascultători din lumea demonică să pună stăpânire pe maicile din mânăstirea ursulinelor de-aici.

A negat acest lucru dar a susţinut că şi el, aidoma celorlalţi oameni, a fost plin de păcate. „Am iubit femeile”, a spus.

Domnul de Laubardemont a fost foarte nemulţumit de răspunsurile lui, ba chiar furios. Se pare că ar fi încercat anumite presiuni asupra Madeleinei de Brone, care în mod cu totul de neînţeles a rămas în oraş. Aproape tot timpul stă singură în odaia ei de locuit şi priveşte ţintă spre piaţa noastră înnegrită de fum. Se pare că domnul de Laubardemont i-ar fi ceru-t să declare că a fost vrăjită de U.G., făgăduindu-i în schimb s-o absolve de orice pedeapsă, precum şi unde compensaţii băneşti. Se pare că ea ar fi refuzat cu toată hotărârea. Ea continuă să rămână sub ameninţare.

Vineri 18 august judecătorii s-au adunat la mănăstirea carmelită de lângă biserica Bartray. U.G. nu era prezent, ei însă au făcut cunoscută sentinţa pronunţată împotriva lui. A fost găsit vinovat de magie neagră, de necredinţă în

Dumnezeu şi blasfemie, precum şi de-a fi cauzat starea în care se află maicile ursuline. A fost condamnat ca, dezbrăcat de orice semne onorifice, cu capul gol, în cămaşă lungă de penitent şi cu o iunie de gât, să iasă în genunchi în faţa portalului central al bisericii Saint-Pierre şi în faţa mânăstirii noastre ursuline, să se roage de îndurarea Maiestăţii-Sale Regelui şi Justiţiei iar apoi să fie dus la Sainte-Croix, unde să ceară din nou iertare publică în faţa bisericii noastre, să fie condus la rug, legat de stâlpul din centrul rugului şi ars de viu împreună cu pactele diavoleşti şi lucrarea lui despre celibatul preoţilor. Toate bunurile lui vor reveni coroanei.

În aceeaşi dimineaţă domnul de L. a pus să fie chemat bărbierul şi totodată chirurgul Fourneau şi l-a dus la U.G. În închisoare, unde se şi afla medicul Lannoury. În clipa sosirii sale Fourneau l-a auzit pe U.G. strigându-i lui Lannoury: „Călău crud!” Lannoury s-a tras deoparte şi F. a primit ordin să-l radă în cap pe U.G. şi în toate celelalte locuri păroase ale trupului său. De cum şi-a început munca F., a sosit şi domnul de Laubardemont în persoană şi i-a ordonat lui F. să îndepărteze şi sprâncenele şi unghiile lui U.G. U.G. a declarat că e pregătit să suporte orice suferinţe, însă F. a refuzat să îndeplinească ordinul, în ciuda ameninţărilor pronunţate de domnul de L. Nu l-a ras pe U.G. decât pe trup.

Erau ceasurile 9 dimineaţa. U.G. a fost îmbrăcat într-o cămaşă lungă de pânză şi alte zdrenţe vechi, iar mâinile i-au fost strâns legate. Nu i s-au dat pantofi în picioare ci numai nişte papuci uzaţi. Apoi a fost dus cu caleaşca personală a domnului de L. până la primăria noastră. După ce exorcizatorii Barrot, Minet şi Lacet au purificat sala de demoni, prin felurite chipuri de exorcizări, au început ultimele dezbateri. Sala de judecată era plină până la refuz cu spectatori şi martori. Eu mă aflam în deschizătura unei uşi, atât de departe încât n-am putut auzi, dar am reuşit să văd ce se petrecea. În primele rânduri se aflau aşezate doamna de Laubardemont şi alte distinse doamne înrudite cu judecătorii. Câteva dintre ele făcuseră cale lungă pentru

a veni încoace. Stăteau cu ochii aţintiţi asupra lui U.G. Nu ştiu dacă în ochii lor era teamă sau altceva. În momentul când U.G. a căzut în genunchi în faţa judecătorilor, în sală s-a aşternut o tăcere atât de mare încât se putea auzi până şi cum înghit în sec oamenii. Iată ce a spus el: „Domnii mei, nu pot face altceva decât să depun mărturie în faţa lui Dumnezeu Tatăl Ceresc, a Fiului, a Simţului Duh şi a Sfintei Fecioare care sunt apărătorii mei aici, că niciodată nu am fost vrăjitor, că niciodată nu am comis vreun sacrilegiu sau să fi recunoscut sau exercitat altă magie decât a Sfintei Scripturi, pe care am predicat-o. Cred în Mântuitorul meu şi îl implor să-mi îngăduie să fiu demn de sângele ce s-a scurs o dată cu suferinţele sale”. A făcut apel la judecători să fie scutit de ultimele torturi deoarece se temea că suferinţele cauzate de ele „ar putea să mă aducă la disperare”. Mulţi au fost emoţionaţi şi cuvintele lui au făcut o puternică impresie asupra femeilor. Când domnul de L. şi-a dat seama de acest lucru, a poruncit ca sala să fie evacuată, martorii şi spectatorii îndepărtaţi.

Era o zi foarte călduroasă.

Cele petrecute mai apoi, în parte le-am văzut chiar eu, în parte mi-au fost povestite. Domnul de L. a făcut apel la U.G., l-a ameninţat şi iar a făcut apel şi tot aşa au făcut şi judecătorii. L-au rugat să mărturisească, dar n-au obţinut nimic. I-au întins o hârtie pe care s-o semneze, dar el n-a semnat.

Se zice că stareţa mânăstirii ursuline, maica Jeanne, cea atât de puternic stăpânită de demoni, şi maica Claire, tot atât de greu încercată, şi-au retras în acelaşi timp afirmaţiile lor, declarându-l pe U.G. nevinovat şi acuzându-se pe ele însele de minciună şi sperjur.

„Nu ştiu dacă el a fost adânc nefericit, dar cred că femeile stăpânite de diavol, ele sunt adânc nefericite, mi-a spus mai pe urmă Ch. Calvet, Aceste femei au fost mai lipsite de apărare decât a putut fi el vreodată”, a mai adăugat Calvet cu aceeaşi ocazie. Am chibzuit la cuvintele lui.

A fost lăsat pradă torturilor. Tortura cizmelor spaniole. S-a aplicat atât metoda obişnuită cât şi cea specială. Fiecare picior i-a fost strâns între scândurele iar apoi i-au bătut între ele pene de lemn, din ce în ce mai mari. Domnul Grange-Aubin, care asista la treaba asta, mi-a povestit toate detaliile, dar nu am curajul să reproduc aici în scris toate câte mi le-a spus. Cei care au muncit, cei mai aprinşi şi cu mai mult zel, n-au fost călăul nostru Duchesne şi ajutorul lui, ci exorcizatorii Barrot, Minet, Lacet şi Trainasse. Tot cereau pene din ce în ce mai mari pe care să le bată între scânduri şi apucau ei înşişi ciocanul de lemn şi loveau atunci când li se părea că ajutoarele călăului ezitau sau sunt prea milostive.

Nu mai pot scrie despre asta.

El n-a ţipat mult. Am vorbit câte ceva despre asta cu stimatul meu coleg de slujbă, Charles Calvet. Iată ce mi-a spus: „Poate, în timpul torturilor, n-a putut găsi alte cuvinte care să exprime durerile decât: doare foarte tare, doare foarte rău, foarte rău; iar cuvintele pe care le mormăia pentru sine însuşi şi care i se citeau pe buze cu toate că nu le rostea cu voce tare, ci printr-o foarte slabă jeluire, erau aceleaşi cuvinte, ce se voiau tăinuite, pline de miez, expresive până la fiecare silabă: doa-re-foarte-tare. Aşa cred că s-au petrecut lucrurile cu el”, mi-a spus Charles Calvet.

N-a recunoscut nimic. A dorit să i se spovedească părintelui Maurat, care fusese inimos faţă de el în timpul detenţiunii lui, dar domnul de L. a refuzat.

Barrot, Minet şi Lacet stăteau aplecaţi asupra lui răcnind: „Vorbeşte! Vorbeşte!”

Grange-Aubin mi-a povestit că auzise trosnind oasele picioarelor lui U.G. U.G. a leşinat, dar a fost trezit din leşin.

La orele 2 după-amiază picioarele-i erau zdrobite în aşa hal încât i se scurgea măduva din oase. A fost cărat într-o

odaie de sus de la etaj. Domnul de L. a făcut din nou apel la el, i-a întins din nou hârtia la semnat, dar U.G n-a semnat-o.

Se zice că atunci a fost biciuit.

La ora 4 a fost îmbrăcat într-o cămaşă îmbibată cu sulf, i s-a atârnat o funie de gât, a fost urcat într-o căruţă trasă de şase catâri şi dus în piaţa Saint-Pierre.

Toate clopotele bisericilor noastre sunau.

Domnul de L. şi judecătorii mergeau în urma căruţei. Erau păziţi de soldaţi din straja orăşenească. Oamenii strigau. Niciodată n-am văzut atâta omenire în oraşul nostru. Se zice că treizeci de mii de curioşi veniseră încoace de la Poitiers, Vienne, Touraine şi de prin alte părţi. Nu cunosc cifra şi niciodată nu se va afla cifra exactă. Într-o zi ca asta cine stă să numere vizitatorii?!

Mulţi se rugau pentru el. Înainte ca tristul cortegiu să se pună în mişcare, notarul Nozay (pe care n-am să-l mai salut ori de câte ori voi putea face acest lucru) a citit din nou sentinţa. Încă o dată am auzit din căruţă vocea lui U. G. Era liniştită şi clară, însă obosită. „Sunt nevinovat”, a rostit el.

În dreptul bisericii Saint-Pierre domnul de L. a dat ordin ca U. G. să fie coborât din căruţă şi pus în genunchi în faţa portalului. A căzut jos grămadă, spun cei ce erau în preajmă, căci nu avea genunchi pe care să se sprijine. Nozay a citit iarăşi sentinţa. Unii susţin că ar fi zărit porumbei rotindu-se împrejurul capului lui U. G. Un călugăr a fost văzut lovindu-l în cap cu un ciomag. Alţii zic că Barrot şi Minet erau cei ce l-au lovit.

A fost din nou urcat în căruţă şi dus la mânăstirea ursulinelor. În faţa capelei a avut loc aceeaşi ceremonie. Dar când notarul Nozay (pe care niciodată n-am să-l mai salut) l-a invitat să ceară iertare maicilor ursuline, U. G. a răspuns: „Nu le-am pricinuit niciodată vreo jignire, dar mă voi ruga lui Dumnezeu să le ierte”.

Eu n-am fost martorul acestui eveniment. Mi-am croit drum spre casă prin mulţimea îmbulzită şi ajuns acolo am încuiat toate uşile şi am zăvorit porţile. Dar oamenii izbu-

tiseră să se caţere cu ajutorul unor scări pe acoperişul nostru, întocmai ca şi pe acoperişurile celorlalte case din jurul pieţei noastre. Domnul de Laubardemont pusese să se înalţe tribune anume prevăzute pentru publicul mai ales, dar încă din zori erau ticsite cu oameni de rând.

Noi şedeam şi aşteptam. Soţia mea plângea, iar eu abia de puteam vorbi de emoţie. Am hotărât să urcăm la Madeleine de Brone, ceea ce am şi făcut. „Am venit să stăm şi să fim alături de dumneata”, i-am spus eu când în cele din urmă, după repetate ciocănituri şi bătăi în uşă, ne-a dat drumul în casă. Ea ne-a răspuns cu o voce care după părerea mea suna destul de sigură: „Vă mulţumesc. Sunteţi foarte buni cu mine”.

Soţia mea, cu firea ei foarte impulsivă, s-a aruncat în braţele ei plângând în hohote. Domnişoara de Brone a liniştit-o şoptindu-i câteva cuvinte pe care din păcate nu le-am putut înţelege. (Mai pe urmă am întrebat-o pe soţia mea ce-i spusese, dar a evitat să-mi răspundă.)

Povestesc acum pentru posteritate cum eu, aflat în propria mea casă, în locuinţa de la catul întâi, la Madeleine de Brone, priveam la cele ce se petreceau în acea după-amiază târzie de vineri 18 august anul Domnului 1634. Eram singur în odaie. Mad. de B. şi soţia mea Charlotte se retrăseseră în odaia de culcare a domnişoarei de B. de unde auzeam şuşotelile şi plânsetele lor.

Mă aflam acolo nu fiindcă aş fi fost curios, ci stăteam în calitate de martor, ca să asist la cea mai înfiorătoare întâmplare ce s-a petrecut vreodată în oraşul nostru.

Rugul fusese înălţat în faţa ferestrelor fostului procurator Louis Tranchant. La geam puteau fi zăriţi bărbaţi şi femei din familiile înrudite Poussaut-Tranchant-Herseur-Minet ca şi rudele acestora. Se afla acolo chiar şi scunda doamnă de Laubardemont, cu umerii ei neobişnuit de laţi, precum şi alte personalităţi de vază. Chiar şi noul procurator, domnul Poussaut, farmacistul Golet şi domnii Milouin şi Chassaignes. Dar cu toate eforturile depuse de mine, cu toată încordarea cu care am privit, n-am putut-o descoperi

pe soţia procuratorului, Philippe, născută Tranchant. Aplecându-mă peste cerceveaua ferestrei deschise – cum am mai amintit mai sus, era o zi extrem de călduroasă – ca să cercetez casa Poussaut, am văzut ferestrele ei oblonite.

Piaţa era înţesată de oameni întocmai ca şi tribunele rezervate spectatorilor. Câţiva m-au strigat de jos din stradă rugându-mă să le îngădui să urce sus ca să vadă mai bine şi să aibă o privelişte de ansamblu mai vastă, dar mi-am amintit că mă aflam în locuinţa Madeleinei de Brone, aşa că am dat negativ din cap şi m-am tras mai înăuntru.

Toate acoperişurile erau ticsite cu oameni care căutau sprijin înţepenindu-şi picioarele în bordura streşinii sau ţinându-se strâns îmbrăţişaţi de coşul caselor, ca să nu cadă. Nu mi-aş fi putut niciodată închipui ca oamenii să poată fi atât de ahtiaţi după morbid, da, că au o curiozitate şi o poftă bolnăvicioasă după tot ce stârneşte scandal.

Însă nici bailli-ul nostru, domnul de Cerisay, şi nici fraţii Calvet nu erau de văzut, ceea ce face ca stima mea faţă de aceste persoane să crească şi mai mult.

Îmi vine foarte greu să povestesc ce s-a petrecut.

Mai întâi au sosit soldaţii din straja orăşenească, care căpătaseră întărituri de la Chinon şi aveau însărcinarea să croiască drum cortegiului propriu-zis ce venea în urma lor, împingând în lături mulţimea. Din îmbulzeala şi căldura aceea îmi parveneau suspinele spectatorilor, se striga, se înjura, catâri răgeau, făcând să crească vacarmul. Urb. G. a fost luat pe sus din căruţă şi au încercat să-l aşeze în genunchi în faţa portalului bisericii Sainte-Croix, în timp ce notarul Nozay dădea din nou citire sentinţei. (M-am hotărât de acum înainte – dacă e posibil – să evit să vorbesc sau să-l salut pe Nozay!)

După aceea Duchesne, călăul oraşului nostru, l-a luat şi l-a dus la rug, unde urma să-l lege. Rugul era alcătuit, aşa cum se obişnuieşte, din paie şi lemne uscate adunate grămadă în jurul unui stâlp. De stâlp atârna un fel de şa sau scaun de fier şi pe acesta a fost legat U.G. Cred că notarul Nozay a citit iarăşi sentinţa, dar era un zgomot atât de

asurzitor şi o agitaţie atât de mare, încât n-am putut auzi ce spune, cu toate că mă apropiasem mai tare de fereastră. Nu vedeam faţa lui U. G. Rugul era întors, aşa cum am mai spus, către casa lui Louis Tranchant. Se pare că U. G. a rostit câteva cuvinte, iertându-i pe toţi.

I-au cerut iar să recunoască măcar acolo că e vrăjitor, dar el a continuat să nege. Lacet sau Barrot i-a întins un crucifix pentru a-l săruta, dar mişcarea cu care i-au apropiat crucifixul de buze a fost atât de violentă (am observat acest lucru foarte desluşit) încât a făcut impresia unei lovituri. Am avut senzaţia precisă că a fost lovit peste faţă cu crucifixul, anume ca să se tragă înapoi. Unii susţin că fusese încins – adică Minet sau şi mai probabil Barrot sau Lacet încinseseră înlăuntrul bisericii un crucifix de fier şi că acest fier încins îi fusese dus la buze. Iar faptul de a se fi tras înapoi a fost luat drept o dovadă cum că el şi-ar renega Mântuitorul.

Apoi lucrurile au mers foarte repede. Cineva, şi acesta a fost Barrot, aşa cred eu, sau poate Minet sau Lacet, a fost apucat de-o furie oarbă la vederea curajului, mândriei şi fermităţii de care a dat dovadă U. G., drept care a smuls torţa din mâna călăului şi a aprins el însuşi rugul. Se vorbeşte că i s-ar fi făgăduit lui U. G. să fie gâtuit înainte de-a se aprinde focul – obicei uzitat în ţările civilizate – dar funia fusese legată cu nişte noduri atât de mari în jurul gâtului lui încât n-a fost cu putinţă. Călăul, cred, nici n-a încercat s-o facă.

Ultima imagine pe care am avut-o, a vechiului meu prieten, alături de care eu am stat credincios în tot timpul acestor întâmplări îngrozitoare prin care a trecut el şi bietul nostru oraş, a fost aceea a trupului lui aplecându-se în faţă spre palele de foc care se înălţau, până când a fost învăluit în fum. Îmi amintesc că lacrimile mi se scurgeau în gură. Se prea poate să fi ridicat faţa în sus şi să-mi fi repezit înainte maxilarul şi buza de jos!